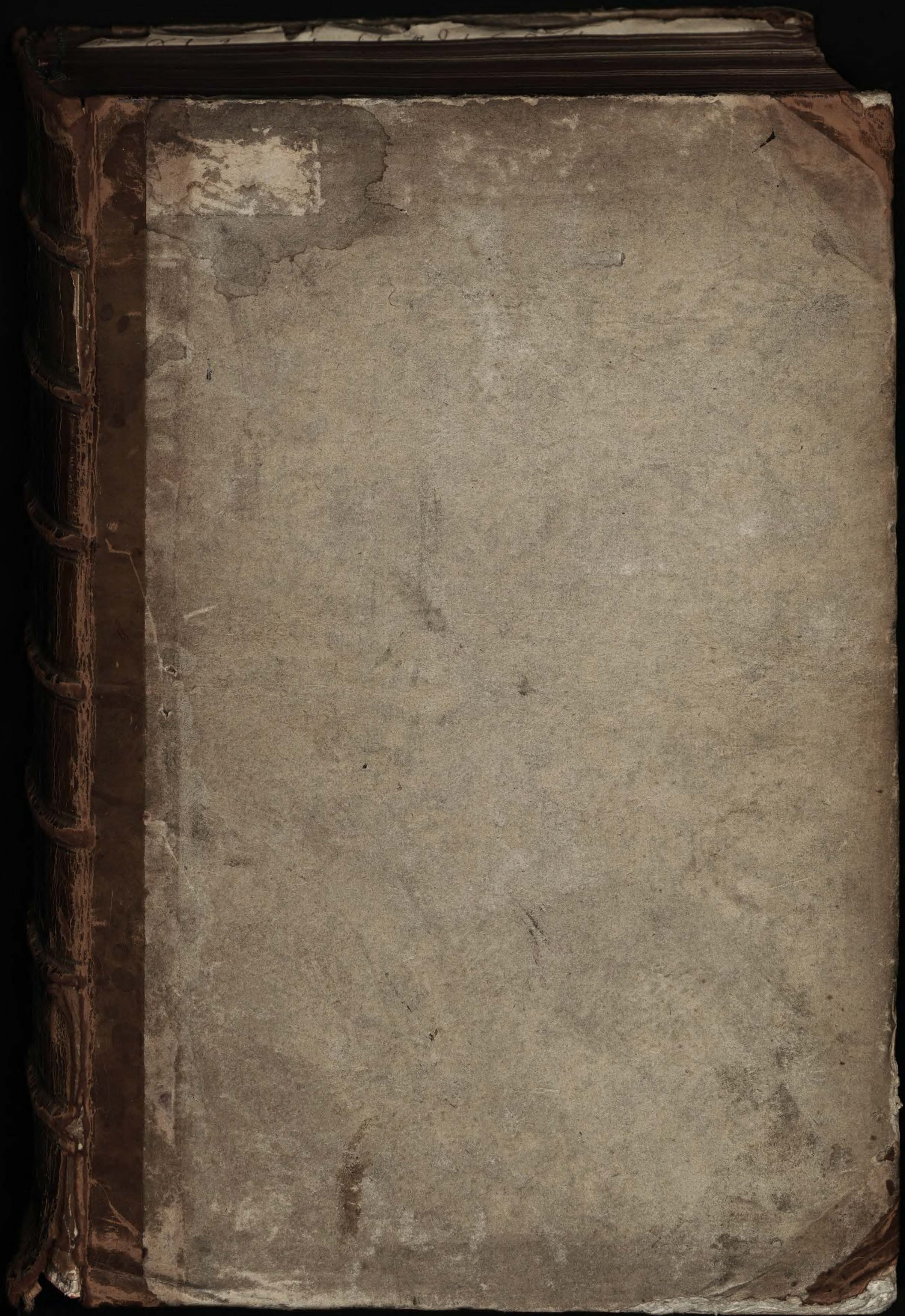

EX BIBLIOTHECA
G. I. WEICKHMANNI.

Regestr

List

OBIAŚNIENIE

1.

Nieszczęśliwych Skutkow z tylo Zerwanych Seymow wynikaiących, Sposoby niektore do Przywrocenia Pomyslnosci Obradom, wzięte z Przykładow Przodkow Naszych, y Oyczystemi wsparte Prawami.

Upadek Wiary, przez Wzgardę Nayswiątobliwszych Sły Obowiązkow w Zagęszczonych pospolicie krzywoprzysięstwach Lichwach, Zdzierstwach, Prawem Boskim, Natury y Oyczystym Zakazanych, ktoreby z Gruntu niewzruszyć Krolestwa. Praw Złomania, Sprawiedliwosc w Handel obrocona, Nayniegodziwsze Zabiegi Pożytkiem własnym ucnotliwione, ktoremużby Narodowi stać długo przyzwolity.

To to są opłakane Okolicznosci, ktore Poczciwych Polakow przerażaią Serca, a kochaney Oyczyznie ostatnią grożą Zgubą, w pospolitosci wszystkim to podpada pod Oczy, w szczegulnosci nie Jednego przenika, a przecież do Zabieżenia tak niebespiecznemu Położeniu żadnych niebierzemy Srodkow, tylko w Nieszczęsliwosci naszey na Użaleniu przestawamy.

Weźmy każdy przed siebie prawdziwego Obywatela Obowiązek, a oddaliwszy obłudne Miłosci własney Złudzenie, szukaymy w Uszczęsliwieniu Pospolitym Uszczęsliwienia każdego w Szczegulnosci.

Przyłożmy szczerego Starania, abysmy poznać mogli, co uszczęsliwia wolne (: jako nasz :) Narody, a obaczone nayprzezornieyszych Praw Skutki, weźmą Bieg swoy przyzwoity, y wszystko pożądanie w swoich zostanie Skutkach.

Pewny Autor doskonały w Objasnieniu rozmaitych Praw, Troiaką składzie Rożnicę Rządow: w Despotycznym za naymocnieyszą twierdzi Sprężynę Boiaźń; w Monarchycznym Honor; w wolnym zas Narodzie Cnotę. W Pierwszym w Obywatelach przez Boiaźń wkorzeniona Podłosc, od wielkich ich Zamysłow y Dzieł oddala, w slepym tylko utrzymuje Posłuszeństwie, jednakże zawsze skłonnym czyni do potajemney Zdrady, y skrytey przeciwko Panu y Rządom Nienawisci; W Drugim Honor y Chęć Nabycia Sławy, szczegulną będąc do dostąpienia Godnosci, drugą uzacnia

2., poniekąd Obywatelów Skłonnosci y Wspaniałosci Serca; Lecz y wtym Rządzie Podchlebstwo, Obrot y skryte Zabiegi częstokroc Zasługi uprzedzają, Prawa za Wolą Rządzcy uchylone nie raz tłumią Sprawiedliwość, własny Pożytek przewyzsza Miłosc Oyczyzny, Celnieysi tylko y Przebiegleysi gorują, a Pospolstwo upadac musi. W Trzeciey Roznicy Rządu Naywspanialsza wydaje się Własność, kiedy Cnota Obywatelów włada Zdaniem, przezornie stanowione Prawa w zgodney Jednomyslnosci, nieskazitelnym Wykonaniu przez samychże Prawodawcow swoich uczciwie zachowane, naydoskonaley cały uszczęsliwiają Narod, Celnieysi nad Młodszych chyba przezornieysza dla Dobra Pospolitego przesadzac się usiłują Radą, Moznieysi chętnie wszystkie Dostatki swoje na kochaney Oyczyzny wykładają Potrzeby, owszem uboższych y potrzebnieyszych Spółbraci swoich wspierają, wspomagają y ratują, zkąd z Miłosci Oyczyzny rośnie y krzewi się Miłość między Obywatelami, z kąd pożądana wynika w Obradach Sfornosc, Męstwo nieprzełomane w Zgromadzonych Narodu Siłach, nieprzebrane w Podatkowaniach Sposoby.

Niechże nam niebędzie w Podziwieniu, że nie tylko Przodkowie Nasi swobodne prowadzili Czasy, Doskonałe utrzymywali Rządy, lecz jeszcze w nieporownaney Sławie u Postronnych słyneli Narodow; A my teraz tak Wielkich Ludzi Potomkowie, Imieniem tylko, nie Zacnoscią Onych wskrzeszamy Pamięc.

Nie darmo w powszechnym Przysłowiu Starodawna Polakow Cnota, żeby teraz była w Rzeczywistosci, przywrocitaby nieochybnie całemu Narodowi Uszczęsliwienie, ocuciwszy Onę w Sercach naszych, łatwo utłumiemy wstydliwe, ktore teraz hanbią nas, Namiętnosci, lecz czasem długim pospolitę zepsucie być może; Dlatego rozważyc trzeba, ktora naybliższa do Ratunku Oyczyzny wynaleść się może Droga.

Nikt tego przeczyc nie może, że teraz Polska zostaje w tak nieszczęsliwym Położeniu, że zdaje się, jakby już Nadziei nie było do Powstania bez Woyska, bez Dochodow /: a co strasznieysza y żałosnieysza :/ bez Rady, A przecież w Naszey to jest Mocy, to wszystko

ko do pożądaney przywrocic Pory, bylesmy szczerze 3., ku temu Usiłowania Nasze obrocili.

Seymu tylko Pamiątka w Czasie naznaczonym Zjazdu została, chcieymy roztrząsnąc przez Przodkow Naszych przezornie ustanowione Prawa, a niezawodnie znaydziemy przyzwoite Sposoby porządnego y skutecznego Seymowania, bylebysmy przez płoche Zdanie, y chęc wstydliwą Nierządu, sami sobie nie tudzili Oczu.

Obranie Marszałka, jako jest pierwszym Pomyslnosci Seymu Krokiem, tak naypierwey objasnic potrzeba, że Zrywanie na Marszałku, jest Abusus straszny Wolnosci, owszem Sposobem przebiegłym poddania Nas pod Jarzmo wstydliwe z Rownosci wybiegających własnych Spółbraci Naszych.

Obwarowało Prawo wolny Głos Szlachcica na Seymiku, Posła na Seymie, Pierwszy jest Jeden z Obywatelow Wolnego Narodu, a przeto zupełną Moc swobodnych Praw Dozwoleniem przy Zdaniu swoim obstawac. Drugi jest tylko Spółbraci Województwa swego Ustami, Ich Wolą rządzic się powinien, y co Mu w Instrukcyi podadzą na Seymie popierac; Wiem, że Go Bracia na to z posrzod siebie obrali, y na Spolne Zgromadzenie Trzech Stanow wysłali, aby y Oyczyznie radził, y Żądania Województwa swego do Skutku przyprowadzac usiłował, a tego bez Obrania Marszałka wypełnic nie może.

Żadnego Województwa nie jest Mysl, aby Piotr, a nie Paweł był Marszałkiem, tylko żeby Prawa w Całosci zostawały, a Nowe ku Pożytkowi, nie Szkodzie Dobra Pospolitego stanowione były, ile że Prawo według Konstytucyi Annorum 1690. 1699. et 1736. y Usus swiadectwem Zawadzkiego in Historia Arcana pag. 9. temi Słowy: Mareschalcus Equestris Ordinis magno vix tertio Idus Maji electus est, acerrimé dissentientibus inter Lithuanos et

4. Pluralitatem eligendi Directoris turbantibus ac remorantibus Elekcyą Marszałka per Vota ułatwiło, aby za Wielością Głosow w pierwszym Dniu Seymowania bez żadnych Przeszkod był obrany.

Moc Instrukcyą niepowstrzymana Posła, Tyranem Go czyni Spółbraci swoich! Jestże to wolnego Głosu Wsparcie, lub Wolnością Zaszczycającego się Narodu Własność? aby ślepo łoż Uszczęśliwienia Publicznego powierzyć kilku Osobom z każdego Województwa, ktorzy częstokroć Zdania swoje nie ku Dobru Oyczyzny kieruią, ani Żądania sobie polecone od Województw popieraią, lecz tych się tylko Nadęciem powodować daią, w ktorych Łaskę przez podłe Obowiązki Pożytku własnego, pokładaią Nadzieję; y ztąd powszechnie burzliwe przy Obraniu Marszałka Zatargi, uparte w rozróżnionych Głosach Oppozycye, bezbożne Głosu wolnego Zażycie, ktoremu Prawo przezornie Stopnie do Domawiania się określiło. Vol. 2. fol. 1660. et 889. A: 1609. Titt. Deklaracya Artykułu.

W czymże bowiem jest ostatnia Własność Głosu wolnego? Czy w tym płochym Mniemaniu? że pod Płaszczykiem tego nieoszacowanego Kleynotu wolno każdemu w naygwałtownieyszey Potrzebie Obrady około Dobra Pospolitego zmieszać, zatamować, Oyczyznę w ostatnie wprowadzić Zamieszanie, y ogołocić Ją z wszelkich Ratowania Sposobow, czy też w oszczędnym tego Głosu wolnego Zażyciu szczegulnie tylko na Oparciu się szkodliwym Zamachom, na Utrzymanie Całości Prawa, na przezorne Stanowienie nowych, ktorych Oyczyzny Potrzeba lub jaka Okoliczność wyciąga.

Co jest za Korzyść dla Dobra Pospolitego, co za Wsparcie Swobod wolnego Narodu z Zepsucia w samych Początkach Seymu, w Niedopuszczeniu Obrania Marszałka, ktorego, jakom namienił, Elekcyą w pierwszym Dniu Prawo mieć chce, nie tym końcem, lecz żeby per Turnum Wielość Głosow, bez Zwłoki tak drogiego Czasu, Marszałka wyznaczała. Kto tedy w Początkach Obrad Publicznych, do żadnych nieprzystąpiwszy Materyi, owszem zaraz na Marszałku waży się Seym zuchwale zerwać, żadnego niemając po sobie Prawa, jest nayszkodliwszym Oyczyzny Nieprzyjacielem, gwałcącym

Prawo

Prawo, targającym się sromotnie na Dobro Pospolite, Zdrayca Spółbraci swoich, sam siebie w Ohydę sidlący, a tak Anathema sit. 5

Szczegulny Sposob w Naturze Rządu Naszego, do Namowy w naygwałtownieyszych Oyczyzny Potrzebach, do Poprawienia, coby z Obrębow swych wypadło, zgoła do powszechnego Uszczęśliwienia, jest Doyście Seymu.

Mamy za Przodkow Naszych Przykłady, jak często bywały, y prawie zawsze dochodziły, dopiero Pierwszy Siciński za Jana Kazimierza ważył się Oycobóyską Zuchwałością ten Szkaradny Raz, nieprzeliczone za sobą ciągnący Nieszczęśliwości, zadać Kochaney Oyczyźnie. Legnich pag: 177. in Comitijs d 27. Januarij A: 1652. Nihil constitui poterat, quia rupta, et quidem quod maximè memorabile, primumque fuit exemplum, ab uno Nobilitatis Nuntio, quem Sicinscium vocant, et ex Upitscensi Lithuaniæ Tractu fuisse, Commentarij illorum temporum tradunt. W dalszym Czasie nie Jeden się znalazł bezbożny Dobra Pospolitego Przeciwnik, odnawiający tak niegodziwy Przykład, ktory się na Reszcie w Zwyczay obrocił; Co zaś nayżałośnieysza, że ci Zuchwali y odrodzeni Synowie na Zgubę następujący własney Oyczyzny, nie są tą Płochością lub opacznym w Zdaniu swoim Mniemaniem omamieni Ludzie, lecz Postronnych Potencyi szczodremi Zabiegami utuczeni, nie wzdrygają się onych Zawiści ku nam wstydliwemi stać się Instrumentami, a nayczęściey w własnych że Spółobywatelow Naszych Skrytemi podnieceni Duchami, dają onym Sposobność w mętney Wodzie obfitego dla siebie szukać Połowu.

Niepojętą nieczułością nad Upadkiem Dobra Pospolitego uspieni przewidzieć niechcemy, że ta Sposobnego Rządu Machina skołatana, y już ku ostatniey nachylona Ruinie, nieznayduiąc z naszą

O, tunku, obali się musi, ale zapewne nayprzodnieysze naypierwey Upadkiem swoim porazi Karki, Nie Jeden po Niewczasie pozna, że im się wyżey wyniosł z nieszczęśliwego porytkuiąc Oyczyzny Nierządu, tym w cięższey Rozpaczy y sromotnym Poruceniu wraz z nią ginąc nie uniknie.

Zostawili Nam Przodkowie Nasi rozliczne Dowody Miłości nieskazitelney ku Oyczyznie w Dziełach Wiekopomney Pamięci godnych w nabytey Sławie, jeszcze do tąd w wielu Narodach słynącey, ale naywięcey w tym szczyrym ku Dobru Pospolitemu Przywiązaniu, że Fortuną, Zdrowiem y Życiem przy Całości Praw obstawali; Nie znali Inney dla siebie Pomyślności, nad tę, która w Przysłudze y Uszczęśliwieniu znaydowali Oyczyzny, Naydotkliwsze Niechęci, jeżeli nie na zawsze, to na Czas umarzali, a w niepodeyrzaney Jedności Zdania swoje y spólne Prace łączyli, kiedy Potrzeba Rzeczy Pospolitey wyciągała. Czynili przezorną Różnicę Wolności do Rozwiozłości swobodnego Praw Zazywania, od Nieposłuszeństwa Prawu, Tym Torem weźmy się do Ratunku Oyczyzny, a wszelkie bez Wątpienia przełomiemy Przeciwności.

Mamy dowodne Przykłady porządnego y Skutecznego Seymowania, Tylo Seymów świadczą doszłych o Zgodnym y bez żadney Przeszkody Obraniu Marszałka, Tylo Seymowych Recessów podają Nam Sposób Zawieszenia trudnych Materyi, a z tymi tylko, na które jest zupełna Zgoda, Łączenia się z Senatem na Pięć Dni przed Zakończeniem Seymu, jako świadczą Konstytucye Annorum 1633. Vol. 3. fol. 186. Titt. Konkluzya Seymowa. 1683. Vol. 5. fol. 547. Titt. o Seymach Deklaracya. 1690. Vol. 5. fol. 762. Titt. Objaśnienie Konstytucyi dawnieyszey o Porządku Seymowania 1736. Vol. 6. fol. 404. Titt. Securitas Seymów Walnych. Inne zaś Materye po Bratersku y Miłością Oyczyzny ułatwione byćby mogły, lub na które

Zgody

Zgody niemasz, odrzucone, nie uwodząc się tym płochym Czasów Naszych Zwyczajem, że kiedy na którą Materyą niemasz Zgody, to godnemi Śmiechu Umowami Czas marnie przepędzamy, żeby się na Reszcie Seym bez Skutku rozjechał, a często y końca nie doczekawszy z potajemnych Przyczyn zuchwałą Śmiałością ważemy się Obrady Publiczne psować.

Niebespieczne takowego Nierządu Skutki, poznawszy zgromadzone Rzpltey Stany za Panowania Michała Korybuta, kiedy się na Seymie A.o 1670. obowiązały Przysięgą, na żadney Materyi przed Złączeniem się z Senatem nie zrywać Seymu, jak świadczy Zawadzki pag. 113. Nuntii quoque universi assurgentes nudis verticibus, exhibita Coelo reverentia tacito pectore nesciam constringi obligarunt fidem non convellendorum Comitiorum, at si Publica ita necessitas fataq ferrent, ut quis in eum ausum discingeret conscientiam, non in Conclavi Nuntiorum, sed in Senatu ea temeritate uteretur, dareturq spatium Reipublicae fatali periculo obviam eundi. Przecież y ta Przysięga ołudzona, kiedy po Złączeniu się Izby Poselskiey z Senatem Zabokrzycki Poseł Województwa Bracławskiego naraz usiłował Powrotu do Izby, co sam Osobą swoją wykonał, y na Reszcie z Seymu wyjechał, jak tenże Zawadzki daley mówi pag. 138. Septimo Calend. Aprilis: Enormis et pudenda discordia fatalem dixit Comitiis periodum, nam non comparente Zabokrzycio, sed e vicino spectante Reipublicae pericula pauci voces, idq ad irritationem magis animorum, quam ad mutuam concordiam erumpebant.

Te Nieszczęśliwe, lubo zdarzyły się za Przodków Naszych Przykłady, jednakże zawsze słusznie ohydzone, y potomnym Wiekom, ten, który Ich pełnił, na Wzgardę przez Hystoryków był podany; Teraz zaś nie tylko za żaden sobie Wstyd tak niegodziwego nie poczytują Występku, owszem sromotnie chlubić się niem nie wzdrygają.

8 Seymiki Relacyjne dawniey in usu, jak swiadczą Konstytucye Seymowe Aº. 1635. Vol. 3. fol. 877. Titt. o Relacyjnych Seymikach W. X. L. a poźnieysze Konfederacye Annorum 1648. 1668. 1674. Jako też w Konstytucyach 1661. Vol. 4. fol. 938. Titt. Seymiki Xięstwa Zatorskiego y Oświecimskiego. 1677. Vol. 5. fol. 468. Titt. Seymiki Wojewodztwa Podolskiego y Sądy. 1678. Vol. 5. fol. 644. Titt. Seymik Grodzinski, a mianowicie Deklaracye Województw y Ziem. 1699. Vol. 6. Fol. 72. Jako też 1717. Vol. 6. fol. 302. Titt. Seymiki Relacyjne, et Aº. 1736. Vol. 6. fol. 665. Titt. Kommissya do Ułożenia Aukcyi Woyska. Te żeby były Województwom przywrocone, nie tylko po doszłym Seymie, lecz owszem po każdym zerwanym dla Doniesienia Województwom Przyczyn, Niepomyślności Obrad Publicznych, wstrzymałyby mocno niegodziwą Śmiałość tych odrodzonych Synow, ktorzy się zuchwale ważą Oyczyzny szarpać Wnętrzności.

Nie mnieyby przyniosło Ułatwienia do pożądanszego y porządnieyszego Seymowania, Żeby dawnym Zwyczajem Posłowie do Krola, do Województw byli Ludzie wybrani, zdolni do Objaśnienia Uniwersałow, y Ułatwienia wcześnie na Seymiku PrzedSeymowym Materyi, ktoreby Trudnościom jakim podpadały.

Y tobym sądził za rzecz naypożytecznieyszą na Wykorzenienie Nierządow po Województwach Obwarowania Statuta, Anni 1510. Vol. 1. fol. 366. Titt. Poena statuta contra non venientes ad Conventus, y według Konstytucyi Anni 1565. Vol. 2. fol. 677. Titt. Seymiki Powiatowe, aby JJWWni Senatorowie sami się znaydowali na Seymikach ktorzy nietylkoby łatwiey mogli Powagą swoją utagodzić rozjątrzone Obywatelow Nienawiści, ale owszem rozjątrzone pojednać Zdania, a osobliwie pilnie doyrzeć, aby Instrukcye przezornie y przy-

zwoicie

zwoicie pisane były, pod ścisłym JchMciow PP. Posłow 9
Obowiązkiem Niewdawania się w żadne Inne Materye, oprocz tych, ktore sobie mają Instrukcyą podane. A jeżeliby jakowe nieprzewidziane Zdania do niektorych Województw były do Rozstrząśnienia Seymu podane, a do Innych się sciągające, tedy aby JchMć PP. Posłowie sine discrimine Seymu do Doniesienia Braci one zawieszali, a do dalszych Ułatwienia przystępowali Materyi.

Czy JJWW. Senatorowie obecni na Seymikach, zabiegaćby mogli y przestrzegać, aby w Instrukcyach nie było to fatalne dla Obrad Publicznych Dokładanie Caetera Activitati JJPP. Posłow, ktory częstokroć /: wstyd wymowić :/ obojętnym y ogulnym tym Dozwoleniem, zapomniawszy Intencyi Spółbraci swoich, sromotnie ważą się w ostatnią Oyczyznę pogrążać Zgubę.

Tak gwałtowne y oczywiste Niebespieczenstwo powinnoby nam wtey mierze otworzyć Oczy. Wiem dobrze, że wielu Naycelnieyszych Obywatelow przebiegle Spółbraci swoich rozwiozła Głosu wolnego łudzą Władzą; Ale ktoż nieczuje, że ta Obłuda szczegulnie Zamach czyni na wybicie się mocnieyszych z Rowności, na Przyczynienie coraz większego Nierządu, Na Przymnożenie niepohamowaney Rozwiozłości y Niechęci; aby tym Sposobem pod Płaszczykiem swobodnego Głosu, Obrady Publiczne łatwiey ku swemu Pożytkowi kierować mogli, aby w rozrożnionych Zdaniach rozproszywszy Jednomyślność tym lepiey w Zamieszaniu wyniosłych swoich dopędzić Zamysłow, a złąd u wszystkich być w Poważeniu, Nieprzyjaźnych sobie tym łatwiey grzebić, z Rownym śmiało się oprzeć, Jednych Groźbą, Drugich Nadzieją w Powolności ku swojey Woli utrzymywać, Y to pospolicie Kredytem zowią.

Darmo nieraz użalamy się na Pana, ktorego Dobrocią napełnione Serce kraje się od Żalu, na takie patrząc Przeciwności, jakoż po tylekroć, jako Baska-

 wy Ociec chcąc Jch oddalic, Urątowania swego przykładał.

Darmo szukamy Zrzodła Nieszczęśliwosci naszey w mniemaney Praw Oboiętnosci, kiedy jestesmy Nierządu Przyczyną, Sami Rzemiesnikami Zguby naszey.

Naytroskliwsze Naycelnieyszych Obywatelow Użalenia nad Dobra Pospolitego Niebespieczenstwem nad Upadkiem y Nadwerezeniem Praw, pozno powszechnie w Sercach się onych ocucaią, gdyż w Oczach Naszych tych Samych Zarliwosc w naypilnieyszych Oyczyzny Potrzebach w nayszkodliwszych Zamachach niewaz, Korzyscią nienasyconą własnego Pozytku ukołysana, y podchlebną Nieczułoscią zostawała uspokojona.

Z wielu sprawiedliwie utyskuiących nad Uciemiężeniem kraiu przez przechodzące y zimuiące w Koronie y w W. X. Litt. Woyska Cudzoziemskie, Niektorzy się daią słyszec z podeyrzanym Wiernosci ku Oyczyznie Zdaniem, że w teraznieyszych Okolicznosciach do Seymowania przystąpic, nie jest rzecz przyzwoita, za pozorną mieniąc Obradom Przeszkodę Woysk pomienionych Przytomnosc w kraiu. Ktoz prawdziwie kochaiący Oyczyznę nie czuie Potrzeby tym pilniey o Jey Ratunku radzic, im blizsze Niebespieczenstwo nieochybną grozi Nieszczęsliwoscią, tylo nienadgrodzonych Szkod w W. X. Littn. tylo zniszczonych Fortun Szlacheckich w Wielkiey Polszcze y Prusach, Są to opłakane Skutki sromotnych Zabiegow tych, ktorzyby radzi widziec Oyczyznę bez zewnętrznego Dochodow Rozporządzenia, bez Sprawiedliwosci, bez Sił, bez Rady, a w tym Nierządzie korzystac, y podeyrzanych według swojey Wyniosłosci Chęci dopędzic Zamysłow.

Płoche Mysli o Sposobach ratowania się przez Konfederacye, słusznie wiernego trwożyc powinny Obywatela, gdyż nieochybnie to gwałtowne Lekarstwo więcejby przyczyniło dla Oyczyzny Nieszczęsliwosci, owszem do ostatniego przysporzyłoby Upadku, wyż wyrażone krotko Sposoby, roztrząsnąwszy, przyzwoitsze y bespiecznieysze wynalezcby się mogły Srzodki, osobliwie przykładem

Przykładem chwalebney Uchwały (: lubo bez Skutku:)
Seymu Anni 1659. Vol. 4. fol. 605. Titt. de modo concludendi Seymu.

Lecz jezeli wzgardziemy tymi Sposobami, ktorymi za Przodkow Naszych w Całosci Prawa utrzymane, y Pomyslnosc Oyczyzny wsparta była, jeżeli własnego Szukanie Pozytku nieoddalemy na Ofiarę Dobru Pospolitemu, Jeżeli płoche Niechęci Nasze nieumorzemy dla Miłosci Oyczyzny, Jeżeli na Reszcie nie będziem miec Względu na przyszłe Nieszczęsliwosci ztąd dla Nas Samych wynikaiące, y dla Potomkow Naszych Słowa Chrystusa Pana Jerozolimskim Niewiastom powiedziane, do Nas stosowac się będą: Flete super Vos et super Filios Vestros.

Projekt in A.o 1760.

Na Ubespieczenie Doyscia z Publicznym Pozytkiem przyszłego Seymu podany do Wiadomosci kochających Oyczyznę Synow od Jednego z Pierwszych wniey Ludzi.

Ofiaruiące ze wszych Miast rozliczne Nieszczęsliwosci Panstwa Rzeczypospolitey powinnyby Nas jednomyslną złączyć Chęcią, do Skutecznego kochaney Oyczyzny Ratunku; Rzecz się zdaje przytrudna, lecz wcale nie jest niepodobna, gdybysmy wziąwszy Boga Zastępow na Pomoc, jezeli nie cale zarzucili y wyniszczyli wewnętrznie wkorzenione Rozrozumienia y Nienawisci, przynaymniey zawiesili Je, dając Czasowi sposobnieyszą Porę do Ułatwienia Jch. A teraz StaroPolską zjednoczeni ku Oyczyznie Zarliwoscią, zwiernym y powinnym do Majestatu tak Dobrego y Łaskawego Pana Przywiązaniem, nie wszczynając, ani przypominając takowych Materyi, ktoreby albo Trudnosci do Utrzymania nieodbitą, albo do Rozjątrzenia y dalszych Niechęci nieustrzezoną mogli rozniecie czy pomnozyć Przyczynę, dawszy sobie wspolne Honoru y Sumnienia Przyrzeczeniem stwierdzone Słowo na następujących Punktach Seymu Utrzymanie wspolnie przyrzekli, y do tego wszelkich Sposobow, Starania y Usiłowania przyłozyli, ktore Punkta te się zdają bydz naygwałtownieysze, y wterazniey szych Okolicznosciach naypotrzebnieysze wten Sposob:

1mo.

Wyprawienie Posła do Dworu Rossyiskiego z Remonstracyą Interessow Rzpltey, ktore w Expedycyi temuz Posłowi obszerniey będą wyrazone.

2do.

Monety y złey y roznego gatunku w kray Rzpltey wprowadzoney /: znieznosną Obywatelow Szkodą, w Handlach Zawodem, Towarow wszelkich Zdrozeniem :/ Poprawa, y przyzwoitey Ceny Redukcya przez Otwarcie Mennicy, zjaknaygruntownieyszym Ubespieczeniem dla tych, ktorzy podiąć zechcą. Vide konstytucyą 1504 fol. 385.

3tio

Naznaczenie Posła, czyli Plenipotencyaryuszow do Traktatow, jeżeli do nich Moc Boska nakłoni Serca woiuiących Monarchow, ktorzyby mogli dopilnować Interessow Rzpltey, W czym jak nayusilniey trzeba supplikować do J. Krol. Mci Pana Naszego Mttgo aby Powagą swoią Pańską raczył wyrobić u Nayiaśnieyszych Aliantow swoich, żeby tenże Poseł Rzpltey był przyięty y przypuszczony.

4to

Sprawiedliwość Swięta, Naygruntownieysza Państw wszystkich Twierdza, w wszelkich Prawach, Sądach Rzpltey znacznie szwankuiąca, ażeby według Opisu Praw y Ustaw Oyczystych do swoiey była przywiedziona Doskonałości y przyzwoitego Zachowania, jak naygruntownieysze Obwarowanie.

5to

Ekonomiki Domowey jak naydoskonalsze Ustanowienie

6to

Porządek z Obwarowaniem Bespieczeństwa wewnętrznego, aby był jako naydostateczniey ułożony.

7mo

Sposoby zaraz wzięte być powinny do Wykonania nieodstępnego tych Punktow, gdyż Prawo bez Wykonania, jest Ciało bez Duszy.

Jeżeliby na te Punkta, ktore żadney niepodpadaią Szczegulności, powszechne było Izby Pozwolenie, za Daniem sobie niezawodnego Przyrzeczenia, że Inne, lub w Recess do przyszłego Seymu poydą, lub szczęśliwemu będą zostawione Czasowi, zdałoby się naypierwey przez J. W. Jmci Pana Marszałka Starey Laski donieść J. Krol. Mci o tey chwalebney Stanu Rycerskiego Rezolucyi, y supplikować o Oycowskie

wtak

wtak zbawiennym dla Chwały Nayiaśnieyszego Pana y Dobra Oyczyzny Przedsięwzięciu Błogosławieństwo y skuteczną Pomoc.

Manifest przez JWW. Pieczętarzow d. 3. 9bris 17. Anno 1760. uczyniony.

Augustus III. Dei Gratia Rex Poll.

Significamus præsentibus Literis Nostris quorum interest Universis et singulis, quod ad Acta præsentia Metricæ Regni Cancellariæ Nostræ Minoris comparentes personaliter Magnifici Joannes Comes in Konskie et Białaczow Małachowski Regni, et Michael Dux in Klewan et Zukow Czartoryski Magni Ducatus Lithuaniæ Supræmi Cancellarij, Eisdem Actis Manifestationem infrascriptam Polonico Idiomate scriptam et Manibus Suis proprijs subscriptam tenoris seqventis: Nizey na Podpisach wyrażeni tey byłiśmy zawsze Nadziei y Oczekawania, że Seym nadchodzący według Prawa, ktory Nam Laskawie J. K. Mść P. Nasz Miłł. był złożył, miał wszystkie Rany Rzpltey uleczyć, Ale kiedy ten z Umartwieniem Najaśn. Pana, jako Oyczyzny Oyca, z Umartwieniem Senatu y Ministeryi, z Umartwieniem Zacnego usilnym Staraniem o Doyscie Obrad Publicznych pracującego Stanu Rycerskiego, nieszczęśliwie upadł y rozszedł się, y My Nasze z tey Okoliczności składamy Żale, Poprawa albowiem Trybunałow na Zniesienie trafiających się w nich częstych Abusuum et præjudiciorum, dawno od Stanow Rzpltey upragniona, y na tym Seymie Uniwersałem J. K. Mści P. Naszego Miłł. zalecona, mogłaby z Przyzwoitą Sprawiedliwością znieść zagęszczone w tych Sądach Jnkonwenience, Cokolwiek przytym z Kluby Praw wypadło, y to wszystko w swoje dawne weszłoby było Granice, Jako piękny daje Nam tego Przykład Konstytucya 1673. sub Titt. Pacificationis internæ temi Słowy: Prawa zaś wszystkie ad Dignitatem wszelkich Urzędow Duchownych y Swieckich, Marszałkowskich, Pieczętarskich, Podskarbich, Władzą Hetmanow y Jurisdykcyą Jnnych Urzędnikow Woyskowych, tak w Koronie jako y w W. X. Litt. jeżeliby w czym przez ten Czas naruszone były, przywraca

my, y żeby według Praw dawnych zachowane były mieć chcemy. Dałoby było to Prawo Pochop do postanowionego raz przez Stany Rzpltey in omnibus Subselliis Porządku powrocić się, zachowałoby było Prærogativas każdemu Urzędowi Prawem nadane, każdyby pilnował swego, co do Jego Urzędu należy Własności. Znalazłyby Stany Rzpltey Sposoby Kanclerzów, którym Custodiam Legum oddały, od Dekretów wszelkich, y stosujących się do nich in ordine wyniesionych Terminow y Manifestow, Jurisdykcyą Pieczętarzow osłabić usiłujących możną uwolnić Protekcyą, jako tego Oyczystym są Dowodem tak wielu Województw Instrukcye Posłom Nomine dane; kiedy zaś Nadzieja Dobra tego Pospolitego razem z Seymem pogrzebiona, przynaymniey Życzenia Naszego dobrze Oyczyźnie potomnym Wiekom niech zostanie Pamięć. Żeby jednak Dekret Trybunału Koronnego Lubelskiego R.[u] 1759. Dnia 6. M.[ca] Lipca, między JW. Imścią P. Janem Małachowskim Kanclerzem W. Koron. a P. Koszeckim ferowany bez mocy, Więc go między tymi Dekretami Trybunałow mieścić chcemy, o których konstytucya 1667. opiewa, mówiąc o Powadze Dekretów Trybunalskich: A wzajemnie Trybunały niepowinny się wdawać w Sprawy Foro Comitiali et Postcuriali zdawna należące, sub Nullitate Decretorum. Y Druga konstytucya 1726. Roku, Toż samo mieć chcemy temi słowy, Nie mniey w Sprawy Juris Nostri Regii Trybunały wdawać się, y onych rozsądzać nie powinny, ale je ad Forum Competens odsyłać mają sub Nullitate tychże Dekretów. Jeżeli zaś Judicata Judiciorum particularium non subsunt Cognitioni Trybunałow sub Nullitate Decretorum, cóż dopiero mają subesse Sędziowie tychże Sądow et ex Officio w Trybunale odpowiadać. Pozywa tenże P. Koszecki J.W. Kanclerza W. Kor. pro poenis ex occasione Decreti Postcurialis, nie tylko nie zganiony temerarius ejus ausus, ale jeszcze libertate donatus, jakoby zostawując wolne każdemu Wrota pozywać Kanclerzów pro poenis do Trybunałow ex Officio. Aże wszystkie Supremæ Jurisdictiones, jako

jako to Marszałkowskie, Pieczętarskie, Podskarbińskie, Hetmańskie æqvalis wszystkie Prærogativæ et Authoritatis, Jurisdykcya każda w swoim Praw Obrębie, niepodpadają Cognitioni Trybunałow, bo inaczey tyle y tak mocnemi Prawami opisane Jurisdictiones confunderentur, a niemogłaby nigdzie ulla qvorumvis Judiciorum dari Securitas, y owszem każdemu chcącemu uniknąć kary przysądzoney w Jedney Jurisdykcyi dla Uwolnienia się od niey per malevolam prosecutionem, do Drugiey otworzyłaby się Droga. Przeto tak de Insubsistentia tego Dekretu de Actu superius wyrażonego contra expressam Legem et Naturam Sądow Trybunału ferowanego, jako też wszystkim Manifestom y Terminom od kogokolwiek eâ ratione zaszłym, ile żadnego præjudicium Supremæ Authoritati Sądom J.[o] K. M.[ci] Zadwornym czynić niemogącym, ten do Ksiąg Metryki Koronney zanosiemy Manifest. Datt w Warszawie d. 3. 9bris 1760. Jan Małachowski Kanclerz W. Kor. mpp. Michał Xże Czartoryski Kanclerz W. X. Litt. mpp.

Kopia Memoryału Jaśnie Wielmo Jmći Pana Hetmana Wielkiego koron do Krola Jmći Pana Naszego Miłło z Francuskiego Oryginału na Polski Język przetłumaczona

Gdybym w sobie niebył pewny, że od Początku Pano-
wania Waszey Krolewskiey Mći do Majestatu Jego szcze-
rze byłem przywiązany y Jemu wierny, y że do tego
Momentu dochowuię Waszey Krol. Mći Miłość y
Wierność nieposzlakowaną, toby mię śmiertelnie ra-
niły Jego Słowa Panskie, y oswiadczony krolewski
przed Senatorami y Ministrami ku mnie resenty-
ment; Ale Ja, ktory Zdrowiem, Azardem Życia
y Stratą Fortuny, Wycierpieniem Niewoli, dystyn-
gwowałem nad Jnszych w naytrudnieysze Czasy Af-
fekt moy y Usługi moje Waszey krolewskiey Mći,
ktory po Uspokojeniu Rzpltey przez te Dwadzieścia
y kilka Lat, aż do dzisdnia, nikomu wcale w całey
Oyczyznie niedałem się celowac, y Ochotą do Skar-
bienia sobie Łaski Panskiey, z wszelkiemi rzetel-
nemi y uczciwemi Sposobami, ktory prawdziwym
Sercem kochałem zawsze, y kocham Pana mego
y Jego Najaśnieyszą Familią; W samym więc mo-
im czystym Sumnieniu znalazłem zaraz Ulgę
Żalu y Umartwienia mego, ktore z doniesionych
mi przez JegoMći Pana Hetmana Polnego Słow
Waszey Krolewskiey Mości uczułem y powinie-
nembył uczuć.

Jnszyż to jest Panie Miłościwy Język y Styl,
czyniącego się do czego złego Człowieka, Jnszy
wcale w sobie uspokojonego, y naymniey nie-
winnego; Ja z głębokim Waszey Krolewskiey
Mości Majestatu Respektem przed nim y przed
Oyczyzną, przed Europą y Swiatem, a nayprzod
przed Panem Bogiem, bespieczno y śmiało mo-
wię, że com powiedział y mowię, Com czynił y
czynię, to z Obowiązku Senatora y wiernego Ser-
ca ku Majestatowi y Oyczyznie powinienem mo-
wic y czynic, y daleko od Pełnienia Grzechow albo
Urazy Waszey Krolewskiey Mości Pana mego
Miłościwego, na tym y całey Powinności, Cnoty

22. y Wiary moiey cały zakładam Charakter y Zaszczyt.

Że Ia Im bardziey się staram całe życie moie wiernie służyć Waszey Krolewskiey Mości y Pana sobie Łaskę y Ufność zjednać, tym mi to naturalnie tkliwsza y okrutnieysza rzecz jest, Iż Minister Saski szuka mnie u Waszey Krolewskiey Mści niegodziwie dyskredytować. Nieraczysz że więc zadziwić by naymniey Miłościwy Panie, że y Ia żadney racyi Poblażania onemu, ani ochronienia go niemaiąc, Jego wzaiem jako Człowieka chytrego y nayniezyczliwszego Oyczyznie moiey, y wszystkim w niey Poczciwym y Zacnym Ludziom, traktować muszę. W czym zas nayprzod wyperswadowany u siebie sprawiedliwie y mocno jestem, to jest principium, że żadney na Swiecie Osobie, tylko Jednemu Krolowi Subjekcyi mieć niepowinienem, y że Crimen Laesae Majestatis przeciwko Jednemu partykularnemu, czy rownemu, czy niższemu od nas Człowiekowi nie idzie, Lecz tylko nim grzeszy, gdy kto przeciwko Osobie Krolewskiey lub Oyczyznie

Bolejęż więc na to z niezliczoną Liczbą Patriotow moich, że Sługa Jeden, cokolwiek przeciw sobie w wolnym Narodzie słyszy lub widzi, zaraz to pro Crimine Laesae Majestatis Waszey Krolewskiey Mości smie udawać, y Wiarę znayduje.

My zas nie mamy, nie znamy, mieć y znać niechcemy Żadnego Pana, tylko Krola Jednego y Rzeczpospolitę nad nami, y przeciw tym czynić albo mowić, to jedno za Grzech przeciw

przeciw Majestatowi sprawiedliwie poczytuiemy; słuchać zas by naymnieyszey rzeczy Ministra obcego, choćby niewiedzieć jak Imienia Krolewskiego zażywał, żadney nie mamy Obligacyi, ani żadney od niego czuć nie możemy Dependencyi.

Że tedy Pan Graff Brühl, Minister Saski, justyfikuje się tym, Iż nie czyni nic, tylko co mu Wasza Krolewska Mść rozkazuiesz to go nie całe nieusprawiedliwia, bo komu go należy słuchać w Interessach Saskich, jako pierwszego Ministra Saskiego, powinien go słuchać; W Wolnym zas Narodzie Naszym Woli, Skinienia y Głosu Pana Naszego, czyli z Jego Ust Panskich, czyli przez Rzeczypospolitey Senatorow, Ministrow y Urzędnikow, nie przez niego, jako Cudzoziemskiego Ministra, oczekiwać należy.

I tać to jest Najasnieyszy Miłosciwy Panie Naynieznosnieysza y naycieższa, ktorą jednaktak długo znosiemy, krzywda, Ohyda y Poniżenie Narodu Naszego, że Cudzoziemiec tak przed uzurpowaną Szlachectwa Naszego Polskiego Prerogatywą, od tylu Lat, jako y po tey niegodziwey Uzurpacyi, przywłaszczył sobie Powagę Rządzenia y Rozkazywania Imieniem Waszey Krolewskiey Mści, wszystkich Polskich Traktowania, Rezolwowania y Decydowania, tak w Kraju, jako y u Postronnych Dworow agitujących się Interessow wszystkich Rekomendacye u Pana, wszystkich Wakansow, Papierow, Honorow y Dobrodzieystw Krolew-

24. skich Dystrybucyą; Trzeba na to Cierpliwości, jaka Nasza jest, żeby tak wiele na to narzekać, a tym Czasem to znosić do tąd Bezprawie y Uspokojenie Nasze.

Bo cóż Nas Miłościwy Panie dotąd utrzymywało, żesmy wszystko bez przykładnie cierpieli, tylko Delikatność y Synowska Bojaźń, Dania naymnieyszey Cienia Urazy Waszey Krolewskiey Mości Panu Naszemu Miłościwemu, Ale kiedy już nad Zamiar Śmiałości ta Cudzoziemca jednego, nie wiem quo fato na karki Narodu Naszego wsadzonego, wszystkie przechodzi Granice, y Majestat, który szczerze kochamy y adorujemy w Sercach Nacyi krzywdzi, y coraz się nieznośnieyszą bez hamulca staje.

Kiedyż Oycze Oyczyzny, y Nas wszystkich Miłościwy Panie Sprawiedliwemu tandem darował Żalowi, że to Jarzmo obcego Człowieka zrzucić z siebie usiłujemy, aby według Praw Naszych do Patryotow Szlachty, Senatorow, Ministrow, Ich się Zaszczyty, Prerogatywy y funkcye wróciły, która jedna obca dotąd do siebie przyciągnęła y uzurpowała Ręka; Nie racz więc Miłościwy Panie brać to za Urazę swoją, że Wolny Narod Cudzoziemca znieść nie może, bo to czyniemy, aby Polacy tym bardziey Pana kochali, y o Pana swojego starali się Łaskę, kiedy tę każdy Dobroci,

25. Dobroci Pana, y swoim Zasługom, nie obcego Człowieka Szafunkowi powinien będzie.

Niechże tedy Jego Procedery justyfikowane tym będą w Saxoniy, że on nic nie czyni tylko co mu Wasza Krolewska Mość zlecasz y każesz, y nic się nad Wolą Pańską nie domysla; Niech tak czyni, ale nie w Polszcze; gdyż nie jest ani Senatorem, ani Ministrem Naszym, jako nie Patryota Nasz y Dyssydent. Toż samo zas jest, y byłoby zawsze z krzywdą niewymowną Wolnego Narodu, żeby on miał bydź Organum, Instrumentem y Tłumaczem Woli Rządow Waszey Krolewskiey Mści Pana mego Miłościwego, nie Senat, nie nasi Ministrowie, nie Stan Szlachecki, nie Seymy; Nie cierpiemy przez Prawa fundamentalne Rzeczypospolitey Posłem na Seym, Sędzią w Trybunale, Senatorem w Senacie żadnego Nie Patryote, Nie Szlachcica, in Religione Dyssydenta, Jakże można znosić takiego Jurisdykcyą, jakąś Moc y Powagę nad całym Narodem sobie niegodziwie uzurpowanego; Swiat mi przyzna, że nic tu wątpliwego, nic nie sprawiedliwego nie przytaczam, a oraz że nie małe Sacrificium czynię, kiedy Prawdę, ktorey do Tronow Przystęp wszędzie cięzki jest, jak wierny Waszey Krolewskiey Mości Sługa, jak wolny poprzysiężony Senator y Minister, Jako Szlachcic równy z naynizszym Majestatu Uszanowaniem, jako całey Nacyi zelżoney Dobremu y Sprawiedliwemu Panu prezentuję; Czegobym nie czynił, gdybym

o teyże Dobroci y Sprawiedliwości Waszey Krolewskiey Mości Pana Mego Miłościwego w sobie skonwinkowany nie był, że na ostatek skutecznie przełożyć raczysz nad Jedną Osobę Wzgląd na Prawa, Swobody, y Sławę, y na Ukontentowanie całego tak sobie wiernego, uniżonego, y Domowi swemu życzliwego Narodu, y Polskę wyiąć od Dependencyi obcego, y źle Łaski Pańskiey zażywaiącego Ministra. A tym bardziey, że ten Minister Saski głosi zawsze, Iż wszystko z Woli y Rozkazu Waszey Krolewskiey Mości czyni y dysponuie, A takie rzeczy jawnie czyni, ktore nigdy ani bydź wiadome Waszey Krolewskiey Mości, ani z Krolewskiego Jego Sumnienia Świątobliwością y Sprawiedliwością zgodzić się nie mogą.

Przeciw wyraźnym Prawom y Paktom bierze znaczne Pieniądze, Summy y Nadgrody, że każde prawie, ile może od kogo wyciągnąć Wakanse Honorow, Urzędow, Starostw, y za Dobroczynności Krolewskie, nawet od Stałey Jemu y Kościelne już niewybiegać się zaczynaią Beneficia. Przeciw nayoczywistszym Prawom oddaie Administracyę Dobr Waszey Krolewskiey Mości nie Urodzonym Polakom y Szlachcie, ale Cudzoziemcom y Dyssydentom, a Gwałty Ich etiam Łapania y Więzienia Szlachty, y Stokrotne od nich uczynione Sąsiadom krzywdy dyssymuluie, ochrania y broni.

Zubożył Kray Polski, jako go żadna do tąd nigdy więcey niezubożyła Rewolucya y Woyna Wprowadzeniem całe niegodziwey y naypod-

leyszey

leyszey Monety, ktora wyprowadziła nam Złoto y dobre Srebro tak dalece, że dziś, czego od Wiekow nie pomną, naywiększe na Dobra y Kontrakty Summy, złemi Tynfami y Szelągami płacić muszą, Złota prawie z Intrat nie znamy, To zaś zrobił bez Konstytucyi y Pozwolenia Seymu, bez Rady nawet y Senatu, bez Ułożenia tak wielkiego Interessu Oyczystego, y bez Zniesienia się ze Skarbem Koronnym, nie w Kraiu dla błahych prętextow bije Monetę, ale Ją z Zagranicy woząc, A taką Monetę, ktorey ani w Saxoniy, ani nigdzie za Granicą brać niechcą. Ta klęska od Graffa Brühla na długi Wiek będzie pamiętna temu Krolestwu.

Faworyzuie oczywiście przeciw nayjaśnieyszym Prawom, Dyssydentskim Interessom, czego prociż Tysiącznych Skutkow, Dowodami są, w Toruniu, Jch wystawiony przeciw Prawom Kościoł panuiącey Religiy, y już wstawstwie Spiskim Dwuch osadzonych od niego Predykantow Luterskich, ktorych Nayjaśnieysza Świętey y Świeżey Pamięci Krolowa Jey Mość od Dziesiąciu Lat przeciw Prawom Spiskim niechciała dozwolić, o czym mi świeżo piszą z Krakowa.

Wysyła Poselstwa Imieniem Rzeczypospolitey bez Seymu do Dworow Postronnych, czego y Senat nie może, lub w tym Punkcie ani był spytany.

Odebrał Ministrom Koronnym y Litewskim

Jch własne Funkcye, kiedy wszystko przez Jego Jednego idzie Ręce, a Ministerium tylko Jego Wolą y Dyspozycyą exekwować przychodzi; W Rozdawaniu zas wszystkich generalnie Wakansow, do ktorych on Jeden podaje Sposoby, y swoje Kreatury per fas et nefas utrzymuje; Gdy kogo by nayzasłużeńszego minie, zasłania się tym, ze Krol Jego Mość dysponował inaczey; Wszystkie zas Dobrodzieystwa Krolewskie jedynie swojey Rekommendacyi y Protekcyi przypisując, sobie, nie Panu, obligowanych czyni.

Całe Dyrekcyą wszystkich Jnteressow na siebie Jednego przyjął przeciw nayjaśnieyszym y naygruntownieyszym Rzeczypospolitey Prawom, osobliwie Seymu Pacificationis 1736, że do Naszego Rządu Sascy Ministrowie, jaki on jest, mieszać się w niczym nie powinni, jako My do żadnych Saskich nie mieszamy się Dyspozycyi; Zniosł więc Senatu y Ministeriy Powagę, gdy nic z Jego nie dzieje się Radą, y całe nayważnieyszych tak w Domu jako y z Postronnemi w Jnteressach Polskich Konferencyi Senatorow przy Boku Panskim, jakiesmy kiedyś zapamiętali, nie znamy; Tak zniżony Senat y Ministeria Krolestwa.

Niesnaski y Kłotnie między Familiami nieci y utrzymuje, y ze Zgody Seymu żadnego dotąd od Dwudziestu kilku Lat nie mieliśmy, to Jego Polityce y Dyskrecyi wszystkich Jnteressow Polskich jedynie powinnismy y przypisujemy.

O Honor Nacyi, byle zniey y wniey bogacił się, całe niedba, Probą swieżą, przez Tysiącznych Jnnych, na Posmiech prawie Tureckiemu Poselstwu

selstwu, przesztemi Dniami, wystawiona Hystorya, ze Złamaniem dawnych Zwyczajow, y Krzywdą Prerogatyw Hetmanskich, lub ta rzecz inaczey, nie z Naszą, lecz z Jego skonczyła się Ohydą.

Przeciw oczywistym Prawom, ktore inaczey Wyprobowanie Szlachectwa opisują y nakazują, przez Trybunalskie Dekreta do Szlacheckiego w Polszcze przypisał się Kleynotu, y Torem swoim Drogę wszystkim Cudzoziemcom pokazał, Jako bez Seymu y Rzeczypospolitey mają napotym Szlachcicami Polskiemi zostawać.

Uczernia y ruinuje w Łasce Jego Krolewskiey Mości Naypoczciwszych y naywiernieyszych Jego Poddanych y Sług, na co mi Jnszych Dokumentow nie trzeba, tylko moją własną Osobę, kiedy smiał tę przed Waszą Krolewską Mością Panem moim Miłościwym na mnie włożyć Potwarz, że Ja Waszą Krolewską Mość z Rzecząpospolitą kłocę, ktory Krew, Zycie, Fortunę moją za Całość Waszey Krolewskiey Mości łożyć gotowem, y tą Jedną szczerą rzetelnych Sentymentow moich ku Waszey Krolewskiey Mości Protestacyą na wszystkie Jego odpowiadam kalumnie.

Te tedy Rzeczy, y setne tym podobne, oczywista jest, że nie są, y być nigdy nie mogą ani z Wiadomosci ani z Rozkazu Waszey Krolewskiey Mości, bo nawet y doyść Uszow Jego Panskich nie mogą; gdyż do tey Doli przyszedł wolny Narod Polski, że żaden Polak ani Senator ani Minister bez Wiedzy y Pozwolenia Ministra Saskiego, jak w Saxoniy, do swego nie

30 na Przystępu Pana; mnie zaś gdy Pan Bog, y osobliwsza Łaska Waszey Krolewskiey Mości na tym położyła Stopniu, że niedbam o tego Protektora Łaskę, gdym tyle razy darmo po Przyiacielsku ostrzegał, by y Pana Interessow, y Nas y siebie niegubił, y tę Oyczyznę, ktorey się Synem czyni, A on zamiast Wdzięczności tak mnie przed Waszą Krolewską Mością uwernie usiłował. On mię więc do tey przymusił Justyfikacyi, ktorą chętnie u Nog Waszey Krolewskiey Mości składam, prosząc nayuniżeniey y naygorącey, abyś Nayiaśnieyszy Miłościwy Panie w Krzywdy, nie wmoje, ale w publiczne weyrzał, a Narod sobie naywiernieyszy, nayżyczliwszy, od obcego Człowieka uwolniwszy Oppressyi, nad nim według swojey własney nieznieczoney Dobroci, Mądrości y Sprawiedliwości panował. Senatu zaś, Ministerium y Szlachcica Stanu Prerogatywy z Saskiego Ministra Uzurpacyi oswobodzić skutecznie raczył, Mnie naostatek (: ktory z Pierwszemi Rzeczypospolitey Ludźmi, y z wszystkiemi dobremi Patryoty Sentymenta te y Prozby moje łączę :) dobrotliwie y niezawodnie wierzył, że jako byłem od Początku Panowania Waszey Krolewskiey Mości, tak nigdy nieodmiennie, statecznie y rzetelnie do Zgonu Jestem z naywiększym Przywiązaniem, Miłością, Powolnością na Rozkazy Pańskie, Gorliwością o Honor Pański y Dobro Oyczyzny nieroztączoną z Dobrem

z Dobrem Krolewskim, y z jako naygłębszym Respektem 31

Waszey Krolewskiey Mości
Pana Miłościwego

Wierna Rada

Nayniższym Nayuniżeńszym
y nayobowiązańszym
Sługą

Jan Branicki Hetm. W. k.
m[anu] p[ro]p[r]ia

Kopia Responsu Krola Imći na Memoryał J. W. Imći Pana Hetmana Wielkiego Koron: z Francuskiego na Polski Język przetłumaczona.

W mocney zostawalismy Perswazyi że Het-
man Wielki Koronny nigdy się nie miał odda-
lic od Sentymentow y Charakteru, w ktorym aż
dotąd profitował w Łasce Naszey y Poufałosci; te
raz jednak odebralismy od niego z niemałym Po-
dziwieniem Memoryał, niewiedziawszy przed tym
Kontentow onego przed Odjazdem Jego prezento-
wanych Nam, a na początku mowi Imieniem
wszystkich Dobrych Patryotow y Pierwszych Osob
Rzeczypospolitey; ale poniewaz wnim niewy-
czytalismy tylko Ducha rozżarzonego partyku-
larną Smiałoscią, ktorą wtym wszystkim pre-
textem Dobra publicznego pokrywa, y ktorego
wszyscy Ministrowie y Senatorowie, ktorzy się
tu znayduią, nie widzą, Mocnosmy się urazili
tym Sposobem nieprzystoynym, Iż nam uczynił
Reprezentacye bez żadnego Fundamentu, z kto-
rych niemało tycze się Osoby Naszey Krolewskiey,
ktore, gdyby prawdziwe były, nayprzod by Jego
samego winnym czyniły, że je Nam nie wprzod
uczynił, aż dopiero po Odmowieniu Mu Staro-
stwa pewnego, co jest pierwszą Przyczyną Nie-
ukontentowania Jego, a nie Gorliwosci, co go
pobudziła do tych fałszywych rad. Bije on
na Sposob agitowania się Trybunałow, wczym
samego obwiniano, że się w nie nad to miesza
przeciwko wszystkim Ustawom Prawa. Twier-
dzi: Iż żaden z Ministrow y Senatorow Krole-
stwa nie czyni Powinnosci swojey. Na to albo
wiem za Nieporządek, co się tycze Marszałkow
Kanclerzow, Podskarbich Stanu Duchownego

34. y Skarbu Naszego, Mowi złośliwie y bez nay-
mnieyszego Fundamentu Prawdy, że nikt do Nas
łatwego y łaskawego mieć nie może Przystę-
pu, kiedy Tron Nasz wszystkim jest otwarty,
y gdy nigdy nikomu Audyencyi nieodmawia-
my bez excepcyi; Chce włożyć kryminał na
pierwszego Ministra Naszego, iż się z tym
zawsze oswiadcza, że co czyni, wszystko z
Rozkazu Naszego czyni, jako Powinność
Jego po nim wyciąga, y że przez wszystek
Czas szedł za Radą tych, ktorzy się naywier-
nieyszemi w Usługach Naszych y Rzpltey być
pokazali; Niechce wiedzieć o Trudach, ktore
na Nas bez Przestanku bierzemy w Interessach
Nam samym wiadomych, y o Doświadczeniu,
ktoregosmy przez Czas Panowania Naszego
nabyli dla dystyngwowania Osob; Dobrze
by był zatym uczynił, żeby był dla siebie same-
go zachował tę Radę, ktorą Nam daje, aże-
byśmy sami panowali; a nie wchodził w Ro-
zdawanie Wakansow, ktorych My jesteśmy
Arbitrem podług Woli Naszey y Upodoba-
nia fundującego się na Prawach; A zatym
zamiast Szacowania Ministra Naszego, y Przy-
własczenia sobie niesłusznych Rzeczy, lepieyby
uczynił, gdyby chciał uważyć, iż wiele jest Skarg
przeciwko niemu y Postępkom Jego, ktore Go czę-
stokroć do Przestąpienia Granic Powagi swojey
przywodzą cum praejudicio Nostro y Rzpltey. Za-
złe ma Pierwszemu Ministrowi Naszemu Korre-
spondencyą, ktorą trzyma z Rozkazu Naszego z
Ministrami, ktorych z Expensą Naszą trzyma-
my, y ktorzy Mu subordynowani; Tudzież że
wszystkie Dwory, ktore mają Ministrow Nam
akkredytowanych

35. akkredytowanych do niego się addressują. Więk-
sza na koniec innych Część Skarg, są dalekie od Mi-
nistra Naszego, y zażywa imienia Jego na Attako-
wanie Nas y wielu innych. Niechcąc tedy z nim
wchodzić w Wyliczania w Szczegulnosci, ani mu
odpowiadać, ani mu też dać Przyczyny do Chełpienia
się z Milczenia Naszego, jakobyśmy Po-
stępek Jego approbować mieli, y owszem zdało
Nam się odesłać Wam jako Kanclerzowi Koronn.
wiedząc o Gorliwości Waszey y Przenikaniu
rzeczy, obliguiąc Was, ażebyście mu dali po-
znać Podziwienie y Nieukontentowanie Nasze,
ktore mu pokazywać nieprzestaniemy tak długo,
jak długo widzieć będziem uwodzącego się za nie-
ktoremi Duchami obojętnemi y bardzo uymują-
cemi Powadze Jego własney, y jak długo da się rzą-
dzić Radami szkodliwemi Osob, ktore nam są do-
brze wiadome, y ktore przez Złość naturalną
nieprzestaią utrzymywać w Rzpltey Rozstry-
chnienia, gdyż My pragniemy y staramy się mieć
w Niey prawdziwą Jedność dla Dobra krolewskie-
go Naszego. Spodziewamy się, że Go zrektyfiku-
jecie, ażeby wszystko przez Siebie czynił jako
Patryota tak dystyngwowaney Godności; Na ko-
niec pragniemy razem z Wami y innemi pozna-
jącemi prawdziwy Interess Oyczyzny swojey,
przed się wziąć srzodki, ażeby ustały Fakcye, a
Pokoy był zachowany Publiczny. Pokładamy U-
fność w Ministerium Waszym, y życząc, żebyście
się zgodzili z innemi Ministrami y Senatorami
co się Wam nayleṕszego zdawać będzie tyle, ile
można będzie. My zaś Boga prosiemy etc.

Augustus Rex.

Uwagi o Monecie

Z jakich Przyczyn pochodzą ustawiczne Narzekania o Monetę, o Tynfy, o Szostaki; Bito w Saxonij pod Sztęplem Krolewskim Roku 1756. lubo by tego łatwo dowieść można, przecież każdemu Wolność Sądzenia się zostawuje, czyli ten tak wielki Zgiełk z temu humorowi niektorych, czyli Zemsty y Nienawiści, czyli też złośliwym Sąsiadom jadowitemu Podziwieniu przypisać zechce, Nam tylko należy oczyścić się z powabnych wprawdzie lecz wcale niegruntownych Zarzutow, y tego dowieść, że co wszyscy nayywięcey o tey Monecie gadają, y tak Ją niemiłosiernie potępiają, nie są dobrze ćwiczeni, y nie znają wewnętrznego oney Szacunku.

Wiadomo jest całey Polszcze, jak się od dawnych Czasow Stara Moneta wcale wyginęła, y jak wielka Trudność była w Zmienianiu Złota tak dalece, że nayważnieyszy Czerwony Złoty, lubo Prawem Osmnastu Złotych Polskich wyprowadzony, przecież go nawet zmienić niemożna było jak nayniżey za Tynff: 13 1/3 często za Tynfow 12. 11. a Czasem za Tynfow 10, gdy komu pilno potrzeba było. Żołnierze nawet bez Uciemiężenia Obywatela Mieysca, na ktorym miał swoje Stanowisko, Czerwonego Złotego nie mogł zmienić, są tego ztąd wynikające ustawiczne Kłotnie, Skargi codzienne, y same nawet Prawne Processa dostatecznym y niepodeyrzałem Swiadectwem.

Item. Ubogich albowiem Ludzi Ucisk, Płacz, tudzież powszechna y Panow prawie wszystkich Potrzeba pobudziły Litość w Sercu Pańskim tak dalece, że dla Ułatwienia Kupna y Przedaży Rzeczy do Codziennego Życia potrzebnych, tudzież dla większego o Kommercyi Utwierdzenia y Ułatwienia, ktore dla Niedostatku Monety między Mieszkającemi w kraju Obywatelami już wcale upadało, kazał niejaką liczbę

bę Tynfow y Szostakow wybić, tudzież nieco y Szelągow Pospolitemu Ludowi w naszym Kraju za zwyczay ubogiemu arcypotrzebnych. Ta Moneta, że jest należytego Szacunku y Prawem niezabroniona, każdy uzna, gdy następujące przyczyny bez Passyi zważać y dobrze roztrząsać raczy.

Wszystkie Prawa y Konstytucye o Mennicach, mianowicie w Roku 1674. 1677. y 1736. obowiązują Krolow Polskich, azeby byli podobney Wagi y Szacunku, jaki jest w Monecie Cesarskiey y Pogranicznych Polszcze Monarchow, juxta Legem Imperij et numerum Principum. Z kąd oczywisty Dowod, że Moneta Państw Rzymskich, czyli Cesarska ma swoy Bieg w Polszcze, jako Konstytucya Sąd: 1504. 1509. 1605. y 1611. obliguje Narody, aby Bieg y Wagę Cudzoziemskiey Monety stanowili tak w Krolestwie Polskim jako tez w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Nayjaśnieyszy Krol y Pan Słodko y szczęśliwie nam Panujący jako Elektor Saski, będąc Arcy Marszałkiem Państw Rzymskich jest przez to samo Iednym z naypierwszych tego Państwa Xiążęciem, a zatym niegodzi mu się ubliżać tego Prawa, ktorego nie tylko Rowni Jemu, lecz mnieysi od niego Xiążęta zażywaią, tym bardziey gdy Moneta Saska jest rowna Wadze y Szacunkowi Cesarskiey, a lepsza daleko nad Pruską, Ta Jedyna przyczyna powinnaby uspokoić nie słusznie rozjątrzone Serca na Monetę Saską, Przecież aby zaćmionych y nieukontentowanych objaśnić Oczy, dowiedzieć się dostatecznie doskonałością Gatunku Tynfow y Szostakow, ktore tak niemiłosiernie z Polski wywożą, Niemasz Inszego lepszego Sposobu do Ustanowienia Ceny Srebra, jako przez Cenę Złota. Naydawnieysze Obrady y Prawa wywiodły Proporcyą Srebra do Złota tak, jak Iednego do Dwunastu, Na tym fundamencie w Roku 1409. takowe stanęło Ułożenie, że Dwanaście Grzywien nayprzednieyszego Srebra nie więcey były szacowane jak Iedna Grzywna Złota. Grzywna zaś Kolońska Złota,

ktorey

ktora jest nayczystszey wyrachowana na Czerwone Złote ma w sobie Czerwonych Złotych 72. Co rachując Każdy Czerwony Złoty po Talarow Niemieckich 2 y gr. 18. Więc uczyni Talarow 198. albo Tynfow 990. Rachując Talar Jeden po Tynfow 5. a tak 198. będą, lub 990. Tynf. y w Tynfach czyli w Szostakach powinni w sobie zawierać Srebra czystego Grzywien 12. Teraz należy dochodzić, jeżeli Tynfy y Szostaki w Saxonij bite tę Liczbę Grzywien Srebra w sobie zamykaią, co się każdemu do Proby podaje z Upewnieniem że 198. Talarow, albo 990. Tynfow jest nad to nad 12. Grzywien Srebra czystego Łotow 12. to jest Grzywna bez Łotow 4. A zatym niech każdy sądzi, jeżeli ta Moneta zasłużyła sobie na tę Nienawiść.

Że zaś po Sw. Michale w Roku 1756. niektorzy Żydzi zaarendowali zabraną wraz w Saxonij Mennicę od Krola Pruskiego, bili pod tymiż Latami y Stęplem, ktory tam znaleźli, to jest pod Latami 1754. 1755. 1756. Tynfy y Szostaki, zarabiając na każdym Stu 20. to jest, udając każdą Grzywnę Srebra za Talarow 19. y gr. 16. Na to Krol JMć odpowiedzieć nie może y nie powinien, tym bardziey, że Grzywna Srebra w Tynfach y Szostakach Saskich tylko na Talarow 15. y 12. Groszy wyrachowano, lecz to należało do Ich Mciow Panow Podskarbich Wielkich Obojga Narodow, ktorym Prawo zleciło Bieg y Wagę Cudzoziemskiey Monety, znać zaś oczywiście, że Saska daleko lepsza, ponieważ Iey większą Część wykupiono.

Spodziewać się należy, że po tak rzetelnym Ułożeniu każdy Prawdę y Sprawiedliwość kochający przyznać musi, że te zarzucone Zarzuty niesłusznie y niewinnie trapią y martwią tak dobrego y tak Łaskawego Pana, ktory nayusilnieyszego do tego przykłada Starania, aby Pokoy, Szczęście, Pożytek y Obfitość we wszystkim powierzonemu sobie od Boga Krolestwu Polskiemu y wszystkim Obywatelom pozyskać mogł y wprowadzić.

MANIFEST,

J. W.o Jegomości Pana Kanclerza W. Koron.

Actum in Castro Opocznensi
Feria Quinta post Festa Solen-
nia Sacri Paschatis proxima
Anno Domini 1759.

Ad Officium et Acta praesentia Capitanealia Opoczyn. personaliter veniens Illris Mgficus Comes in Konskie et Białaczow a Małachowice Małachowski Supremus Regni Cancellarius Ostrołęcensis, Grodecen. Capitaneus eidem Officio et Actis praesen. Manifestationem Polonico Idiomate scriptam, manuque eiusdem Illris Mgfici Supmi Cancellarii subscriptam porrexit tenoris sequentis:
Ja Jan Małachowski Kanclerz W. Kor. Stanąwszy przed Aktami Grodu Opoczyńskiego w krzywdzie bardziey Publiczney niżeli swojey, tę do Xiąg Grodu tego zanoszę Skargę: Iż będąc tknięty Manifestem, a bardziey Wizyą Manifestu in Curia Regia Varsavien. Feria Sexta ante Dominicam Septuagesimae proxima Anno 1759. przez J.W.o JMści P.a Jerzego Mniszcha Marszałka Nadw. Koron. dla publiczney Informacyi podaię Objaśnienie, a nayprzod nieprzyuczywszy się do takiego Stylu, ktoryby bardziey Passyą moię niż Interessow potrzebę mogł wytłumaczyć, jakom się wczwyczaił z wszelkim też Uszanowaniem Godney Osoby J.W.o JMści P.a Marszałka Nadw. Kor. wspoł ze mną Ministra Status, tak niepożyczam słow z nikąd grubych, ktorych u siebie nieznayduię. Zaniesiona Appellacya od Sądow Zadwornych J.o Kroł. JMści P.a M. Kor. przez JmPana Koszeckiego Plenipotenta Specyalnego JMści P.a Marszałka Nadworn. Kor. w Sprawie między Nim, a JMścią Panem Jozefem Karwickiem Regentem Kancellaryi Kor. o Kobitnią Włości w Województwie Kijowskim leżącą, ale ta Appellacya w Sądzie Konnotacyą godna nieprzyznana ponieważ Suprema Judicia po całym Swiecie Appellationes non admittunt, co et in Imperio, y w Francyi, y wszędzie się praktykuje, aby Ukry-

wdzeni znaleźli tandem Satisfactionis modum
przez finalną dalszey zwłoki niecierpliwą Sędziego
Decyzyą, potym znowu ad personalem Comparitio-
nem w Grodzie Warszawskim, iako się wyzey na-
mieniło, potwierdził Appellacyą JW. Pan Marsza-
łek Nadw. Kor. Zwyczayna to jest Człowieka
każdego Passya, Nieukontentowanie mieć do te-
go, ktory niedaje Stronie tey Satisfakcyi, ktorą
sobie życzy; A zatym że kondycya każdego Sę-
dziego jest podległa zawsze takiemu Nieszczę-
sciu, na swojey doznaję Osobie. Każdy maiący
z kim Sprawę, nie może bydź Sędzią Interessu
swego, bo wrodzona każdego siebie Miłość po-
każe w Cudzey Sprawie Defekta, w swojey zaś
własney zakryie. Zdawało się JW. Panu Mar-
szałkowi Nadw. Kor. że miał Sprawiedliwą Spra-
wę, Sam Ją za Sprawiedliwą nie uznał. Trzeba by-
ło, dogadzaiąc żądzy swojey, przyiąc Podchlebstwo
niektorych, zwykłą przy wszystkich Ministrach
Assystencyą, że idzie Appellacya od Sądow Za-
dwornych J. Kr. Mći J. W. M. Mitt. aby ukrz-
kraić Exekucyi tego Dekretu, ktory nie był do
Gustu. Ale czyli Appellacya od Sądow Zadwor-
nych J. Kr. Mći Pana M. Mitt. idzie do Sądow
Relacyinych także J. Kr. Mći P. M. Mitt. à
parte Rei albo nie? y oddaliwszy prywatnych
Interessow na Stronę racyą, czyli Publico con-
venit Appellacya od Sądow Zadwornych J. K. Mći
P. M. Mitt. do Relacyinych, gdyby y Prawa nie
było: tu dopiero nad tym zastanawiam się: Są-
dy wszelkie Krolewskie ex origine sui były Su-
prema Subsellia, bo Jnszych nie było; Sprzykrzy-
ła się Sądow Subiekcya Krolom, oddali Ziem-
skich Dobr Trybunałom Kor. Kommissyom Ra-
domskim Żołnierskie, Marszałkom Securitatis
Sądy y Jnsze Sprawy w Konstytucyi wyrażone,
y na te Sądy trzeba było Konstytucyi; że są Su-
prema Judicia, bo stawały poźniey crescente
Republica

Republica, Sądy zaś J. Kr. Mći P. M. Mitt. ia-
ko były ab origine Suprema udzieliwszy Spraw
Jnnym Sądom, nie mogły podpadać Jnterpreta-
cyi, że nie są Suprema Judicia, Jakżeby bo-
wiem Jnnym udzielały moc, same Jey niemiaw-
szy, ale kiedy potym od Sądow Zadwornych
J. Kr. Mći probowac zaczęto Appellacyą do
Sądow Relacyinych, Krol JMć Zygmunt Trzeci
w Dekrecie Relacyinym uznał w Sprawie mię-
dzy Zalewskim Warszawskim a Kłodzinskim
Błonskim Starostami 1588. Roku, że Sąd
Zadworny y Relacyiny są to Jedne Sądy, y
daley poźnieyszym Wiekiem tenże Krol w Spra-
wie Andrzeja Zabokrzyckiego Podwojewodze-
go Łęczyckiego, a Mikołajem Zabokrzyckim Bra-
tem za Jedno Subsellium potwierdził y dekla-
rował, et super Appellantes karę naznaczył.
Tentatum potym było od Gdanszczanow w Spra-
wie z JMcią Xiędzem Biskupem na ow czas Ku-
jawskim zanosząc Appellacyą na Seymy Seymo-
we, a zaraz 1595. Roku zabiegł temu Dekret
Seymowy nie tylko karę super Appellantes,
ale dołożył his verbis, że Powagę Sądow Za-
dwornych J. Kr. Mći P. M. Mitt. rownie nie
może in dubium vocari przez Appellacye, jako
y Trybunałow, ktore od Krolow vim et autho-
ritatem sumpserunt, Tandem że niektorzy
Pieczętarze dopuscili iuxta aliqua praejudi-
cata Appellacyi, zabiegł temu Jan III. Krol
Ordynacyą Sądow Zadwornych Krolewskich 1680.
a potym 1683. Konstytucyą approbowana
taż Ordynacya Sądow Zadwornych J. Kr. Mći
P. M. Mitt. ktory te kładnie Słowa, że Sądy
Zadworne ex Origine sui są Suprema, y od to-
nikt w Aktach żadney od Pieczętarzow nie znay-
dzie Appellacyi, jako Testimonium Metrykan-
tow Koronnych do Metryki Kor. per Oblatam

podane swiadczy, Dekreta tak w Sądach Assessor-
skich jako y Relacyinych promulgowane, Krol
Jmć Jan III. wtey swojey Ordynacyi Stanowi
bydź Rem Judicatam, y przed tym Krol Jmć
Zygmunt III. w Dekrecie swoim Relacyinym
Anni 1591. Postępek Appellacyi à re judi-
cata Sądow Assessorskich prozekwowany, zu-
chwałym bydź y karze podlegającym determino-
wał. A wszakże według wszelkich w Europie
Praw wszystkim Sędziom y Praktykom wiado-
mych Jnaczey niemoże się nazwać takowy De-
kret zaraz po swojey Publikacyi, tylko Res Ju-
dicata, gdy in Judicio supremo promulgatur,
albowiem w niższych Sądach Dekreta nie
przez Promulgacyą swoią nabywają vim Rei
Judicatæ, lecz dopiero wten czas, kiedy od
nich Strony żadney nie założą do wyższego Sądu
Appellacyi; Tak Krol Kazimierz Wielki w Sta-
tucie swoim Anni 1368. kwalifikował De-
kreta niższych Sądow his in verbis: Nos itaq
hujusmodi Sententiam Judicij, quæ non fuit
aliqua Provocatione suspensa, declaramus
transivisse in Rem Judicatam Herb. Att. Ap-
pell. Przeto hoc motivo kwalifikowanych Sądow
Zadwornych, Relacyinych y Assessorskich Naywyż-
szemi Sądami y Jch Dekretow Skutkiem Rei Judicatæ.
Była na to osobliwsza Baczność przerzeczoney Or-
dynacyi, że wniey zostawiono Sądom to Beneficium,
Jż jeżeliby contra rem judicatam Sądow Jo Krolskich
Assessorskich manifestum Documentum vel Notori-
etas nova, in Judicio non allegata adsit, Strony
przymowić się mogą, y Pieczętarz wtakowym Przy-
padku ma Władzę Poprawienia Rem Judicatam;
jakowa Władza Poprawienia przeczytanego Dekretu
żadnemu Jnszemu Sądowi nie jest, y niemogła bydź
pozwolona; bo ma nad sobą wyższy Sąd, ktory go
poprawić powinien, y Strona też w niższym Sądzie prze-
grającą

grająca ma wolną Appellacyą do Naywyż-
szego, A takowa Appellacya Stronom, gdy à
Re Judicata Supremi Judicij Regij w całey po-
mienioney Ordynacyi nie jest pozwolona, Z tey
przyczyny wolne do Sądow Jllacye pozwolono,
Na ostatku y Pacta Conventa między Stanami
Rzpltey a Najasnieyszym niewygasłey Pamięci
Augustem Wtorym Sądow Zadwornych Majestatem
Supremi Judicij prezentują. Ad extremum, gdy-
by Dekretow Seymowych Relacyinych y Kon-
stytucyi pro dignitate Sądow Zadwornych Jo
Krol Jmći P. M. Mitto nie było, a poszły per Appel-
lationes Sprawy od Sądow Zadwornych Kor y Litew-
skich, et per consequens y Referendarskich O-
bovga Narodow do Relacyinych, ponieważ
et ratione Coëquationis Jurium, co się mowi
o Koronie, to y W. X. Littmu słuzy, Krolowie zas
y Monarchowie o Całosci Panstw sobie powierzo-
nych myslący, niemogliby zadosyć uczynić tym
Sądom, w ktorych Lat kilka Mnostwo Spraw nie
rozsądzonych zatamowałoby Sprawiedliwosci Dro-
gę; J tak kto utrzymuje Appellationem à Decre-
tis Sądow Zadwornych Jo Krol Jmći P. M. Mitto Zno-
si Je, kiedy Exekucyi per viam Appellationis prze-
szkadza, y tam do tego Sądu zmierza, w kto-
rym nigdy się Sprawy nie doczeka. Uskarza się
JmćPan Marszałek Nadw. Kor., że contra Legem
et Justitiam ferowany Dekret, że contra Legem
ledwo się przyznać nie muszę w Aktoracie Ex-
pulsionis oddaliłem unikając Rygoru Prawa
1691, y Jnnych przy Ubespieczeniu Własnosci ka-
żdego, ale quoad Justitiam in Jure petitorio juz z
Drogi Sprawiedliwosci wcale nie zszedłem. Otrzy-
mał J. W. Jmć P. Marszałek Nadw. Kor. Przywiley
na Rokitnio jakoby po Urodzonym Łowieckim, kto-
ry Przywiley Urodzonego Łowieckiego sam przez się
zniknął, kiedy we Dwa Miesiące po nim nastąpiła

Konstytucya 1590. Naturę Jm Dobr Ziemskich
dając, Jakie tedy Dobra Ziemskie mogą znowu za
za Przywilejem jak Dobra krolewskie chodzić, kie-
dy Je Konstytucya za Ziemskie przyznała, y Ja na to
exportowany Przywiley za nieważny uznałem, Ziem
kazał przywrocić JmPanu Karwickiemu Regentowi
Kancellaryi koronney Dobra, ktory Jus originale im
produxit, jako Strona prætendowała, uczy mię Kon-
stytucya 1661. Anni Wojewodztwom Bracławskie-
mu, Kijowskiemu y Wołhynskiemu służąca, według
ktorey dosyć pokazać antehosticam possessionem
albo Ją y przez Swiadki dowieść ex ratione hostili-
tatis subsecutæ, y ta Konstytucya przy Spalo-
nych Aktach, jako jest Strożem wszystkich Sub-
stancyi Szlacheckich, tak oddaliwszy Ją, niewiem
kogobym zostawił in Possessione firma Dobr Szla-
checkich. Pretendowano tego, abym na Seym odesłał
tę Sprawę circa apprehensionem Dobr Rokitny
violentam JmPana Marszałka Nadw. Kor. ale mię
taż Konstytucya 1661. wyżey wspomniona od tego
odwiodła. Niemam Ja tey Imaginacyi, aby JmP.
Marszałek Nadw. Kor. był appetyczny cudzey
Substancyi, y owszem nigdy tey Chciwości niepo-
kazał, ale czyli to przez Ekonoma factum, czyli
jakim Innym Sposobem, jednakowo się rzecz stała
violento modo. Gdyby tedy takowe Præjudica-
tum mogłbym zrobić, Zajazd bezprawny, bez
dania Pozwow przyznać, a in Jure petitorio
odesłać na Seymowe Sądy, ktore jak widziemy
przy Niedoyściu Seymow reassumowane bydź
nie mogą, byłaby to ustawa droga ad violentias
apprehensiones tym, ktorzy są chciwi Sub-
stancyi, y całość Fortun Szlacheckich byłaby
nadwątlona takowym Sposobem. Dołożył y
to JmP. Marszałek Nadw. Kor. w Manifescie swo-
im, że usurpative et incompetenter, A gdzież bę-
dą Przywileje ad malam Informationem exporto-
wane

wane kassowane, jeżeli nie w Sądach Zadwornych
Kor. ponieważ Trybunałom non competit Cogni-
tio Privilegiorum, ktoż ma sądzić jeżeli nie Pie-
czętarz, kiedy okrom dawnieyszych Praw sama Ordy-
nacya Sądow Zadwornych konstytucyą Anni 1683. ap-
probowana kładzie pro Præside Jednego z Pieczęta-
rzow. A jakie tedy usurpative et incompetenter
sądzić mogą. Mogłbym się uskarżyć przeciwko
JmP. Panu Niemierze Susceptantowi Grodu War-
szawskiego, że przy ostrych Terminach przyiął
JmP. Pana Marszałka Widendę Manifestacyi, y
mogłbym w Trybunale urgere poenas w Prawie
1726. decretas, ale Substancyą miarkując jego przy
szczupłą, y że nieprzyimując takowey Manifesta-
cyi, obawiał się utracić Prowentu Suscepty, kto-
ry podobno y z Azardem Siedzenia Wieży niechciał
by stracić, puszczam to mimo siebie, życząc je-
dnak dla Innych nie tak dyskretnych jak Ja Po-
prawy. Całego tedy tego Interessu publiczne uczy-
niwszy Objaśnienie przy Oswiadczeniu nieusta-
jącey ku Majestatowi Jego Wierności uciekam się
do Krola y Pana mego, od ktorego jako wszystkie
Sądy Moc y Powagę biorą, tak y Ja przy Namiestni-
czey od Jego wlaney na mnie Władzy Sądow Zadwor-
nych Pieczę odprawując, do Jego udaję się Protekcyi.
W Umartwieniu zas moim, ktore z Okazyi Sądow
ponoszę szukam Konsolacyi w Łaskawych Sercach
WmPanow y Braci Kleynotem Szlacheckiego Sta-
nu zaszczyconych. Jeżeli zas Sprawiedliwość Sta-
więcey jeszcze potrzebuje Względu dla Słabszych
w Interessach, ktorzy prędzey upaść mogą przy
Szczupłości Dochodow, Nie zmnieyszą Ostrożnością
pilnowałem zawsze Konstytucyi Anni 1661. służą-
cey Przeswietnym Wojewodztwom Kijowskiemu Woł-
hynskiemu y Bracławskiemu, ktore po Spustosze-
niu całego Kraju bez żadnych zostawszy Obywate-
lowie do Substancyi Dokumentow samą Possessyą

ubespieczyła antehosticum do Włości tameczných Każdemu Prawo, ktore uchyliwszy na Stronę rzadko kto do swojey trafiłby Własności. Mam tedy zupełną Ufność w Affektach WW. Panow y Braci, że gdyby tego Potrzeba wyciągała w pełnym Dobroci ku mnie Sercu Ich szukać będę mogł ratunku, y tym wszelkie u siebie, ktore znayduję zawczasu słodzę Gorzkości. Jan Małachowski K. W. kor. in parata Copia porrexit.

REMANIFEST

J. W. Jegomości Pana Mniszcha Marszałka Nadworn. koron. na Manifest J. W. JegoMści Pana Kanclerza Wielkiego Koronnego.

Ad Officium et Acta praesentia Castrensia Capitt. Varsavien. pts veniens Illris Mgcus Georgius Vandalinus de Magna Kończyca Mniszech Mareschalcus Curiae Regni, Generalis Majoris Poloniae, Biało Cerkieviensis ettc Capitaneus, Eidem Officio et Actis Castren. Manifestationem ac Remanifestationem Polonico Idiomate scriptam, manuqz eiusdem Illris Mgci Mniszech Mareschali Curiae Regni subscriptam porrexit tenoris sequentis: Ja Jerzy Mniszech Marszałek Nadw. kor. nie tylko na fundamencie Wiszy Manifestu przeze Mnie Feria 2da post Dominicam Septuagesimae przed Aktami nineyszymi zapisanego, lecz jeszcze dowiedziawszy się o Manifescie przez JW. Jmści Pa Jana na Końskich y Białaczewie z Małachowic Małachowskiego Kanclerza W. koron. w Grodzie Opoczyńskim Feria 5ta post Festa Solennia Sacri Paschatis proxima uczynionym, ten dla Ucalenia Fortuny y Honoru mego publiczny zanoszę Manifest. A ponieważ Dekret Sądow Assessorskich w Osmi Niedziel po ferowaniu y Publikacyi swojey Sposobem niżey opisanym odnowiony, tudzież wspomniony Opoczyński Manifest Apologię y Obronę Sprawy W. Jmści Pa Karwickiego Regenta Kancellaryi W. koron. ze mną mianey w sobie zawiera, y teyże Sprawy J. W. Jmść Pan Kanclerz W. kor. publiczną jakowąś zakłada Krzywdę, Więc nayprzod dla Usprawiedliwienia mego krotko y prawdziwie ten wykładam Interess, protestuiąc się, iż w całym tym Manifescie

moim nikogo w Szczegulnosci urazie nie szukam, chyba komuby Prawda y Istota Urazą się stała. Dobra Rokitna nazwane w Woiewodztwie Kijowskim leżące w Roku 1590. d 10. Febr. za Przywilejem Najaśn. Zygmunta 3. dane są Prawem Dożywotnim Piotrowi Łowieckiemu. Tegoż Roku Konstytucya d 10. Aprilis ustanowiona, pozwala Krolowi dać na Dziedzictwo według Woli y Zdania Jego Manastera Grzechczymerowski nad Nieprem Baryszpoli y Siedliszczem Iwankowskim, Horodyszcze Wołodarckie y Siedliszcze Wzwołocie nad Rzeką Rosią y Rokitnią nad tąż Rzeką leżące. Na Dwa Pierwsze znayduią się mocą teyże Konstytucyi nadane Przywileja na Rokitnią (: oprocz wspomnionego dożywotniego Przywileju :) nie tylko się nieznayduie ani in Originali, ani in Oblata, ale y żadna wzmianka Jego w żadnym Authentycznym Papierze, lubo w Pięć Lat po teyże Konstytucyi Process o pomienione Dobra w Ziemstwie y Grodzie Kijowskim y w Trybunale Koronnym zaczęty wiedziony był, Xże Janusz Ostrogski Starosta na ten czas Białocerkiewski, a Pierwszy Ordynacyi Ostrogskiey Fundator, otrzymał Dekret w Trybunale Lubelskim A°. 1591. z Xiążęty Wisniowieckiemi, ktory Dekret nakazuie Xiążętom Wisniowieckim, ażeby Dobra Rokitnią od Zmarłego przed Dwiema Laty Brata Ich kupione Xiążęciu Ostrogskiemu rezygnowali: W Roku 1597. Suryna Podsędek Kijowski pozywa tegoż Xcia Ostrogskiego o Expulsyą z teyże Rokitni y Innych Dobr, jako dawno swoich Dziedzicznych do Sądu Ziemskiego Kijowskiego, y tam Xiąże Ostrogski w Siedym, po Dekrecie Lubelskim we dwie Lecie, nie broni się w Sądzie świeżo nabytym Dziedzictwem swoim, lecz tylko Possessyą uprzywilejowaną jako Starosta Białocerkiewski, y na fundamencie Konstytucyi Anni 1588. de Bonis nulliter receptis napisaney, prosi o Remissę na Seym y oną otrzymuie. Przeciwko temu Dekretowi Surynowie otrzymali w Trybunale Kondemnatę na Xiążęcie Ostrogskim, ktory przecie przez Moc utrzymuie się w Possessyi Rokitni, oną potym w Transakcyach domowych y Innych Dziedziczną nieustannie nazywał,

y

y w Possessyą Sukcessorom podał, do Ordynacyi jednak, jako niepewnego Prawa Dobra, nie przyłączył. Successu temporis Starostowie Białocerkiewscy mocą Przywilejow swoich utrzymywali Rokitnią, y Sukcessorow Surynow pozwali Ich o nią, y tak w Grodzie Kijowskim R.u 1626. Sprawa Ich z JW. Jabłonowskim Wojewodą Ruskim Starostą Białocerkiewskim o tęż Rokitnią sądzona odesłana na Seym y Wpis tamże znayduie się. Sukcessorowie zaś Xiążąt Ostrogskich milczeli. WJmć Pan Karwicki Regent Kancellaryi Koron. pod Czas funkcyi swojey Deputackiey y Marszałkowskiey w Trybunale Koron. otrzymał pod Jmieniam Krewnego swego Jmći Pana Dunina Brzezinskiego Donacyą teyże Rokitni od JW. Xcia Jmći Janusza Sanguszka Marszałka Nadw. Litt°. y pod swoią Laską kilka Kondemnat w Jmieniu tegoż Jmć P.a Brzezinskiego otrzymawszy na S. Pamięci J.W. Jmć Panu Jabłonowskim Wdzie Ruskim Staroscie Białocerkiewskim, y za uczynioną expost z nimże Komplanacyą, a potym za Rezygnacyą od pomienionego Jmć P.a Dunina Brzezinskiego na siebie zrobioną, wszedł w Possessyą teyże Rokitny po Smierci Jmći Pana Jabłonowskiego Wdy Ruskiego, maiąc sobie z Łaski Najaśnieyszego Krola Jmći P. N. Miłł°. oddane Starostwo Białocerkiewskie stante administratione roztargnione y rozerwane przez Sposoby Ktore one windykowałem; Z Jmć Panem zaś Regentem Kancellaryi Koron. Zgody, lubo przez Osoby od niego Samego podane traktowaney zakonczyć nie mogąc, przeyrzawszy się, Iż Rokitnia od Roku 1590. osobnym Piotrowi Łowieckiemu nadanym chodziła Prawem, Na tęż Rokitnią osobny Przywiley z Łaski Najaśn. Pana otrzymawszy z Wiadomosci Prawa, Iż żaden Starosta ani Donataryusz Krolewski, sam tylko dożywotne maiący Prawo, dla nikogo przez Komplanacye Awulsow czynić nie może, ani uczynionych dłużey nad pozwoloną sobie fundować

niepowinien Possessyi, tudziesz zapatrzywszy się
Jż Konstytucya 1590. probabiliter Exekucyi co do Ro-
kitny niemiała; Z Surynami zas że aktualna o
nię na Sądach Seymowych z Starostami była Litis-
pendencya, mocą Przywileju moiego porzedtem do
Rokitny, y onę bez Wiolencyi w swoje odebrałem Dzier-
żenie; JJgoMSci Panu Karwickiemu zas Regentowi
Kancellaryi Koron., od ktorego do Assessorskich Są-
dow pozwany byłem, po tentowanych kilkokrotnie
przez rożne Godne Osoby Zgodach, y zawsze zerwanych
Mandat na Seym ad actualem Litispendentiam tam-
że z Surynami, jako nowemu, vigore Jurium Extenso-
rum do Rokitny Konkurentowi wydałem, wtey tedy
Sprawie przypadłey w Assessoryi Kor. na pierwszym
Terminie Sentencyą Dilationis ad Munimenta /: ja-
ko do rąk Jch niemaiący :/ odebrałem, Na ostatnym
zas Terminie, kiedy JmPan Regent z racyi żadney
Expulsyi Reindukcyą zysku usiłował, Takowa źle
siona Jllacya Jego za niemaiącą mieysca Dekretem
osądzona; W dalszey zas Jndukcie, kiedy obstante
Cognitione Constitutionis 1590. et ejus Executionis,
tum Decreti między Surynami ante eandem per
Regem Hæredem, to jest: Serenissimum Sigismun-
dum Augustum Aº 1555. lati, tum Privilegiorum su-
per Advitalitatem eorundem Bonorum collatorum,
actualisq Litispendentia o to na Seymie /: do ktorego taż
Sprawa per Judicium Terrestre Castrense Kijoviense
odesłana była :/ ac defectus Juris radicalis, ktorego
ani Juris dator in primo Capite JmPana Regenta, ni-
gdy niepokazał ani on pokazać nie mogł, Remissę
na Seym, jako ad Forum Competens Patronowie moi,
è converso zas JmPana Regenta ad inveniendum
Forum konkludowali. Negotium zas z moiey Stro-
ny y Słowem justifikowane nie było, y Przywiley mi
Łaskawie od Najasn. Krola JMSci dany, y wspomniony
nie był, ale purè in Accessorio Remissionis Causæ
Ustęp był nakazany. Po Dziesięciu dniowey Sądu Deli-
beracyi Dekret był publikowany Remissionis tey
Sprawy do Trybunału Koron. Lubelskiego z Przydat-
kiem nie tylko przeciwney Sentencyi jeszcze nieoschłey
in accessorio

in Accessorio prætensæ Expulsionis ferowaney, ale
/: o co y kontrowersyi Stron nie było :/ ażeby Dobra Ro-
kitnię y Olszanicę /: ktora ostatnia ani w Konstytu-
cyą 1590. ani w Dekret injunctæ Resignationis 1595.
nie wchodzi :/ oddać w Possessyą JmPanu Regentowi
ad Decisionem Causæ, unà cum præstando Calculo
ab Actu moiey Possessyi nakazano. Od tey tedy prze-
ciwney sobie w Jednym Dekrecie y ultra Jllationes Par-
tium publikowaney Sentencyi, kiedy Plenipotent moy
JmP. Koszecki Starosta Morozowicki y Prawem y Wyzna-
niem Najasn. Krolow Naszych, y ustawicznymi Pra-
ktykami /: jako się niżey wspomną :/ pozwoloną od
Sądow Assessorskich do Relacyinych własnych J.K.Msci
założył Appellacyą. Sąd Assessorski, czyli raczey, jako
się z Opoczynskiego doczytuję Manifestu, sam JW.
JmPan Kanclerz W. Kor. tym sprawiedliwym ukrzy-
wdzie moiey urażony krokiem, nietylko Appellacyą
tę pro inconnotabili deklarował, ale jeszcze na same
tylko Publiczne Criminalny kary wskazanym w Prawie
Sposobem Jnstygatorowi Kor., lub komu Jnnemu o
Powagę Sądow Krolewskich czynić chcącemu przeciw-
ko Plenipotentowi moiemu, o Oświadczenie teyże Ap-
pellacyi salvam Actionem zostawił, y potym Dekre-
tu tego aperta Stuba czytanego, przez 10. Dni Deli-
beracyi formowanego, przez Osm Niedziel wydać na
ustawiczne z Prawa zachodzące Rekwizycye moie za-
kazał tak, żem ledwie Essentialia tegoż Dekretu od
JmPana Pisarza Dekretowego /: ktorych jednak podpisać
niechciał :/ wymogł, y dopiero 5ta Aprilis w Osm
Niedziel po publikowanym tymże Dekrecie bez Wezwa-
nia przytomnych przed tym JchMSciow PPanow Assessorow
po intymowaney w Sądzie przez Plenipotenta y
potwierdzoney w Grodzie przeze mnie Appellacyi,
na Jllacyą samego JmSci Pana Regenta Kancellaryi Koron.
bez Przytomnosci y Ostrzeżenia drugiey Strony, ktora
w Osm Niedziel po przeczytanym y appellowanym De-
krecie, żadney się podług Prawa Jllacyi y nowey krzy-
wdy spodziewać nie mogła. JW. JmPan Kanclerz
W. Koron. tenże Dekret z Gruntu odmienił, y własnym
tylko Zdaniem swoim, jakoby Jnszy za oczy ferował,

Ote tedy z tey rzetelney y prostey Interessu Explikacyi wi-
doczne krzywdy moje zaniesioną przeze mnie w Grodzie tu-
teyszym Manifestu Wizyą, potwierdzaiący Tey generalne
Termina y Wyrażenia Tey, jako przyzwoite, y bez Intencyi
Urażenia zażyte explikuiąc manifestuię się; Iż ten Dekret
Assessorski przeciwko Sprawiedliwości, dwie przeciwne
w sobie ratione Reinductionis zawieraiący Sentencye,
bez kontrowersyi Stron in Negotio principali z krzywdą
Prawa ferowany; Iż przeciwko Prawu Jedynemu Sądy
Assessorskie authoryzuiącemu Ordinationis, eorumq
Judiciorum Ao. 1680. confectae konstytucyą Anni 1683.
approbatae tenże Dekret przez Ośm Niedziel do Wyda-
nia zakazany; Iż przeciwko teyże Ordynacyi, tudzież
Paktom konwentom Najaśn. niewygasłey Pamięci Au-
gusta II. y teraźnieyszego (: day Boże jak naydłużey
Nam panuiącego :) Augusta III. tenże Dekret w Ośm
Niedziel contra omnes Juris gradus sposobem wyżey
wyrażonym z Gruntu odmieniony; Że wnim przeciwko
Prawu unum idemq Negotium ad duplex Forum desty-
nowano, to jest do Assessoryi y Trybunału; Że wnim
non inducto principali Negotio in praejudicium Tertij
non Citati; neq Comparentis Wdaniem się w Decyzyą
Tranzakcyi Ziemskich y Innych przez Trzy Stany
Rzpltey postanowionych, tudzież per Regem Haeredem
ferowanego Dekretu per latam Sententiam decisa
Causa, Niechay bez Interessu Ludzie sądzą, czy compe-
tenter et non aggravatorie; Że wnim względem
Appellacyi przywłaszczana Majestatu Powaga,
z Uniżeniem, y owszem Zgnębieniem Przywilejów
wolnego Narodu y Porownaniem się z Władzą kroło-
wi cum Irrogatione poenae publicae super Appellantem;
Że na ostatek w nim Słowa tak w Ordynacyi Anni
1683., jako et in Pactis Conventis Nieśmiertelney Pamci
Najaśn. Augusta II. de Suprema Authoritate Judi-
ciorum Regiorum oczywiście w Osobach krolewskich na-
pisane do siebie regulowane publicum pronuntiat,
jeżeli non usurpatorie. Żebym jednak pod Oczy
wszystkich poddał to, co na Sąd publiczny oddaię,
wspomnione Prawa cytuię, a naypierwiey: Ordyna-
cya

cya Sądow Assessorskich te ma Słowa: Proinde
Nos, qui in hoc Solio collocati vicaria Dei po-
testate Judicia exercemus omnia inconvenien-
tia quibus aurea Judicia Regia perturbantur
longe amovere, Justitiam vero Sacrosanctam
quam accuratissime unicuiq administrari, re-
spectus quosvis et defectus Personarum aboli-
ri, Authoritatem dignitatemq Judiciorum No-
strorum Regalium, quod ex primaeva sui Origi-
ne suprema sunt, conservare exornareq vo-
lentes etc. Punkt zaś Pactorum Conventorum
w Manifeście Opponentskim cytowany jest ten:
it. ponieważ sub praetextu Bonorum Mensae Re-
giae rożne Dobra ad Mensam Regiam nigdy
nie należące titulo Avulsionis do Sądow Za-
dwornych pociągane bywaią, a te sub arbitraria
potestate Supremi Judicij zostaią etc. że w Ordy-
nacyi Suprema Judicia Regia ex Origine sua,
nie Kanclerskie Sądy nazwane, origo Ich pierw-
sza z Prawa w tey Ordynacyi będąca jaśnie dowodzi;
Że zaś w Paktach Konwentach Sądy Zadworne
sub arbitraria Supremi Judicij Majestate wła-
sne Krolewskie Relationum rozumieć się maią;
w tymże Voluminis Legum Otwarciu wyżey wi-
dzieć jest Text taki: W Sądach Zadwornych we-
dług opisanych Praw Henrykowskich ex Sen-
tentia Ssmów Senatorow y Urzędnikow przy
Nas będących postępować, y te Deliberacye
trzema Dniami expedyować będziemy etc.
Na Sąd tedy, y Samego JW. Imć Pana Kanclerza
W. koron. było w Manifeście swoim ostrzeżo-
ny każdemu w własney Sprawie zwyczayney
Passyi uchylić raczył, adwotuię się, jeżeli tu o
Sądach Kanclerskich rzecz, czyli też o Krolew-
skich in Persona, a przecież te to są niewzru-
szone fundamenta, na ktorych JW. Imć Pan
Kanclerz Wielki koron. w Manifeście swoim

Supræmitatem Sądow swoich fundiie. Ja zas ni-
zey Dowody Appellabilitatis onych przytoczę.
Teraz do Sprawy jeszcze przydam, żebym się mniey
o krzywdę moją skarzyc mogł, y Expulsya grubo
by intra Legem et Justitiam nazwana była, gdy-
bym po sobie Prawa nie miał, przeciwko ktore-
mu w Dekrecie postąpiono, a nayprzod Ordy-
nacya 1683. tak mowi: Alia vero Decreta,
quæ ex Controversijs Partium, ex cruda radice
Citatione proferentur, vel quæ alia insignem
meliorationem, vel novum aliquod contige-
rit, Gnosus Notarius, posteaquam requisi-
tus fuerit, concipiat, Conceptum maneat
dies tres in Manuali non extraditum, Intra
quos quidem dies licet utriq; Parti illud legere,
Quodsi Procuratores ad Cancellariam Decre-
torum venire et legere intra hos tres dies
neglexerint aut noluerint, non obstante
Negligentia aut absentia Procuratoris, et Par-
te altera instante extradatur similiter etc.
Si vero Causæ sint majoris importantiæ, ut
neq; Puncta Decreti et latæ Sententiæ, uno
ictu comprehendi vel declarari possint, talia
Decreta Gnosus Notarius in suo hospitio con-
cipiat, interim Judicium deliberet, Concepta
autem Judici et Assessoribus exponantur et
publicentur. Pacta zas Conventa Ssmi Augu-
sti II. oprocz wyzey cytowanego Jch ratione extra-
dendorum in triduo Decretorum Punktu, nizey
te Słowa mają: Na Sądach Seymowych Zadwor-
nych y Innych, Sententiam Nostram ad plura-
litatem Votorum stosowac będziemy, a tako-
wy Dekret zaraz Ziemski Sąd w Protokoł, a in
Causis Fisci et Civilibus Pisarz Dekretowy w
Koronie, a w W. X. Littm według zwyczaju kto-
ry przy Sądach zasiadac będzie, jako przeczy-
ta

ta, poprawowac go niepowinien, ale etc. Pacta
też Conventa Teraznieyszego Szczęsliwie Nam Panu-
jącego Najasnd Krola Jmci toz samo mowią, a
nayprzod na Sądach Zadwornych Seymowych
y Innych wszelkie Sprawy etc. y nic czynic
in præjudicium Justitiæ et injuriosum nie
będziemy, conformando Sententiam Nostram
ad pluralitatem Votorum, ktora zaraz in
triduo sine depectatione vel immutatione
Stronom in debita forma wydana bydz powin-
na, Tec to są zdami się, Prawa, ktore Najasniey-
si Krolowie Nasi na siebie y Sądy swoje przyięli,
y ktoremi w Imieniu Jch sądzący rządzic się
powinni, sin secus, kiedy oczywiscie przeciw-
ko nim wykroczą, gniewac by się niepowiani,
Jezeli kto, ze contra Legem et Justitiam pro-
cesserunt, powie; Nie tak jeszcze w zepsowanym
Wieku zyjemy, zeby się obawiac należało jakie-
go Publicznego Prawa, zeby się Prawdy mowic,
pisac y do Grodu przyimowac niegodziło. Prote-
stuię się, zem w Opisaniu Sprawy moiey, y w
niey Postępku moiego Prawdzie nic nie ujął, a-
nim przydał. Ufam że Sąd każdy osądzi, że na
Moralną Naukę w Manifescie Opoczyńskim o
wrodzoney każdemu w Sprawie swoiey własney
Miłosci wyrażoną nie zasłużył, Przez Wiek moy
w Oczach Narodu mego na Publicznych Usługach
zyjąc, toż Publicum y Samego JW. Jmci Pana Kanc-
lerza Swiadkiem wzywam, że mną nigdy ani po-
dłe Łakomstwo, ani Interess, ani Cudzey fortuny
Appetyt nie władał, y wiem, że Cudzego ani
Grosza, ani Piędzi Ziemi w swoiey nie mam
Possessyi. Jestem wyperswadowany, iż rowna
Uczciwosc wyciąga Własnosci swoiey bronic, ja-
ko y Cudzego niepragnąc, y dla tego Prawem Na-
tury, Prawem Rownosci Szlacheckiey, Prawem

na ostatek pisanym Narodu mego o Własnosc mo-
ię czynię, y wtym wolnym Krolestwie maiąc szczę-
scie bydz urodzonym, y w Urzędzie Ministeryi osa-
dzonym do Przestrzegania Praw y Prerogatyw Szla-
checkich Przysięgą będąc obowiązany, nie tylko z
własnego ale y Publicznego Interessu mam sobie za
Powinnosc tę tylko Zwierzchnosc y Władzę uznawac
ktorą dla Mnie y dla wszystkich Prawo ustanowiło,
Jednego Krola Panem moim czcic y szanowac kto-
rego y w Osobie Jego Dostoienstwo y udzielną ro-
żnym Subselliom y Jurisdykcyom Władzę, jako
Je Prawo wskazuje; Te zas y Dostoienstwo y Wła-
dza, tak są tym własne, ktorym nadane, iż Je
bez Zezwolenia Nadaiących nikomu udzielic nie
mogą. Wiem Ja iż Sądow Krolewskich w Zrzo-
dle y w Początku swoim Nayżwyższa była Powa-
ga, y tak w Ordynacyi Anni 1683. y w Punkcie
Pactorum Conventorum Naiasn. Augusta II. Spra-
wiedliwie tak nazwana, y owszem jako nigdy
Rzplta na Kanclerzow przeniesc niepozwalała
tey Władzy, tak też dana Im bydź nie mogła;
Ale w Osobach Krolow Naszych, jako w Zrzodle
swoim zostac się musiała, Bo ci, lubo Panami
są, lecz Nam bez Nas stanowic Panow niemogli,
Raczyli więc Ciż Naiasn. krolowie Nasi, dla bes-
pieczenstwa Fortun Szlacheckich, y z własney
Władzy uchwalic, I tak Zygmunt I., na Seymie
Koronacyi swojey w Krakowie 1507. Sta-
tutem swym Supræma do tąd Judicia Regia
sua uczynił appellabilia fol. 361. Titt. Qua-
liter Literæ ad tolendum, Et Statuimus etc.
et quæ licitè, justè, et legitimè inscripta
sunt, aut contra cognoscentur et decernen-
tur per Nos et Consiliarios Nostros, quod si
quis hujusmodi Cognitione et Decreto grava-
tam se senserit, Liberum sit Ei Cognitionem
gravaminis per appellationem deferre ad
Conventum Generalem. To tedy w Sprawach
o Dobra

o Dobra Krolewskie już za ten Czas od Dekretow
Krolewskich szły Appellacye, teraz od Assessor-
skich żadnym Prawem aż od annum 1633.
nie tylko nieppostanowionych, ale y nie wspom-
nionych, gdzie zachodzi Cognitio Dekretow Re-
gum Hæredum, Konstytucyi Seymowych et
Litis pendentiæ, na Seymie Appellacya isc nie
ma. Ja Prawo de Appellabilitate kładę, Ma-
nifest zas Opoczynski Convenientiam wnich
ultimæ Instantiæ alleguie, niechay wtymże
Manifescie niewiem jakim Celem apostrofowana
Nobilitas sądzi de Legalitate Allegatorum, nie spodzie-
wam się, że JW. Jmc Pan Kanclerz Manifest swoy tak
jak Dekreta Inappellabilem et ultimæ Instantiæ
bydź rozumiał; To wiem, że Godnosc Kanclerska, ani
z Prawa, ani z Urzędu swego Sądow Assessorskich y
Innych żadnych nie ma, y kto ze mną wiedziec chce, nie-
chay przeczyta w Statucie Przysięgę Kanclerską, oba-
czy, że tam y słowa o Sądach niemasz, tylko jak zwy-
czaynie w Senatorskich Przysięgach, In Judiciis Sen-
tentiam rectè dicam; Marszałkowie zas y Hetmani
ktorym Prawo do Urzędow Sądy dało, Inaczey przysię-
gaią; Jest in extenso Ordynacya Sądow Zadwornych
JKMści 1683. in Volumine, niechay każdy wnieyszu-
ka tey Prærogatywy ultimæ Instantiæ Jurisdykcyi
Assessorskiey, y niezaprzątaiąc się Dyalektyką wymu-
szonych Dystynkcyi y racyi niechay osądzi, Jezeli
sprawiedliwie Manifest Opoczynski zarzuca mi, że Ja
dogadzaiąc Żądzy moiey przyiąłem Podchlebstwo nie-
ktorych zwykłą Ministrow Assystencyą, że od Sądow
Assessorskich idzie Appellacya, y czyli tey łagodney
Sentencyi niemożnaby sprawiedliwie retorquere na
samego Autora, ktory de Inappellabilitate tychże
Sądow samą tylko Wiarą dochodzi. Ja moich Podchleb-
cow wydam, a ci są, Statut Zygmunta Pierwszego,
dopiero cytowany, Drugi Kromerus, de Magistra-
tibus et Republica Polonorum, przez Załaszowskie-
go Fol. 508. de Cancellariis et Vice Cancellariis cyto-
wany: Cancellarii præsident Cognitioni Causarum
et Provocationum ab Urbanis et Oppidanis, Præ-

fectorumq. Judicijs ad Regium Tribunal devolutarum, similiter Causarum Fisci et similium quas cum Assessoribus definiunt salvâ Appellatione ad S. R. Mttem. Trzeci Diploma Naiaśn. Jana III. juz po uczynioney Ordynacyi Miastom Pruskim dane w Roku 1696. ktorym oczywiście Appellacya od Sądu Assessorskiego ad Relationum propriarum Judicia jest obwarowana. Tudziez Ius Publicum Regni Poloniæ Zeignich y potym Hartknoch Lib. 2. C. 8. §. 35. Fol. 514. Otwarcie y oczywiscie o Appellacyach od Sądow Assessorskich piszący; Na koniec samego JW. JmćPana Kanclerza W. kor. w situ Sprawach uczynione do Sądow Relacyinych JchMści z Uznaniem Superioritatis onychze Remissy, ktorych jako przeciwko wiadomemu Spraw swoich nie cytuję. Owoz to tym Podchlebcom uwierzyłem, rozumiem że są przyzwoitą Ministerij Assystencyą. W Dekrecie zas przeciwko mnie ferowanym przywiedzione, y w Manifescie Opoczynskim cytowane Dekreta Annorum 1591. et 1596. Pierwszy między Zabokrzyckim y Kłodzinskim o Grunta w Mieście Łęczycy z Sprawiedliwą Karą za Appellacyą ferowany, jako in Causa purè Civili et parvi momenti, od Sprawiedliwego Dekretu per gravamen wytoczoney, przeciez nie bez oczywistey kondyktu Suspicyi, y podchlebnie dla Kanclerza na on czas napisaney Arengi, poniewaz naznaczoną Appellującemu Wieżą ob tenuitatem fortunarum remittit, ale mimo tę Affektacyą y Kondyktu Suspicyą nic jeszcze non evincit; Nayprzod ob parvitatem Interessu, w ktorym appellatum, a potym, że tenże Dekret mowi: Appellationesq. quas illi ad Nos admittere solent etc. Toc oczywiscie takowe non permitterentur, gdyby Sąd Assessorski był ultimæ Instantiæ. Dekret zas drugi między Miastem Gdanskiem y Biskupem na on czas Kujawskim ferowany, Seymowy jest, nie Relacyiny, y Gdansk nie za Appellacyą od Sądow Assessorskich do Relacyinych, lecz od Relacyinych na Seym acsi interpositam skarany; Tak zas cale non ad Casum jest cytowany sądzie powinienem, znając Przezorności, Ostrożności y Doskonałości JW. Jego Mści Pana Kanclerza

rza W. kor., że te Dekreta ad Suggestionem znajdujących się w Assystencyi Jego Podchlebcow, niedawszy sobie tam czasu widziec y przeczytac, Jch cytował za Dowody Inappellabilitatis, ktore verera Jeden Contrarium, drugi nil probant, y Relacyine nie Assessorskie Sądy utwierdza; Mnie Powinność Sprawiedliwosci Miłosc y powszechne Fortun bespieczenstwo, więcey Pilnosci radziło, y dla tego nie dały, lecz in extenso Dowody moje Publico wydac y podac offiaruję. J dla tego tu niezliczone Jnne opuszczając Præjudicata kilka, ile na Zniesienie przeciwnych dosyc nadmienię: Nayprzod Anno 1597. Varsaviæ Feria 5ta ante Festum Ascensionis Christi Domini inter Instigatorem Regni et Venceslaum Elisabetham et Catharinam Baworowskie ex admissa Appellatione Dekret in Contumaciam Actoris w Sądach Relacyinych ferowany sine poenis super Appellantem; Ta Sprawa wzbudzona przez Stey Pam. W. Jmści Pana Trembinskiego Podsędka Lubelskiego, przeciwko JmćPanu Gruszeckiemu przez samegoz JW. JmćPana Kanclerza W. kor. ad Judicia Relatiorum przed kilką lat odesłana; Drugi Dekret tychże Sądow Relacyinych z Appellacyi od Assessorskich w Roku 1629. Dnia 13. Marca między Romanem Jelskim y Sukcessorami Samuela Radomskiego ferowany, ktorym Dekretem Sentencya Assessorska jest potwierdzona bez kary zawsze y nagany Appellującego. Trzeci nakoniec Dekret tychże Sądow Relacyinych ex Appellatione za Władysława IV. w Roku 1636. d. 20. Apryla ferowany między Mikołajem Boratynskim Podsędkiem Orszanskim, a Jerzem Samuelem y Eliaszem Sasinowiczami Lewoskiewiczami etc. ktorym to Dekretem Dekret Assessorski cale relewowany his formalibus: Azatym Dekret Sądu Naszego Assessorskiego podniosszy etc. To tedy Trzy Dekreta z Appellacyi w rożnych Prawa Stopniach ferowane, Datą wszystkie poznieysze od tych, na ktorych fundamencie Dekret Assessorski Plenipotentowi moiemu reatum poenæ publicæ

62 „impingit, dowodzą: Jż ten Dekret krzywdę mo-
ią y zelżywą na Plenipotenta mego Sentencyą
bez fundamentu pro se fert, należy mi jeszcze
do Dowodow przydać domowy Przykład w Sprawie
Dziada mego Jerzego Mniszcha Wojewody Wołyn-
skiego z WJmPanem Horskim Podkomorzem
Minskim założona przez tegoż JmP Pana Pod-
komorzego Appellacya od Sądow Assessorskich
ad Judicia Relationum propria y pozwolona
w Roku 1688„ a zatym już po Ordynacyi 1683.
toż Diploma Najaśn: Krola Jana Trzeciego Mia-
stom Pruskim dane, Y też Appellacye obja-
śniają doskonale, jeżeli w Ordynacyi Słowa: quod
ab origine sua suprema sunt, y Jnne usilnie
nakręcane, Ultimam Jnstantiam Sądom Assessor-
skim przyznają, y jeżeli wspomniony Nieśmier-
telney Pamięci Najaśnieyszy Jan Trzeci przez tę
Ordynacyą Sądow Zadwornych Appellacyom
od Sądow Assessorskich zabiegł, ktore sam o-
ne przez Diploma pozwolił, y sam za niesłuszne
sądził. Odwołuje się Manifest Opoczynski na
Jmperyi, Francyi y Jnnych w Europie Państw Zwy-
czaje; Ja zaś Manifestuję się, że mi na Prawach
y Zwyczajach Narodu mego dosyć, y tych zawsze
z Ochoty y Powinności przestrzegać będę; Urząd
moy według Koronnych Praw nie na Wzor abso-
lutnych y Zagranicznych Państw Przykładow Spra-
wuiąc, Rowności Szlacheckiey Prerogatywy
: ktora za Granicą Przykładu nie ma : Obronie
zawsze będę, od ktorey nie tylko Wolność, lecz jesz-
cze Bespieczeństwo Fortun zawisły. Jeżeli conve-
nit, żeby Sądy Assessorskie były ultimae Jnstantiae;
Jest to jedna, co pytać się, jeżeli convenit Fortuny
Szlacheckie y Chleb zasłużonych w absolutną Je-
dnego Wspoł Obywatela Władzę oddać, czego ni-
gdy opatrzna nie uczyniła Rzecz Pospolita. Od-
dała ultimae Jnstantiae Sądy Marszałkom y Het-
manom, ale Pierwsi Criminalia tylko, Drudzy
quoad Disciplinam Militarem sądzić mogą;
Krolom

63

Krolom nawet y Panom swoim opisała wespoł z
nimi Prawa y Sądy Jch ex Pluralitate votorum,
żeby decydowane były, mieć chciała. Przecież
naysprawiedliwsza, zda mi się, bydź tey kwestyi
Decyzya z Prawa, ażeby to każdemu conveniat,
quod licet, non quid libet. Ale czy convenit w wol-
nym Narodzie ani Prawem ani Zwyczajem niepo-
zwoloną przywłaszczać sobie nad Rownemi Wła-
dzę, y owszem Prawem y Zwyczajem określoną
przechodzić, y minąwszy przepisane formalitates
Juris Jednemu brać, Drugiemu łatwo z Cudzego szczo-
drobliwością dawać? Skarży się JW. JmP Pan Kanc-
lerz W. Koron: o Słowa w Wizyi Manifestu mego
contra Justitiam et incompetenter napisane, y
wyznaje sam, jakoby favore mei contra Justiti-
am w kathegoryi Expulsionis postąpił. Ja Jego
samego Swiadkiem wzywam, żem go o Sprawiedli-
wość nie o fawor prosił; Wywiodłem już wyżey
zażyte w Wizyi mego Manifestu Słowa, żem tych
non animo laedendi, ale veritatem dicendi zażył.
To jednak JWo JmP Pana Kanclerza Wo Kor: jako
Sędziego Wyznanie Umysłem dotkliwości dla
mnie napisane, jeżeli Sędziemu przystoyne y przy-
zwoite, niechay sam oświecony osądzi. Mnie gdy-
bym Jnnych wyżey wyrażonych contra Justitiam
Dekretu nie miał Dowodow, y za ten dziękowaćby
mu należało. Wiem ja że Sądowi Assessorskiemu
competit rozeznawać Przywileje Krolewskie, y
Prawo jaśnie opisało, ktore kassować wolno; ale
o to Stron słuchać należy w Sądzie, nie w Osm
Niedziel po publikowanym Dekrecie na Jnstancyą
Jedney tylko Strony bez Obrony, y owszem bez wia-
domości Drugiey znaczną ferować Sentencyą.
Wiem y to, że Konstytucya 1661. Województ-
wom Kijowskiemu, Wołynskiemu y Bracław-
skiemu służąca mieć chce, Jż dosyć jest probo-
wać antehostilem Possessyą; Lecz y JW. JmP Pan
Kanclerz W. Kor: niewiedzieć nie może, że tego

64/ Prawa wyjęte są Sprawy, w których przed Konsty-
tucyą zaszła litispendencya, jak w moiey. Nieprzy-
daię, że JmP Pan Regent Kancellaryi koronney No-
wy Jurisquaesitor, że Sukcessya po Xciu Ostroy-
skim, jeżeli na fundowaną przez niego Ordyna-
cyą Konstytucya 1609. nie jest Prawem od wo-
żnych Familiy in fonte disputabilis, z kądby no-
wa de Incompetentia quaesiti praetenti Juris
et Actoratus JmP Pana Regenta o Rokitnią
urosła kwestya. Niechay mi wolno będzie przy-
rownać Konstytucyą 1590. ktora pozwala Kro-
lowi Rokitnią Dziedzictwem oddać, á przecież
Vestigium authentycznego niemasz, y Exeku-
cyi teyże Prawa z Konstytucyą 1609. na O-
strogską Ordynacyą uchwaloną, Wszeciez Pier-
sza cum hoc etiam radicali defectu, dla tego,
że przeciwko moiemu Przywilejowi Sądem Ja-
śnie Wielmożnego JmŚci Pana Kanclerza W.
Koron. uznana indisputabilis. Niewiem
jakim celem, jaką Intencyą y konnexyą JW.
JmPan Kanclerz czyniąc Manifest w Opocz-
nie coram Actis, kończy go coram Nobi-
litate y JchMściow Kleynotem Szlachectwa
zaszczyconych, jeżeliby wyciągała po-
trzeba, ratunek zamawia. Wiem że Fe-
ria 5ta post Festum Sacri Paschatis żadne-
go publicznego Zjazdu niemasz, ani Opocz-
no takowego jest Mieyscem. Niespodzie-
wam się, żeby Jaśnie Wielmożny JmŚ Pan
Kanclerz Wielki Koronny albo zwoływać, albo
authoryzować Conventiculares, albo po Rzym-
sku provocare chciałby ad Populum et Qui-
rites. Nieunikałbym y tego Sądu, gdyby go
Prawo Narodu Naszego pozwalało. Teraz
wiem, żeby Jaśnie Wielmożny JmŚ Pan Kanc-
lerz

65

lerz Urazą sądzić, gdybym o ten krok Jego, ja-
koby przeciwko Prawu y Słuszności uczyniony
manifestował się. Za złe mieć nie może, że się
o niego manifestuię, jako o nieprzyzwoity, y
w Intencyi Aggravationis honoru moiego uczy-
niony. Niechay jednak to w rowności z nami uro-
dzona Szlachta et eisdem Juribus gaudens z
Naszych Spraw sądzi nas. Protestuię się że od
Ich Sądu appellować nie będę, pewien, że mi non
reputabit pro crimine, że Fortuny moiey Pra-
wem bronię, że Dystynkcyą między Najaśniey-
szym Krolem JEgo Mścią y JWm JmŚcią Panem Kanc-
lerzem czynię, że od Sądu Jego circa legem et
Exempla appelluię, że w Sprawie moiey nie
od Miłości własney wyszukanych racyi, ale od
Prawa Słow zażywam, że wteyże Sprawie Cau-
sam Publicam ago. Uczyniłem Wizyą Mani-
festu contra Judicatum non contra Judicem,
grubych Słow nie tylkom nie zażywał, anim
pożyczał, ale też anim na siebie zażytych
nieoddawał. Akcye moie w Oczach wszyst-
kich, Usługa moja Oyczyznie y Panu szcze-
gulnie powinna y pełniona bez Dependencyi,
bez Interessu, bez Względu y Cudzey Krzywdy.
Wtey tedy Justyfikacyi moich Sprawiedliwo-
ści y Niewinności manifestuię się. Jż założo-
ną przez Plenipotenta mego Appellacyą
prozekwować, y w Sądach JKrol. Mści Re-
lacyinych o Podniesienie Krzywdzącego mię
Dekretu czynić będę gotow, w Obliczu całey
Rzeczypospolitey Liczbę Spraw moich od-
dać, y gdzie należeć będzie o Całości Praw
Wolności y rowności Szlacheckiey dopo-
minać się y domawiać będę. Jerzy Mniszech
Marszałek Nad. kor. Gnał Wielkopolski mp in parata
Copia porrexit.

MOWA

Jaśnie Wielmożnego JMci Pana Matachowskiego Kanclerza W. Kor. w Przeswietnym Trybunale miana przy Sprawy Zaczęciu swojey.

Przy tych wszystkich gorzkościach, ktoremi mię Strona przeciwna częstuje prawowitym Wynalazkiem Sposobow do Martwienia mię, mam tę z Prowidencyi Boskiey konsolacyą, że przychodzę pod Sąd tak Godnych Osob, ktorych żadne naypowabnieysze Obłudy nie odciągną od Drogi Sprawiedliwości.

Zwyczayna mi jest stawać w tym Nayewyższym Sądzie qua Szlachcicowi, ale od początku Trybunału nikomu podobno y na myśl nie przyszło pozywać do Trybunału Pieczętarza qua Pieczętarza, a tym bardziey ex re judicata, wszystkie Sądy ultimae Instantiae vicariam Regis repraesentant Majestatem. W Sądach Zadwornych J. K. Mci P. N. Miłł. Ipsa repraesentatur Majestas. Dekreta Sądow ultimae Instantiae zaczynaią się; Judicium Tribunalis Regni Lublinense Petricovien. Radomien., Judicium Mareschalcale, Judicium Ducale w Sądach Hetmanskich, w Sądach zas Zadwornych J. K. Mci P. N. Miłł. Augustus III. Dei Gratia etc. Significamus praesen. etc. A zatym pozywaiąc mię JmPan Koszecki ex re Judicata, pozywa tacite itidem pro poenis do Trybunału Naiasn. Pana. Jest rzecz podziwienia godna, że JmćPan Marszałek Nadw. Kor. Plenipotentowi swemu daje tyle Protekcyi, że za-

pomina o Powadze Panskiey; A lubo w Manifescie swoim Warszawskim koloryzuje Sądy Zadworne J. K. Mci P. N. Mitt. Sądami Kanclerskimi, jednak że wszystkie Konstytucye, ktorych żaden Dowcip przewrocić nie może, Sądami Zadwornemi J. K. Mci nie Kanclerskiemi nazywają. Wynaleziony koncept Appellacyi od Sądow Zadwornych J. K. Mci P. N. Mitt. na Sądy Relacyine contra Sonantiam verborum Legis, Dekretow Seymowych y samychże Relacyinych, y wszystkie mortyfikujące mię Sposoby, gdy miały pro Objecto przez Zadanie mi zgryzot, moje życie skrocić, moja tylko partykularna krzywda mnieby tylko szkodziła. Ale kiedy teraz attakują oczywiście Prerogatywy dane od Rzpltey Pieczętarzom, jest to Zamach, aby ciż Pieczętarze nosili tylko Pieczęć do Prasy, a nie byli in Statu Stróżami Praw Oyczystych. Jeżeli się dopraszam o karę na Jmci Pana Koszeckiego nie dla Zemsty, bo ta daleka ode mnie, ale kiedy pod słodkim Panowaniem J. K. Mci P. N. Mitt. doznajemy Dobroci Serca Panskiego, zacoż temeritas Jednych ma niszczyć Drugich, za co kto ma mieć Smiałość opprimere rownego sobie, za co Oyczyzna niepodoba się prywatnym Osobom w tym Okręgu Praw, jako Ją chcą mieć Konstytucye.

Jasnie Wielmożny Mci Panie Marszałku Nadworny dałeś Dowody Przywiązania swego do Osoby Krola a Pana Naszego, dałeś Dowody że kochasz Oyczyznę, Dałem y Ja wzajemnie, nie lepiey, żeby to te dni, Godziny konsekrować rowno

wno ze mną na Wynalezienie Sposobow do Wydzwignienia Krola y Oyczyzny z tych krytycznych Konjunktur, niżeli z potem Czoła obracać ten Czas dla wynalezienia Sposobow przeciwko mnie do Zadawania mi coraz mocnieyszey Mortyfikacyi. W Sprawie WW. Wsci Pana z Jmcią Panem Karwickim odsądziłem Privilegium reponibile na Dobra Rokitnię, alem to nieuczynił z Przywiązania do Jmci Pana Karwickiego, bo z Przyjaźni WW. Wmc Pana mogę sobie siła obiecywać korzyści, ale non item z Przyjaźni Jmci Pana Karwickiego, tak mi się zdawało decydować według Sumnienia. Pytam się na ostatku, w ktorymże to Kraju, w ktorym Narodzie znayduje się, aby Justitiam sentiens mogł Sędziemu (: od ktorego w Sprawie czeka Decyzyi :) odbierać Libertatem sentiendi.

Daliście JWW. Sędziowie Dowody Waszey w Sądach Doskonałości, Daliście Probę cnotliwych Sentymentow Waszych, biorę z tąd Ufność, że w teraznieyszey Sprawie zwykłym Sprawiedliwości Biegiem pokażecie pięknych myśli waszych Wspaniałości, ktore y potomne depredykować nie przestaną Wieki. Oddawszy teraz Niewinność moję, y te wszystkie mnie zarzuty Bogu temu, na ktorego niewinną Mękę JWW. WW. MM. Panowie zapatrujecie się, oddaję oraz y Sprawę moję Łasce Ich y Dobroci Serca

MOWA

Jaśnie Wielmożnego JMo Mći Pana
Marszałka Nadwornego Koronnego
przy Sprawie z JWm JMcią Panem Kanc-
lerzem Wielkim Koronnym w Try-
bunale Lubelskim miana
1759.

Sprawiedliwość y Prawda Przeswietnego Try-
bunału tak własną na Sobie y jawną Istotę
noszą, że za prostym Serca Instynktem
idąc omylić się na nich nie podobna. Nayoczy-
wistszy jednak ich Charakter jest z Prawem
y powszechnym Pożytkiem zgadzać się. I toć
to jest, co Obronę moją y Skargi od Zarzu-
tów na mnie rzuconych dystyngwuje. Wy-
wiodłem w Remanifescie moim na dotkliwy
Opoczyński Manifest nie tylko z Modestyą
lecz jeszcze z tym Respektem, który y Stanowi
memu y Publico winienem, odpisując, żem Spra-
wiedliwie (: z ktorey dzisieysza wypływa :) Za-
czął Sprawę, ani przez Appetyt cudzey Fortuny,
ani w Intencyi Uszczerbienia Godności Kanc-
lerskiey y Szacowanego Oyczyźnie y Majestato-
wi Zdrowia JWo JMći Pana Kanclerza W. Kor.
lecz na Fundamencie pisanego, y owszem Na-
turalnego Prawa, Unicuiquè Suum, o Wła-
sność moją, o Bezpieczeństwo Publiczne, o Trzy-
manie Sprawiedliwey w Obrębie swoim Urzę-
du w Narodzie Naszym Dostoyności, o Uca-
lenie Honoru rowney Nam Szlachty, Celem
publicznego nie własnego Zysku, czynić w Przed-

się wzięciu Zjednania Publico tey Usługi, że-
bym w wolnym Narodzie, y Prawu tylko Posłu-
szenstwo winnym, postanowione na Obronę
Cnoty y Sprawiedliwości Jurysdykcye przez Jsto-
tną Zemstę nad Niewinnością rozpierać się, y
niesłuszne sobie Przywłaszczenie Władzy nad
Swobodnemi wciągać Jarzma nie mogły. Cóż
więcey nayabsolutnieyszy Rząd pretendować
może, jako nad honorem, Zyciem y Fortuną
powszechną wolnego Szacunku. Owoż toż
samo JW. Kanclerz W. Kor. w Sprawie moiey
w Sądach swoich sobie przywłaszczył, y to
dziś w Sądach JJ. WW. WmWMć Panow w
pierwszym Kroku wygrać usiłuje, co Prawem
JegoMć Urzędu swego zowie. Znam Ja, że nie jest
Fori hujus Ministrom Władzy Jch Granice sta-
nowić, y o Appellacyach od Sądow Kanclerskich
sądzić, lecz znam, że JJ. WW. WmWMć Pano-
wie, jako wybrani z Województw swoich Oby-
watele dziś w Trybunale sądząc w Czasie swo-
im w Trzech Stanach Rzpltey sądzić jeszcze
tę Sprawę możecie. Lecz wyzwanym będąc,
y Akcyi moich Niewinności y Publicznemu
Bezpieczenstwu Obronę powinienem; Mijam
że JW. JmPan Kanclerz W. Kor. przeciwko Oy-
czystemu Prawu tu w Sądzie cytowanemu, Są-
dom swoim Władzę Ultimas Instantias przy-
pisując, oczywiście, nie tylko nad Rowność, lecz
y nad Prawo, pod jakiem y Krolowie Nasi zostą-
ją, wynosi się. Zamilczałem, że w Sprawie mo-
iey przeciwko Ordynacyi anni 1683. ktora
Jedynym Sądow Jego jest fundamentem, y Re-
gestr Expulsionum sobie przywłaszczał, y prze-
ciwko

ciwko teyże Ordynacyi cały Dekret ferował,
y Mię osądził. Nie wspominam, że przeciw-
ko Prawu, wdając się in Decisionem Konstytu-
cyi, Ziemskich Transakcyi y Przywilejow
wszystkich Jurysdykcyi w Krolestwie Naszym
znanych, Moc y Władzę na siebie przejął,
że na ostatek sam Judex et Vindex ad Sui
Instantiam na Imię Pana Koszeckiego Ple-
nipotenta mego Szlachcica, żadną miarą
ani Pretextem do Sądu y Dekretu swego na-
leżącego, poenam publicam irrogavit, a
to wszystko w Nadziei, iż Sędziego nad
sobą nie ma. Przytacza JegoMć w Mani-
feście swoim Opoczynskim, y tutay, że Sądy
Jego Kanclerskie są właśnie Krolewskie, y do-
maga się tego, a ztąd rowna w Powadze z Na-
jaśnieyszym Majestatem; A iż całemu Krajowi
convenit, aby Sądy Krolewskie były ultimas
Instantias. Ja w Remanifeście moim na tę
Illacyą odpowiedziałem, y to tylko przydam, że
takowa Uzurpacya w dawney Rzymskiey Rze-
czypospolitey Prawem de Ambitu sądzonaby by-
ła. Przecież żebym pokazał Oczywistość czy-
stych moich Sentymentow, krotkie w tey Sprawie
daję Usprawiedliwienie, Ja prawda w Sądach As-
sessorskich utrzymywałem, że Rokitnia nie na-
leży JmPanu Karwickiemu; że Konstytucya An-
ni 1590. co do Rokitni, nie miała Exekucyi,
ponieważ na nią Przywileju nie masz, ani Ory-
ginalnego, ani ad Acta per Oblatam podane-
go, ani w żadnym Authentycznym Papierze
wspomnionego. Utrzymowałem że w Roku
1590. na Dwa Miesiące wprzód Przywiley na
Rokitnią własnym Wyznaniem JO. Xiążęcia JMci
Janusza Ostrogskiego w Sądach Ziemskich,

kijowskich była w Possessyi Jego, jak krolew-
szczyzna y rownym Prawem od Starostow
Białocerkiewskich trzymana była, y że
mnie tymże Prawem należy, ale ja także
byłem, ktory w Sądach Kanclerskich De-
kret Krola Dziedzica favore Ichmściow Panow
Surynow na tęż Robitnią, jako na Dzie-
dzictwo Ich produkowałem, y Pretensye
Jmści Pana Karwickiego nietylko Prawem
Krolewskim mnie nadanym, lecz y Dziedzi-
czym Surynow niezrezolwowanym znosi-
łem, Co zatym idzie, Oto żem przez Jmści Pa-
na Karwickiego ani sobie bez Prawa y fun-
damentu wydrzeć Substancyi niepozwalał,
ani prawdziwym, jeżeli są, Dziedzicem.
Chroniłem się złąd Podchlebstwa Katyliny,
ktory pierwszy krok do niesprawiedliwey Wła-
dzy w Oyczyznie swojey czyniąc, zaczynał
go od nienależytey z Cudzego Szczodrobli-
wości.

Podaję pod Sąd Przeswietnego Trybunału y wszy-
stkich Przytomnych, kto tu na Krzywdę Stanu
Rycerskiego zarobił, czy Ja, tę przy Przywileju
Krolewskim Dobr Jmści Pana Regenta fundamen-
tu niemającego Possessyą broniąc, czy JW.
Kanclerz W. Kor. ktory y Mnie rownego sobie
Szlachcica od uprzywilejowaney Krolewszczy-
zny, nad Granicę Jurysdykcyi swojey, obstante
Cognitione trium Statuum competen. y Sury-
now niepozwanych, nieprzytomnych, y nie
wiadomych od pretendowanego, a w Ziem-
stwie, Grodzie, Trybunałach y na Seymach do-
chodzonego Dziedzictwa, przez Wzgląd, jak Jmść
powiada, do Stanu Szlacheckiego, oddzieli-
łem, jak Jmść u siebie de Statu Nobili-
tari

tari rozumie, że w Postępku Jurysdyk-
cyi, w ktorey Sprawiedliwość Sędziemu
Powinnoscią, nie dla Obligacyi, dopieroż
z Cudzą Krzywdą y drogą z Prawa Boskie-
go y Ludzkiego bydź powinna, Populari-
tatem u niego sobie szuka zjednać. Ale
Przeswietny Sądzie moje Appellacye Jo
Krol. Jmć Pan Nasz Miłł. ambitum Stro-
ny, et Usurpationem Rzeczpospolita
Sądzić będzie. Cyrkumskrypcya, jaka ta
oczywista, y Sprawa honoru Szlacheckie-
go Forum w Assessoryi nie mającego,
a na fundamencie konstytucyi 1726.
Anni, o Zelżenie swoje in foro Nobilita-
ri czyniącego, Przeswietny Trybunał
Jasnie Wielmożnych WWMMWW Panow, kto-
rych Prawo przez Czas Sądow Ich z Rowno-
sci wyjęło, y owszem Zdaniu Ich honory,
Życia y Fortuny Nasze oddało, ktorych Ser-
ca w Ręku Boskich, decydować powinien
y explikować, a raczey windykować Czci
Szlachcica bez Pozwu y Nemine accusante
Zelżonego, mnie Sprawę teraźnieyszą nie
tylko jako Plenipotenta mego, jako publicz-
ne bespieczenstwo Honoru Szlacheckiego,
jako Szlachcicowi y jako Ministrowi z Pra-
wa, Przysięgi y Powinnosci popierać, a Jasnie
Wielmożni WWMMWW Panowie z tychże
Względow y powszechnego o nich Oczekiwania
y dla Oddalenia podobnego na Nas Szlachtę
Przykładu decydować należy.

Mowa JW. Jmci Pana Czac-
kiego Podczaszego kor.

Piastowana Dziesięcie Miesięcznym Czasem nienaruszenie bez żadnego na Osoby Względu z Hazardem Fortun własnych y Zdrowia Waszego JWW. Sędziowie Sprawiedliwość chwalebnie Szły Zgdające cym z Publicznym Ukontentowaniem Przyśpieszenie, jako wszelkie przewyższa Pochwały, nieśmiertelną Wam gotuje Sławę, tak dalece, że przeszłe lata zazdrości przyszłe równie Sprawiedliwych, przezornych, doskonałych, pilnych w Uczynieniu Sprawiedliwości Sędziów żądać będą. Tak mocne wszystkich do Waszego Sądu Przystępujących wspierają Nadzieję, że y Resztę tey wymierzoney Prawem Funkcyi Waszey nie zgwałconą czynić y oddawać będziecie Sprawiedliwość, nie zaczynający bowiem, ale do końca trwający, koronę Sprawiedliwości odbiera.

Mieliście rożne Sprawy przeciwney Strony, Zalecenia nie zbywało na rożnych Przyrzeczeniach, rożne Wam JWW. Sędziowie dla Ozdobienia Jey pokazowano Pozory. My od Spolney Waszey JWW. Sędziowie y Naszey Oyczyzny, my o Naywyższą od Początków swych Sądów Krolewskich Prawami ubespieczoną Powagę, y owszem samą Najaśnieyszego Pana Powagę, my od Braci Waszych y Naszych Szlacheckiego Stanu usilnie na fundamencie Praw y Sprawiedliwości zanosiemy Prośbę pewne od Prawdy Przedwieczney daję Obietnicę: Niewidziałem Sprawiedliwego opuszczonego, ani Potomstwa Jego szukającego Chleba, nie Pozory, ani nakręcane Racye, ale oczywistą Sprawiedliwość y jasne przekładamy Prawa. Mowię od Oyczyzny, ktorey Szczęśliwość y nienaruszona Praw Dzielność, Prawa Powagą Sądów ubespieczone utwierdzają; y

dla tego dawni, Wiekami całemi pamiętni, Mi-
nos w Kretenskiey, Likurg w Spartanskiey,
Solon w Athenskiey Rzeczach Pospolitych Praw
Stanowiciele, dla Ugruntowania Ich Mocy y Trwa-
łosci swoich Obywatelow, do jak nay podleysze-
go Prawom y Magistratom obowiązali Postu-
szenstwa, dla Zabieżenia Występkom, Prawa
są postanowione, dla Ocalenia Prawa Magi-
straty, Tych znosic Powagę, Jest to dac Wolnosc
wszystkim gwałtownosciom, ktoreżby Ludzie
nie czynili? gdyby Sprawiedliwosc Sądom pre-
zyduiąca, bojaźnią nie wstrzymała Prawa,
Magistraty w Powadze ubespieczają, Magi-
straty Całosc Praw utrzymuią, Wzruszenie
Powagi Magistratow, jest Wzruszeniem Praw
y Bespieczenstwa Publicznego.

Widzieliscie JWW: Sędziowie z wyprowa-
dzoney Pryncypalney Sprawy JmSci Pana Kar-
wickiego, że dla prywatnego Interessu Spra-
wiedliwie z Ubespieczeniem Praw osądzonego,
Targniono się na Naywyższą Jurysdykcyą Kro-
lewską, Przyszli bowiem do Dekretu Zygmunta
Pierwszego udac się, Przyszli do Konstytucyi 1590.
Dobra Kolitnia y Olszanka, są zawsze Dobra
Ziemskie, A jeżeli na Uwagę weźmiecie JWW.
Sędziowie Konstytucyą 1661. ubespieczającą
o Honorach y Fortunach Obywatelow Woje-
wodztw Kijowskiego, Wołynskiego Bracławskie-
go y Czerniechowskiego, te Szkodliwym naru-
szyć Dekretem, byłoby to wszystkich tych Woje-
wodztw Obywatelow na Honorach y Fortunie
zniszczyć.

Pretendowana na Seym Remissa pod Powagą źle
tłumaczonych Praw de Bonis nullo Jure rece-
ptis, azaliby nie dodała Możnieyszym Umysłu
pod

podciężeniem tych Konstytucyi Odebrania słab-
szym Dobr własnych? Pretendowana Remis-
sa, mowię, czyliż była słuszna? że Dwuch
o Jedne Dziedzictwo mają Rożnicę, aby Ją Trze-
ci bez Żadnego Prawa, albo pod Pozorem Przy-
wileju trzymał, kiedy te Dobra nie były nigdy
Krolewskiemi, ani Lustracye, ani Rewizye
nie zaszły

Sąd Krolewski uważając te Dobra być Ziem-
skiemi, ubespieczył, nie tylko Fortuny y Ho-
noru Obywatelom Generału Kijowskiego,
ale też wszystkie Szlacheckie Dobra, dał go-
dny Nasladowania Przykład, że w Sądzie ma-
jący Szlachcic z Mocnieyszym Sprawiedliwą
Sprawę, powinien wygrac, to jest Sprawie-
dliwosci, to Rownosci Przedniego Wolnego
Narodu Naszego Zaszczytu Skutek, aby
wszyscy pod rownym Prawem zostający
rowną bez Względu na Osoby odbierali Spra-
wiedliwosc, z kąd Attaki Nayweyższey od Porząt-
ku Krolewskich Sądow Władzy, z kąd Szkara-
dne JWo Kanclerza w Osobie Najasnieyszego
Pana, tym Sądom Prezydującego Przesladowa-
nie.

Niechcę na Słowa Przeciwney Strony y Argumen-
ta odpowiadac, już są Prawami zwyciężone,
Niechcę powtarzac przywiedzionych dla Publicz-
ney tylko Wiadomosci Statutow, Konstytucyi,
Prejudykatow, Sądow Seymowych, Relacyj-
nych, Ustawicznego Zwyczaju, ktory za Dru-
gie wzięty jest Prawo, Autorow Poważnych,
w rożnym Czasie zgodnie bez pochlebnie tera-
znieyszey Sprawie, y Stronom piszących bliż-
szego Prawa, do ktorego, w Niedostatku swego

Sądy zwykły się wiekać, wszystkich tych Do-
wodow zgodnie Naywyższą Sądow krolew-
skich Zadwornych utwierdzających Powagę
dosyć jest Publico objaśniono dla Was JWW.
Sędziowie połozone Konstytucye 1578. 1633.
1667. 1699. 1726. że w Sprawy Sądowi kro-
lewskiemu nienależycie, że w Dekreta tychże
Sądow nie możecie, aniscie powinni wcho-
dzić.

Miarkuyciesz mściwe za uczynioną Szlachi-
cowi Sprawiedliwość Przeciwney Strony kroki,
Naywyższą Sądow Krolewskich przez zanie-
sioną Appellacyą, zniescie Powagę zaniesioną Ur-
dendą w Grodzie Warszawskim Remanifestem potwier-
dzoną, zelżywemi Je słowy czernić, y jeszcze tychże
Sądow krolewskich w Osobie krolewskiey JW. Kanc-
lerza Prezydującego, pro summendis poenis cum
Delatoribus do Przeswietnego Trybunatu pozwać,
nadto Sprawę tę z Regestru directi Mandati,
jako Zbrodnią o naywyższe kryminaty chcieć po-
pierać, tylko że Wasza nieporuszona JWW. Sę-
dziowie tego niedopuściła Sprawiedliwość.

Doznajecie y z wszelką Przykrością nienależyte y
gwałtowne tey Sprawy Popierania, wniescie sobie
dalsze publicznych Nieszczęśliwości Skutki.

Usta na Was wiernych zawsze swoich Poddanych,
ale teraz Namiestniczą Jego Władzę noszących,
Najasnieyszy Pan w Powadze Sądow swoich ura-
żony. Wiecie JWW. Sędziowie Sposoby Mandatow,
Augustus III. abyscie stawili tam, gdzie My z
Dworem Naszym znaydować się będziemy; Wiecie
Sposoby Dekretow tych Sądow, My z Panami Rada-
mi Naszemi; Znacie Powagę te Sądy nazywające Nay-
wyższemi krolewskiemi do Powagi Sądow Seymowych
na

na wiele Prawa Mieyscach przyrownanych, a Prze-
swietnych Trybunałow do Ich Władzy, jeżeli obwa-
rowano Konstytucyą 1633. jest, aby Marszałek Po-
selski y Komissarz do Konstytucyi, że Treść Stanu Rze-
czypospolitey Rycerski prezentują, w Osobach swo-
ich nie byli pozywani, sub poenis Evocationis, azacoż
większy niepowinien być bydź Wzgląd na Kanclerza
Sądom Krolewskim, w Osobie Naywyższey Rzpltey Sta-
nu y Głowy Naywyższey Najasnieyszego Pana prezy-
dującego, tam Krzywda Stanu Rycerskiego, a tu
Majestatu Panskiego, potrzeba było Sądom wcze-
śnie ferowanym opisywać Granice, lub dodawać
nieograniczoną w pozwolonych Sprawach Moc,
od ktorych Sądow mogą bydź Appellacye. Prawa
opisują; Sądy zas krolewskie Zadworne, jako są
od Naypierwszych krolestwa Początkow naywyż-
sze, tak nie jest od nich Prawem pozwolona Appella-
cya, a jakże jest teraz dla prywatney Sprawy chcieć
Je popierać, Coż to jest stwierdzoną Wiekow Zwyczajem
y Powagą Praw Naywyższą Sądow krolewskich Jurys-
dykcyą wzruszać, jeżeli nie jasne Majestatu Panskie-
go Urażenie? A czyliż go JWW. Sędziowie nie będzie-
cie windykowali Namiestniczą Jego przy obleczeniu
Władzą.

Jeżeli Kommissyi Granicznych jest nieporuszona Moc
Prawami et Pactis Conventis Najasnieyszych Monar-
chow Naszych ubespieczona Powagą swoją z Dekre-
tow Assessorskich biorących, tak dalece, że w Kon-
stytucyi 1661. ktoby Je chciał inwalidować, Pięcią
Tysięcy Grzywien powinien bydź karany. Jeżeli Kom-
missarze według Konstytucyi 1598. nie mogą bydź
pozwani; A jakże Sądy Zadworne Assessorskie krolew-
skie dające Władzę kommissarzom, mogłyby bydź
Appellacyami wzruszone, A jakże Kanclerz prezy-
dujący w Osobie krolewskiey tym Sądom z Senten-
cyi swojey bydź może pozwany? Gdyby mogły bydź
Appellacye od Sądow Assessorskich de Relacyjnych
lub Seymowych, ktore, jako dowiedziono, bydź nie mo-

gaż byłaby ta dla Stanu Szlacheckiego krzywda, Starostowie bowiem widząc zrywane często Seymy nieszczęśliwością Wiekow, niepodobieństwo dla publicznych całego Krolestwa Panow Naszych Zabaw, prędkie ukrzywdzonym Przyspieszenia Sprawiedliwości, śmieley w Nadzieję Nieukarania, y Dziedziczne Szlacheckie Wioski, onych Grunta y Dzierżawy mnieysze do swoich Starostw przyłączaliby, Miasta same do ostatniey przyszłyby ruiny, a przecież y te są Ozdobą y Mocą Krolestw. Wszakże Szlachcic w Sądach Zadwornych Krolewskich mieć nie może krzywdy, nie może in reali tam odpowiadać bo Jego Forum Grod, Ziemstwo y Trybunał, a jeśli ex Actoratie Sprawę popiera, azaliż nie lepiey y nie pożyteczniey, aby prędszą odebrał Sprawiedliwość, ktorą opoźniliby Appellacye. Na ostatek y to uważyć należy, kto się odważy słabszemu z Mocnieyszym czynić Sprawiedliwość, kiedy dla tey Kanclerz znaczny z Prerogatywy Ministeryi prezydujący w Osobie Krolewskiey Sądom Krolewskim jest ostro prześladowany, a tym Sposobem Mocnieyszych będą poddane Woli y Dyrekcyi Honory y Fortuny słabszych, zupełnie zginie Sprawiedliwość.

Wota na Was Bog, ktory jest teraz Swiadkiem Skrytości Serc waszych, a będzie Waszym Sędzią, mający sądzić Sprawiedliwość Waszę, abyście wszystkie porzuciwszy Pozory, samego Prawa y Sprawiedliwości trzymali się, nie idąc za respektem, ktory natchniony od Xiążąt Duchownych, był Przyczyną Jego śmierci.

Trzy są Widoki, do ktorych Usilności nayszczegulniey Życia Ludzkiego zmierzać powinny, Zbawienie Duszy, Oyczyzna y Sława, te wszystkie w teraznieyszey znayduią się Sprawie, Tych nie zgwałcona

zgwałcona Całość zupełną przynosi Szczęśliwości.

Niech mi się jeszcze godzi do Pozwow wydanych JWu Kanclerzowi Wielkiemu Kor. Prezydentowi Sądow Krolewskich przymowić. To jest rzecz wielkiey Uwagi godna, Nie wyimuie się od powszechney rowności JW. Kanclerz W. Kor. stawał w niższych y wyższych Rzpltey Jurisdykcyach jak Szlachcic, ale z Obowiązku Ministeryi Swi, jako Prawa swiadczą, Stanom Rzpltey tylko odpowiedzieć powinien, a jeszcze bardziey z Dekretu Sądow Krolewskich nikomu, oprocz Bogu, niepowinien się usprawiedliwiać. Libertas dla Jmści Pana Korzeckiego pretendowana zniosłaby Konstytucye zabraniające Trybunałom w Dekreta y Sprawy Sądom Krolewskim należące wchodzić niemożna tego dowieść, aby to była Remissa. Jnstygator Koronny nie jest Sędzią, tylko onemu, albo komu salva via agendi o Laezyą Sądow Krolewskich zostawiona. Zaden Sąd o Laezyą Powagi swey nie odsyła do Jnnego. Nie mogły sądzić Jmści Pana Korzeckiego, jako Szlachcica, Sądy Krolewskie, ale go mogły jako Plenipotenta y Prokuratora sądzić; ponieważ tych Sądow Ordynacya Konstytucyą 1683. utwierdzona: Omnes Causidicos, Procuratores, quocunq titulo assistentes podległemi tey Konstytucyi, od ktorey są pozwolone Prawem Appellacye, gdy od niey appellują, ale jest wielka y Prawa y Nayższey Jurysdykcyi Wzgarda, gdy od niey zakładają Appellacye. Gdyby od Przeswietnego Trybunału Dekretu appellował Prokurator, a jeżelibyście go JWW: Sędziowie przykładnie nieskarali, za coż ma kto odbierać przyzwoitą wszyst-

kim Sądom karania Moc za Lezyą swoią, tym nayewyższym Krolewskim, kiedy tak wiele Konstytucyi, y taż Sama 1683. na trzech Mieyscach nakazuie karać, że to nie iest Remissa, jasne są Słowa Dekretu krolewskiego, y sam Pozew JmPana Koszeckiego /: reś ty mnie Judicato tuo gravasti :/ dowodzi, jako jest Dwojaki Prawa Postępek, raz Termino Facto, Drugi raz przez Pozew, tak gdy się nie działo Sądom krolewskim przy Sądzeniu tey Sprawy JmP. Pana Koszeckiego Rokiem zaraz convenire, wolna do Upomnienia się zachowana Droga, aby jak Prawo jest viso Ministeriali usprawiedliwić się, iuż go jednak winnym uczyniły.

Wnosi sobie Strona krzywdę Honoru JmPana Koszeckiego, że znim zostawiona wolna Droga Dochodzenia o Lezyą Sądow krolewskich, a to się stało na fundamencie Praw, Przyjudikatow, y poważnych Authorow, o jak daleko większą krzywdę skarżyć się należy JW. Kanclerzowi, gdy go za Dekret Sądow krolewskich pro sumendis poenis wraz z Delatorami, jakoby naywiększego Złoczyńcę pozwano, rowni jesteśmy Urodzeniem ale według Statystow dawnych jest rożnica Zasługy y Dostoynosci, według Theologow y Statystow Zdania, Jm wyższą kto urazi Osobę, tym większą dla siebie ściąga karę, niejestże to wielki kryminał, przewyższaiący Winę Zakładaiących y popieraiących Appellacye, za ktore Kary bywały naznaczone, karać za Lezyą swoią przez wniesioną Appellacyą Sądy Zadworne krolewskie sobie zostawiły, ani się w to wdać Prześwietny Trybunał niemoże, gdy mu Jasne zabraniaią Prawa, ale karać za Ewokacyą JW. Kanclerza za Dekret Sądow Assessorskich Zadwornych, za Opisanie Honoru wiernie sobie przez ustawiczne Prace Publiczne zasłużonego, za Wydanie Pozwu Drogą samym Złoczyńcom przyzwoitą, pro poenis cum Delatoribus

ribus tak JmPana Koszeckiego, jako y Complices Jego zuchwałego Dzieła, o karę surowie y przykładnie Wam JWW. Sędziowie należy, to bowiem gdy Strona nie może naganić, Sprawiedliwości samey przyganią Klemencyi.

Sądzić Lezyą swoich Sądow tym Sądom należyta y Prawem pozwolona, też Prawa karać nakazuią za Ewokacyą Sądow, do ktorych nie służnie Sprawa jest ewokowana. Jest to Zamach na wszystkie Jurysdykcye Naywyższe Trybunalskie, Marszałkowskie, Hetmanskie, aby wszakże od nich appellować, y wnich Sądzących zoczernieniem Honoru pozywać, a jeżeli się to teraz dzieje z Sądami Zadwornemi krolewskiemi Assessorskiemi, ktorym tylko Kanclerze powinni przezydować, cóż się dziać może dla przewyższaiącey Mocy z Jnnemi Jurysdykcyami, od nich swoy biorącemi Początek, pewnie złąd zamieszaliby się Jurysdykcye, złąd Zamieszanie publiczne, Uciemiężenie Słabszych przez Przyjaźń Sądzących: Złąd Upadek Rowności y Wolności: Skończę na ostatek do Was Jaśnie Wielmożni Sędziowie Słowy Kryspiana: Aut Vestris stabit, aut ruit Roma lacertis.

Copia

Listu JO. Xcia JMci Lubienskiego Prymasa do JW. JMci Pana Kanclerza W. Kor. z 12. July 1759. pisanego.

Zawołany tu z Łowicza przybyłem ad Regiam, y zaraz Eta Otiis prywatną podwieczor u Nayiasnieyszego Pana miałem Audyencyą, na ktorey prawdziwie Zal Serce moie przeniknął, kiedy Nayiasnieyszy Pan te słowa powiedział mi, że tu jest bez Rady, bez Ministrow y bez Senatu Rezydentow, y czyli podobna rzecz praktykowana była w Dziejach Krolow Polskich? a osobliwie w tey Rzeczypospolitey wolney, gdzie Prawa Strożow przy Krolach miec powinny? Na te Słowa zadziwiony, powiedziałem, że rzecz jest niezwyczayna, y Prawu przeciwna, alem dodał, że na zawołanie wszyscy przybędą Krolowi posłuszni. Przeto z Woli całe Krolewskiey donoszę o tym JW. WMcį Panu, oraz upraszam z Obowiązku mego, abys raczył Nayiasnieyszego Pana ukontentowac, y przybydź tu jako nayprędzey ad curandam publicam Salutem. Wkroczenie Woysk Cudzoziemskich w Granice Wielko Polskie, Deklaracye na kształt Uniwersałow En Cheffa tych Woysk wydane do Województw, w tych Wzruszenie Rossyi do Zatamowania wierney zawsze Krolom Wolnosci, Wzniesienie Miecza przeciw Oboiętney Oyczyznie, Powab czyli Zwabienie Rycerstwa

Woysk Rzpltey do Oderwania się do Boju Zagranicznego, y Nadzieje Rekompens, tudziesz Wzgarda Godnych Osob Stanow Rzpltey y nakazane Im slepe Posluszenstwo, są to rzetelne Przyczyny Przyspieszenia Rad około Salwowania bespieczenstwa Granic y Spokoynosci Krolestwa. Nie wspominam wielu Jnnych Cyrkumstancyi, ktore wymagają z Nas skutecznych Rad y szybkiego wnich Opatrzenia; Seymow nie mamy, Strzeżmysz przynamniey Całosci tey Naymilszey Oyczyzny, ktora Nam podała się pod Straż. Najasnieyszy Pan, jako Ociec tey Oyczyzny, sam Nas animuje do Zgody, do Jednosci, do Konfidencyi, z Ust to własnych Krolewskich wyrażam, y Swiadkiem tego będę przed Stanami Rzpltey zgromadzonemi. Przeto upraszam, obowiązuję y obliguję na Miłosć Boską, y Miłosć Oyczyzny, racz J. W. WMMć Pan prywatne, jakie bydź mogą, Nienawisci pokryć Potrzebą ratunku publicznego, a tu przybyć ad Latus Regium, bo Moment Jeden zgubić nas może. Widz dowodnie, że JW. WMć Pan kochasz Krola y Oyczyznę, przeto dufam, że tu stawisz się, y otym upewniłem Najasnd Pana. Teraz tu tylko przybyłem incognito, oddalę się na kilka dni, a pro tertia Augusti przybędę, na pierwszą Audyencyą publiczną będę miał honor powitać JWo. WMMć Pana y z Nim Sentymenta moie łączyć, jako prawdziwie stateczni JWo. WMMć WMć. Pana Etc.

Respons

Respons

JWo. JmoSci Pana Kanclerza Wo. Koro. Na List JO. Xcia JmSi Prymasa z Lublina d. 15. July 1759.

Z głębokim Respektem odbieram List WXiey Mći Dobrodzieja d. 12. July datowany, w ktorym mi wyrażasz Zadziwienie wielkie, że ad Latus Najasnd Pana w tak krytycznych Konjunkturach nikt się nie znayduje. Wiadomo WXiey Mći Dobrodziejowi quanta passus sum od JmSi Pana Marszałka Nadw. kor. żem Dekret ferował non ad gustum Jego. Przyznawałeś WXcia Mć. Dobr. że JmSć Pan Marszałek Nadw. kor. ktory nie ma Jus do Dobr Rokitnia, o ktore res agitabatur, a zatym y moja Sententia niemogła bydź partialis. Zakłada z Rozkazu JmSi Pana Marszałka Nadw. kor. JmSć Pan Koreckie przeciwko Dekretowi Appellacyą Ja vigore Dekretow Seymowych y Relacyjnych, tuendo Powagę, nie moich Sądow, ale krolewskich, pro inconnotabili Appellatione uznałem, y przeciwko JmSi Panu Koreckiemu zostawiłem Drogę ad agendum napotym. Gdzie ad Acta Grodu Warszawskiego JmSć Pan Marszałek Nad. kor. zapisuje Wzdendę Manifestu z tak cieszką Lezyą honoru mego uczynioną. Czynię Ja publiczny naprzeciwko temu Remanifest, ale cum omni Modestia, y niedaję Pozwu pro Circumscriptione, wyjeżdżam pro curanda Salute do Dobr moich, Spokoynosci wszelkiey cieszaje się Nadzieją. Wiadomo wszystkim

jak krotkie mi życie obiecywano, ledwo co
zaczynam brać Lekarstwa z Początku Ku-
racyi, daje mi Pozew JmP. Koszecki, una cum
duobus Delatoribus do Trybunatu pro sumen-
dis poenis ex re judicata w Sądach Zadwor-
nych J. Kroł. Mści. Monstrum à condita Re-
publica niewidziane! Uważ WXcia Mć Dobr.
jeżeli takowe Postępki przeciwko Mnie mo-
gły pomoc Zdrowiu memu. Daley przytym
odbieram Wiadomość z Lublina, że JmPan
Podstoli Litt. przyjechał, koniecznie starając
się o Wpis przeciwko mnie z Regestru di-
recti Mandati, obiecując wszelkie fawory
Dworskie Zasiadającym Sędziom, byleby
się tylko Sprawa w tym Regestrze przeciw-
ko Mnie pomieściła. I tu drugi krok bardzo
pomocny Melioracyi Zdrowia. Odpowiadać
Kanclerzowi Wu. kor. z Regestru Spraw kry-
minalnych. Jak prędko do jakichkolwiek
przyszedłem Sił, lubo niezakończyłem Kura-
cyi mojey, musiałem się do Lublina zbli-
żać, zawołany, przez Pozew Mi dany wyżey
wspomniony. Nad Spodziewanie moje, zasta-
ję Przyjaciół Jmści Pana Marszałka Nadw. kor.
przeciwko Mnie zgromadzonych, szafujących
Łaski J. K. Mści tym, ktorzyby się deklarowali
przeciwko Mnie. Zastaję y Listy WXcey Mści
Dobr., prawda że dyskretne, przecież prze-
ciwko Mnie. Przyjeżdża na ostatek y Jgomć
Pan Marszałek Nadw. kor., za Punkt honoru
sobie biorąc Postępki JmPa Koszeckiego z Lezyą
Honoru mego uczynione utrzymywać. Pytam
się tedy WXcey Mści Dobr., jakie w tych Konjun-
kturach krytycznych, mają się znaydować ad
Latus Najaśn. Pana, Jmć Pan Marszałek Nadw.
kor.

kor., JO. Xże Jmć Biskup Krakowski, JchMć PP. -wie
Wojewodowie Kijowski, Lubelski, Bełski, Wi-
ślicki etc. Kasztellanowie y Jpni, kiedy zgroma-
dzili się do Lublina, jak gdyby de Salute pu-
blica chodziło, zniszczyć Mię na Honorze, y
deptać Jurysdykcyą Sądow Krolewskich. Jakże
Ja mam bydź ad Latus Najaśn. Pana, kiedy się
tu muszę oganiać w Lublinie w tak cięszkiey
Honoru mego Lezyi. Jaka taka Sentencyja
ex Decisione Sądu stanie, upadnę do Stop
Pańskich Tertia Augusti, ale wcześnie o-
znaymuję, że bojąc się ulteriorem perse-
cutionem, będę musiał znowu wyieżdżać
z Warszawy, albo przez Nasadzenie kogo
na mnie, znowu wracać do Lublina nazad.
Wypisałem tedy jak mnie zabroniona Usługa
Najaśn. Panu; Przebacz WXcia Mć Dobr. Śmia-
łości mojey, że krotko Prawdę wypisuję. Masz
WXcia Mć Dobr. Sumnienie czyste, Sentymenta
zbawienne, ale masz timiditatem mowienia
Prawdy rownym sobie; A tak niewinnie prze
to in Publico zarabiasz sobie na Imie parcy-
alnego. Bądź WXcia Mć Przyjacielem tych kto-
rych jesteś, ale dla tych samych dobra, kto-
rych kochasz; mow Prawdę. Kończę ten List
zmieszanym ze Łzami Atramentem, y je-
stem z nayniższym Respektem &

Respons

JO. Xcia Jmści Prymasa na wzwyż napi-
sany Respons JW. Jmści Pana Kanclerza
W. kor. odpisany z Warszawy d. 26. Julij 1759.

Przyznam się JW. WMćiWMć Panu, że nieży-
czyłbym sobie inkommodować Go powtornym Li-
stem moim, ile że JW. WMć Pan obiecałeś się tu sta-
wić ad Latus Regium pro Tertia Augusti, ale żeś
WMć Pan publikował Respons swoy do mnie, y
w nim jakowąś Instrukcyą timiditatis, a wraz y
partialitatis zamieniłeś, muszę to po Przy-
jacielsku, bo niechcę po Prymasowsku wytłoczyć,
JW. WMćWMć Panu. Przysiągłem Bogu, Krolowi
y Oyczyznie Wierność y Poczciwość, ta Przysię-
ga rowna Mi jest z Senatem, et cum Ministe-
rio, bojaźń czyli timiditas wszystkich Nas
Serca y Sumnienie przeraża, bo Samemu Scru-
tatori Cordium teyże Przysięgi rationem ad-
dać musiemy. Wiem dla siebie Non plus ul-
tra, nie myślę więcey szukać Fortuny, Hono-
row, Respektow, Emulacyi, ani prywatne-
go Mienia, uczę się szczegulnie od Ducha Pra-
wdy, jak mam naypożyteczniey sprawować się
w poprzysiężonych Oyczyznie Obowiązkach mo-
ich. Wie naydoskonaley Nayjaśń. Pan, bo z Woli
Jego, wie y cała Warszawa, żem nieżałował Pra-
cy y Zdrowia tamiąc wszelkiemi Srzodkami
Dyffidencyą Ministerij, Nie żałowałem z Wła-
sności moyey Udzielenia Pensyi czworzney Stro-
nie Przyczyną będącey Poroźnienia tego, dla tał-
wieyszego Skutku osłodzenia Passyi. Przeto Bog
sam wie, jako z Prawdą y Poczciwością zabiegać
usiłowałem konsekwencyom nieodbitym, Roz-
dzieleniem Duchow w naymilszey Oyczyznie.
I ta to jest Wdzięczność, że Prymasowi y Paste-
rzowi żadać JW. WMć Pan zarzytes timiditatem
y partialitatem. Wyznaję, żem za Szlachcicem
Listy do Trybunału pisał, bo o to proszony, bo
znam

znam się bydź urodzonym Szlachcicem, y nie
inaczey, ale jako Prymas Szlachtę wszystkę
gdzie należy, bronić muszę, y nie wstydzę się
że wszędzie Praw Szlacheckich Naszych Strożem
wraz y Protektorem od Rzpltey wyznaczony
będę. Przyydą Rady Senatu, przyjdzie y Seym,
nie zawstydzę się, ani komu odpowiem za ja-
kośkolwiek bądź parcyalność; Pan Bog sam sta-
dzieja moja, przy prawdzie y Nieparcyalności,
nie zasępiłem się wcale na Odgłos publiko-
wanego w Lublinie Responsu JW. WMć Pana
do Mnie, bo mię cała Oyczyzna zna wiernym
Jey Synem, a teraz nieustraszonym y niepar-
cyalnym Wolności y Praw Jey Prymasem.
Nie zmieszam się głosić Stanom Rzpltey, że
Prawa Jey w Straży zagrzebione, y że Aequa-
litas Jey cierpi od Strożow Jey. Nayjaśń. Pan
żalił się na to, y pisać mi o to kazał, jakom
w pierwszym Liście obszerniey do JW. WMćWMć
Pana wyraził, Nie z Zemsty żadney to piszę,
ale z powinności Szlacheckiey Prymas. Upe-
wnić przytym mogę, że jako byłem z prawdzi-
wym Przywiązaniem, tak jestem z Serdecz-
nym Uszanowaniem JW. WMć Pana &

List
Jaśnie Oświeconego Xcia JMści Prymasa do JO. Xcia JMści Kanclerza Litt. d 12. July 1759. pisany.

Na Odgłos Przyiścia Woysk Cudzoziemskich za Granicę Naszę; a tym bardziey na publikowany od Generała tych Woysk Ordynans na kształt Uniwersałow do Województw wzruszający Pokoy Nasz wewnętrzny, zapowiadający Nam ślepe Posłuszenstwo, y wraz wzniecający Rebellię; y ledwo niepodnoszący już Miecz w własnych Naszych Rękach przeciwko Wierności Majestatowi y Oyczyźnie. Zawołany desuper tu przybyłem, y zaraz Ota Ptis u Najaśn. Pana miałem pod Wieczor prywatną Audyencyą; Na tey Najaśn. Pan, naypierwey żalił mi się, y z Zadziwieniem pytał się, czyli w Dziejach Polskich rzecz jest słyszana, aby Krol, mieszkając in Regia, kiedy był bez Rady, bez Ministrow y bez Senatorow Rezydentow; Naturalnie niemogłem inaczey przyznać, tylko Prawdę, że jest rzecz w brew Obowiązkom y Prawu, Alem przydał, że na Rozkaz y na Zawołanie Panskie, każdy posłuszny przybędzie. Przytym Najaśn. Pan życzy sobie mocno, aby Jedność z Przyjaźnią in Ministerio złączyć y między Familiami Konfidencyą, bo prawdziwie Rady Oyczyzny na tych pierwszy fundament założyć muszą. Przeto o tych tak Swiątobliwych Zamysłach Najaśn. Pana y Krola, muszę donosić

102. W Xięży Mści y Jmieniem Majestatu zapraszaiąc Go tu ad Regiam, gdyż mi tak moja Powinność Prymacyalna każe, y Prawo rozkazuie. Wasza Xcia Mć naylepiey y naydoskonaley wiesz, jakie media Straż Praw potrzebuje, kiedy Seymy nie biorą Skutku, teraźnieysze Niebespieczeństwo Woyny pograniczney naypilnieyszego z nas Oka wyciąga, jako Strożow bespieczeństwa Oyczyzny, Wiara, Przysięga y Miłość tey Nayukochańszey Oyczyzny, sumnienie nasze przestrzegaią. Upraszam zatym W Xięży Mści, abyś raczył ad Latus Regium przybydź y dodać Vigoru Radom około Ubespieczenia Całości Oyczyzny. Piszę o to samo tak do JWW. JchMściów Panów Hetmanów Oboyga Narodów, jako też y do JWW. JchMściów Panów Ministrów. To prawda że grożący Mars pograniczny już musiał się umknąć od Granic Naszych, ale quis Sponsor, jeżeli nie wroci się. Przytym trzeba radzić o Srzodkach Wybrania Plenipotentów na przyszły Kongress tractandae Pacis inter vicinas Potentias, et quo modo fiet istud? trzeba się naradzić. Co tak wyraziwszy ku Godności Waszey Xiążęcey Mości z Uszanowaniem zostaię etc.

Respons

JO. Xcia Jmści Kanclerza Wielkiego W. X. Lit. z Przybystawic na List JO. Xcia Jmści Prymasa.

Niemaiąc tey Łaskawości W Xięży Mści Dobrodzieja, ażebyś Mnie był raczył notyfikować spra-

wiedliwą

103. wiedliwą Promocyą swoią do Prymasowskiey Preeminencyi, oczekiwałem Pory, y przyzwoitey Okazyi, w ktorey mogłbym opportune oświadczać się W Xięży Mści z Powinszowaniem szczyrym y uniżonym, oraz z Prawdziwym exinde Ukontentowaniem, że JO. K. JMć Pan Nasz Miłł. Primitiales Custodias et Curas dla Dobra y Uszczęśliwienia Rzpltey powierzył y zlecił doskonałym Talentom y Chęciom W Xięży Mści; Więc teraz animitus to wypełniam in praevalibili responsu meo na List, ktorym Mię W Xcia Mć uhonorować raczyłeś pod datą 12o. currentis, na wyrażone Mnie Materye te Uwagi y Zdania moje podaię wysokiemu Uznaniu W Xięży Mści. Niebytności moiey ad Latus Regium jakie są Przyczyny constabit W Xięży Mści z przeczytania przyłączoney Kopiy niedawno pisanego Listu mego do Jmści Pana Grafa Brühla, ktory mnie na to Wezyrowskim niemal Sensem y Stylem odpisał, y Panu y Państwu byłby Arcypożytecznym Skutek tey Jntencyi w Oycostwie doskonałey JO. K. Mści P. N. Miłł. ktorą Mnie W Xcia Mć donieść raczyłeś, żeby Ministerya Nacyonalne w zjednoczoney były gorliwości do istnego Dobra Pospolitego, do czego Srzodkuiące Sposoby te są pryncypalne: Żeby z nich żaden żadnemu nie czynił Uzurpacyi y prepedycyi w attrybuowanych institutive Funkcyach; żeby Fawory u Dworu nie były używane ad ullos abusus, ani do oczernienia y Persekucyi Displicentium, ani do Sprawowania suo lucro kollizyi inter Concives, żeby hoc et alia nie działy się, jako teraz w Lublinie huc usq inaudita, że o Przeyrzenie Dekretu Zadwornego

Sądu Krolewskiego, y o karę na Sędziego kanclerza do Trybunału zapozwano, Deputatom pro docibilitate arbitratui suo mercedes Wakansow obiecuiąc, a tym ktorzyby kreskowali się circa Manutentionem Legum de Seorsitate et de distinctione Jurisdictionum odgrażaiąc Exkluzyą na zawsze od wszelakiey Nadgrodney Promocyi, y nawet kredytu Dworskiego Msciwnosciami. Są wszelako nieprzyzwoite, są naganne, są uważaiące Jus Gentium, Jura Dignitatis et Potestatis Rzpltey Naszey, Edykta dane y publikowane przez JWo Pana Grafa Dochna Generała y Komendanta Woysk Pruskich w Granice Polskie wprowadzaiących, ale gdy ta Uraza respicit et afficit totalitatem Rzeczypospolitey, nie byłoby in facultate ani całego zgromadzonego do Rady Senatu, dopieroż bydź nie może a solo Ministerio doradzonym, żeby w tym iakie Oswiadczenia y kroki resentymentowe przedsięwzięte bydź miały, ile gdy w tak fatalnych y krytycznych wewnętrznie Okolicznosciach y Sytuacyach tantum y naybardziey Oyczyznie Naszey Interess, aby w Zapałach między woiuiącymi Sąsiadami iak nayostrożnieysza Neutralitas nasza była obserwowana, y do gwałcenia oney iuż offensive żadney Stronie pretexty dawane nie były. Więc moim Zdaniem, że wszelakich, y iuż zaszłych, y zachodzie proxime maiących tyłu Incydencyi, iest arcypotrzebne Seymu złożenie, na ktorym cała Własnosc Stanow Trzech Rzeczypospolitey, wprzod uzdrawiaiąc wewnętrzne Schorzałosci swoie, externas dla siebie Securitates provide et cum effectu ustanowićby mogła, oraz y do Eventu Traktatow inter Belligerantes

rantes legitima potestate umocowanych, et rite instructos Plenipotencyaryuszow swoich naznaczyćby mogła. Że od Seymu Pacifikacyi, z tyłu nastąpionych Seymow żaden nie doszedł, spolnych y rownych Skutkow Przyczynami y Czynienia szkodzącego, y Nieczynienia potrzebnego, gdy hoc in utroq[ue] dziać się będzie, inaczey spodziewać się możnaby ufnie gorliwey Harmonii Seymuiących Narodow do wszelakich dla siebie Potrzeb y Prospicyencyi, z Zupełnoscią Chwały y Ukontentowania dla Naiasnie[yszego] y Dobrotliwego Pana Naszego. Gdyby zas argumentem tak wielu consequenter niedoszłych Seymow, y przez tę Inferencyą, że y Inne subsecutive Seymy dochodzie by nie mogły ze Składu Rzpltey w Trzech Stanach, dwa tylko wyższe supponendo Necessitatem zabierać się miały active do Uczynkow Sancitive Potestates, Rycerski Stan Trzeci, w ktorym iest Nacyonalnosci Istnośc y Treść, sądziłby iawnie Transformowanie Regiminis Formy y Postaci, poczytywałby to za Wzgardę, y za Sublacyą Koaktorstwa swego w Rządzeniu Oyczystym, w użalonych o to mogłyby się znaydować Resentymentach, cobym przytomnie y ustnie remonstrował y radził, gdy mam honor wyrażać tym Listownym Responsem, supplikuię, żebyś mnie W. X[ią]ża M[os]c wybaczyć raczył, że na Jego Zawołanie, zbiegać teraz do Warszawy nie mogę, ile gdy residua u starzałego y sprawowanego Zdrowia mego, iako też Expensow z własney Substancyi Sposobow ochraniać muszę, na Czasy y do Okazyi potrzebnych y użytecznych Usług moich Panu y Oyczyznie. Pod Doskonałoscią Prymacyalnego W. X[ię]cey M[o]sci Sternic-

twa upewniam nie zawodnie, że przy tym Urzę-
dzie, do ktorego jestem Ministerialiter przyda-
nym, będę zawsze czułym, gorliwym y usiłują-
cym Pomocnikiem. In attribuendo et injun-
cto przynależącey Godności swojey chcięy Wasza
Xcia Mość wszędzie y zawsze remonstrowac pa-
lam, insistenter, operative et fructuose, że
jako żadne, tak y Państwo Oyczyzny Naszey u-
szczęśliwione, ubespieczone bydź nie może, ja-
ko przez Obserwę y przez Manutencyą Praw,
Ustaw, Rządow y Porządkow swoich, że in re-
partito Władzy, funkcyi w Rzpltey, eadem quae
remiges imperant etiam Jura Navarcho. W
głębokim Respekcie piszę się etc etc

Respons

JO: Xcia Jmści Prymasa na Respons JO:
Xcia Jegomści Kanclerza Wo. WXLitt. d. 2.
Augusti in Ao. 1759.

Respons WXcey Mści Dobrodzieja d. 20. elapsi
na List moy przeszły podaje Materyą do dalszey
w zupełney Poufałości korrespondencyi, y na
Punkta Jego z przyzwoitym Względem odpowie-
dzieć. Przyczyną Zamilczenia przed WXcią Mścią
mojego, szczodrobliwą Pańską Ręką Wyniesienia
na Prymasowską Godność, była nieprzeyrzana, nie
szukana y nad Spodziewanie nagła moja Nomi-
nacya, za ktore zaraz Oboyga Narodow hurmem
następujące Powinszowania zabroniły dawać
Łaskawym Przyjaciołom za Nowinę, co już wszędzie
było wiadomo y nie tayno. Z rowną jednak zna-
mienitszym ku mnie Przychylnościom wdzięcznością
przyjmuję

przyjmuję teraznieysze Ukontentowania Jego
z Promocyi moiey Oswiadczenie, y za nie Ser-
decznie dziękuję.

Wielce żałuję tak przenikających y dotkli-
wych między WXcią Mścią y Jmścią Panem Genera-
łem Artylleryi Kor: Listownych Rozmow, czy-
tałem pilnie te, ktore WXcia Mość przyłączyć
mi raczyłeś, y za zbytnie żywe osądziłem,
żywszą zaś jeszcze Istotę Ich czyni, wspomnio-
nego Jmści Pana Generała Responsow Wezy-
rowskim Stylem Nazwanie, y to tylko nie Jego
samego, y wszystkich wraz z nim natężone
ku Dobru Pospolitemu y Wsparciu nachylo-
nych w tym Czasie Rządow y Praw Oyczystych
mających Myśli, gorszy, ale też JO. K. Mści się do-
tyka, gdy w Chrześciańskim krolestwie kato-
lickie naprzykład Narodow Panowanie Pogań-
skiemu rownasz. Te to opaczne dobrych Sy-
now Tłomaczenia tępią niezmyśloną Najaśn. Pana
y pełniących Wolą Jego Ochotę do nieustannego
radzenia o Uszczęśliwieniu y Zjednoczeniu
Naszey Rzpltey, oraz przeszkadzają do otwar-
tego zobopolnie Znoszenia się w Okolicznościach
Publicznych.

Wspomnione w Liście WXcey Mści Obowiązki Ster-
nictwa Prymasowskiego tym bardziey mię troskli-
wym czynią, Im jawniey widzę, że się zanosi na Bu-
rzą a bez Authoryzowaney Pomocy godnych y za-
cnych Oboyga Narodow Ministrow, na ktorych Do-
zorze Prawem opisanym całe Pospolite Bespieczeń-
stwo zawisło, Łodki naszey nieoszacowaną Wol-
nością y swobodą ładowaney, aktualnie Grzy-
skiem Nawalności, to Domowych, to Obcych będą-
cey do pożądanego Portu doprowadzić nie po-

trafię; Jedni bowiem, jakby zapomnieli po-
przysiężoney Krolowi y Oyczyznie Powinnosci,
przytomną Radą służyc Domowemi zaprząta-
jąc się Zabawami; Drudzy pod Publiczne pry-
watne podszywają Sprawy. Dworowi przy-
pisują sobie winne wynikające z nich Skutki.
Ledwo zas kto jest, żeby zmarszczył na to O-
ko, że wspomniony Nasz Skarb na głębokim
jest Morzu, y samemi unoszony fluktami,
w lada Moment, bez Przyłożenia Pracy, o-
statnią grozic będzie Zgubą.

Dwor jest ten sam, ktory bywał przedmieszka-
niem Wxiey Mći przy nim Łaskawosc Panska
na Zasłużonych, Sprawiedliwosc dla Ukrzyw-
dzonych, Dobroć dla Przywiązanych, są te sa-
me, jakich Wxcia Mć doswiadczałes, od Pozwolenia
Uzurpacyi y Przeszkody w Sprawowaniu Urzę-
dow daleki jest Krol JEgoMć, y Prawdę zawsze ko-
cha, ale kiedy Ci, ktorych Ustami Krolewskiemi
Prawo mieć chciało, milczą na wszystko, co się złe
dzieje, y własnie nie bacząc od kogo sobie mają po-
wierzoną Władzę bez Dołożenia się Pana, absolut-
nie rzeczy czynią, y słuchac nie lubią, gdy Im kto
Spraw Dependencyą od Krola y Rzpltey wspomina,
Kogoż tu winowac? gdy sobie Zabawkę (: nie dobre-
go Oyczyznie przynoszącą :) zrobią.

Co się w Lublinie działo, Wxcia Mć jako tam bliski, nay-
lepiey wiedziałes, Ja to wiem, że Krol JMć załosny był
y jest na to, że kto był pociągniony do Prawa, do Pro-
tekcyi Jego żadnego nie czynił kroku, y mocą swojego
tylko Urzędu, Sąd tameczny sobie zjednac usiłował.
Złego Zażycia fawerow Dworskich chwalic trudno,
ale kto się do niego przyzna, kiedy już Krakowiac
zaczyna

zaczyna, ktoby je pamiętał, y znał się za nie do
Wdzięcznosci? Wszyscyby radzi byli nayblizszemi
bydz Serca Panskiego, a nie wszyscy rowno za nie
y statecznie zasługują; Miłosc jednak własna wie-
le zaslepia, że Im się y Kredyt y Łaski należą
za Powinnosc, a przecież tę wymuszac się nie
dadzą.

Zgoła cokolwiek Wxcia Mć znaydziesz w Posrzod-
ku Oyczyzny zdroznego, chciey wierzyc Najasn.
Panu (: ktorego to moje całe Pisanie Zdaniem jest
zaszczycone, y Cierpliwosc mieć w tym, cobym
Wxiey Mći reprezentowac miał Informacyą :)
że JWW: JchMćm Panom Strozom Praw y Bez-
pieczenstwa Oyczyzny, to wszystko przypi-
sac należy; Mowi albowiem, że gdyby Ci przy
boku Jego mieszkali, nie pieczętowali wbrew
Prawu Papierow, Jstotę Praw przed Oczy prze-
kładali w Sądach Zadwornych, nie Powagą y
Zdaniem własnym decydowali, Assessorow Prawem
naznaczonych nie pro formâ mieli, y przez Re-
skrypta Liczby Jch do Pozoru tylko niepomna-
żali, wypadłe z fuyow swoich Prawa, y Szafun-
ki Łaskami Krolewskiemi na Powanie Sprawie-
dliwosci postrzegali, y o nich donosili, zasłużo-
nych tylko do Urzędow y Honorow zalecali; y Pry-
watą się uwodzic nie chcieli; Znalezliby w Bogo-
boynym, Sprawiedliwym y wszystkich Cnot Chrze-
scianskich pełnym Panu, gotowosc do tego wszyst-
kiego, co do Całosci y Uszczęsliwienia Oyczyzny po-
moc y przydac się może.

Prawdziwa rzecz jest, że Totalitatem Reipublicæ af-
ficit et respicit Okolicznosc Edyktow wydanych y
publikowanych przez JmPana Graffa Dochna, Komen-
danta na ow czas Woysk Pruskich w Polskę wkra-
czających, a zatym nieodbita jest Potrzeba, żeby

Ci wszyscy (: ktorych Bog, władnący Sercem
Panskim do Rady y Straży Jey naznaczył :)
zgromadzeni do boku krolewskiego, radzili
o niey y strzedz Jey chcieli. Zgadzam się z
W Xcią Mcią że Seym w tym razie byłby Srzo-
dek nayprzyzwoitszy, do odwrocenia od Nas
tey y Innych wielu Przeciwnosci, ale tego Zło-
żenie powinna poprzedzać z Senatem y Mi-
nistrami Rada, a od tey prywatnemi Inte-
ressami do Domow przykutych jest wielce
dalekich. Tym Czasem widoczna Opatrzność
Boska, Pobożnemu Panu bez Rady, Granicom
bez Straży była na Pomocy, gdy napastna Moc
zniknęła y siły nadwątlone za Odrę ustąpić mu-
siały.

Seymow Niedochodzenie, jako boli Najaśn Pana,
wyrazić trudno, y w tym Punkcie, jako czyste Je-
go Sumnienie jest, Bogu znajome, tak na Boski
Sąd przykładających się do Psucia y Rwania Pu-
blicznych Obrad wraz z krzywdą tak słodkie-
go Panowania swego y krzywdą Oyczyzny zdaje.

Nie chętnie zas słuchał ode mnie Przyczyn Wa-
szey Xcey Mci, dla ktorych ad Regiam przybyć nie
myslisz, powiadając że na Usługę Krola y Oyczy-
zny nie żałowane Zdrowie, Bog sprawiedliwy cho-
wać y pomnażać by raczył; Własna Substancya
zas dobrze Hoynością Jego okraszona, wystarczyć-
by na dalsze y teraznieysze Okazye mogły. Dotąd
na Głos Panski przeze mnie oznaymiony, już Xiąże
JMść Hetman Wielki W X Littᵒ y kilku JchMsciow Sena-
torow Duchownych y Swieckich przybyło, gdy y
W Xcia Mść słuchać go zechcesz: wdzięczną rzecz JK Mści
y Rzpltey uczynisz; jezeli zaś Determinacya Wa-
szey Xcey Mści będzie nieodmienna, racz z Łaski swo-
jey

jey przynaymniey zdaleka z Poufałością ze Mną
certować wzajemną, y swoje doyrzałe (: kto-
re tylko do Dobra Pospolitego za prywatne o-
pędzisz :) otwierać mi Zdania. Tym smie-
ley dopraszam się tego W Xcey Mści do mnie Affe-
ktu, im za jawnieyszą przyznaję Prawdę, że Wa-
sza Xcia Mść z Funkcyi swojey należysz do mojego
Styru, y nazywając się Wiosłem, eadem Jura im-
perant Tibi quae mihi.

Zastanowienie się Woysk Sasiedzkich w Wielkiey
Polszcze y Prusach, podobne, jako y w Litwie O-
bywatelom przynoszące Szkody, całe na to Na-
jaśn Pana natężyło Staranie, żeby podobnym
jak w Litwie Sposobem, to jest przez kommissye
wszystkie krzywdy uznane były, y każdy spra-
wiedliwą odebrał Jch Nadgrodę, Jakoż bliska
Nadzieja jest, że prędko od Dworu Rossyiskiego
wiadomości o wyznaczonych już kommissa-
rzach przyjdzie. Zatym zostawam Zda-
lecytym W Xcey Mści &&&.

Oświadczenie Publiczne JW. Pana Mokronowskiego Starosty Ciechanowskiego.

Już to we Zwyczay poszło między Ludźmi zażywać Po-
twarzy na szkodzenie tym, ktorzy nie jednego są z niemi
Porozumienia, tego ja nader niegodziwego Zwyczaju
pewien, bym został niewinną Ofiarą, przed się wziąłem
starać się usilnie zaraz w Początkach zniszczyć zło-
śliwe Impetycye, ktore się na mnie włożone, nie przed
nemi wprzod Patryoty y Łaskawemi Bracią memi
szukam dziś y zamyślam sprawować się y z Uczyn-
kow y z Sentymentow moich, bo się bez Chluby szczy-
cić mogę, że mi te są dosyć wiadome Tak dalece, że
prożnoby było znowu im one stawiać przed Oczy;
że jednak znaleśćby się między nimi mogli niektorzy,
coby się tym fałszywym Pozorem uwieść dali, a do te-
go, że mi y o to nie mniey chodzi, abym starł do szczętu
Impressye honorowi memu szkodzące, ktore to na
mnie Złość Domowa wkłada, y u Postronnych spra-
wićby mogły rowne Zadumienia, Należy mi bez odwło-
ki publicznie, y jako naydostateczniey zadać fałsz
wszystkim przeciwko mnie rozsianym nieprzy-
jaźnym Pogłoskom, ktore na Uczciwość moią go-
dzą, w Podeyrzenie podając Wierność moią ku Na-
iaśn. Krolowi Panu M. Miłtu, ktorą z wrodzonego
Przywiązania mego do kochaney Oyczyzny moiey
zachowywać obowiązanym jestem y będę.

Obwinili mię Nieprzyjaciele moi, jakobym miał mieć
jakoweś Spotkowanie z Nieprzyjaźnemi Nayiaśn. Panu
M. Miłtu y przez skryte Kointelligencye rozumieć się
z nimi; Niedosyć tey Obelgi, ale mię do tego obwoła-
li być Pensyonarzem Monarchy, ktory Nayiaśn. Kro-
lowi Naszemu Państwo opanował dziedziczne, a
nie wątpić można, że to szczera Złość Serc Nieprzy-
jaznych napomknęła im opaczne Tłomaczenie, Re-
prezentacye moie, ktorem z Powinności poczciwe-
go Obywatela łącząc Zdanie moie z Innymi Oyczy-
znę y Dobro Publiczne kochającemi przynaglony
byłem przy Publiczney Krzywdzie, gdy się Prawa

Narodu Naszego nadchylały, y gdy na Swobody Nasze Względu nie miano; ktoby tu wierzył, że pod takim Pretextem ułożono Projekt, nietylko mię wyzuć z honoru y Poczciwości, ale nawet Łaski Dobrotliwego Króla y Pana mego, zagradzając Postępowaniu Szczęścia mego; Ale niech widzą, że jak mniey dbam o Fortunę, tak tym żywiey stoję o Honor; Zakładam go zaś pryncypalnie na Przywiązaniu moim bez miary do Nayjaśń. Króla Jmści Pa M. Milłgo. osobliwie zaś na Miłości ku Oyczyznie, ktorey ten Pan Dobrotliwy jest Oycem, y na żarliwym Obstawaniu przy Prawach y Wolnościach Naszych, ktorych Tenże Pan Sprawiedliwym jest Protektorem y Wsparciem.

Te są Sentymenta moje, ktore mię zawsze pobudzały, te są, ktore mię dziś zagrzewają jeszcze usilniey do nieskażoney naymniey Wierności, y ktore nie przestaną bydź Prawidłem wszystkich Postępkow moich.

Niebyłbym godzien Oczu Miłościwego Króla y Pana Mego, żebym niemiał odbić Zarzuty, tak gwałtowney y obrzydliwey Kalumniy, ktora się porywa na mnie tak dotkliwie; I mogłżebym to Płazem puścić bez Krzywdy Narodu mego? ktory się zawsze do tey niepodeyrzaną ku Krolom Panom swoim zaszczyca Wiernością, musiałbym się chcieć wyrzec Krwi poczciwey Przodkow moich, ktorą żyie od 500. Lat w tey Oyczyznie osiadłych.

Ale coż odpowiedzieć na Allegacye bezdowodne, ktore inszego Źrzodła nie mają nad same Nienawiść Nieprzyjacielską; Niechże mi się godzi odwołać się na moje Postępki, ktore zawsze jednostayną Drogą szły rzetelnie, y z tym się ogłosić, że ktokolwiek z Wspoł Patryotow moich zapomniawszy powinney Wierności swojey byłby Przyjacielem Nieprzyjaciół Króla y Pana Mego, niech będzie miany za Niegodnego nosić Imię Polaka.

Po tak Solenney Protestacyi przed Bogiem y przed Ludźmi

Ludźmi z memi Sentymentami, że są czyste y nieskażone niech mi się każdy śmiało stawi w Oczy, ktokolwiek bydź może, y niech naymnieyszy da tego Dowod, żebym miał zboczyć kiedy z Drogi, ktorą wierny Syn Oyczyzny y Honor kochający Obywatel iść powinien, zezwalam nawet, żeby mię miano za Człowieka takiey Rzeczy, jakiey są Ci, co mi Zarzutami takiemi szkodzić usiłują, jeżeli nawet Podobieństwo pokazać mogą, ktoreby na Sentymenta moje naymnieysze Podeyrzenie podać mogło, więc mi śmiele Nieprzyjaciel zarzuci choć naymnieyszą Notę dla Poparcia Dowodami Prawdy, za Zniesienie z siebie Imienia Tłumiciela Nienawiści, zamieniając na chwalebny Tytuł Zelanta.

Czy nierozumieli podobno Nieprzyjaciele moji tyle dokazać, żeby mi nawet y u tych, co mię znają, zaszkodzili, czy nie pomyślili też sobie, że mię tym Sposobem zastraszywszy przyniewolą iść nikczemnie za Ich Wolą; Niech się daremnie tą Nadzieją nie uwodzą Ci, ktorym rzetelność y Poczciwość gruntownie miła, nie odstąpią tych Cnot dla mnie, a mię też nie przymuszą do Odstąpienia Sentymentow moich, ktoremi żyję ku Krolowi Panu M. Miłłu. y miłey Oyczyznie mojey.

Trzeba bydź zaprzedanym Nieprawości y mieć Serce Żołcią Nienawiści napojone na Wymyślenie takich Kalumniy, jakich Ci Nieprzyjazni Ludzie zażyli na Oczernienie mojey Niewinności, ale niech będą pewni, że się Ich Zamachow naymniey nieobawiam, owszem jeżeli się śmią pokazać niechay się stawią przedemną; Ja Ich zaś upewniam, że poki Krwi we mnie stanie, poki wiernych Synow Oyczyzny znaydować się będzie, ktorzy przy Prawdzie obstawać będą, Ja Ich zagrzewać będę y prowadzić na zastawienie się Następuiącym na Prawo y Swobody Nasze, y na Zniszczenie Ich złych Zamysłow, aby doznali y wiedzieli, na co się odważyć może nienaganny Republikant, gdzie mu idzie o Interess Oyczyzny, lub też o Obelgę Honoru Oyczyźnie poświęconego za Pomocą Sprawiedliwości Boga, ktory jest Niewinności Obroną, y choć nierychło, zemści się nad tymi, ktorzy tłumią Prawdę.

Kopia Listu JmSci Pana Miaskowskiego Kasztellana Poznańskiego do JmSci Pana Dochny Generała Pruskiego pisanego w Ru 1759.

Poniewaz Nieprzytomnosc JW. JmSci Pana Wojewody Po-
znańskiego postanowiła mię Pierwszym Senatorem
tego Wojewodztwa, y że zatym Straż Granic Kro-
lestwa z teytu Strony spada na mnie; Przysięga,
ktorą uczyniłem Krolowi Panu memu y Najaśn.
Rzpltey przymusza mię Nayprzod pisać do WW.
WSci Pana, abym się go spytał o Przyczynę Po-
stępku niezwyczaynego między Dwiema Stanami
rownie wolnemi y udzielnemi; że nad Spodziewa-
nie po tylu Obietnicach powtornych, ktore były
uczynione Najaśn. Rzpltey nic nieuczyniono
całe, coby mogło bydź przeciwnego Jey Neutral-
nosci, ani Traktatom, ktore w całosci trwają; y
ktore zapewne nie były nigdy zgwałcone z Na-
szey Strony. WMWSci Pan wchodzisz do tego
Wojewodztwa z zbroyną Ręką, y prowadzisz
za Sobą wielką Część Woyska, bez naymniey-
szey Rekwizycyi poprzedzającey, ani Wzmian-
ki Krolowi y Najaśn. Rzpltey uczynioney, co
się jednak funduje na Prawie Natury y Naro-
dow, y ktorego niezapominają nigdy Stany U-
dzielne, ktore są z Sobą w Pokoju, y z kto-
rych Jeden nie podlega Drugiemu. Zagęści-
ły się po WMSci Pana Wstępie pewne Pisma
w Kraju Naszym, ktore mianują się Manife-
stami albo Deklaracyami, ale zasłużyłyby
sobie słuszniey nazywać się Pismami Szkalują-
cemi y Buntowniczemi; Oznaymują w sobie
Wniyscie WMSci Pana, kiedyś juz WMSci Pan w
przod wszedł w Granice dawno. Traktują Naszych
Biskupow y Senatorow Sposobem całe niego-
dziwym, rozkazując Im stawić się osobiscie,
jako jakim Osobom partykularnym, w Obozie

118. WMć Pana, y tam traktować o Dodawanie Zywności y Cenie. Buntują Naszych Chłopow Poddanych, pokazując Im Drogę do Wybicia się wolną z Posłuszeństwa Naszego, byleby się zaciągneli do Woyska WPana. Na Dopełnienie Zniewagi, ważą się podnieść Chorągiew Rebellij y Buntow, zapraszając Naszych Ziomkow y kompatryotow, aby zapomnieli, co winni są Krolowi Panu swemu, Oyczyźnie y sobie samym, a buntowali się y łączyli z Woyskiem Jego, y wspolną z nim czynili Sprawę. Musi Autor tego Pisma złe bardzo sądzić o Narodzie Polskim, Iż wierny, żeby naymnieyszy z Naszych Wspoł Obywatelow mogł dać Ucho Propozycyom tak obrażającym, y w tym razie niegodne są od nas, tylko Wzgardy y Gniewu. Tym Czasem jednak zawieszając jeszcze Rozsądek moy partykularny nad tym, y czekając całey Rzpltey Decyzyi, z Urzędu mego jestem obligowany rekwirować od WMć Pana, jeżeli się do podobnych Pism przyznaje, pod Jego Imieniem rozchodzących się, y jeżeli jest z Rozkazu Pana Jego cały ten Postępek uczyniony. Wreście mam honor bydź z wszelką konsyderacyą &

Manifest Krola JMci Pruskiego.

Tego Czasu, ktorego się Woyska Carowey JMci Rossyyskiey w Kraje Prowincyi Pomeranij y Margrabstwa Brandeburskiego Państwu Krola JMci Pruskiego przyległych zbliżyły, z wszech miar bydź powinien nayniep rzyjaźnieyszy y naynieszczęśliwszy dla Obywatelow tychże krajow; Przerzeczone albowiem Woyska nie tylko wielkie Podatki-

ki

119.

ki Pieniężne po Miasteczkach, mianowicie Racibor, Neuwedel, Kalis, Zitz, Wolemberg y Innych, tudzież po Wioskach Szlacheckich, Dworach, Folwarkach, y Innych wielu Mieyscach w bliskości Rzeki Dradza będących, z Morderstwem wybierać liczne koni, Wołow, krow, Baranow y Owiec Stada, vi et violenter wydartych zgromadzać y one zabierać, Wsie, tak Szlacheckie jako też y Inne totaliter pustoszyć, Czegokolwiek zaś z sobą wziąć nie można było, to wszystko z Gruntu psuć, ruinować y niszczyć, ale y co większa, wiele Ludzi niewinnych nie miłosiernie dręczyć, Osoby bezbronne, y same nawet Niemowlęta pokazują Skutki niesłychanego Okrucieństwa swego, jakie się ledwie w dzikich bestyach znaleść kiedy może, rożnemi Mąk Sposobami mordować, dręczyć y na koniec zabijać, Wstydowi takie Niewiast nie przepuszczając, Gwałty Im naypierw czynić, a potym onymże okrutną śmierć zadawać, y wiele Innych Nieludzkich bezbożnych y niegodziwych Akcyi pełnić ważyły się. Takowy tedy zuchwałego Postępowania Sposob, gdy chwalebnemu y w pięknym Porządku będącemu Woysku zda się bydź cale nieprzyzwoity y nie przystoyny, ani od żadnego z Poczciwych Ludzi nie praktykowany, ile że takowe Sprawy samym na wszystko złe rozpasanym Grassantom, y owym ostatnich Imię Ultajow niecnotliwie noszącym, ktorych jedyna nieposkromiona Zdzierstwa y Łupiestwa żądza, złość y Szaleństwo do Czynienia takiey bezbożności animować y gromadzić zwykły, y ktorzy takowemi Łotrostwami, na jakowe się sama wzdryga Ludzkość, y jakiemi

samo brzydzi Grubijanstwo podciwemu Gmierio-
wi Zołnierskiemu, wielką y nigdy nienadgro-
dzoną czynią Szkodę własciwie służą: Sprawie-
dliwa więc wyciąga Potrzeba, ażeby pomienio-
ne Mieysca y kraje od tych Łotrow oczyszczone
były, y aby tych dzikich, nieludzkich y niewier-
nych Ludzi Pokoju Burzycielow, Żołnierz Nasz
podobnież mordował, oraz tego wszystkiego nie
zaniedbywał, przez coby też swawolne Zgraje
pohamować y potłumić, a do tego rzeczy wszyst-
kie, ktore gwałtem są wydarte, gdziekolwiek
by się znaydowały windykować y one odebrać
można było. Ponieważ zas nie tylko przy Gro-
mieniu tey szaloney kupy, ale też y zachodze-
niu Drogi temu Nieprzyjacielskiemu Woysku,
ktore swoim w Panstwo krolewskie odgraża
Nayściem, łatwo bydź może, że Woysko krola
Pruskiego uganiając się za Nieprzyjacielem
swoim wkroczyć y wtargnąć w Granice Najaśn.
Rzpltey przymuszone będzie; Przeto aby Wkro-
czenia tego, ktorego spodziewać się potrzeba
niektorzy źli y nieprzychilni opacznie sobie
nie tłumaczyli, Ninieyszym Naszym Manifestem
publicznie y solennie protestuję się y obiecuję,
oraz pod krolewskim Słowem przyrzekam
ze Strony Naszey by naymniey ani Radą ani
Uczynkiem przykładać się do tego nie będziemy,
przez coby y naymnieyszy Uszczerbek cierpieć
albo też zgwałcone bydź miało Przyjacielskie y
Sąsiedzkie Przymierze, ktore do tych czas między
krolem Jmścią Pruskim y Najaśnieyszą Rzeczą-
pospolitą Polską, dla Dobra Pospolitego Oboy-
ga tego krolestwa y z obopolnego Ukontentowa-
nia przez tak długi czas uprzedził, w ktorey to
wzajemney

wzajemney y doskonałey Przyjaźni, aby się y nay-
mnieysze z Strony Naszey stać miało Naru-
szenie, nie tylko Myśl ta jest tak daleka od
nas, ale owszem wiernym y podciwym Sło-
wem obowiązuję się, Iż wszelkim obo usiło-
wać będę Staraniem, aby Przyjacielskie Są-
siedztwo zupełnie y nienaruszenie zachowa-
ne było, oraz tym końcem w nayściśleyszym
y jak naysurowszym Woysko krola Pruskie-
go utrzymywać będę Rygorze, ażeby y nay-
mnieyszey rzeczy tylko za gotowe y wyliczo-
ne Pieniądze brać ani domagać nie ważyło się.
Wzajemnie także z Strony Najaśn. Rzpltey
y Jey Obywatelow spodziewamy się, y tak
mocno trzymamy, że Woysku krola Jmści
Pruskiego wszelkim Sposobem dodawać bę-
dzie Zboża y Żywności za ofiarowane sobie
Pieniądze, tudzież mowiąc powszechnie wszel-
kie pokazie dla nas Sąsiedzkiey Przyjaźni o-
swiadczenie. Datt w Obozie d. 5. Lipca 1758.
Krzysztoff Burgrabia Graff à Dochna Woysk
krola Jmści Pruskiego w tych krajach Woyują-
cego Aktualny y Naywyższy Feldmarsza-
łek Generał.

124.

Copia Listu Krola JegoMści P. N. Miłł. do JO: Xcia JMści Prymasa z Obozu pod Königszteynem d 21. 7br. 1756.

August III. &

Nayprzewielebnieyszy w Bogu, Uprzeymie Nam Miły. Doznawać rożnych Przeciwnosci na tym Swiecie, że y My z zupełną do Woli Boskiey Rezygnacyą powinnismy, nieprzyniosłoby Nam żadnego nad teraznieyszą Cyrkumstancyą Zadumienia, gdybysmy znali się do tego, że do Zapalających się Woyennych Ogniow lub z Osoby Naszey, lub z Jnfluencyi Panstw Naszych Dziedzicznych była jakakolwiek do tego Przyczyna, lub też same przez Nas podniesli Ognie.

Ta była Jntencya Nasza obwarowawszy bezpieczenstwo Krajom Naszym Dziedzicznym, y assekurowawszy Neutralitatis Pokojem powracać jako nayprędzey do Polski, abysmy przy Zgromadzeniu Stanow Rzpltey złączywszy wszystkich Jednosci Ogniwem, dożyli do Uszczęsliwienia całego Kraju na zawsze, alisci przy Oswiadczeniu zaraz Przyjaźni y wolnego Woyskom Przechodu przez Kraje Nasze Dziedziczne Pretendowania, na cosmy zezwalali, razem Kray Nasz cały licznym Woyska Pruskiego Zołnierzem opasany znalezlismy, y doznawać tego musiemy bez żadnego Wypowiedzenia Woyny, czego naycięższa Zołnierza Nieprzyjacielskiego nieważy się czynić Ręka. Wten Czas zgromadziwszy Woyska Nasze przy mocney Sytuacyi Kraju

proponowane Nam do Pokoju bez Zaczęcia Woyny kondycye, przyiąć nie mogliśmy. Kondycye mowiemy, ktore przy Ostrości swojey nie tylko Elektora Saskiego ale y Krola tak wspaniałego Narodu zdobićby nie mogły. Te tedy wszystkie racye, ktore obszerniey może wyrazić Wielmożny Kanclerz W. koronny teraz przytomny, przytrzymują Ozobę Naszę. Mamy jednak w Bogu Ufność że wkrotce Smutek ten obroci w Weselsze chwile, y cokolwiek teraz traci Polska przez Utratę Rad swoich, będziemy chcieli nowym nadgrodzić za Zdaniem przytomnego Senatu Extraordynaryinym Seymem. Przy tak ciężkim Dezolacyi Państw Naszych Widowisku, ta Jedna dla Nas zostaje konsolacya, słyszeć, że Krolestwa Naszego Kraje nie są podobnym Nieszczęśliwościom podległe. A lubo rozrożnione między sobą w Krolestwie Naszym znayduią się Serca, jednak dla Miłości Oyczyzny, wszelkie Jeden do Drugiego Niesnaski umorzyćby powinien. Mamy tę Nadzieję, że Uprzeymość Wasza zwykłą swoią Przezornością pociągniesz wszystkich głęboką swoią Reprezentacyą do Jedności, y nie wątpiemy, że tak chwalebną Uprzeymości Waszey Prace Bog sekundować będzie, y że Miłość Oyczyzny przeważy siłą naywiększą Moc Jeden do Drugiego Niechęci. Do tego Celu zawsze y My zmie-

zrać

rzać będziemy, y przy Otwarciu pełnym Łask Naszych Serca, wszelkiego od Boga życzemy Szczęścia. Dan w Obozie &c &c Panowania Naszego XXIV. Roku. Augustus Rex.

Copia Listu Krola JegoMci P. N. Milłw. do JOXcia JMci Prymasa z tegoż Obozu die et A. ut supra.

August III &c

Nayprzewielebnieyszy w Bogu, uprzeymie Nam miły, Nie małe przez to jest całego Kraju utwierdzenie Pokoju, kiedy Trybunały swoim przez Prawo opisanym zaczynają się Trybem y Sądzą i Zaczym, lubo nie wątpiemy, że Przezorności Uprzeymosci Waszey będzie w tym prawowała, aby następujący w krotce w Piotrkowie Trybunał jak nayspokoyniey przy Przysiędze obranych Sędziow zaczynał się; Jednak kiedy Uprzeymość Wasza y w tym Nasze sekundować będziesz Interessa, znaydziesz pełne Wdzięczności u Nas Serce: Przy ktorym wszelkiego od Pana Boga życzemy Szczęścia. Da w Obozie &c ut supra

Augustus Rex.

128.

Copia Listu JW. Pana Krakowskiego Het-
mana W. kor. do JmPana Hetmana Pol.
kor. w Przemyslu d. 10. Men. Aprilis
A. 1716. 129.

Wczoray juz mrokiem nad Spodziewanie
moje stanął tu u mnie JW. Pan Pisarz kor.
dziś zaś rano będąc u mnie zapraszał
mię Jmieniem JmPana Marszałka Konfe-
deracкiego do siebie, ztąd prosto y do WMc
Pana JmPan Starosta Betski pojachał,
zaczym się te preces, quibus contradici
non potest. Ledwom Ja Jego Mci uprosił,
o Dyspensyą na Swięta, że Mi tu pozwolił
swiętować; Więc jako widzę, czego uchro-
nic się niepodobna, to cum bona gra-
tia należy uczynic. Jabym sobie zy-
czył z WMcPanem Kompaniy, ażebym
y wtych Konjunkturach mogł bydz WMc
Pana fidus Achates, czego zyczę &c.

Copia Responsu Xcia JW. Grzegorza
Dolhoruckiego Generała Leutnanta
J. C. Mci na List niżey specyfikowa-
ny JW. Pana Ledochowskiego Mar-
szałka Konfederackiego Gnalney Tar-
nogrodzkiey w Kowalu d. 10. Maji
1716.

Z Relacyi pewnego Officera ordynowa-
nego od JW. WMcPana do W. K. P. dla Kon-

130. woyn JJ. PP. Posłow y dla odebraney kathegoryczney Rezolucyi od WW. PP. ze Gdanska przysłanego, gdy z Paszportami nazad dla JchMMSciow PP. Plenipotencyaryuszow od Krola JMSci Augusta II. do Traktatu na ten Kongress ordynowanych powrocił w Drodze do Warszawy będąc informowany, że WW. PP. mieysce Kongressu Lublin, y Termin 29. Maji według nowego Styłu naznaczyć raczyli, dla Uspokojenia wnętrznych niezgod. Więc kiedy na pomieniony Termin przez czas niemały zatrzymany będzie in negotijs publicis przy Boku Jego w Gdansku stanąć z WW. JchMMSciow PP. Plenipotencyaryuszami od Krola JMSci. ad Opus Salutis Publicæ naznaczonemi niemogą prędzey, tylko d. 12. Julij według nowego Styłu stanąć; Assekuruię WW. Panow, że na ten Termin z JchMMSciami PP. Plenipotencyaryuszami JKrol. MSci zapewne do Lublina zjadą, y że Paszporty od JKMSci dla JchMMSciow PP. Komissarzow od WW. PP. determinowanych wczesnie przyslę, oraz bynaymniey o wszelkiey Łaskawości WW. PP. do Uspokojenia Rzpltey niewątpiąc z należytą Obserwancyą Jestem — &

Copia Listu Publicznego na Generał Pruski 133.
wyrażaiąca Legalitates, dla ktorych ten albo ow Publico służyć nie może.

Jaśnie Wielmożni MMWM Panowie y Bracia

Niechay to przynaymniey nie idzie sub glossam albo sinuosam Interpretationem u kogokolwiek, żeby mię albo słaba iaka około Dobra Pospolitego Prześwietney Prowincyi Naszey Prowidentia, albo languida rerum Cura miała a Publicis /: Uchoway Boże :/ absterrere Consilijs, bo ktokolwiek Okoliczności destynowanego Generałowi Naszemu Terminu ścisłą Uwagę pensare zechce, przyznać omni nube remotâ musi, że ta nieszczęsna ściągaiąca się respective do Osoby moiey, a do tego mi nec consulto nec avisato determinacya iest iasną y oczywistą ad usus publicos Przeszkodą et obstaculo, kiedy nayprzod poratowawszy cokolwiek przynaymniey przy teraźnieyszey Porze Zdrowia moiego tot et tantis Symptomatis zruinowanego y nadwątlonego Funkcya zaraz Kommissarska na Trybunał Skarbowy Radomski per Legem publicam na mnie włożona, stringit mię et avocat ad exequendum na tamtym Mieyscu munus meum, kiedy przytym insuperabilis zbliżaiących się Tranzakcyi y Terminow Swiętojanskich Legalitas odrywać mi się ullatenus nie pozwalaiąca, wielkim Interessom inevitabiliter

adevigilare mi każe. Gdy tedy in hac orbitate szczęscia mego nie przychodzi mi przytomnie mutua z WWPanami y Bracią communicare Consilia, y wszelkie Jch imitari Sentimenta. Zaczym jako in pronam wszystkich WWPanow y Braci sinum quos cingit corona sidę Venerationem tak supplices do Pana Boga tendo manus, uprzeymie życzę, ażeby zagrzawszy Zelo Boni Publici zjednoczone WWPanow y Braci Serca, et Studia, to wszystko, cokolwiek tylko zbawiennego et optabile bydź może utilitati Przeswietney Prowincyi jako naypomyslnieyszym Sukcessem uszczęsliwic y coronare raczył. Niosę na ostatek collectum et maturatum uniżoney Prozby moiey manipulum, abyscie WWę Panowie y Bracia wiadomy Jnteress deservitæ mercedis meæ na Generale Grudziąskiem plausu publico et laudo assekurowany concinna Łask y Affektow Braterskich harmonią tu wprzod w Przeswietnym Kole swoim, a potym na Generale Malborskim Łaskawie promulgowac raczyli. Cedet to in immortale nieskonczonych Wdzięcznosci y Obligacyi moich monumentum, ktorym, jako w Sercu moim rowno z Zyciem Granice zakładac będę, tak y teraz profiteor, żem jest et in communi et in particulari distincto Cultu et Affectu &

In eadem materia List prywatny.

Niechcę tego longo ordine exagierowac, jako mię niezmiernie angit et afficit niepomiarkowana et ad æquilibrium opportuni temporis niewzięta Naszego Generału Pruskiego Determinacya, dla ktorey mieć tego Szczęscia y Honoru nie mogę, abym

abym Publicznym Przeswietney Prowincyi Obradom assistere et salutares Communi Bono mogł citare curas, kiedy naprzod włożona per Legem Publicam na Osobę moją kommissarska na Trybunał Skarbowy Radomski Funkcya, ligat mię ad vigilandum powszechney Rzpltey na tamtym mieyscu Obradom y Negocyacyom, kiedy insuperabilis, salubris et optabilis teraznieyszey Majowey Pory Cyrkumstancya Zdrowie moje długiemi y ciężkiemi przeszłas niemały y jeszcze poniekąd nadwątlone Paroxysmami y Affekcyami fractusque vires przynamniey jakożkolwiek instaurare każe. A na ostatek gdy appropinqvantes Terminow y Transakcyi Swiętojanskich Legalitates wielkich konsyderacyi Jnteressom moim własną Osobę adhærere y przypilnowac mi præcipiunt. Zaczym przychodzi mi nie tylko intimare Vota, ażeby Pan Bog zagrzawszy Zelo et amore Boni publici Serca Jch Mosciow Braci powszechne Obrady jako naypomyslnieyszym Sukcessem prosperare raczył. Czego dextro omine więc pomyslnie spodziewac się trzeba, gdy Godnosc y Przezornosc y na wielkich zawsze fundowana Sentymentach Activitas WMc Pana providentissima do tego momenta subministrare zdoła. Aby zas inter publica Negotia y prywatny moy Jnteress na Generale Grudziądzkim publico plausu et Laudo assekurowany mogł bydź pomieszczony uniżenie upraszam, abyś mu WMc Pan z Powagi swojey y wyprobowaney ku mnie Łaski stipulatam manum przydac raczył, będę o wzajemnych moich ku sobie ad recognoscendum affidowany obligacyach, ktore jako candide ad usus Jego devoveo, tak zostaję integerrimo Affectu et Cultu WMc Pana &&

REMONSTRACYE

JW. Jmci Pana Kanclerza W. kor. podane J. K. Mci P. N. Miłtcu z Francuskiego na Polski przetłumaczone Ao. 1759.

Kanclerz W. kor. upadając do Nog J. K. Mci ma sobie za honor zaniesc swoje pokorne Remonstracye w tym, co Xże Jmć Prymas powiedział: że Pacta Conventa każą, aby sądził per Pluralitatem Votorum.

Przedtym we wszystkich Sądach Krolewskich Predecessorowie J. K. Mci nie mając Wzglęðu na Pluralitatem Votorum sądzili; jako Jan III. tak czynił. Ale August II. niesmiertelney Pamięci Oćiec J. Krol. Mci nieumiał doskonale Języka Polskiego, raczył się przychylić do Prawa w Utrzymaniu Pluralitatem, y ztey przyczyny to włożono w Pacta Conventa J. Krol. Mci. Xże Jmć Prymas przeczytawszy Pierwszy Punkt Paktow zawartych, gdzie Krol w Osobie swojey Sądzi, chce aby Kanclerze sądzący Imieniem Krolewskiem obligowani byli zachować Pluralitatem Zdania Assessorow, wczym Kanclerz W. kor. czyni swoje pokorne Remonstracye.

Że drugi Punkt następujący w Paktach Conwentach mowiąc w Sądach o Sentencyi Urzędnikow Wielkich, jakiemi są Kanclerze, wspomina Prawo w Zwyczaju miane Henryka krola Polskiego; w Prawie zas Henryka krola niemasz nigdzie, żeby dołożono de Pluralitate

Lubinski Biskup Płocki w Opisywaniu Prerogatyw kanclerskich Author swoich Wiekow y tyle Innych powiadają, że Kanclerze trzymają się, jezeli chcą, pluralitatem, ale Im wolno nie trzymać się. Krol sądząc sam w Osobie ma Senatorow za Assessorow, ktorzy przedtym nie przysięgali na Sprawiedliwosc Sentencyi w Sądach, trzeba było potym konstytucyi, aby ten Punkt włożono o Przysięgę.

Kanclerz W. kor. przysięga na Wiernosc w Dekretowaniu y na Sprawiedliwosc Sądow, Assessorowie nie przysięgają tylko na Słusznosc Voti consultivi.

"Prawo 1683. wyraźnie mowi, że kanclerze powinni sądzić sami według swego własnego zdania. R. 1717. Rzplita oddała za przyzwoitą rzecz przydać kanclerzowi wiele Punktow y ustanowienia nowego jako się mają sprawować, a niemowi nic de Pluralitate Votorum. Jednakże za Panowania Najaśn. Pana Augusta II. Oyca J.K. Mści kanclerz Szembek sądził niesłuchając Pluralitatem, jako Jmść Xdz Biskup kujawski może dać żywe świadectwo.

Rzplita chce, aby Pluralitas decydowała w Trybunałach, jakiey ona nie czyniła przestrogi, aby zabieżec wszelkim bezprawiom w Trybunałach, a przecie na wszystkich Seymach myśli jakoby wykorzenić to złe, ktore się wdało w Trybunały.

Jakożby tedy Assessorowie, nie mający żadney Powagi Prawem obwarowaney, ani nie przysięgający więcey na Votum consultivum, mogli się rownać z kanclerzami. J.K. Mść P.N. Miłł. z na kanclerzow, ktorych obrał, ale nie z na Assessorow.

Appellacya od Sądow Assessorskich nie może mieć słusznie Mieysca, Prawo to opiewa, Dekreta Sądow Seymowych y Relacyinych to objaśniają, lecz jeżeli kto niedufa kanclerzom, mniemając ich bydź parcyalnemi, ma Rekurs do J.K. Mści, ktory przez Reskrypt obowiązujący wyimuje z Sądow Assessorskich Sprawę do Sądow, gdzie sam w Osobie sądzi, jako się to praktykuje, y wten czas kanclerz odsyła Sprawę do Sądow, gdzie sam krol w Osobie sądzi, sam Jły niesądząc.

RESPONS.

Na Remonstracye JW. JmPana kanclerza W. kor.

Sprawa JW. Jmści Pana Marszałka Nadw. kor. z Jmścią Panem Karwickim Regentem kor. w kancellaryi kor. dawszy Pochop do Weyrzenia y Roztrząśnienia Ustanowienia y uregulowania Sądow Assessorskich, y te Roztrząśnienia przyszedszy do Wiadomości J.K. Mści P.N. Miłł. ktory od Początku kanclerstwa Jmści Pana kanclerza W. koronnego

niebył

niebył nigdy informowanym o bezprawiach praktykowanych w przerzeczonych Sądach, przeciwko wyraźnym Ustawom od J.K. Mści Pana N. Miłł. przyiętemi, to jest przeciwko Paktom konwentom. Krol JMć Pan Nasz Miłł. żądał wtym Objaśnienia od X.cia Jmści Prymasa, ten tedy pokazał wyraźnie Najaśnieyszemu Panu §. 41. et 42. tych Ustaw y Obowiązkow zawierających w sobie wyraźnie to, że tak w Sądach Seymowych, jako Zadwornych y Innych ma bydź zachowana Pluralitas Votorum. Mając tedy J.K. Mść wzgląd na Obowiązek Przysięgi, ktorym stwierdził Pacta Conventa, y czyniąc się obligowanym na Sumnieniu dać Bogu kiedyś Rachunek tak za siebie jako y za tych, ktorym powierzył Administracyą y Czynienie Sprawiedliwości pod swoim Imieniem, względem tegoż Sumnienia swego jest wyperswadowanym, że tak w Sądach Assessorskich, jako y Relacyinych y Innych Decyzya bydź powinna per Pluralitatem Votorum, y nie wchodząc w Roztrząśnienie Przykładow Pana Trzeciego, et super Motivo Języka Niewiadomości Najaśn. Augusta II. nieśmiertelney Pamięci, ktore JW. Jmść Pan kanclerz W. kor. przywodzi y tłumaczy według swego Zdania.

Jeżeli JW. Jmść Pan kanclerz W. kor. chce zayrzeć w Pacta Conventa Michała Krola, znaydzie, że ten Pan choć Polak urodzony, ustanowił, że Sądy Assessorskie per Pluralitatem Votorum sądzić będzie; zaczym Argument Niewiadomości Języka w Osobie Najaśn. Augusta utrzymać się nie może.

Jego Krolewska Mość sądzi się nieodbicie obligowanym zachować rzeczywiście Prawo y Pakta Conventa. Przykłady nie mogą bydź przywodzone chyba w Niedostatku Prawa wyraźnego; Więc Prawo wyraźne jest: że Sądy J.K. Mści tak Relacyine jako y Zadworne powinny się sądzić per Pluralitatem Votorum.

J. Krol. Mosc Pan Nasz Mitt. niechce żadnym
sposobem oddalic się od tego Prawa, y owszem
żąda, aby było zupełnie w tych Sądach zacho-
wana. Co zaś do Prawa Henryka Krola po-
stanowionego dawno przed Ordynacyą y Posta-
nowieniem Sądow Assessorskich, choc to Prawo
nie decyduje w teraznieyszey Okolicznosci, z tym
wszystkim te probuje: że in Pactis Conventis
J. K. Msci conformiter ad Sententiam Officia-
lium w Sądach Zadwornych według Opisania
Praw Henrykowskich, ex Sententia Panow U-
rzędnikow nieznaczy Kanclerzow, jako JW. Jmc
Pan Kanclerz W. kor. w swoich wyraża Remon-
stracyach, ale Referendarzow, Pisarzow Koron-
nych, Podskarbiego W. kor. Regentow Kancel-
laryi, Sekretarzow Pieczęci, Pisarza Dekreto-
wego y Assessorow, ktorych J. Krol. Msc P. N. M.
sam naznaczyć y mianować raczy, nie pro
forma, ale żeby dawali rzetelne swoje Zdania
w Sądach JW. Jmci Pana Kanclerza W. koron.
Nie może się zasadzać na tym, co Lubinski Bi-
skup Płocki y Jnni Authorowie w tym tam Cza-
sie pisali o Prerogatywach Kanclerzow, bo od
tąd Okolicznosci rożne nastąpiły, y odmieniły się,
nowe Przypadki nowych Praw były Przyczyną, ale
poźniey postanowione umarzają y znoszą daw-
nieysze. A zatym Pacta Conventa będąc ostat-
nym y nayważnieyszym Prawem, ktore Najasn.
Pan N. Mitt. przyjąć raczył za Regułę chwale-
bnego Panowania swego, Najasn. Pan niepotrze-
buje przychylac się do Allegacyi Hystorycznych,
tam, gdzie Prawo inaczey probuje. Lecz dla zwy-
ciężenia JW. Kanclerza W. kor. że tenże Author
Łacinski mowi dostatecznie do poznania; że
Pluralitas et Appellabilitas juz za Jego Czasu
były w Używaniu; dosc uważyc tego Jednego
Dziejopisa

Dziejopisa własne Expressye do Zamoyskiego Kan-
clerza na on Czas W. kor. W Sądach WMc Pana,
oprocz Kollegi swego, masz jeszcze drugich Towa-
rzyszow, z Liczby ktorych według Praw daw-
nych y Zwyczajow powinienes WMc Pan zaży-
wac osobliwiey w każdych Sądach swoich Re-
ferendarzow, lubo kogo na Ich mieysca, Dwuch,
bo bez Referendarza Sądy by nieważne były:
Takie Sądy Kanclerskie miały przed tym Moc
wielką, ale często, kiedy Strona ktora napie-
rała się Appellacyi do J. Krol. Msci Pana N. Mitt.
przez Reskrypt dla Majestatu Kanclerze Jey
dopuszczali; ani Ordynacya 1680. w Konsty-
tucyi inserowana 1683. Anni 1717. nieuwal-
nia jawnie y oczywiscie Kanclerzow od decy-
dowania per pluralitatem Votorum. I jezeli
Przysiędze Urzędnikow Assystujących tym Sądom
niedodaje się, że Sentencyą swoją Sprawiedli-
wie dadzą, J. Krol. Mosc Pan N. Mitt. ustana-
wiając Regułę Sądow swoich Assessorskich Przy-
kładem Jana Trzeciego może to kazac dodac do
Przysięgi wszystkich Assessorow dla Odjęcia
wszelkiego Skrupułu J. Mci Panu Kanclerzo-
wi W. kor. Jezeli zaś za Czasow Panowania Na-
jasn. Augusta II. niewygasłey Pamięci Kanclerz
W. kor. Szembek nie miał Względu na Plurali-
tatem Votorum w Sądach swoich, bo nie było w ten
Czas Marszałka Nadw. kor. Mniszcha, ktory by
miał Sprawę w Sądach Jego, ani Prymasa Lubin-
skiego, ktory by pokazał był Paragraf w Pa-
ktach Konwentach de Pluralitate Votorum;
Juz za tego Najasn. Monarchy znaydujący się y
Swiadectwo Jmci Xdza Biskupa Kujawskiego,
na ktorego się odwołuje Jmc Pan Kanclerz W. kor.
nie służy, chyba na Dowod, że już wtedy bezpra-
wia w Sądach się praktykowały, ktorym Na-
jasn. Krol Jego Msc P. N. Mitt. szczęśliwie Nam

Panuiący chce koniecznie zabieżeć. Bo gdy-
by JmćPan Kanclerz W. kor. miał mieć Moc
Sądzenia sam absolutnie y arbitrarie, było-
by to przywłaszczać sobie więcey Władzy nad
Krolewską; ponieważ Krol JmćP. N. Mił. są-
dząc sam osobiście obowiązał się przez Pacta
Conventa łączyć swoje Zdanie Krolewskie cum
Pluralitate Votorum, a Jakże JW. JmćPan Kanc-
lerz W. kor. sądząc, jako Sędzia Subalternus
przez Nayiaśn. Krola może sobie więcey przywła-
szczać Powagi w Sądach Zadwornych, niżeli Jo.
Krol. Mć P. N. Miłł. sam Sły chciał mieć, y by-
łoby to powszechnym Zgorszeniem, gdyby Sędzia
Subalternus miał samowładniey sprawować, ni-
żeli ten, od ktorego ma Władzę sobie udzieloną.
Senatorowie na Radach Senatu maią Vota Con-
sultiva w Propozycyach od Tronu Jm podanych,
a przecie ex Pluralitate Votorum Jch wynika-
ią Rezultata Senatus Consiliorum, ktore z teyże
Rady ex Voto consultivo staią się Vota decisiva.
Toćby w Sądach Assessorskich zadawane bydź powin-
no; gdzie Sententiae Consultivae Assessorow, gdyby Jmć
Pan Kanclerz W. kor. sądził per Pluralitatem Voto-
rum, stałyby się decisivae, y wten czas podobno
nie byłoby Appellacyi.

Jeżeli mimo wszelkiey Ostrożności, ktore obserwo-
wała Rzplta wiele bezprawia wśliznęło się w Sądy
Trybunalskie, nie uważaiąc na Pluralitatem tak
daleće, że iest ieszcze co do Myślenia, jakoby temu
zabieżeć Nieszczęściu Oyczyzny wszystkie Seymy,
ktoreby temu same w Trybunałach mogły, są bez-
skuteczne; ale bezprawia w Sądach Assessorskich
mogą bydź z natury swoiey przez Samego Nayiaśn.
Krola Jmći poprawione, bez Udawania się w to
Jnnych Stanow. JoKrol. Mć, jako Pan Sprawiedli-
wy chce w to potrafić Powagą swoią, jako uczy-
nił Jan III. w Roku 1680. JoKrol. Mć nie zna

Assessorow

Assessorow wprawdzie wszystkich uczynionych
przez Jmł Pana Kanclerza W. kor. pro forma dla
Okazałości samey Sądow Jego, ktorych wielu
Stan, Przymioty, przyzwoite Sposobności są
podległe roztrząśnieniu, ale Nayiaśn. Krol Jmć
zna doskonale tych, ktorzy z Ustanowienia
Prawa powinni zasiadać na tych Sądach, y
Przykładem Jana III. ktory miał Władzę u-
czynić w Roku 1680. Ordynacyą Sądow As-
sessorskich, lubo ta zaś aż w Roku 1683. in Vo-
lumen Legum inserowana była, y przecież Za-
chowana zupełnie. JoKrol. Mć Pan Nasz Miłł.
przychylaiąc się do Prawa y ad Pacta Conventa
/: ktore żąda Swiątobliwie zachować :/ Może za
Zdaniem Panow Rad uczynić Ustanowienie
Sposobem iawnym y nieodbitym, o tym co mo-
że się jakożkolwiek wątpliwie tłumaczyć wzglę-
dem Zachowania Pluralitatis Votorum w Są-
dach Assessorskich. Na pierwszym zaś Seymie
za Pomocą Pana Boga doszłym, toż Ustano-
wienie może weyść in Volumen Legum tym
Sposobem, jako weszła Ordynacya Jana III.

Co się tycze Appellacyi, lubo są Przykłady nie-
wątpliwe tak wiele Dekretow Relacyinych Oczy-
wistych, y tak wiele Przyczyn gruntownych
pobijaiących Ją JoKrolewska Mć P. N. Miłł. zaw-
sze w tey mierze swoią Deklaracyą przez Względy,
ktore otworzy swego czasu Jmći Panu Kanclerzowi
Wu kor., nieżądaiąc po nim teraz, tylko dosyću-
czynienia Oczekiwaniu Publicznemu przez Admi-
nistracyą Sprawiedliwości w Sądach Zadwornych
Jwszego Września ad Pluralitatem Sententia-
rum, jako Pacta Conventa opiewaią; czym samym
zabiegłoby się Appellacyom.

Rayc

Racye y Przyczyny Contra prætensam Pluralitatem Votorum w Sądach Assessorskich.

Że na Sądach Seymowych Pluralitas Votorum zwykła konkludować, mamy to z Konstytucyi 1576. et 1588. Titt. o Poprawie Przysięgi, ktora do Przysięgi Senatorow to przydała: In Judicijs justè Sententiam dicam. Na Sądach zaś Relacyinych, jakowa przedtym bywała Pluralitas Votorum, łatwo poznać z Konstytucyi 1576. Vol. 2. Fol. 898. ktora w tych Terminach mowi: A jezeliby JchMć Panowie Senatorowie do Jedney a zgodney Sentencyi przyiść nie mogli, tedy przy tych Konkluzya zostać ma, ktorzyby naybliżey ku Prawom y Zwyczajom skłaniali, okrom Spraw Seymowych, ktore się zwykłem Obyczajem z Wiadomością y Przyzwoleniem wszech Stanow odprawować mają.

W Sądach zaś Assessorskich pod Imieniem y Powagą J.K. Mći agitujących się sami JchMć PP. Pieczętarze, jako Prezydenci tych Sądow decydowali. Mamy tę oczywistą y niezawodną Pewność z Ordynacyi Sądow Assessorskich, accedente na ten czas Consensu JchMćiw PP. Pieczętarzow przez Konstytucyą 1683. approbowaney, ktora Ordynacya według samey Konstytucyi Wyznania, była in praxi et usu laudabili; Tey tedy Ordynacyi Konstytucyą stwierdzoney te są słowa: Judicia autem Sæ Ræ Majestatis et eorum Illmi Præsidentes Cancellarius vel Vice Cancellarius Regni non nisi ex eodem Regestro acclamari mandent, easdemq taliter ordinatè acclamatas judicabunt, decident ettc. A na inszym Mieyscu tak mowi: Si notorietas nova in Judicio non allega

ta, contra rem Judicatam adsit, Gnosus Notarius ante Extraditionem ad Illmum Dnum Cancellarium vel Vice Cancellarium, qui tunc Judicijs præest, vel qui eam Causam judicaverit referet illi pro suo arbitrio et memoria, intellectis Partium ambarum Illationibus corrigant, subscribant ettc.

Tu proszę uważać, jeżeli nie samym Pieczętarzom Ordynacya Konstytucyą stwierdzona Władzy Sądzenia pozwoliła. Jeżeli nie będzie w brew wyraźnie tey Ordynacyi, gdyby kto inny w tych Sądach miał votum decisivum. Ten zaś kontext Pactorum Conventorum 1669. Krola Michała: Na Sądach Seymowych Zadwornych y wszelakich Inszych Sprawy wszystkie tak, jako z Regestru per Numerum przypadać będą, ktore gokolwiek dnia sądzić będziemy y Przywoływać Spraw ex libitu Nostro niekażemy za naywiększemi Interessami, ani Rejekt czynić niepozwolemy, gdyżby to było in præjudicium injuriatorum, ale jako ktora Sprawa wpisana będzie, a z Regestru przypadnie, one Referendarze Kor. y W. X. Litt. przywoływać każą, Sententiam Nostram ad Pluralitatem stosować. Te zaś słowa Pactorum Conventorum: Na Sądach Seymowych Zadwornych y wszelakich Inszych ettc. sciągają się do Spraw, żeby z Regestru per numerum sądzone były, a nie extra Regestrum według Konstytucyi 1641, wprzod Krolom pozwalającey brać extra Regestrum. Ten sam Porządek y pomieniona Ordynacya JchMćm PPm Pieczętarzom zaleca. Bo jeżeli tych Terminow Pactorum Conventorum rigorosè trzymać się przynależy, y z nich wnosić Pluralitatem Votorum, jak na Sądach Seymowych Relacyinych, tac y na Sądach Assessorskich Referendarze Sprawy przywoływać powinni, ponieważ in Pactis

Conventis supra recensitis jest y ten bez dystynkcyi Punkt: Jak przypadnie z Regestru Sprawa, żeby JchMćć PP. Referendarze przywoływać kazali. Jako tedy namieniony Punkt względem Referendarzow sciąga się do Sądow Seymowych Zadwornych Relacyinych, a nie do Assessorskich, tak też y Pluralitas Votorum nie do Assessorskich, lecz do Seymowych Zadwornych Relacyinych.

Toż samo et de Pactis Conventis Najaśń Pana Augusta III. mowić podobnie przynależy, ktory te są słowa: Na Sądach Seymowych Zadwornych y Jnnych wszelakich, Sprawy wszystkie tak, jako z Regestru przypadać będą, non immutando Jch ordinem sądzić będziemy, y nic czynic in præjudicium Justitiæ et Jnjuriatorum nie będziemy, conformando Sententiam Nostram ad Pluralitatem Votorum, ktora zaraz in triduo sine depactatione vel immutatione Stronom in debita forma et securitate wydawana bydź powinna. A w drugim Punkcie Pactorum Conventorum potym immediate to czytam: Sądow Relacyinych opuszczać nie będziemy, owszem Accelerationem Jch per Jntervalla obiecujemy, y same Dekreta per Pluralitatem Votorum Senatorow conscribi curabimus. Z tych tedy Punktow Pactorum Conventorum, przez oczywistą słuszność wnosić przynależy, że kiedy Najaśń Krolowi Sądy Seymowe Relacyine nie Assessorskie Sądzącemu wyraźnie zalecono, aby juxta Pluralitatem Votorum Senatorow Decreta conscribantur, Toć nie w Assessorskich, kiedy w Relacyinych; J gdyby Rzplta była w tym Zdaniu o Assessoryi, zarazby przydała, żeby w Sądach Assessorskich JchMćć PP. Pieczętarze sequantur Pluralitatem Votorum, ale kiedy o tym żadney Wzmianki nie czyni, to trudno pro arbitrio imponere Pluralitatem Votorum Sądom Assessorskim bez Prawa y Konstytucyi wyraźney. A potym

tym

tym z tych Terminow Pactorum Conventorum: Na Sądach Seymowych Zadwornych y Jnnych wszelakich, y z tey Przyczyny wnosić Pluralitatem Votorum do Assessoryi trudno y nie podobna, bo jeżeli te Termina namienione sciągały się ad Pluralitatem Votorum, toby się sciągały nie tylko do Sądow Assessorskich, ale y Relacyinych, jeżeli do Relacyinych, toć nie było racyi w Drugim Punkcie powtarzać in Pactis Conventis te Słowa: A w Sądach Relacyinych per Pluralitatem Votorum Senatorow Decreta conscribi curabimus.

Godna wszelkiey Consyderacyi y ta Przyczyna, gdyby Pacta Conventa 1736. nakazywały Pluralitatem Votorum w Sądach Assessorskich, toby przynamniey ten Punkt in recenti miał był swoją Exekucyą, ut Pluralitas Votorum w Sądach Assessorskich concluderet, ale kiedy z jedney Strony Sąd Assessorski przez samych JchMćć PP. Pieczętarzow exploratis Votis Consultivis Assessorow, bez naymnieyszey kwestyi y trudnosci decydował, z drugiey Strony Ordynacya Sądow Zadwornych konstytucyą za Jana III. we wszystkich Punktach stwierdzona była in Omni usu è Regula Sądom Assessorskim do tego Czasu, Jakie tedy Vota decisiva Assessorom przyznawać? Jak Jch pluralitatem utrzymywać.

Bo gdyby Rzplta de Pluralitate Votorum w Assessoryi była tego Zdania, jakich Assessorow? jak naprzykład Deputatow na Trybunał; Jnaczna czytałaby do Aktualnego Sądzenia Wielosć Assessorow, bez ktorychby Assessorya Sądzona bydź nie mogła y opatrzyłaby modum subsistendi

dla Sądzących Assessorow; Przepisałaby na koniec dla nich Przysięgę. Ale kiedy tych Artykułow y Opisania w żadnym Prawie nie masz /: ponieważ Przysięga proprio motu super sola arcana Szłubie od Lat dwuch jest in Praxi: / Zco tedy fundamento et Jure przyznawać Assessorom potestatem decidendi bez konsensu y Konstytucyi Rzpltey, ktora primò Instantiâ Sędziom Artykuły y Przysięgę ad rectè Judicandum przepisała.

Na ostatek, kiedy Sąd Assessorski in fundamento Praw, osobliwie Konstytucyi 1683. za Jana III. Ordynacyą Sądow utwierdzającey, był ab immemorabili Aevo, y jest in Possessione Sądzenia przez Samych Pieczętarzow, toć trudno detrudere bez wyraźney Konstytucyi de hac Possessione et Authoritate Judicandi, y Reprezentowania w tym Sądzie Assessorskim Osoby samego Najaśnieyszego Pana ad Solas Interpretationes et Illationes arbitrarias, alias podobnym Sposobem y fundamentem mógłby kto zakwestyonować: I Sądy Marszałkowskie większe Sprawy /: bo Vitae et Necis :/ a przecie sine Pluralitate Votorum decydujące.

Gdyby etiam wyraźney Konstytucyi 1683. za Jana III. nie było, Ipsa Praxis Curiae in decidendo vim Legis assumens, et plus quàm a Saeculo acceptata utrzymuje y broni Pieczętarzow, że Sami absq́ Pluralitate sądzili y decydowali; za coż tedy teraz tę mają ponosić krzywdę, y to Im odbierać, co Im dawno Rzplta suorum Jurium Domina nadała y pozwoliła, ut Judicarent et deciderent —

Insuper

Insuper tenże Argument Pluralitatis Votorum nie może się fundować na tych Słowach Pactorum Conventorum 1736. Na Sądach Seymowych Zadwornych y wszelakich Innych Sądach etc. aby hanc praetensam pluralitatem Votorum wnosić do Assessoryi, bo każdego Sprawiedliwie konwinkować można; gdyby te Terminy Pactorum Conventorum, teraz namienione, miały Sąd Assessorski stringere ad Pluralitatem Votorum, to pari ratione y Sądy Marszałkowskie, y Sądy Hetmanskie; bo Pacta Conventa wyraźnie mowią, y w Inszych wszelakich Sądach, toć w Marszałkowskich, toć y w Hetmanskich, oprocz Seymowych Zadwornych, kiedy w Inszych wszelakich Sądach.

Ale o Sądach Marszałkowskich y Hetmanskich byłaby arbitraria Interpretacya, tak tym bardziey o Sądach Assessorskich mających wyraźną Ordynacyą, żeby sami Pieczętarze sądzili, chyba że te Sądy z swojey dawney wypadną, kiedy, wielki był by Argument z tego Artykułu Pactorum Conventorum na Zmnieyszenie Jurysdykcyi Sądom Marszałkowskim, Sądom Hetmanskim, Czas pokaże.

A nayrzetelniey do tego Interessu mowiąc: że jako Pacta Conventa do Samego Najasnieyszego Pana dawającego w Osobie swojey Zdanie w Sądach Seymowych y Relacyjnych regulują się. Konstytucya zas o Porządku Sądzenia Assessoryi sciąga się do Pieczętarzow, tak Pacta Conventa od Konstytucyi dla wszystkich do Innego zmierzającą Terminu Prawa 1683. dla Ich Mściow PP. Pieczętarzow nie znoszą, y przez żadne Explikacye znosić nie mogą bez Seymu.

Przyczyny y Racye
Że po wypadłym Dekrecie w Trybunale Lubelskim z Imścią Panem Koszeckim ferowanym, Sądy Assessorskie illatenus sine Lasione Prawa y Jurysdykcyi Ministeryi sądzić się nie mogą.

Racya 1.

Sąd Assessorski według Ordynacyi swojey Konstytucyą 1683. stwierdzoney, będąc ex Origine sua supremum, a mając Dekreta Relacyine y Jnne jeszcze za Zygmunta III. de non appellabilitate et Pœnalitate Præjudicata, a oraz żeby się nie zdawał akceptować Dekretu Trybunalskiego z Imścią Panem Koszeckim, gdyby miał swoią reassumować Jurysdykcyą; powinien przeciwko komukolwiek appellującemu, na fundamencie pomienionych Dekretow reserwować ratione pœnarum salvam viam agendi contra Appellantem, Rezerwuiąc trzeba znowu do Trybunału powracać y dawać Justyfikacyą swego Dekretu, będąc przymuszonym wydanemi Terminami; Żeby tedy w każdey Sprawie w Assessoryi osądzoney ustawicznie do Trybunału nie powracać, y z swoich Dekretow przed Trybunałem nie justyfikować się, czego wyraźne Prawo vetat, słuszna rzecz y Sprawiedliwa Sądzenia Assessoryi supersedować, ani kto może sarknąć na to, bo trudno od Sędziego Assessorskiego wyciągać, żeby w Prezydowaniu swoim na Sądach Assessorskich Osobę samego Najaśn. Pana reprezentując, ustawicznie w Trybunale siedział odpowiadając na Aktorat Wozy, a condita Republica nie praktykowaney, obstantibus Constitutionibus Annorum 1633. Volum. 3. fol. 806.

806. 1699. Vol. 6. fol. 78. ktore wyraźnie zakazuią, żeby Trybunały nie wdawały się w Sprawy y Dekreta Assessoryi.

Racya 2.

Gdyby ktory z Jaśnie Wielmożnych Pieczętarzow na na Stratę daremną Zdrowia y fortuny był rezolwowany sądzić teraz Assessoryą; Co za pożytki Sądzenia tego stante Decreto Tribunalitio, ktory pre pisawszy Dekreta Relacyine y Assessorskie otworzył Drogę Appellacyom do Sądow Relacyinych. Co mowię za pożytek y potrzeba, kiedy po Dekrecie Trybunalskim Dekreta Assessorskie Exekucyi swojey żadną miarą mieć nie mogą; y tak tę rzecz obiaśniam: Przegrawszy kto Sprawę w Assessoryi, appelluje na Sądy Relacyine; będzie non admissa czyli refutata Appellatio, choćby sine reservatio ne pœnæ; wypadną od Strony Mandaty na Sądy Relacyine de Appellatione refutata, lub de gravamine, ktore wydane Mandaty muszą zatamować Executionem rei Judicatæ ile według Konstytucyi 1726. może mowić a pari y o Dekretach Assessorskich, że ktore vim Legis sapiunt, exekucyi swojey mieć nie powinny, ile że Strona, ktoraby przegrała, zawsze zostanie temeraria w nadzieję wydanych Mandatow y przyszłey wygraney na Sądach Relacyinych. A zatym kiedy Exekucya Dekretow Assessorskich być nie może, coż za Pożytek z Sądzenia Assessoryi, lepiey Stronom unikając Expensy prosto wydać Mandaty na Sądy Relacyine.

Racya 3cia

Poniewaź publiczne y tak zwane Utrzymania zachodzą, żeby w Sądach Assessorskich nie JJ. WW. Pieczętarze jak Prawo 1683. mieć chce, ale Pluralitas Votorum decydowała, więc wielka y

nowa trudnosc od Wieku niesłychana, tamująca
wyraźnie Sądy Assessorskie, należałoby wprzod Ią
uspokoić, aniżeli do Reassumpcyi Sądow przy-
stąpić. Tę mowię trudnosc, kto ma teraz należeć ad
Pluralitatem votorum w Sądach Assessorskich, czyli
IchMć PP. Assessorowie, o ktorych nigdzie nie czy-
tam in Volumine Legum Prawa, ani o Ich Przysię-
dze, a tym bardziey żeby mieli mieć votum deci-
sivum, a przecie Rzplta, gdyby to mieć chcia-
ła, naznaczyłaby, wiele y jakich Assessorow do-
bierać, opatrzyłaby Im modum subsistendi, o-
pisałaby Ich Przysięgę; In quo tedy fundamento
et Jure dawać Assessorom potestatem decidendi?
Nie JJ. WW. Senatorowie, bo ci należą tylko prócz
Seymow do Sądow Relacyinych inferenda Senten-
tia. In Senatus vero Consilijs y w Sprawach po-
tocznych według Konstytucyi 1576. tylko Ra-
dy a nie Decyzyi, ex praescripto Legum Naiaśń
Panu potrzebować incumbit. Delegować zaś
IchMćiów Panow Senatorow sub Praesidentia JmćX.
Xdza Biskupa do Sądzenia Assessoryi, nie wiem
na fundamencie ktorego Prawa, kiedy wprzod
te Sądy JJ. WW. IchMćiów PPom Pieczętarzom, ja-
ko Praesidującym oddała Rzplta, według Or-
dynacyi 1683. Relacyine zaś Sądy nie przez
delegowanych IchMćiów PPow Senatorow, ale w O-
sobie swojey z IchMć Panami Senatorami, jux-
ta Pacta Conventa, sequendo Pluralitatem Vo-
torum sądzić należy. In Casu vero Delegatio-
nis IchMć Panowie Senatorowie byli jako Com-
missarij delegati, consequenter Judicium Com-
missoriale w sobie repraesentarent, a Judicio
autem Commissoriali praescripsit Prawo Ap-
pellacyę do Sądow Assessorskich.
Ani żadne Reskrypta, lub Diplomata Regia

oprocz

oprocz Kommissarskich, jakowąś Inną Jurysdyk-
cyą w Sądzeniu podobną Assessoryi uformować mo-
gą; bo takowe nowe Jurysdykcye dependują a
decisione et Constitutione Rzpltey, żeby Judicata
miały suam securitatem, a nie a Diplomate Re-
gis, lub alio Instrumento, bo na to trzeba wyra-
żnego Prawa y Konstytucyi.

Racya 4ta.

Kiedy Jurysdykcya Sądow Zadwornych na tak mocne
Zamachy z swojey wypada Kluby, trudno sądzić, po-
ko nie przyjdzie do swego dawnego Stopnia, bo w tey
Sytuacyi Sądzić, jest niewiedzieć y nieuznawać u-
chyloney Jurysdykcyi Sądow, ktore ante omnia po-
dług Prawa powinny przyjść do swojey Istoty, na
ten czas, oddaliwszy Prawo przeciwne przeszkody,
przystąpić de Reassumpcyi Sądzenia Assessoryi.

Na Wsparcie tych Przyczyn y Dowodow Dwie jesz-
cze Reflexye są godne powszechney Wiadomości:

Pierwsza.

Wiadomo to wszystkim, że wprzod mocno utrzy-
mywano, że powinna bydź Appellacya od Sądow
Assessorskich na Relacyine, teraz że Pluralitas
Votorum w Assessoryi konkludować powinna; Coż
za Potrzeba? żeby Pluralitas votorum konkludowa-
ła, kiedy pojdzie Appellacya według Allegacyi
pretendowana, bo czy to sami JJ. WW. Pieczętarze
czy cum Pluralitate sądzić będą, to Sądy Rela-
cyine kassować mogą.

Jeżeli zaś Drudzy collimant do tego, że y appel-
lacya od Dekretu, y Pluralitas votorum w Assesso-
ryi bydź powinna, tą Sądy Ziemskie y Grodzkie
będą majoris Authoritatis, aniżeli Sąd JKMći
Assessorski pod Prezydencyą y Decyzyą JJ. WW.

Pieczętarzow Prawem ustabiliowany, bo w Sądach Grodzkich y Ziemskich, sam Sędzia decyduje, a Sąd Asseßorski, tak wysoki w Prærogatywach swoich, y Appellacyi y Pluralitati votorum noviter ma subjici, bez żadnego na to wyraźnego Prawa

Druga.

Ponieważ tak mocno chcą Innym wyperswadować że juxta Pacta Conventa Krola Michała y teraźnieyszego Nayjaśń. Pana, koniecznie pluralitas votorum w Sądach Asseßorskich konkludować powinna /: bo tak Prawo wyraźne Pactorum Conventorum czynić każe :/ Toć JJ. WW. Pieczętarze à Sæculo nie mieli Prawa sami formować Dekretow Asseßorskich, y jeżeli formowali, to przeciwko Prawom wyraźnym; Jeżeli przeciwko Prawom, Toć y Dekreta wszystkie subsunt Invaliditati, y tym sposobem mogłyby bydź wzruszone; ponieważ sam Alfabet Prawa ex Judice Legitimo, Actore et Reo, Judicium componit. Jeżeli nie był Judex legitimus, toć y Dekret Jego illegitime ferowany, w czym ani bona fides, ani żadne Reskrypta mogłyby legalizować illegitima Judicata, bo niemają tyle Wagi y Waloru, kiedy przeciwko Prawu y Konstytucyom formowaną stabilire. I ten-to będzie z tych Zamysłow Pożytek, propter bonum publicum, że tak wiele Dekretow poydzie ad trutinam et Juris-dicas quæstiones nie bez Zamieszania całey Oyczyzny, zostawiwszy

Posteritati Przykład, jak

prywatne Interessa

Bono Publico zwy-

kły szkodzić.

Notanda

Na Utrzymujących, Iż w Sądach Zadwornych J. K. Mci Pluralitas Votorum iść powinna, y że te Sądy delegowani per Rescriptum Senatorowie sądzić mogą.

Naypierwszy Strony Jedney trzeba zważyć fundament, na ktorym się zasadza, są Pacta Conventa A°: 1733. Nayjaśnieyszego szczęśliwie Nam, a day Boże naydłużey panującego Augusta III. ktore nauczają Nas w tych Słowach:

Pact. Conv. 1733. Art. 41. Na Sądach Seymowych Zadwornych y Innych wszelakich Sprawy wszystkie, tak jako z Regestru przypadać będą, non immutando Ich ordinem, sądzić będziemy, y nic czynić in præjudicium Justitiæ et Injuriatorum nie będziemy, conformando Sententiam Nostram ad Pluralitatem Votorum, ktora zaraz in triduo sine Depactatione vel immunitate Stronom in debita forma et securitate wydawana bydź powinna, Takie Jurysdykcyi kurlandskich in Terminis circumscriptis prævijs Intimatorialibus nieopuszczać deklarujemy.

Niech teraz każdy zważa, Iż ten Artykuł, generalnemi terminami o Seymowych Zadwornych y Innych wszelakich obmawia Sądach. Ten też Punkt Stosowania Sentencyi ad Pluralitatem Votorum, według rozsądnego Rozumienia, jedynie do Seymowych regulować się ma Sądow, Co że tak a nie Inaczey jest, też Same Pacta Conventa, na ktorych złey Explikacyi jedynie się tak zasadzają, te mowię Pacta wszystko objaśnią; bo zaraz po wypisanym tym 41., Artykule, na ktorym się tak zasadzają; następuje Ark

[T]rydziesty Drugi Artykuł w tych Słowach:

Eorundem Pact. Conventorum Art. 42.

W Sądach Zadwornych, według opisanych Praw Henrykowskich, ex Sententia S. P. Urzędników przy Nas będących postępować, y Deliberacye trzeciego Dnia expedyować, y wszystkie Sprawy przeszłe jeszcze nie decydowane expediri curabimus.

Toć to podobno ten 42. Artykuł o Zadwornych mowi Sądach, ale nie wyższy, a w tym nie ma Wzmianki de Pluralitate Votorum, lecz o Jedney Sentencyi Urzędników, to jest Urząd krola sprawujących kanclerzow, jest mowiono; Ale jako każde Pacta Conventa jedynie tylko, że dawniey stanowione Prawa in suo Esse konserwowane będą, ostrzegają, Nam zaś nowych nie fundują. Tak podźmy do Prawa, Niech pokaże kto w Prawie Assessorom Sądow Zadwornych Activam decisivam daną moc, Niech kto wyczyta. Że zaś kanclerze takową Mocą mają Prawa Prerogatywę, Prawo Nas uczy, mianowicie konstytucya R.u 1683. za krola Jana III. uchwalona, w tych będąca Słowach:

Konstytucya 1683.

Nisi Manifestum aliquod Documentum vel Notorietas nova adsit, quo Casu Generosus Notarius ante Extraditionem ad Illum Dnum Cancellarium vel Vice Cancellarium qui tunc Judicijs praeest, vel qui eam Causam judicavit, referet, Illi pro suo arbitrio et memoria intellectis Illationibus corrigant, subscribant, et correctam Copiam Gnoso Notario remittant.

Toc cytowanego Prawa 1683. Słowa dowodzą, że JJ.WW. Pieczętarze, ktory z nich w ten Czas zasiada, qui tum Judicijs praeest, mają moc Poprawienia Dekretu bez żadney do Assessorow Referencyi. Drugi tegoż Prawa Punkt jaśniey jeszcze dowodzi, iż Decyzya w Sądach Zadwornych

J. k. Mści

J. k. Mści przy Prezydencie Sądow jest, to jest Jednym z JJ. WW. Pieczętarzow, jako sequitur:

Ex Constitutione 1683.

Judicia autem S.a R.a M.tis et eorum Praesidentes Cancellarius et Vice Cancellarius R.ni, nonnisi ex eodem Regestro ordine illo, quo inscripta fuerint, Causas acclamari mandent, easdemq[ue] taliter ordinate acclamatas judicabunt, et non attenta quavis et quarumvis Personarum Instantia, et non secundum merita Personarum decident.

Już rozumiem, jawniey mowiącego Strona pretendować nie powinna Prawa, bo wyraźnie mowi, Cancellarius et Vice Cancellarius Causas decident. Więkiem też na koniec ta z Prawa uformowana, że trwała Ustawa, w Decyzyi przy JW. kanclerzu lub Podkanclerzem, Stare Nas uczą Dzieie, wyswiadczają Metryki, kronikarze upewniają. Wiadomy wszystkim, Czytaniem się bawiącym, podswoy Czas Dystyngwowany Oyczyzny Naszey Senator, rectitudine Sentymentow znakomity, Bogoboyny, boć Swiątobliwie sam Biskupem będąc, de recte gerendo Episcopatu tak chwalebny Swiatu wydał Traktat Stanisław Lubienski Biskup Płocki, Naśladowania nieomylnie godzien in operibus suis posthumis editis fol. 218, in amica Pharenesi Thomae Zamoyscio, dum Regni Vice Cancellarius renuntiaret data, w te niepochlebnie pisze Słowa:

Ex Opere Stanislai Lubienski Episcopi Plocen.

In quo quidem Judicio Officium Referendary est, non solum, ut interrogatus dicat Sententiam, verum etiam ut ex Judicato in quo Causas Judicandorum inscribuntur easdem servato ordine acciri jubeat, ac deniq[ue] Decretum

quale Cancellarius ex Sententia Con-
silliariorum; quam tamen, si aliter
visum fuerit, sequi non tenetur, pro-
nuntiaverit, Partibus deferat.

Toć że ten Sławny Statysta, jako godzien Naslado-
wania, tak też w Czasie teraźnieyszym Wiary
godnym od Potomkow rozumiany bydź powinien,
a ten wyraźnie mowi: Cancellarii tamen, si
aliter eis visum fuerit, Sententiam Con-
siliariorum sequi non tenentur. Toć wy-
raźnie mowi Sławy godny wzwyż wzmian-
kowany Statysta, Iż Kanclerze Pluralitatem
Votorum sequi niepowinni, tylko że przy nich,
jako Prezydentach Sądow Krolewskich deci-
siva Sententia. Z ktorym Zdaniem zgodził się
nieodrodny Cytowanego Biskupa Płockiego
Potomek teraźnieyszy Prymas JO. Xiąże Jmć Lu-
bienski, gdyż rownie to przyznał, Iż przy Kan-
clerzach Decyzya, Iż oni Sprawy w Sądach Za-
dwornych decyduią; tegoby się zaprzeć nie mogł,
bo swiadczy Opus Jego pod Tytułem: Swiat we
wszystkich swoich Częściach będący przez Xdza Wła
dysława Lubienskiego Scholastyka Krakowskiego
Kanonika Gnieźninskiego, Proboszcza Jnfułata
Łaskiego Tom. 2do 1740. w Drukarni Wrocław
skiey wydany fol. 354. Titt. O Kanclerzach y Pod
kanclerzech te mowi Słowa:

Ex Opere 1740. Władysława Lubienskiego Prymasa.

Obligacya Kanclerzow lubna Ich Mieyscu
Podkanclerzech jest, Responsa krolewskie
w Mowie Publiczney od Tronu wyrażać,
w Senacie proponować, Senatus Consul-
ta, Decyzye krolewskie, Seymowe
Obrady y Dekreta drukować kazać

y

y publikować, Na Sądach Assessorskich prezydo-
wać, w wszelkich Sprawach za Dworem ap-
pellacyinych decydować.

Toć jawnie przyznaje, Iż na Sądach Assessorskich
w wszelkich Sprawach decyduią Kanclerze, a-
leć to mnieyszy Argument po wyżey cytowa-
nych Prawach; To tylko servit na Dowod, jako
położono Roku 1740. Xiąże Jmć Prymas swoje
Zdanie Luci Publicæ wydał, uznając, że Jego Dziad
Biskup Płocki niechybnie wypisał Prawdę. Po
tym Uznaniu in Aº. 1740. żadne już poźniey
nie nastąpiło Prawo, ktoreby odmienić Senty-
menta nakazało. Więc JO. Xiąże Jmć Prymas raz
wypisanego niepowinien odmieniać Słowa, boć
verba volant, lecz scripta manent.

Ustawiczna tego też do tych Czas zażywana na-
ucza Praktyka, że JJ. WW. Pieczętarze Plurali-
tatem votorum, si aliter eis visum fuerit, se-
qui non tenentur według Zdania Stanisława
Lubienskiego Biskupa Płockiego, Naśladowania
niewątpliwie godnego.

Wyraziło się, jako nigdy o podobney Myśli ni-
gdzie się niedoczytuię, aby Pluralitas Votorum
w Sądach Zadwornych iść miała, objaśnili to
Statyści Oyczyzny, Biskup Płocki, y teraźniey-
szy JO. Xiąże Jmć Prymas, dobrze świadomy Istoty
tych Paktow Konwentow Anni 1733. bo w Lat
Siedm potym też Xiążkę wydał, to jest Aº. 1740.
Na koniec in Persona przytomnych wspomnia-
nych Paktach Konwentach Anni 1733. doczy-
tać się można tych Słow: Praesentibus Ni-
colao Wyżycki, Decano, Vladislao Lubinski
Scholastico Cathedralibus Cracoviensibus.
Toć y to comprobat, Iż Xiąże Jmć Prymas
przytomny Paktom Konwentom o Ich Isto-
cie dobrze był świadomy, a jednak potym

w Lat Siedm upewnia /: jako się wyżey wyraziło :/ Iż Kanclerzow Obligacya jest w Sądach Assessorskich decydować Sprawy. Toć że teraz dawniey in Lucem prolatæ Sententiæ z Druku, wypadłe mu Zdaniu swemu własnemu sprzeciwiać się, jakby można? cale nie wiem.

Na nowo wywozi mający bezprawia Machynę, to jest Wyznaczenie Senatorow, lub kogożkolwiek na Mieysce JJ. WW. Pieczętarzow do Prezydowania w Sądach Zadwornych, niewiedzieć co mowić; bo podobnych w Myśli Przypadkow Wieki nam nie wystawiają, y dopiero Koło teraźnieyszy taką myśl mogło splodzić, bo barzo bujny. Że bowiem JJ. WW. Pieczętarze ex re sui muneris są Nati Judiciorum PostCurialium Præsides, upewniają Nas w tychże Sądach jak naydawniey wypadłe Dekreta, objaśniają też Prawdę Prawa gruntują Wiekow Dzieje, opisujący Hystorycy. Nayprzod niż Prawa nam na Piśmie przez Kazimierza Wielkiego były nadane, że już Sądy Zadworne odprawiały się, y że w nich nie Senatorowie Deputowani, lecz Kanclerze zasiadali; daleko przed pierwszym Anni 1347. Statutem, upewniają Nas Hystorycy, mianowicie Martinus Cromerus in Libro de Magistratibus Polonorum fol. 101. w tych Słowach:

Ex Historia 1300. Martini Cromeri

Sunt etiam Cancellarij Cognitores Causarum et Provocationum ab Urbanis et Oppidanis Præfectorumq; Judicijs ad Regium Tribunal devolutarum.

Toć że ten Autor opisujący 1300. Wiek, upewnia że JJ. WW. Kanclerze cognoscebant Causas y Appellacye, ktore się działy od Miast y Grodow /: jak na ow Kas jeszcze szło :/ do Sądow Assessorskich, bo jak prędko uformowane zostały Sądy

Zadworne

Zadworne, tak zaraz y JJ. WW. Kanclerze w nich prezydować zaczeli.

Upewnia toż samo Konstytucya 1683. Volum 5. fol. 662. za Krola Jana III. uchwaloną, bo kiedy Rzplta w trzech zgromadzona Stanach Moc zupełną nad wszystkiemi Jurysdykcyami, Prerogatywami, Honorami, Dobrami y Życiami mająca niechciała raz ustanowioney commutare Regiminis formam hanc, quam habet, Potentiâ, tak dalece, Iż Opisu około Sądow Zadwornych JO. K. Mśi Assessorskich żadnego nieuczyniła, dopokiby non accessit Consensus na to JJ. WW. Pieczętarzow, toć præsupponebat, Iż nikt to Inny, lecz Jaśnie Wielmożni Pieczętarze do tych Sądow należą, I to zważać należy, jakimby Prawem tych, ktorych Trzy Stany Rzpltey tak dalece szanowali, kto Inny śmiał podsiadać, że jest tak a nie inaczey, Iż Rzplta Praw absolutna Stanowicielka, a jednak ten miała Wzgląd, Iż bez konsensu JJ. WW. Pieczętarzow w Opis Sądow Zadwornych wchodzić niechciała, prærecensito folio wzmiankowane anni 1683. Prawo w tych uczy Słowach:

Constitutio 1683.

Ordynacya Sądzenia Spraw w Sądach Naszych Zadwornych, już in praxi et usu laudabili będącą, authoritate præsentis Conventus, accedente Consensu Wielmo Jana Wielopolskiego Kanclerza W. Kor. Pnata Małopolskiego, Starosty Krakowskiego y Wielebnego Xdza Gnińskiego Podkanclerzego teraźnieyszego Kor. in toto approbujemy y umacniamy.

Niech mi kto dowodną da racyą, dla czego tu wyrażony ten jest konsens dany od JJ. WW.

Pieczętarzów, czemu podobnego od JO. Xcia Prymasa y Jnnych wyżey posadzonych Senatorów konsensu w tym Prawie niedoczytujemy się? Żeby zaś nie mówiono, Jż to ob Dignitatem Osob, nie Honoru y Podnosci Kanclerstwa to się działo, dowodzi dalszy Punkt tegoż samego Prawa:

Commisimus Jllmis et Rndissis Dnis Joanni Małachowski Pro Cancellario Regni et Joanni Comiti in Pieskowa Skała Wielopolski Supremo Regni Cancellario, quatenus Jlli pro munere suo modum adinvenirent, et constituerent ettc.

Wzałtu Jnszemu Podkanclerzemu koronnemu zlecono Ordynacyą Sądów Zadwornych opisać, nie temu, który w konstytucyi specyfikowaney wyżey jest. Trzeba na koniec zważać Słowa tego Prawa, Jż wyraźnie mówi, że ten Opis Zadwornych Sądów jest zlecony JJ. WW. Pieczętarzom, aby to pro munere suo, toż ex vi Urzędu swego to wykonali. A zatym gdyby Rzplta cała, Praw absolutna Pani, w trzech zgromadzona Stanach ten na JJ. WW. Pieczętarzów miała Wzgląd, że bez Jch konsensu Ordynacyi Sądom Zadwornym stanowić niechciała, że onez spisać, nie komu Jnszemu pro munere suo, tylko JJ. WW. Pieczętarzom zleciła, więc Respekt przynależyty od kogożkolwiek, choćby Dwuch Stanów, Ciż JJ. WW. Pieczętarze podobnie mieć powinni, bo nikt Jnny, prócz JJ. WW. Pieczętarzów Prawa do Sądów Zadwornych nie ma y na nich prezydować bez Lezyi Prawa nie może.

Jeszcze więcey zważać mamy, Jż kiedy Krol Jan III. tęż samą przez JJ. WW. Pieczętarzów ułożoną

ną Ordynacyą Sądów Zadwornych własną podpisał Ręką, również Jey Obom JJ. WW. na ów czas Pieczętarzom podpisać zlecił, jako to z Słów tegoż Prawa patet:

Ordynacyą Sądzenia Spraw w Sądach Naszych Zadwornych z Woli Naszey spisaną przez Nas y WW: Pieczętarzów koronnych podpisaną.

Teraz się znowu pytać mogę, za co JJ. WW. Pieczętarze już przez Krola JMści podpisaną tęż Ordynacyą podpisali? Nieznaczyż to, że Krol Jan to potrzebne bydź widział, aby JJ. WW. Pieczętarze nati Sądów Zadwornych Praesides, Ordynacyą tymże Sądom ułożoną podpisali, że ciż JJ WW. Pieczętarze, nie kto Jnny, są Presides Sądów Zadwornych, Toż Anni 1683. upewnia Prawo, nayprzod w tych Słowach:

Constitutio 1683. Functi itaq[ue] Officio Jidem Jllmus et Rndsus Judiciorum Curiae Regni Praesides Cancellarius et Vice Cancellarius modum praescripserunt et ordinarunt.

Tudzież daley w tych znowu Słowach:

Praesentem vero Ordinationem in vim perpetuae Legis, non duntaxat, ab Jllmis et Rndmis Judiciorum Praesidibus ettc.

Potym w tych Słowach:

Judicio autem Sae Rae Mttis et eorum Jllmi Praesidentes Cancellarius et Vice Cancellarius Regni, Causas ex Ordine Regestri acclamari mandent.

Dosyć rozumiem na cytowanych Prawa Punktach kilkokrotnych, że JJ WW. Pieczę-

tarze są nati et indubitati Sądow Zadwornych Præsides. Niech zneguje kto, że Prawa słuchać nie potrzeba, bo inaczey to Prawo upewnia, że JWW. Pieczętarze są Præsides Judiciorum Curiæ Regni; Niech, kto nie wie, spoyrzy in Vol. 6tum fol. 675. Pozwolenie Sądzenia Assessoryi w Niebytności Naszey, a znaydzie w tey Konstytucyi, kto sądzić powinien Assessoryą w te Słowa:

Constitutio 1736. Że dla Szczupłości Czasu Sądy Nasze Zadworne nie mogą expedyować farraginem wielu Spraw pod Czas Seymu, tedy Sitientibus Justitiam chcąc subvenire, pozwalamy Wielm. Kanclerzowi, ilekolwiek przyszłoby Nam się do Państw oddalić, sądzić sub Absentiâ Nostrâ też Sądy Assessorskie; W Niebytności zaś Wielmo Kanclerza Wielmo Podkanclerzy sądzić mocen będzie.

Otoż każdemu łatwo się nauczyć można Prawa, komu to daje moc sądzić Sądy Assessorskie, czemu nie komu Innemu, lecz JWW: Pieczętarzom, już na to y Słowa wymowić nie można.

Naucza Nas Hystorya Nasza o Jednym za Życia y Panowania Krola Jana III. Przykładzie, że kiedy Pieczęci W. Xięstwa obydwie przez lat trzy wakowały, supplikowały miasta y Inni sitientes Justitiam, aby Krol Jan o Sprawiedliwości w Sądach Zadwornych prospicere raczył z racyi niedoyścia Seymow zatrzymaney, bo Pieczęci Krol bez Seymu konferować nie chciał, to wolał Krol Jan III. nieczekając Seymu

mu Pieczęć w Xięstwie Litt. Maryanowi Ogińskiemu konferować, ktory potym drugi raz coram plenis Ordinibus na Urząd kanclerski 1685. przysiągł, aniżeli Senatorow do Sądzenia Assessoryi wyznaczyć, bo wiedział to Prawu naczbyt przeciwne. Niechże teraz każdy zważa, jako w każdym Razie Prawa wenerowano y Ministerya. Jakiby to był Sąd przez wyznaczonych Senatorow, niebyłby Zadworny JoK. Mści; bo Zadwornych Sądow Dekreta Kanclerz y Podkanclerzy podpisuje, y Relacya Pieczętarzow na Extraktach Dekretow Zadwornych do necesse bydź muszą. Toby też naybardziey do złamania Prawa contribueret, żeby miał Sądy sądzić Referendarz koronny, ktoren jakie ma po sobie Prawo, niech czyta in Vol. Imo fol. 529. Statut Ao: 1538. Za Zygmunta I. w Piotrkowie stanowiony informat w tych Słowach Titt. de Referendariis:

Statut 1538. Sigismundi I. Referendarij Nostri querelis tantummodo et non Judicijs secundum Statuta Regni intendere debebunt, neq̃ se deinceps Judicijs Secularibus immiscere poterint.

Niechże teraz każdy weyrzy, jeżeli Referendarze mają moc Sądzenia jakieżkolwiek Sądy!

Gdzież ten Reskrypt, ktoryby tych Senatorow wyznaczać miał na Prezydencyą Sądom Zadwornym, jakie ma z Prawa Obostrzenie Pacta Conventa Najaśnieyszego szczęśliwie Nam, a day Boże jak naydłużey Panującego Pana Anni 1733. w tych naucza ją Słowach

Pacta Conventa 1733. Judicata quorumvis Magistratuum osobliwie Sądow Naszych per Rescripta aby wzmieszane nie były sub Nullitate eorum przestrzegać będziemy.

Że już Prawo definit, iż takowy Reskrypt Nullitati subjaceret, rownie wnosić należy et de Securitate Judicatorum.

Ufać na koniec w to można, że tak daleko niktby się w tak przeciwną Prawu nie pusił scieżkę, aby tey Juryzdykcyi podjąć się miał, y to tylko na postrach ta rozwiana Wieść, boć przecie tak daleko Polska nie zabrnęła, aby tak głęboko Prawa nieznajomi ukazywali się Regni Concives.

Nec tanti crederem Sarmatam facti capacem

Copia Responsu JO. Xcia JMci Xdza JMości Prymasa na List Deliberatorium JKr. Mci P. N. Miłło. Przedseymowy in Aº 1760.

Kiedy naywyższa Wola tak Serce WKMści urządziła, żeś Mię Nayjaśnieyszy Panie w pierwszym krześle Krolestwa osadzić raczył, y na tych Miast otwierać mi Prymasowi Usta każesz do Wyrażenia y Piórem Okreslenia Rady około Potrzeb Oyczyzny. Naypierwey oswiadczam Podziękowanie WKMści nietylko za powierzoną mi Prymacyalną Dostoynosć, ktorey Wdzięczność Sercem moim rządzić y Głosem publicznym objaśniona będzie; Ale wraz za Oycowskie Mysli y Czyny WKMści około Całosci dotąd Pokoju w tym Krolestwie swoim utrzymanego.

Większa Część Europy w Ogniu Woyennym goreje, Państwa Dziedziczne WKMści Stos cały Ognia tego wytrzymują, Sciany Nasze po tylo razy zapalone Wasza Krol. Mść Pan y Oyciec Nasz Sercem Łaskawym y Staraniem usilowanym one zastawiasz, bronisz y strzeżesz. Jesteśmy dotąd ucaleni w Pokoju spoczywamy Snem smacznym na Łonie Oycowskim WKMści, y jezeli ten Swobodny Sen w Letarg przemieniać się widzi w Nas, WKMść wzbudzasz, y taki Sen przerywasz, Zachęcasz do Rady, y zapalasz Nas do Myslenia o Sobie, naznaczasz Rady, wyznaczasz Seymy walne, wszystkie te są dotąd bez Skutku, Czemu! Bo Dobroć WKMści tak jest słodka Synom Oyczyzny, tak smaczna, że w niey każdy nie ledwie żyć pragnie, ale wraz Oyczyznie obumiera; każdy mowię Dobro swoje w Sercu nieudzielne, zachowuje, Dobro zaś Oyczyzny całe mniey waży y onego odstępuje.

Trafilismy Nayjaśnieyszy Panie na te Czasy, na te obyczaje, w ktorych Bog zapomniany, Wiara oziębła, Przysięga za nic, Prawa Znieważone, Oyczyzna wcale zapomniana.

Każesz WKMść na zbliżający się Seym Walny wytuszczyć Zdanie moje, ale Nayjaśnieyszy Krolu pierwey by potrzeba każdego Syna Oyczyzny tey, zachęcić, zapalić y na Sercu wzruszyć do Jednosci, do Zgody,

y do prawdziwey Miłości Oyczyzny. Niech każdy podług Przysięgi pilnuje swojey Powinności, ktorem Praw jest, niech Straży Praw pilnuje, a sam Ich nie przestępuje; w Radzie Krolestwa osadzony niech radzi według Prawa, według Sumnienia; Senator wyznaczony, niech w Radach Woiewodztw zawsze przytomnym będzie y Seymikow pilnuje; Sędzia jakiżkolwiek jest, niech Sprawiedliwości pilnuje; kto zas Prawa przestępuje, Wasza Krolewska Mość, jako Pan y Oiciec, masz Moc Dobroci swojey ująć, pogrozić y napomnieć, wszak kto Przysięgę łamie, zapewne przeciw Bogu czyni y woiuje.

Przeto czyli możesz WKrol Mć cierpieć w Radzie swoim Przeciwnych Bogu, Sobie, y Oyczyznie Synow; są Prawa, są kary, od Przodkow WKMści wyznaczone na Podobnych Przestępcow, wielebym Naiaśn. Panie na Seymie przyszłym radzie potrzeba dla Przywrocenia z Kluby Praw wypadłych, ale Okoliczności Woyny teraźnieyszey Czasowi są przeciwne, A jeżeli kiedy, teraz nade wszystko Seym jest naygwałtowniey potrzebny, przeto nie może bydź Wielością Materyi obciążony. Ja Naiaśn. Krolu Zdanie moje jedynie na trzech Potrzebach naywalnieyszych Zakładam y do Uwagi Tronu podaię.

Naypierwey Ekonomią wewnętrzną y zewnętrzną sądzę bydź w Oyczyznie Naszey nayzbawienneyszą y naypożyteczniejszą, bez tey Państwa giną lub przemieniaią się; w tey ułożoney doskonale y Sprawiedliwość y Warunek Praw, y Bezpieczeństwo Publiczne, y Całości Wolności gruntuje Władzę y Rządy WKrol Mści.

Druga Potrzeba Naycelnieysza y Naywalnieysza dla Fortun Całego Kraju, aby z Senatu y z Rycerskiego Stanu wyznaczeni byli Kommissarze do

do Uznania Valoru wszelakiey Monety, y do wynalezienia Srzodkow Zafundowania własney w Krolestwie Mennicy, y do Przymnożenia potrzebnych Prowentow w Skarbie Koronnym wraz do Poznania y Uznania Jego Rządow.

Trzecia Potrzeba w tych Okolicznościach nayporządańsza Wyznaczenie Plenipotentow Specyalnych z Senatu y z Stanu Rycerskiego, czyli to do Traktatow między Mocami Woiującemi, czyli to dla Dopomnienia się do Ubożenia y Zadosyćuczynienia za Szkody znaczne poczynione w wielu Prowincyach Kraju Naszego przez Woyska przechodzące.

Te tak wyrażone dla Dobra Oyczyzny Zdania moje podaię do Tronu, Sam siebie polecam Łaskawości, Dobroci y Wspaniałości Serca Pańskiego, jako z wiernym Uszanowaniem

WKMści PMMiłło

MOWA

JMći Xdza Stadnickiego Kanonika Katedralnego Krakowskiego, z teyże Kapituły Deputata, przy Ablegacyi do Majestatu miana 1760.

Nayjaśnieyszy Krolu, Panie a Panie Nasz Mił[ciwy] Dele-
gowani od Namiestniczey Władzy Trybunału Kor[onnego]
do Waszey Krolewskiey Mći P[ana] N[aszego] Mił[ciwego] stawamy
przed Nayjaśnieyszym Majestatem, y z Ucałowa-
niem Wielowładney Ręki Panskiey Chęci Nasze
a te Wdzięcznosci pełne oświadczamy.

Kommunikowana Swiętey Sprawiedliwości Ad-
ministracya zgromadzeniu Naszemu od Zrzo-
dła swojego nayprzyncypalnieyszey Częsci Sta-
nu Rzpltey Waszey Krol[ewskiey] Mći P[a]na N[aszego] Mił[ciwego] ten
Natury Porządek na Dniu dzisieyszym zacho-
wuje, że się wraca z głębokim Uszanowaniem
do swego Dawcy y Początku, na Znak po-
winney Rekognicyi. Całemu to Swiatu wiadomo,
jako Oyczyzna Nasza zostając od kilku Lat
wposrzod Woiennych Upałow Sąsiedzkich, nie
tylko nie osycha w Nadziejach nieustającego
swego Uszczęsliwienia, ale owszem y kwitnie po-
myslnie z udzieloney od Nayjaśn[ieyszego] Majestatu Sta-
nowi Naszemu Rycerskiemu Prerogatywy Nay-
wyższych Trybunałow Kor[onnych] Sądow y doyrzałe,
bo codzienne w nieustającey Edukacyi Praw Oy-
czystych zbiera Pożytki.

Takowa Pomyslnosć całey Rzpltey Naszey y ko-
muż się Sprawiedliwiey po Bogu Naywyższym
Rządcy przysądzić należy, jeżeli nie W[aszey] K[rolewskiey] Mći
P[a]nu N[aszemu] Mił[ciwemu] ktory przez cały Przeciąg słod-
kiego Nam Panowania na to Życie, Zdrowie,
y Fortunę łożysz, ażebyś jako Oyciec kocha-
jący Oyczyznę, Synow Wolnosci w Bespieczeń-
stwie Fortun, Honoru y Życia zupełnym za-

chowat, jako Wielowładny Monarcha mając Wzgląd na wielkie Okoliczności Sytuacyi Naszey wiernych swoich Poddanych z Łaskawego nie spuscił Oka.

Stoc to Serce Oycowskie, ta powszechna Opatrzność WkMsci Pa N. Mitt. o Dobru Naszym Pospolitym, pociąga Umysły nasze do głębokiego Poszanowania W.k. Msci P.N.Mitt. Nakłania Wolą każdego z osobna do Miłości y bojaźni Synowskiey tak dalece, że krew prawdziwa w Nas Polakach nie innym zdaje się bydź ożywiona Duchem, tylko Duchem nie skończoney Wdzięczności WkMsci P.N.Mitt. y Najasnieyszey Familij, ktorą kochać, ktorey słuchać, y ktorey bydź powolnemi, jedno nie co jest, co życie uszczęśliwione prowadzie.

Cieszyć nam się tedy jedynie przynależy, że Bog z szczegulney swojey Opatrzności nad nami, takiego Nam dał Pana, takiego konserwuje Monarchę, ktoremu jako na żadney krolewskiey nie schodzi Cnocie, tak w niezamierzone Lata, co raz to doskonalszego niech przybywa Zdrowia z przyzwoitą Monarchom pomyslnością, a Panowania Jego w Synach Synow niech niebędzie końca. Jednostaynym życzemy Sercem, Oddając Nas y Obydwa Collegia Trybunału dzisieyszego Panskiey Protekcyi, Pamięci y Dobroci.

Respons

RESPONS

Od Tronu przez JW. Jmsci P. Kanclerza.

Zabłąkana często Sprawiedliwość Swięta, nie wszędzie y niezawsze Przytulenia swego mieć mogła bespieczenstwo, ale kiedy lokuje się w Godnych Sentymentach Zacnych Sędziow Głownego Trybunału kor. wątpić JKrol Jmsc P.N.Mitt. nie może, ażeby w Biegu Spraw wszystkich Sądzących się Ukrzywdzeni swoją nie odbierali konsolacyą, z Manudukcyą Wielebnego Prezydenta w Pracach Publicznych dobrze wyćwiczonego, za Wspaniałością Umysłu Godnego Marszałka, ktoremu nie tylko Naturalna, ale y z wielkich Przodkow dziedziczona Cnota do Trudow y fatyg dodawać będzie Ochoty; a tak rozszerzycone krolestwo Pokojem przy czystey bez Względu Osob Sprawiedliwości, Inne Boskie sciągnie na Kray ten Błogosławieństwa. Jako zas Sprawiedliwy Pan we wszystkim, tak y w Szafunku Dobrodzieystw Wielebnego Prezydenta, Urodzonego Marszałka y wszystkich Zasiadających Sędziow w podających się Okazyach, w Panskich swoich mieści będzie Respektach.

Explikacya pewnego Patryoty Powiatu Bracławskiego krzywdę y Oppressyą W. Jmci Pana Tadeusza z Skrzetuszewa Wawrzeckiego Stolnika Bracławskiego Podstarościego Sądowego Powiatu Orszańskiego od W. Jmci Pa Józefa Strutyńskiego Starosty Skałkinowskiego wieloraką poniesioną krótko opisująca do Reflexyi podana.

Nie trzeba obszernemi Słowy, Rzetelnością, Prawdą y Słusznością wspartego wywodzić Interessu, za którym sama wklar mówi Sprawiedliwość nienaruszona w swey istocie obstaje niewinność, y publiczna w każdych krokach na samey zasadzona Cnocie przyświadcza Wiara; Na Przytłumienie której Zawistna Złość Ludzka wszystkie natężywszy Sposoby, że Czci, Honoru y przyzwoitego Wielkich w Oyczyźnie Ludzi wyzuć usiłuje kredytu.

Niechcę ani pragnę vili meo Sensu jasnemu Jmci Pana Stolnika Bracławskiego pochlebiać Interessowi /: bo to wyrażam, co mi sama dyktuje Sprawiedliwość :/ ani chwalebnym Dziełom w publiczney doświadczonym Usłudze dodawać Okrasy /: bo te same z siebie są wszystkim jawne :/ lecz umysłem nieskażony żądam, a z tym Udaniem oczerniony Jego Charakter na Widok przed całym pokazać Światem.

Stawa mi na Celu pierwszym niesprawiedliwa Jmci Pana Starosty Skałkinowskiego, nie tylko przeciwko Osobie Jmci Pa Stolnika, lecz przeciwko całemu Imieniowi JchMciów PP. Wawrzeckich, zawzięta Przeciwność, która im bardziey w nieślusznych pokazuje się terminach, tym większe y nieskonwinkowane z Strony Jmci Pa Stolnika Bracławskiego Rzetelności y Prawdy objaśnia Dowody.

Nie była ta w Myśli Jmci Pana Stolnika Bracławskiego à tenero ungue naganna Maxyma, aby w jakieykolwiek Mierze nakierowanym do

178. przyzwoitego w Oyczyznie Zaszczytu JmSi Pana Starosty
Szakinowskiego miał szkodzić Zamysłom, owszem
Studio merendi w Przyjaźni JmSi wszelkie ad Elevatio-
nem Jego w każdym Czasie y Mieyscu przykładał
Starania.
Non obstabat Jmie JchMSw PP. Wawrzeckich pierw-
szym krokom JmSi Pa Starosty Szakinowskiego na ten Czas
w Powiecie naymniey nie zasłużonego, ani nawet Zna-
jomego w Staraniu się o Funkcyą Deputacką, ktorey
Kredytem Zeszłego w Bogu Wo JmSi Pa Stolnika Brac-
ławskiego Oyca dzisieyszego dostąpić, a zatym y La-
ską Duchowną w Trybunale otrzymać JmSi zdarzyło się.
Niemoże tego zaprzeć JmC Pan Starosta Szakinow-
ski, ani przeciwko jawney mowić Prawdzie, aby w
postednieyszey o Funkcyą Poselską z Powiatu Brac-
ławskiego na Seym w Roku 1746. konkurencyi swo-
jey skuteczney Żądaniem swoim przez mocne Jmie-
nia JchMSw PPw. Wawrzeckich Jnteressowanie się
niepozyskał pomocy. Ta albowiem Funkcya z
Rąk Zeszłego w Bogu Oyca dzisieyszego JmSi Pana
Stolnika, z pod Tego na Seymiku Dyrekcyi JmSi Pa-
nu Staroście offiarowana była.
Pokładał na ten Czas Przeswietny Powiat powszech-
nie, a Familia JchMSw PP. Wawrzeckich, y z nią złą-
czonych wielu partykularnie, pełne Ufności żądania
swoje na przerzeczonym fide, honore et Conscientia
JmSi Pana Starosty Szakinowskiego Upewnieniu, Jż
Dobro Publiczne nad własny swoy Zysk y Korzyść
przekładać y szacować miał, lecz omylna w Skut-
ku Nadzieja, nie bez Uymy y Szkody Sławy tego
Powiatu, zamiast powinnego w Staraniu się o
Dobro Publiczne Obowiązku pokazała to: Jż tenże
JmPan Starosta puściwszy w Niepamięć zalecu-
ne Sobie w Jnstrukcyi Powiatu Projekta, na własne
tylko z potrzeby, czyli z Chciwości pochodzące ko-
rzyści obróciwszy Oczy extra Sphaeram Słuszności
przeciwko

przeciwko godnym Czci y uszanowania Ministrom,
mniey chwalebne y pełne Nieuwagi in Publica Stuba
oswiadczał Nieukontentowanie, aż nakoniec uję-
ty Darami tę chciwym Żądzom otrzymał Satisfa-
kcyą, jaka kożdemu za Powodem Cnoty idącemu
Człowiekowi nieprzyzwoita bydź się zdaje.
Po tey temere y z własną JmSi hańbą odbytey Funk-
cyi, gdy JmC Pan Starosta (: mniemając Jż powszech-
ną a Concivibus zjedna sobie Pochwałę :) z Relacyą
na Gromniczne do Bracławia przybył Seymiki,
niechętnie był przywitany, y o tę złe y nierozmyśl-
nie zażytą Rezolucyą (: bo oto od nikogo niebył
obligowanym :) od Całego był zganiony Powiatu.
Ta Okoliczność, lubo powinna była odmienić przyja-
zne JmSi Pana Stolnika dla JmSi Pana Starosty Sen-
tymenta, przecież chcąc przed Swiatem pokryć to
JmSine Pobłądzenie, a lepszą u Znających się na
Prawdzie zjednać Opinią, tenże JmC Pan Stolnik
na ten Czas Trybunału Głownego W. X. Litt.
Podskarbi Stateczney swey Przyjaźni JmSi Panu
Staroście pokazał Probę, kiedy y Seymiku ante
komicyalnego w Roku 1752. będąc Zaszczyco-
ny Dyrekcyą, pominąwszy Jnnych Znakomitością
Zasług w Powiecie znacznych Ludzi do Funkcyi
Poselskiey tegoż JmSi Pana Starostę nie tylko do-
puścił, lecz owszem przy niey efficaciter utrzymał,
a przeto był tak w sobie persvasus, że w przy-
szłeynieyszym Czasie ex mutuo affectu tegoż JmSi
w podobnych Okazyach profitować mu się dosta-
nie. Lecz to JmSi Pana Stolnika Szczerością trakto-
jące Obeyście wzbudziło w JmSi Panu Staroście Sza-
kinowskim Spiritum Dominandi, że arbitrarie et
imperative na następujących Seymikach, niby
jakieś Powinności zacząć narzucać Obowiązki,
ktorych każdy in Aequali honesto zostający Ambitu
Kompatryota wykonywać, a zatym Woli y Chęci JmSi Pa
Starosty dogadzać nie mogł bydź przymuszony.

Ja z Słusznością zgadzająca się wszystkich Społ Obywatelów rozkazom prawie JmP. Resistentia, ktore do Zemsty JmPana Strutyńskiego zajątrzyła Serce, y taką w maiey uwaznym zdaniu sprawiła Perswazyą, Jż te zamysłom JmP. Jnnych Społ Bwietników Przeciwności z Przemysłu niby JmP. Pana Stolnika y skrytey pochodziły Podniety. Zaczął tedy adinvenire media JP. Strutyński Szkodzenia wszelkim JPa Stolnika Jnteressom, a zatym tak nieumiarkowaną począł tchnąć złością, że na Honor, Zdrowie, Życie następować umyślił, y na tych miast obruszywszy wielu Powiatu Brasławskiego Obywatelów, dawał motiva onym do wszczynania niesłusznych Procederów, y tym Sposobem w Skojarzonych Concivium Umysłach kłótnie y niezgody rozsiewać in depressionem zasłużonego w tym Powiecie Jmienia, pierwsze przed się wziął Stawanie. Lecz kto się z niey waży, waży y więcey, tak JmP. Strutyński złośliwym swym Zapsyom nec motus nec tempora ponens ad extrema redactus nefanda, następować chciał na Honor dobrze Oyczyznie Znajomego Godnościami Urzędów w Powiecie Brasławskim ab avo zaszczyconego, tak wielo Fankcyami in Publico, tak z Antecessorow y Samego nawet JmP. Pana Stolnika, w ktorych plenus meritorum, Jnteger affectuum na nieśmiertelną zarobił Sławę, zaczem JchMo PP. Wawrzeckich Jmienia, chcąc na Dobrym u Ludzi pokrzywdzić Mieniu, o ktorym sinistre każdy Boga Summenie y Poćciwość przed Oczyma mający, nie tylko mowić, ale y pomyśli nie może.

Postępując zatym teraz JmPan Strutyński Starosta Szakinowski przez wszystkie Nieprawości Stopnie, a chcąc do zamierzoney zapamiętałym swym Jntencyom trafić mety, uchodził na Fortunie, pokrzywdzać chciał na Honorze, na ostatek na same nastąpił Życie, kiedy w Roku 1754. wrzesnie jeszcze przed następującemi anteelomicyalnemi Seymikami, inhiando malevolo animo na Życie tegoż JPa Stolnika y całey Familiy zaciągnąwszy z rożnych Województw y Powiatów Szlachty, uzbroiwszy onę tanquam ad cruentum prelium, sprowadziwszy z rożnych Stron rożnego Sta-

nu Ludzi, Strzelców, Chłopów y własnych Poddanych z rożnym Orężem do Boju przysposobionym y do wykonania złośliwego Przedsięwzięcia złączoną, co właśnie motivo JchMościów PP. Ciechanowieckich zjechawszy familią na naznaczony Prawem Termin, to jest na Dzień 13. Augusta prowadząc nanc Cohortem rożnemi kolumnami do Miasta Brasławia przybył, y tam w Stancyi JchMościów PP. Ciechanowieckich od Wjazdu samego będącey ulokowawszy się Szyłwachy, zasadził na przyjeżdzającą z rożnych Stron na Seymik Szlachtę porozstawiawszy, Przybycia JmPa Stolnika z wielo Urzędnikami Powiatu y wielo Patryotami na ten Seymik jadącego oczekiwał. Tandem gdy JJPP. Pnie Wawrzeccy in Comitatu wielu Godney Szlachty ku Miastu zbliżali się, JmP. Strutyński junctis viribus z JchMość PP. Ciechanowieckiemi, tumultem swoim Przejazd przez Ulicę zatamował, JmP. Stolnik humanitate compulsus, zsiadszy z konia do zwykłego z Przytomnemi tam JchMościami Powitania y Rozmowienia się chciał przystąpić, Na ten czas JmP. Starosta Szakinowski sam Pryncypał y Kommendant do dania naypierwszey Okazyi subordynował, Jż rzeztego JmP. Pana Kaniewskiego, Sługę JmP. Pana Stolnika w Gębę uderzono y do Szabel hurmem się porwano, sam zaś JmP. Strutyński bezbronnego JmP. Pana Stolnika w Głowę ciąwszy Raną rogową zadał, y tak wszyscy zapatrzywszy się na Początek dzieła Jmściego, rzuciwszy się do Oręża, tak Samego JmPa Stolnika, jako też całą kompanią y Ludzi tyrannissime rąbali zabijali, konie kaleczyli. Jn quo conflictu JmP. Stolnik in extremo Życia widząc się discrimine certo succumbere morti był dysponowany. Cæteri zaś JmPa Stolnika Comites w tym Attaku Jnni na Życiu, Jnni na Zdrowiu pokonani zostali, jako to jest Rafał Kwinta, Budowniczy Brasławski 9. razy enormiter cięty. JmP. Panu Janowi Wawrzeckiemu Woyskowiczowi Brasławskiemu Kulbaka

na Koniu wpot przecięta, a Masztalerz tegoż JmśćP
Jmieniem Kunicki w Głowę głęboko dwa razy
cięty. JmPan Tadeusz Wawrzecki Starościc Popański
w Plecy 2. razy cięty y Sukńie zrąbane. JmćP. Jgna-
cy Wawrzecki Podwojewodzy Smoleński w Głowę cię-
ty. JmćP. Mikołay Zachorski 2. razy w Rękę cięty y ska-
leczony. JmćP. Franciszek Zahorski w Plecy cięty.
Zeszły JmćP. Kaniewski, Sługa JmśćP Pana Stolnika 7.
razy cięty. JmćP. Jgnacy Zahorski raz wrękę cięty.
JmćP. Jgnacy Kimban w Głowę srodze cięty. JmćP.
Winiarski w kark cięty. JmćP. Reut w Głowę cięty.
Masztalerz JW. JmśćP Pana Stolnika w Głowę 3. razy
cięty, z ktorego zrąbania w kilka dni umarł. Ma-
sztalerz JJPPnow Starościców w Głowę głęboko, a 2.
razy w Plecy cięty; Konie troje JJPPnow Starościców
Popańskich zrąbane y pokaleczone, jako o tym
wszystkim Obdukcye Generalskie doskonaley świad-
czą.

Wyznać mogą spolni Spectatores patrzący się z bli-
ska, jako na ten Czas ranionego juz JPna Stolnika sub-
ordynowany od JPna Strutyńskiego Łokay z Przygoto-
wanym, jak do Zabicia, Pistoletem przyskoczywszy,
y w Piersi JmśćPnu Stolnikowi zmierzywszy strzelić
chciał, lecz że Pistolet do razu niewypalił, z boku
adstantes wspomnionego Łokaja od tegoż złośliwego
wstrzymali Jmpetu. Sam potym JmćP. Strutyński
zdobytym Pałaszem przypadszy bezbronnego JmśćP
Pana Stolnika rąbać chciał, lecz niektorzy du-
cti kompassyą, widząc juz zrąbanego, w tey Jego
Zapamiętałości nieco rektyfikowali.

Po tey tak sromotney Akcyi JmćP. Strutyński pe-
jora cumulando malis Publicam violando Secu-
ritatem, conculcatis Legibus o Porządku Seymi-
kowania praescriptis, niedopuszczając ad Locum
Seymikowania Urzędnikow Pierwszych Powiatu
y Jnnych wielu Szlachty na ten Akt zgroma-
dzonych, osadziwszy Jzbę Seymikową zbroynemi
Ludźmi

Ludźmi, Strzelcami Chłopami, y żadnego z Urzędnikow niedo-
puściwszy, mimo Zagajenie przynależyte, z swoją tylko Gro-
madą nie do Obrady, lecz do Boju y gwałtu przysposobio-
ną, mimo Urzędnikow pierwszych, Felicyana Woyskie-
go, Antoniego na ten Czas Stolnika Oyca dzisieyszego, The-
odora Pisarza Ziemskiego Wawrzeckich, Podbers-
kiego Podstolego, Butlera Koniuszego, Miecznika, Skar-
bnika, Kwintow, y mimo wszystkich Społ Obywate-
low, z swojemi tylko Adhaerentami Seymikował, y
siebie z JmćPanem Ciechanowieckim Starostą Cypiskim, re-
center na ten Czas z sobą złączonym, mimo Protesta-
cye od całego Powiatu zachodzące, za Posłow na Seym
w ten Czas następujący obrać kazał. Ktora Tragiczna
Akcya przybliżyła Smierć Zeszłemu w Bogu W. JmśćP
Panu Antoniemu Wawrzeckiemu Stolnikowi Bracławskie-
mu Oycu dzisieyszego, bo w kilka Tygodni tą fatalną
przerażony Okazyą z Zyciem rozłączyć się musiał.

Udając się zatym Ichmć PP. Wawrzeccy wespoł z Jnnemi
od JmśćPna Strutyńskiego na Zyciu y Zdrowiu pokrzywdzo-
nemi ad Officinam Justitiae Trybunatu GłWo W. X. Litt.
znaleźli w sprawiedliwym Jnteresie zupełny Wzgląd y
Satysfakcyą. Ponieważ JW. JmśćPan Plater Wojewoda
Mścisławski, Marszałek na ten Czas Trybunału GłWo
W X Litt. y W. JmPan Starosta Giegobrodzki Vice Mar-
szałek. JW JmPan Abramowicz na ten Czas Pisarz Zie-
mi Wileńskiey objecto respectu na bliską krwi kon-
nexyą JJPPnow Strutyńskiego y Ciechanowieckich, u-
nanimiter tę Sprawę Sądząc, Regestr Jncarceratorum
Ichmćm uznali, ktory Proceder daley kontynuiąc się,
per Gradus Juris był prosequowany, jakoż Roku 1755.
Dekretem oczywistym Trybunalskim uznana Jnkwizy-
cya. Do Expedyowania ktorey, gdy Strony przystąpić
chciały, JmPan Starosta Szakinowski podobną, jak do
pierwszego na Seymiku attaku zaciągnąwszy Groma-
dę per excussum metum chciał dopięciu tey Jnkwi-
zycyi przeszkodzić et ad patrandum simile scelus
był rezolwowany. Lecz przecież Authoritas Prawa
stanęła pro obice zawziętym Jmpetom, Ytak Actus Jn-
quisitionis po zaprzysiężeniu przez samegoż JmśćPa-
na

Starostę Szakirowskiego Swiadkow, a potym post temerarium od niego Recessum in virtute Dekretu Trybunatu Głł. W. X. Litt. ritè ac legitimè był expedyowany.

Po tey Inkwizycyi JmP. Strutynski Starosta Szakinowski poznawszy swoy Występek, y widząc Sprawę swoią in Sistemate Sinistri Eventus zostaiącą, zupełną na siebie y Adherentow swoich dopuscił Konwikcyą, kilkorakę Dekretow zostawszy przekonanym.

Będącemu tedy JmP. Panu Strutynskiemu pod Prawną Konwikcyą, należało: aby przypomniawszy sobie bezprawne Akcye w Seymikowe (: jako carens activitate :) niewdawał się Obrady, co mniey u siebie ważąc, a na jedyne godząc krwi rozlanie niewinney, przed następuiącym w Roku 1756. antekomicyalnym Seymikiem, wziąwszy Pochop z przeszłych w Roku 1754. w Bracławiu udziałanych kryminalnych Akcyi, chcąc Powiatowi Bracławskiemu renovare Cicatrices doloris, zebrawszy niemałą Gromadę z rożnych Woiewodztw Szlachty, zgromadziwszy Poddanych y Strzelcow swoich z Orężem do Boju przyzwoitym (: ktorym Znaczki jednostayne do Szapek podawał :) do Miasta Bracławia przybył. Gdzie całym Obozem ulokowawszy się w Plebanii Bracławskiey obok Stancyi Jchmsciow PP. Wawrzeckich, Parkan przedzielaiący te obie Stancye rozrzucic kazał, a pronuntiando Cladem Tumultowi swemu, strzelac, hałasowac y Okrzyki czynic kazał. ktorzy JmP. Pana Strutynskiego Aspectu y Chłopi z Strzelcami, przez Noc całą piiąc, debosziiąc, do wybudowaney przez JmP. Stolnika dla Traktowania Gosci (: ob angustiam loci w Stancyi :) Szopy kulami y Flotami strzelali. In

In crastinum zas, to jest d. 23. Augusti subordynowanego JmP. Pana Hieronima Mirskiego do Dania Okazyi z Wizytą ranną do Jchmsciow PP. Ciechanowieckich JmP. Pan Strutynski wysłał, gdzie znayduiącemu się w kompanii JmP. Panu Stolnikowi rożne Przymowki czyniąc początku Kłotni Motorem y Autorem bydz chciał; lecz tu JmP. Mirskiego nierozmyslna Rezolucya przez przyzwoitą modestyą tam przytomnych przebaczona była. Zatym o Godzinie zwyczayney wszyscy Urzędnicy Powiatu z swoimi kompatryotami na Zamek dla Seymikowania zebrali się, a JmP. Pan Strutynski, jako pod Dekretami zostaiący, niepotrzebnie do Bracławia przybywszy w Stancyi swoiey (: præmeditans Zdradę :) desistebat. In Ordine zatym dalszego Seymikowania Jchmc PP. Radomina PodStarosci y Mirski Surrogator Ziemski contra Actum Seymiku manifestowali się, ktora Jchmsciow kontradykcya, jako wolny głos, z zupełną Rekognicyą obserwowana była, y tak Seymik irrito eventu był zakonczony.

Po zerwaniu ktorego JJPP. Wawrzeccy powrocili spokoynie do Stancyi swoiey, y każdy na swoie mieysca biorąc się do Wyiazdu rozesli się, a JmP. Starosta Opeski sam Jeden do Stancyi JP. Stolnika przyszedł, dokąd y reszty w Bogu WJP. Ciechanowiecki Starosciec Mscisławski mimo Stancyi JP. Strutynskiego idący dążył, ktorego postrzegszy Tumult Szlachty, Chłopow y Strzelcow, czyli z rozkazu JP. Strutynskiego, czyli z Opilstwa y wbasney Zuchwałosci wprzod dawszy Okazyą y Gromadą attakowawszy, y z kilku Strzelb razem Strzeliwszy crudelissimè zabili; ktorego przytomni tam porwawszy na Ręce do bliszey Stancyi JP. Stolnika wniesli; za ktorym rozjuszony Tumult upędzaiący się, wzsiło ognia do Stancyi JJPP. Wawrzeckich dawac poczeli, że z Obien kwatery y Szyby wylatywały, w ktorym Strzelaniu Hayduk JP. Stolnika na to patrzący się wskros kartaczem postrzelony został.

Lecz nie dość na tym feralnym Przypadku, bo zeszły w Bogu WJP. Piotr Wawrzecki Pisarz Ziemski Brasławski, in provecta już zostający ætate, tym skołatany Przestrachem, w krotce Życia dokonał, y do Wilna wraz z JP. Ciechanowieckim zaprowadzony.

Takie Tragiczne Sceny powinny były wzbudzic w każdym do Żalu y Podziwienia skłoniony Umysł, zwłaszcza że taki Człowiek /: ktorego cały niemal Życia Proceder na samych Excessach y bezprawiach był prowadzony :/ Krwie Ludzkiey nie syty tak wielu Nieszczęśliwości jest Autorem. Przecież data sceleri fides, bo JP. Strutynski włożywszy Niewinności Maskę Zbrodniom swoim Grzech swoy na niewinnych zwalając Ludzi, potrafił go kształtnie w Zmysloną przyoblec Posturę, Jż ktory miał sam Jeden podlegać karze, tę y na Jnnych przez siebie pokrzywdzonych rownie sciągnął; Bo znalazszy na ten czas w Trybunale X. Litt. u wielu kompassyą usiłżliwie otrzymał Judicata, Jż na JmP. Panu Janie Wawrzeckim Woyskowiczu Brasławskim, na ten czas w Dyneburgu na Seymiku znaydującym się kompärycyą wygrał, a na JP.zu Stolniku Brasławskim y Jnnych Pargki y komparycye extra meritum Sprawy superlucratus. Nad to za Nastąpieniem Trybunału Kadencyi Nowogrodzkiey Dekret powtorny z Pozwoleniem expedyowania Jnkwizycyi w Nowogrodku extra Competentiam Loci /: oskarżywszy fałszywie o niejakowey Pochwatki, ktorych nigdy dowiesc nie może :/ zyskał, y za onym Jnkwizycyą in Contumaciam wszystkich Stron stawiąc do Swiadectwa własnych że Sług, Poddanych y Żołnierzy expedyował. W następującym zatym Trybunale sam JP. Strutynski unikając Pœn Prawnych kondemnowac siebie dopuszczał, a z stawającemi JchMP.P. Rudominą Podstarościm, Mirskim Surrogatem Brasławskiemi y Platerem Starostą Dzięgobrodzkim, oczywisty nastąpił Dekret, ktorym o Podanie przez JchMściow do tey Akcyi JmP. Panu Strutynskiemu Ludzi et de Complicitate seorsivè uznana Jnkwizycya. Po expedyowaniu ktorey oczywiste tegoż Trybunału nastąpiło Judicatum, J tymże wspomnionym JchMściom pro Qualitate Excessus Peny

Peny Prawne wskazane y naznaczone. JmP. Strutynski zaś przez Wybiegi Prawem Zabronione od Rozprawy et à luendis pœnis chroniąc się y Protekcyą zagraniczną za Obronę Prawną rozumiejąc od sciągającey się nieuchronney kary chce bydź zasłonionym.

Niech tedy każdy Prawo, Słusznosc y Sprawiedliwosc znający nieuprzedzonym uważy Umysłem, jakiey kary godnym powinien bydź sądzonym ten, ktorego niewspominam pięknej przeszłey Rewolucyi y w Gdańsku Awantury, ile tey Rexissem ani też Suspensą salvare niemogł, ktory Publiczne Bezpieczenstwo, a zwłaszcza Seymikow konstytucyami 1588. 1601. 1611. y Jnnemi wielo liczaemi Prawami obwarowane violare ważył się, ktory na Honor, Zdrowie, Fortunę y Życie nic sobie niewinnego nastąpił Człowieka, ktory będąc Rozlewcą krwi Ludzkiey, na ostatnie rezolwowany bezprawia, Oyczyste zdeptawszy y zhańbiwszy Prawa z pod Jch się wydziera Władzy. A jako tak niesprawiedliwy Potwarca sine condigno Supplicio evadere niepowinien, tak o to przez Obowiązki Praw W. X. Litt. Pokrzywdzeni dopraszać się nieprzestaną. Tym zaś, ktorzy tyle krzywd, Oppressyi, Uciemiężenia od złosliwego poniesli Adwersarza, pewna od Boga samego nastąpi ~~Nastąpi~~ Nadgroda, a nad Zapamiętałym Człowiekiem, cujus Supercilia clamant Malitiam, nieuchronna z samego Boskiego Wyroku sciągająca się, pokaże się Zemsta: Convertetur dolor in Caput ejus, et Iniquitas ipsius in verticem ejus descendet.

Łysa Rada Kolbuszowska.

Jasna Lwowska, jaśnieysza Warszawska, Najaśniey-sza Krolewska.

Xiąże Sanguszko.

Jużem zbyt słaby, nie czułbym y Szydła,
Już y Fortuna całe mi obrzydła.

Xiążęta Lubomirscy.

Day Nam, My weźmiem, ale się boiemy,
Bo straszna to brać, o czym wszyscy wiemy.

Xiąże Woiewoda Ruski.

Zkąd to te Strachy? Coż to wam wetuje,
I ten Wasz Widok całe postponuje?
Azaż nie wiecie, że Ja Rządy trzymam,
I gornie w Polszcze Pożytkow nadymam.
Mnie przynależy Ukłon od Senatu,
Bo to robota mojego Warsztatu;
Mnie Stan Rycerski zawszeć się boji,
Bo więcey o Chleb, niż o Prawie stoji.

Kanclerz Koronny.

Mam co powiedzieć, co zrobiem z Hetmanem?

Xiąże Woiewoda Ruski.

Rozumie bowiem, że On rządzi Stanem
Rycerskim, pewnie, co do tego komu,
Że się to wroci, co bywało w Domu.

Kanclerz Koronny.

Cy Mści Xiąże bać się trzeba Trwogi,
Żebyśmy w Dubnie nie mieli Załogi

Xiąże Woiewoda Ruski.

Rada jest taka, Edykt moy surowy,
Piście Podziały, Dłuski on, ma zdrowy
Rozum, obrotny, wykręci to ładnie,
Że nie poznaią Transakcyi składnie.

Dłuski

Jużem napisał, pewnie niepoznaią
Ordynata się tam niedopytaią,
Bom tak napisał, że Dobra Dziedziczne
Xiąże Sanguszko rozdziela Wam liczne.

Xiąże Wojewoda Ruski.

Dobrześ napisał Moy Dłuski kochany,
Będzieszty za to w Senacie poznany,
Bo mi też trzeba y tam Twojey Rady;
Żeby wykształcić w Senacie Zawady.

Echo.

Brzmi Kolbuszowska, Rzeki Winem płyną;
Dzieła Dłuskiego już po Grodach słyną.
Dało się słyszeć o tym Hetmanowi
Jak Przezornemu Wielkiemu Panowi,
By wierzył temu, niby Baykom jakim
Uwierzy potym Posełstwom dwojakim,
Co czyni ten Wódz. Wolnie dość traktuje,
W Ranie Oyczyzna naymniey folgę czuje.
Tu rożnie w Dobrach słychać między Pany,
Tu się Szlacheckie wraz w mieszały Stany,
Ktorym odbierać gwałtem niekazano.
Zysk z Dobr Dziedzicznych już brać nakazano,
Gwałt, Zgiełk, ratunku, zebrą u Hetmana,
A tak to przyszło, że nie było Pana
W Krolestwie swoim. Cóż się dzieje daley?
Grod odwiedziwszy, Dubno zajechali.

Kanclerz Koronny.

A nie mowił Ja, że się to tak stanie.
Pytam się teraz, Jakie Wasze Zdanie?
Dłuski! otoż masz. Wzięto Dobra Nasze!

Dłuski.

Oddadzą Je wnet, jak tylko postraszę.

Znać

Znać że nie wiedzą, Iż jest Opisanie,
Że Dobr Dziedzicznych Gwałtem Zajechanie
Pachnie to Wieżą, Hetmana napędziem,
Dawszy na Przykład po trosze co Sędziem.

Xiąże Wojewoda Ruski.

A coż zła Rada, niewart bydź w Senacie,
Będziesz zapewne z Nami za Pan Bracie.

Xiąże Podstoli Koronny.

Ja zacznę zaraz exekwować Radę,
I w Trybunale zagaię tę Zwadę.
Wydam wprzod Pozwy, y Spisek uczynię,
Upewniam przeto, że nasze nie zginie.
Chorągiew oddam, y w Grodzie napiszę,
Że się w Kommendzie już więcey nie słyszę.

Xiąże Podstoli Litewski.

Czyń Bracie co chcesz, Mnie zaś Dłuski radzi,
Że w tym tu Dziele bydź mi nie zawadzi;
Ale Regiment, ktory czyni wiele,
Porzucić mi go nie życzy tak śmiele.
Wprawdzie Trybunał, co będzie kosztować,
Ciebie, przysięgam, że będę ratować.

Xiąże Miecznik Koronny.

Ja jużem stronny dla niepewney rzeczy,
Mam straty pewne, wolę mieć na pieczy
Pewność kredytu, Pewność y Honoru,
Trzymam ja z wami, ale dla Koloru.

Xiąże Starosta Bogusławski.

Ja muszę trzymać, bom jest Instrumentem
Kanclerza Oyca nadęty fomentem
Trzymam, to prawda, Interess w Rzeszowie,
Bo ten jest u mnie, co był w Kolbuszowie.

Xiąże Starosta Olsztyński.

Z Rady Dłuskiego, jest to wasza Wola,
Silnym się staię, lecz moja Niedola,
Pilnować tego, ktory podeyrzany,
A w swych Nałogach jest u Swiata znany.

Czynię to wszystko, y czynić mi miło,
By mię napotym to wszystko żywiło.

Dłuski.

Ale po co tam wlazł, jak Piłat w Wierze,
Kuchmistrz Koronny, y dostatki bierze.
Ta jest ma Rada, dość mu Bulliony
Gotować było u swey Ulubiony

Kuchmistrz Koronny.

Wazow mi złotych trzeba było, Panie,
Y Stoł jest piękny, gdy złoto nań stanie;
Więc bądźcie zdrowi, kiedy Mię zbywacie,
Idę, bo pewnie więcey mi nie dacie.

Dłuski.

Już tedy komplet cały jest zebrany,
Razem sforcuycie Impet na Hetmany.
Sforcuycie go tak, jakom wam dał Radę,
Byście nie wpadli na jakową Wadę
Przeciw Krolowi, bezprawnie robiący,
Y fundamentow na to niemający.
Mowcie że Spiski, ten Proceß znaczyty,
Żeby krolewskie, tym Prawo zelżyty.
Mowcie do tego, że jest w brew Statutu,
Zajeżdżać Dobra Żołnierzem z Komputu.
Czego wam będzie do tego brakować,
Napiszę, Jak się wy macie sprawować.
A teraz jedźcie wszyscy do Lublina,
Tam nie żałuycie złota ani Wina.
Uymuycie pierwey Marszałka y Dzwonki,
Będzie też w czasie widzieć Więcewonki;
Radźcie mocno o Bełskim Wojewodzie,
Bo on przez Rozum będzie na Przeszkodzie.

Chorus.

Stało się wszystko, jak Dłuski rozkazał;
Ale to Hetman wszystko wprędce zmazał.
Y to rzecz dziwna, co się Marszałkowi
Stało na ten czas w kont Jeyo Łypkowi

Bo ten

Bo ten odstąpił Boga y Oyczyzny
Za Czastkę w Polszcze zjednaney Puscizny.
Licząc się niby bydź Oyczyzny Sługą,
Postradał wiele. Czego czekać długo.

Xiążę Wojewoda Ruski.

Dobrześ powiedział, moja Rada Łysa!
Że Sprawa poydzie precz przez Bełsk do Pisa.
Ah, przez Boy Dłuski! Słuchy mnie dochodzą,
Że Kępą day mi, ode mnie odchodzą.
Ratuy, strzeż, pilnuy, a naypilniey Sprawy,
Trzeba napełnić wprzod Posłami Ławy,
Trzeba Trybunał mieć po swojey Woli,
Tylko, Ah! Hetman tego nie pozwoli.

Dłuski

Już się naypierwsza Proba nie udała,
Kiedy Nam Wiska Posłow zakazała.
Już y Trybunał bez nich się obeydzie,
Rok nam ten widzę, steriliter zeydzie.
Ale mam Wybieg dosyć jeszcze żywy,
Trybunał zerwać y Seym zepsuć chciwy.

Xiążę Wojewoda Ruski

Dobrze to mowisz, Jest to Sposob dobry,
Ja na ten Expens bywam zawsze szczodry,
Daley co będziem czynić z Aktorami
Abyśmy byli w tych Dobrach Panami?

Dłuski.

Co nam po więcey, kiedy się tak stanie,
Poseł Rossyjski, da ten swoje Zdanie,
Zastraszy Polskę kożuch wywrociwszy,
O niczym z Moskwą cale nie mowiwszy.
A tak foremnie Krola oszukamy,
Y Hetmanowi więc po Uchu damy;
Bo Krol Przymierza mając z Moskwą Ligi,
Na Jch Jnteress pokaże nam figi

Xiążę Wojewoda Ruski.

O wielka Głowo, moy ty Kordyale,
Uleczyłeś mię, Drogi Specyale,

Za

Są Radą twoją, już już zemdlonego,
Wtych Myslach moich wpołobumartego.
Poydę to powiem Zięciu Bratu memu,
Interessowi żeby pomogł temu.

Xiąże Kanclerz.

Dobra to, Zdrowa w cale wasza Rada,
Alec nie mała na ten Punkt jest Zdrada.
Nuż tych Pogrożek mniey uważac będą,
A tak u Dworu już nas łatwiey zbędą;
Bo pomiarkują, że my zażywamy
Potęgi Moskwy, a nic do niey mamy.
Nuż to przełożą y przed Naszym Dworem,
Że my trzymamy Krola pod Pozorem.
I tak stracimy, co Krol ma dla siebie
Jedynie tylko w swey nagley Potrzebie.

Echo.

Jeszcze ten Koniec był w Przezacney Radzie,
A już Oyczyzna, wiadoma o Zdradzie,
Donosi Oycu, Oyczyzny Polakow
Jakich ma w Kraju do Groźby Junakow,
Donosi o tym, co ma bydź w Piotrkowie,
Że rękę podnieść chcą na Braci Zdrowie.
I to jak tylko doszło do Warszawy,
Oddał to Hetman Panu do poprawy.

Hetman Wielki Koronny.

Nie wiem jak mowic, Miłosciwy Panie,
Czy Fałsz, czy Prawda, czy Ludzkie mniemanie?
Że kupy jakieś pod Piotrkow sciągają,
I o tym gęsto w Warszawie gadają,
Że pod Trybunał Woyska się gromadzą,
I już po Traktach z Woyskami się wadzą.

Krol.

Kto za przyczyna, ktoż jest z Wami taki
Aby do kłotni takie dawał znaki.

Hetman.

Sprawa Dubinska tu Celem Wyprawy,
Nieprawna w sobie, ten Jey koniec żwawy,
Zaraz w Oyczyźnie Domowe Rozruchy,
Dufając w Panskie Łaskawe Otuchy,

Tuszą się krola bydź w pierwszych Respektach,
I przez ten fawor są Zacni w Despektach.

Krol.

Tak czynią cale, jestże pewność tego?

Hetman.

Prędko zabieżeć trzeba ode złego.
Bo jesliby Jm Zysk y Szczęscie dało
To, co u nas jest, dla nich będzie mało.

Krol.

Zażyjże swego, Ty Wielki Hetmanie,
Prawa na Prawa, więc onych złamanie.
Jesliby więcey Woyska trzeba było,
Dam moich Sassow, by Praw nie ubyło.

Echo.

Pogoń szła Łądem, z Srzeniawą Towary,
W Pogoń za nimi, szli potym Tatary.
I tak się stało z Piotrkowską Wyprawą
Ktorzy do Boju szli z Impreżą krwawą;
Prędzey Zająca nazad uciekali,
By się w Gonitwie złapac Jm niedali.
Tobie to Krolu Zwycięstwo dać mamy
Bo Cię za Pana, Stany Polskie znamy.
Tobie y Hetman z Rycerstwem się ściele,
I Senat z Tobą tryumfuje smiele.

Xiąże Wojewoda Ruski.

Już Projekt za nic, już Trybunał mamy,
Już Moc y Kredyt, Ach! u Krola znamy.
Cóż będziem robic daley w tey Imprezie?
Na mnie, jak widzę, to się wszystko zwiezie.

Dłuski.

Ale znac, że to Hetman wydał Księgę,
Jąć maczerowac trzeba na Potęgę.
Nuż wyciągniemy choc na Jedno Słowko

Xiąże Wojewoda Ruski.

Cy prawcy, prawcy, Moja Złota Głowko.

Dłuski

Dłuski.

Znalazłem, prawda, Prawa Ordynata,
 Ale jest mocny, bo ma Sekondata,
Bo tak też było Myszkowskim karano,
 Tylko że Termin Approbat przyznano.
W tym Sposob widzę Jeden całe dobry,
 Choć w Approbatę Volumen jest szczodry,
Że nie tak pisze, jak Zamoyskim dano.
 Więc trzeba żeby to było zmazano.

Xiążę Woiewoda Ruski.

Cży moy kochany, wielem Ci powinien,
 Odsłużyć Tobie więcey będę winien,
Zatuy, bo giną, co gdy wyprowadzisz,
 Sobie na gorny wiek krzesła osadzisz.
Bo Ja wzamiany poszedłem z Hetmanem,
 A Ja więc przed tym, On mowi wraz z Panem.

Dłuski.

Mam jeszcze Sposob, ale ten ostatni,
 Jeżeli Ich ten nie wpędzi do Matni.
Tu już czyniemy wszyscy razem Panie:
 Napiszę jednak jeszcze moje Zdanie.
Ufam Ja sobie, pewien jestem tego,
 Zabawię przytym Myśli niejednego,
I ciężko będzie na moje Przykłady,
 Trafić mi wzajem, w trop subtelne rady.

Xiążę Woiewoda Ruski.

Pisz, czyń, radź a salwuy Osoby
 Ujęte teraz przywracay Ozdoby.
Niech Ci Minerwa Mlekiem Pioro poji,
 Niech Ci Apollo swe kapelle stroji
Byś w tym Humorze o mnie pisał rady,
 Żeby już żadney nieznalazło Wady.

Dłuski.

Idę w Labirynth, gdzie mię ciągną Chęci,
 Bym zaś niezbłądził, Nitkę dla Pamięci
Oddaję w Ręce Waszey Xięcey Mści
 Gdzie się podzieję dla tych Wiadomości,

Bo treść w Pisaniu, na ktorą zasiada
 Myśl Śmiercią grozi, spoczynek powiada.

Xiążę Woiewoda Ruski.

Śpiewaycie Chory Piosnkę o Solonie
 Rozum wart tego być na samym Tronie.
Wszystkim Urzędom Prawa postanowił,
 Nawet y w Polszcze same owe nowił.
Coż powiesz Polsko na te odpowiedzi
 Przez Mędrcatego, co w karmelu siedzi,
Wydane prawie, bo z Prawa Natury
 Kotek zwyczaynie mieściwa się w Dziury

Echo.

Fama z Trąbami w kotły uderzyła
 Że Jm Warszawa Xiążeczkę stworzyła
Pięknie, przystoynie, rozumnie pisana,
 A potym krytyk do krola uznana.
Bo tam w niey pisze w brew krola samego,
 Z prawych przymiotow wyrażają Jego,
A więcey słychać, że krol jest zelżony,
 Po Piśmie pono, będzie słychać Dzwony,
Rozruch po Mieście, Tryumf bez Potyczki,
 Słychać w Warszawie, gadają Języczki,
Że dobrą Sławę sobie uczynili,
 Kiedy Majestat przez Xiążkę zelżyli
Krol. Jak to zelżyli? Hetm. Gdy Dubno stwierdzili.
Krol. Jak to stwierdzili? Hetm. Że z Seymu zadrwili.
Krol. Mogłże moy Oyciec mieć do tego Władzę? Hetm. Mogł.
Krol. Stoy wlot Ja Ich w kozę razem wszystkich wsadzę
 I pokażę Moc krolewską y Władzę.
Rozkaz moy taki, żeby wyznaczone
 Były Osoby w Prawie wyćwiczone
Ci mają jechać do Dubna samego
 Na Dzien Nowembra Dwadzieste Szostego,
Ręka się na to podpisuje szczodra
 Tam likwidować będą ściśle Dobra

Marszałek Nadw. koron.

A Crimen przeciw krolowi pisany
Będzie przez Pseuda krew powetowany.

Echo.

Wymyslne Treny Piosnkę zaspiewaycie,
Miary Smiertelnych Żalow dodawaycie
Już Trzewa Szreniawa wstecz się obrociła
Y wtym Nawale Pogon zatopiła.

Marszałek Nadw. koronny.

Nie dosyć na tym, że kryminalisty
Widoczny Defekt jest y oczywisty,
Karać go trzeba, co się pisać ważył
Y w brew Terminow na Majestat zażył.

Krol.

Już Wierna Rado radź mi, radź y sobie
Zażyj więc Prawa, co należy Tobie

Rada incognito.

Tu nam ochronic potrzeba Dłuskiego,
Ktory na Księcia tę rzecz Lubelskiego;
Z nim nie rozumiem by postąpić mieli,
Jak my z Szamockiem zrobili, co chcieli.

Echo.

Powtornie rozkaz krolewski zachodził
By w tym Marszałek Występku dochodził.
Słychać, że Echo z kąta odpowiada
Y według Rady na Księzęcia składa.
Donoszą Panu o tym kryminale,
Ten wyprzysięga, wywiera swe Żale,
Udając Winę na Ludzkie Składanie,
Prosi Marszałka z krolem Pojednanie.
Tak to gdy Wilk ktory oslep w Jamę wpadnie
Modli się w ten Czas, jednak siedzi na Dnie.
Z tym

Z tym wszystkim aby rzeczy nie szły Kłarem
Druk myslą dobrze wyheblowac głazem,
Wydano Pozew Pijarskiey Drukarni
Poczy się teraz jak w Szklanney Piekarni.

Trenodya Familiy.

Zbior Naszych Włosci w co się nam obraca.
Zamysł choc żywy, y to Nasza Praca.
Taki pożytek czyni Chęciom Naszym.
Podlegającą więc Rozumom Waszym.
Ten a nie Inszy, że Upadek mamy,
Bo nad Nas widzę, są już mędrsze Damy,
Ktore wrownoscią tamte utrzymują
Nas na Dal kulą, Dom swoy wystawują;
Złem się Ja rządził, Grzech moy od Adama.
Żem Smoka użył, zaszkodziła Dama,
Bo gdyby nie miał tey Fortuny w Zysku,
Nie miałbym pewnie, Ach! tego Ucisku.

Dłuski

A Ja com winien, co zrobił Warecki
Rządził Rozumem Waszym y Przedziecki,
Kossowski ostrzył na kamieniu kosy
Z tych Opitosci zbieraliscie Rosy.
Oni też wpierwey, co przede mną byli,
Ktorzy publicznie y Prawa kruszyli.
Mieliście dawniey Postow y Prorokow
Kryzys bo takich nie bywało Rokow
Kryzys y na mnie, kryzys na Drukarnie
W Oyciec idziemy za Dekretem marnie

Echo.

Prawda że Łysa Rada kolbuszowska
Gdy w swey się Sferze została Ostrogska

Jasna to Lwowska Rada pokazuje,
Bo Jey Warszawska Komissya approbuje
Zaś Najaśnieysza Monarchy Powaga
Przez Podpis Ręki Oyczyźnie pomaga.
Pan jak rostropny w ten Interess wchodził,
Wytropił Błędy, Nieprawdy dochodził.
Y kiedy Jeden na Drugiego składa
Krol Przeciwnikom Adieu powiada.

LIST

Krola Jego Mci Pruskiego do Brata pisany, y z Francuskiego na Polski Wiersz Roku 1761. przetłumaczony.

Tobie słusznie ode mnie, winna Miłość cała,
Bo Krew kocham, ktora Nam rowno Zycie dała,
Miłych Rodzicow Naszych Istotny Obrazie,
Ty Ich Cnot Zbior posiadasz niepodległy Zmazie,
W ktorym już widzą, chociasz w Wieku niedoyrzałym,
Błysk Przymiotow, co służą Rycerzom Starzałym.
Przyym ten Hołd sprawiedliwy z tak życzliwey Ręki,
Prawda, do Ciebie mowi, ta ma swoje Wdzięki.

W Pierwiastkach, razem z Tobą, Wiadomości rosły,
Serca Twego nieskaził Rodacz tak wyniosły
Z Przezacnych Przodkow, ktorych w Dziejach Domu liczysz,
Niepożyczasz Okrasy, bo tę sam dziedziczysz.
Obca Chwała, gdy sama Oczu twych niewarta,
Dary Cnota Dziadami nieżąda bydź wsparta;
Waleczny Albert, co był Achillesem zwany,
Potomkom tylko swoim jest za Wzor podany;
Ten ktory Nestorowe był zasłużył Imie
Y ow Mowca wyborny, jak Cicero w Rzymie,
Sami sobie zyskali Wypłat Im właściwy,
Jak Ich Zasługi wielbi Ogłos sprawiedliwy.
Szacunek ten Następcow niewiele ozdobi,
Kto chce wielką mieć Sławę, Niech Sam na nię robi.

Ten Mąż, ktorego Wieczność nie zatrze głęboka,
Ta Dusza, czy w Pokoju, czy w Woynie, wysoka,
Ta mu w Swiecie, Wielkiego, wyrobiła Imie
Przy Nim się zdajem jako karły przy Olbrzymie;

Przepisał Nam Powinność, Życie Jego Xięga
Za Przykładem iść mamy, Im nas bliżey sięga.
Jeżeli mimo wszystkie Prace Ogrodnika
Prosty Oset pod Cieniem Laurowym wynika,
Będzie zaraz zgładzony ten Chwast y Pokrzywa,
Ktory się pod tym Liściem ozdobnym ukrywa;
Syny Jowisza, jeśli nie byli Bogami,
Rodu tego godnemi stali się Mężami.
Skała to jest wysoka, Jorne Urodzenie,
Ukaże się tam Człowiek mimo wszelkie Cienie,
Złośliwość go upatrzy, jak Argus Sto oki,
Cele Jego przebieży y nayskrytsze kroki,
Podług Spraw Jego, Ludu Głos nieubłagany
Wydaje Wyrok na Wiek już nieodwołany.
Pozor go Cnoty na Czas niejaki uwodzi,
Lecz Wzrok ostry w Nayglębszy kąt Serca ugodzi.
Ten wykwintny Podstrzegacz, Ten Mistrz zbyt surowy
Niskiego Lotu Wady w Nas grzebać gotowy;
Skarby, Zaszczyty, Godność, Dostoynym nie czyni;
Jedna Przywara Szpeci, Jeden Wyrok wini;
Nayleksze Wady Nasze Swiatu się wyjawią,
Naszego Stanu Życiem Języki się bawią,
Sto usta Sława, Czyny, y rozność do Ludzi,
Zawiesnikow zapała, a Obmowcow budzi.
Przeto im Cię potężniey Stan Twoy wygorował,
Trzeba, ażebyś Innych w Przymiotach celował.
Te tylko są szacowne, y to weź w Uwagę
Jakową ma nad Ludzmi Przykład Moc y Wagę.

Czyny krolow niewolą w Ich wstępowac Ślady,
Gdy się August weselił, Polska szła w Biesiady;
Gdy Wielki Ludwik Ogniem Miłośnicżym płonął,
Parysz stał się Cytarą, Dwor ten żar pochłonął;
A jak mu Nabożeństwo na końcu dogarza,
każdy Dworak pospieszył wskok do Brewiarza.
Panow zwykle pilnują podli Wychwalacze,
Nieprawy Ich Smak tuczą płatni Podchlebiacze;
W Istocie zniksczemnioną Ich Duszę wzgardzają,
W Gruncie samey się ślepey Fortunie kłaniają.
Alexander, jak mowią, gdy miał kark skrzywiony,
Powszechnie Naypięknieysze Dworu Macedony
Tak też z Niechcenia sztucznie pozwieszali Głowy,
Ten jest u Panow Dworskich Przymiot zwyczajowy.
Wywroć Puhar, Jad wyley, ktory krolow truje,
Bo Ci Serce zarazi y Rozum zepsuje.
Jakakolwiek bądz Władza dostanie się w Dziale,
Miey Dobro Twych Poddanych za Naypierwsze Cele;
Im będą niewdzięcznieysi; tym więcey bądź hoynym,
Ludzi szczęśliwić, jest bydz, jak Bogi, dostoynym,
Zwłaszcza Władzy, ktorą masz, na złe nie zażyway,
A od Podust do Zemsty Ucho Twe odryway.
Kto odpuszczać nie umie, ni siebie wziąć w Szpony,
Niewart Stopnia, ktory Go zbliża do Korony.
Stany y Urodzenie Wyroki zrządziły,
Te Nas w drogie, lub grube Pieluchy powiły.

Los Nasz jest trefunkowy: Jednego Cesarzem
Wystawił, a Drugiego Rolnym Gospodarzem;
Tak, jak z Pniaka Rzemieśnik y podłe Nawynie
Wyrobi, czy Swiętego, co w Ołtarzu słynie;
Istota Rzeczy jednak tylko kunsztem Dłota
Wyrżnie Posąg niezgrabny, lub kształci do Złota,
Przeto Gmin Ludzi, ktorym Ziemia napełniona,
Tegoż Oyca Synami, z tod Jednego Łona,
Nimo Pychę, ktorą się nadyma y wspina,
Twoji to Bracia wszyscy, Twoja to Rodzina.
Miey zawsze Serce skore na Proźby Żebrakow,
Dostatkiem własnym okryj Nędzę Mizerakow;
Jeżeli chcesz bydź wyższym, wspanialszym w Istocie,
Poprzedź Innych w Dobroci, Litości y Cnocie.
Ci byli wielcy Ludzie, Tych Pamięć nie syta,
Złotymi Literami na Marmurze wryta,
Dusza Ich prosta, czysta, w Dobroć wzwyczajona,
Przez nią Lichota Ludzka u mnie uszlachciona;
Serce moje, Ich pomnięc, Miłoscią się wzrusza,
Wszelkiemu Rodzajowi sprzyja y potusza;
Poddanych są Oycami, Narodow Pieścidłem
Zycie Ich nayceleniyszym Monarchow Prawidłem

Jest w Zbrodniach Larwa straszna rodząca się z Zdrady,
Okrutna, w Zbytkach cicha, gdy wypuszcza Jady,

Szpetna

Szpetną Postać Farbami pięknemi powleka,
Oddech Iey zaraźliwy, Język jak Miecz sieka.
Wiarołomstwo w obrzydłe przybrało się Sztuki,
Zyzyfana w tey Złości utwierdza Nauki.
Chciwa jest na Zaboystwo, w Przymilen[i]u rani,
Broni Winnego, a zas Niewinnego gani.
Ten Grot z Trucizną niesie, Raz nieugojony,
Potwarz Iey jest Nazwisko straszne na wsze Strony.

Boy się Podstępu chytrey tey Poczwary Cienia
Nie wchodź z Nią w Iey Tyranskie Rady y Spiknienia.
Schyl się ku Oskarżonym, stań Im do Obrony,
Nie sądź poki obojey niewysłuchasz Strony.

Jeżeli chcesz na Starość Skarby zebrać sobie
Kosztowniejsze nad Kleynot y Złoto w Ozdobie,
Naypiękniejszych Dni Twoich poswięć Pierwociny
Na Nauki w Mądrości pędź miłe Godziny.
Ta to Szkoła, gdzie Rozum y Serce się uczy,
Umiejętność jest Pokarm, ktory Duszę tuczy.
Błędy Iey są Trucizną, Lekarstwo Cwiczenie,
Tak Szlachetną Robotę miey w Szczegulney Cenie.

Rozum wszystko ogarnia, y tak się rozciąga,
Powietrze, Ziemię, Morze, Nieba Stwory sięga,
Wyroki Naywyższego y Dzieła niezmierne
Lecz niech Ci te Nauki w Pojęciu obszerne

Duchowi Twemu szperać w Wieczności zabronią,
Wstrzymay Zapędy kiedy staniesz nad tą Tonią:

Z Umiejętnością Skromność wraz niech będzie spięta,
Dobrem Oyczyzny zawsze Myśl twoja zajęta.
Kto się uczy dla Chluby, lepszym się nie stanie,
Potrzebnieysze nad Światło Serca Prostowanie.
Sprzyjay Kunsztom, Nauki jak Oyciec popieray,
Ale Je tak połączay y dobrze dobieray,
Żebyś pogodził Mędrca Przymioty z Rycerzem.
Porzuć Xięgi, gdyc trzeba zbroić się Puklerzem.
W Pośrzodku walnych Czynów Zwycięzca Kartagi
Dla Apolina dzielił y Marsa Prac Wagi:
Spiesz za Jego Przykładem, Żądami Świat cały,
Chwała ma Sto Dróg k sobie, wszystkieć się podały.
Jest Piękność czerstwa, ktorey świeżo kwiat rozwity
Nayświetleyszych Farb bierze Promień złotolity,
Czoło Jey naymocnieysze Zdrowie okazuje,
A Serce z Wesołością przyjemną współczuje,
Wszystka jest pełna Życia, zawsze w niey krew wrząca
Uciechy y Rozpustę nawet kochająca,
Ta przytula Venerę nad kwiecistym Tronem
Y swawoli z Bachusem z Wina w Ręku Gronem.
A znasz że tę Boginię? Wiesz jak się nazywa?
Bracie Moy! W Tobie miększa jest to Młodość żywa.

Boy

Boy się z Jey Zbytków w Błędzie zapuścić Rozdroże,
Nierząd w Zażyciu Uciech Złym Dobre przemoże
Miękość zawsze przeciwna Chwale, Niech twe Męstwo
Walczy z nią, y z Niey pierwsze odniesie Zwycięstwo.
Grom Żądze, Masz Czas jeszcze, Niech Cię znają Panem,
Gdyż te są Niewolnikiem Ludzi, lub Tyranem;
Kto Je podbić nie zdoła pod moc Zaniedbania
Oddaje Kark w Ich Jarzmo pełnego Władania.
Nic Sercu wspaniałemu tak nie zada Plamy,
Jak Ich sromotney Władzy Nie założyć Tamy.
Nad to chroń się Słabości własney Wojownikom,
Idź wstecz Sidlącym Myśli Lubieżności wnikom,
Można zażyć Powabów tych wszystkich rostropnie,
Większa Słodycz w Roskoszy, gdy założysz Stopnie.
Ganię z Tobą Odludków, co przez ostre Wstręty
Chcą Nas od każdey Życia oddzielić Ponęty;
Zakazują wszelkiego Uciech kosztowania;
Cóż jest Człowiek, gdy nie ma Chęci y Żądania?

Duchy zgnuśniałe, martwe, bezgłowne Kadłuby,
Nieużyteczne Członki, w Spodku Podział gruby.
Ktorego złe nie tyka, Dobre nie poruszy;
Na Oczach Sen ma twardy, Noc jakąś na Duszy.
Żądze Nasze są Ogniem, co zagrzewa Serce,
W Pożarze tylko Straszne, Nieganne w Iskierce

Roz

Roztropność znaydzie Srzodek, trzymać się go radzi
Krąg Sły Chęć twą do niego w Czasie naprowadzi.
Ale czysz w moim Wieku Wstrzemięźliwość wmawiać,
Kiedy się w Błędach własnych nieumiem poprawiać.
Czuję, y że na samo Cnoty Mianowanie
Wzajemne Pycha moja cierpi Przekonanie,
Zamiast dość już długiego Rozwodu w tym Liście.
Bogday bym Ci Przykładem stanął rzeczywiście.

MOWA

JO: Xcia Imci Czartoryskiego Kanclerza Wo. WXLitto: przez ktorą odpowiada Ichmciom PP. Postom do Krola Imci od Trybunatu Glo. WXLitto: delegowanym die 19. Octobris 1760. Anno.

Z Dobroci Naturalney w Mądrosci y Rostropnosci doskonałey przez Obowiązki, ktore od Panującego Oycostwem są Ludowi należyte, bezprzestannie jest mocną ta Wola y Żądza takowa Jo. K. Imci Pa No. Mitto. aby wszytkie Sądowe Iurysdykcye znali, każda od Władz Tronu w Ustawionym Namiesnictwie pochodząca, Sama scisle y cale obserwując Imperia Legum, nie wykraczając ze Szrankow Instytucyi swojey Sprawy Cywilne Potestati oney repartite należące rozsądzała prawnie y Sprawiedliwie, w Sprawach także kryminalnych przykładnie ukarała Winnych należycie y wstrętnie uskramiała Rospustuiących takowego Sądu zawsze życzonego a dolende nie zawsze widzianego, gdy Postać y Wzor już dowodnie ukazał Trybunat aktualny W. X. Litto. wielce y osobliwiey są mile JWW. WWW. PP. P. N. Mitto. od Grona tak Cnotliwych, tak Chwalebnych Sędziow Homagialne Majestatowi Jego Oswiadczenia przez Urodzonych Postow Swoich recte et

meritorie factorum Spolnikow od situ Wiekow
Trybem nieustannym ustanowionego pożytecz-
nie y zasłużnie w Oyczyznie Jmienia y Domu
swego Czyny, za Przykładem także distincte
stawiących się Wielmożnych Oyca y Stryja
swego, gdy Urodzony Oginski Starosta Osz-
mianski Marszałek Trybunału Głownego
Wielkiego Xięstwa Litt.o tak godnie, tak przy-
kładnie, tak znakomicie nasladuje, uznając
mile J. K. Mć P. N. Mitt.o że w Osobie tey
Wielkich Przodkow dziedziczą Cnoty y Przy-
mioty Sądząc sprawiedliwie, jakie y jak po-
żyteczne bydź mogą Panu y Panstwu Usłu-
gi w dalszych Obseqvij Publici krokach y
Uczynkach Urodzonego Oginskiego, czynic to
powinno Jego pewnym, że Pana rozsądnego,
Sprawiedliwego y Dobrotliwego mieć będzie
zawsze Łaskawe y Nadgrodzone Względy. U-
rodzonych Strawinskiego do Zdarzonego Na-
miesnictwa Laski Trybunalskiey przybra-
nego Oduchowskiego Skarbowego karpia
Koła Duchownego Marszałkow obu Kadencyi
Trybunału Pisarzow powtorzone na terazniey-
szych Funkcyach Zasługi w Dobroczynney
J. K. Mći P. N. Mitt.o mieć będzie Pamięci.
Cy y dla Całego Grona Urodzonych Sędziow
y WWKWWMć PP. zacnym od Trybunału Po-
słom deklarując, teraz Ich przypuszczać
raczy

raczy do Pocałowania tey Oycowskiey Ręki,
ktora dla dobrych Synow bydź zawsze
powinna, y chce bydź dobroczynna.

MOWA
JW^o. JMści Pana Swidzinskiego Woiewody Rawskiego na Audyencyi u Krola JMści miana d. 31. Mensis Martij 1757. w Warszawie przy Złożeniu Woiewodztwa Rawskiego.

Pozwolisz mi Nayiaśń W. K. Mć Obiaśnieniu rzetelne Przyczyny Przedsięwzięcia mego, ktore mię przywiodły do Złożenia u Nog Tronu W. K. Mści ten prożny Senatora teraz Tytuł, ktoregoś mię W. K. Mć uznał bydź godnym w Nadgrodę poświęconych od Młodości Lat wiernych Usług moich Nayiaśnieyszemu S. p. Oycu W. K. Mści Nayiaśnieyszey Familij y Oyczyznie własney. Obowiązki Wdzięczności y Sumnienia wzruszyły we Mnie tę żarliwość, ktorą kardy Senator y Minister jest winien Religiy, Oyczyźnie y Krolowi swemu, ta mię dysponować nigdy nie mogła od Prawdy, y żebym Rady wierne zaprawiał okrutną dla Krolow y Krolestw Trucizną, jak czynić mogli, śmiele powiem, Nieprzyjaciele Waszey

Krol. Mści, ktorzy złączywszy się we trzech tylko Osobach wszystko dzieła dla swego Profitu, Interessa Oyczyzny inaczey Waszey Krolewskiey Mści prezentuiąc, Prawa Nayswiętsze inaczey tłumacząc, Wierne Senatorow Rady tamiąc, Promowuią dla Zysku swego tych, ktorychby oddalić potrzeba, a oddalaiąc tych, ktorych promowować należało. Owo zgoła ustawiczną Diffidencyą między W. K. Mścią a Stanem Rzeczypospolitey czynią, chcąc zawsze pod prætextem Powagi W. K. Mści rządzić y panować absolutnie nad rownemi sobie. I toć to jest Najasnieyszy Krolu, że pod słodkiem szczęsliwym y Łaskawym Waszey Krolewskiey Mści Panowaniem jesteśmy nieszczęsliwi, bez Rady, Senatu, bez Seymu, bez Seymikow, bez Sprawiedliwości, kto mocnieyszy to y lepszy. Gdybyś Najasnieyszy Krolu (: ktory wiesz doskonale, że każdy Monarcha, takiemi, jak Jesteś ozdobiony Cnotami, powinien bydź od swoich Poddanych kochanszym

chanszym przez Wdzięczność za Jego o Całość Praw, Wolności Starania :) dał sobie Czas examinować tę Prawdę, ktorą Mu smiele otwieram, wiedząc że Ją kochasz. Te rany, ktorebyś jawnie widział Poddanych swoich, in deformi et detestabili Status disordine, wziąłbyś za swoje własne, a Mądrość Oycowska Jego y Moderacya Naturalna podałaby Sposoby ad restituendam Rempublicam et stabiliendam Famam Gloriæ Magni Nominis Tui, a Ordo, ktory sub Trium Viratus Nomine dzieje, zniosłby się. Upewniasz że W. K. Mść że od tąd Chlebem swoim y Łaskami Panskiemi Zasłużonych tylko, a nie præferuiących się dzielić Aritmetica Justitia będziesz, że bez Rady Senatorow przytomnych nigdy nic czynić nie będziesz, y że chcesz aby Seym doszedł sine minimo præjudicio Rządu Publicznego, owszem żeby wszystkie Prawa kar-

dynalne wzięty na nim swoy Vigor dawny y rygor nowy perduellionis in abutentes, ktorzyby chcieli pisane Prawa gwałcić; a mogę asekurować, że nie tylko Waszey Krolewskiey Mści wroci się Jedność y konfidencya z Staropolską Cnotą y Wspaniałością Serc, ale się też Waszey Krolewskiey Mści spokoyne Panowanie y Nieprzyjaciołom Jego straszne stanie.

Jeszcze mi dozwolisz Najaśnieyszy Panie Łaskawego Ucha do Justyfikowania Sentymentow moich względem proponowaney Konfederacyi, albo raczey Zjednoczenia Stanow y Powagi Tronu do Woli y Posłuszenstwa Waszey Krol. Mści. A gdybyś Najaśnieyszy Krolu zważył na Szali Przezorności swojey, a nie cudzey przeciwnie tłumaczącey, fundament Jey, przyznasz że nie pochodziły w Zamierzaniu z Miłości własney, ani z Życzliwości, ani ze Chciwości Profitowania, ale z wiernego do Sławy Majestatu Waszey Krol. Mści y całey Familij Przywiązania. Probuję to naypierwod Przykładem Najaśnieyszego Oyca Waszey Krol. Mści a Mego Dobrodzie ja

ja, ktory znaydując się w podobney, co W. K. Mść teraz Sytuacyi, gdy Gigantum Machina Bogatszych z Zasłużeńszemi Emulacya o wakujące Buławy Prawo Majestatu attakowała Zrywaniem Seymow, z wielką Usilnością utrzymać one chcącemu, wziął był ten Sposob przed siebie, ażeby po trzech Zerwanych consecutive Seymach Ordynaryinych na Extraordynaryinym sub Vinculo Confoederationis rozdać Buławy, restabilitować formę Rządu Publicznego, z rygorem qualitatis proemij dla Dobrych, pænæ dla Wynoszących się nad Prawa, y Mnie odjeżdżającemu na Seymik uczynił honor Poufałości swojey y Instrument dla Wykonania tey Swiętey y wspaniałey prawie Myśli swojey, kazawszy mi zostać Marszałkiem Konfederacyi tam, gdzie bydź miałem na Seymiku, a, wraz y Posłem na Seym, et in casu Niedopuszczenia Marszałka, abym podniosł Laskę moją w Izbie Poselskiey, y złączył z Majestatem y Stanem Senatorskim, postępując względem

Rozdawania Urzędów y Wprawienia Praw w swoje Kluby. Jest tey Prawdy Swiadek JmP. Pan Minister Brühl y wielu Zyjących przy Boku Waszey Krolewskiey Mci przytomnych. Jezeli tedy życzące Najaśn. Krola, Najaśn. Krolowi y Synowi wykonać to, czego niedowtoczna Smierc, a fatum Oyczyzny, Najaśnieyszemu Oycu niedopusciło, jest tą Zdradą! lub Nienawisci Znakiem! I za to mam bydź w Łasce Panskiey Nieszczęśliwym! I teraz niezarumieniawszy się wyznam otwarcie Waszey Krol. Mci, że niemasz Sposobu nad te Dwa, ktorebyś Wasza Krol. Mć wziąść przed się do Wykonania w teraznieyszym Czasie, gdzie Nam o Wolnosc idzie, o Prawa nayfundamentalnieysze, y gdzie na ostatek o honor Narodu: Wszak niemasz, y niebyło Narodu y Krolestwa, z ktorymby z tych Przyczyn nie było Rewolucyi; Nieżyczyłbym tedy, jako wierny Poddany, tylko evitare extremitatem, ne videaris Najaśnieyszy Krolu in Subditorum vota ire, et eos invitos sibi immolare beneficijs. Będąc tedy w Utarczce od dawnego Czasu Przeciwnych

ciwnych sobie Sentymentow, z Jedney Strony nie radząc się, tylko wiernego Przywiązania do Waszey Krolewskiey Mci y Najaśnieyszey Familij JEgo, chciałem perseverować w tey Randze Senatorskiey aż do konca; z Drugiey postrzegszy Stratę Fortuny na Usługach Waszey Krolewskiey Mci y Publicznych bez Sprawiedliwey Rekognicyi, Nadziej y Nadgrody, na ostatek widząc się bydź przez Upadek Senatu vanum et inutile Waszey Krolew. Mci y Oyczyznie Simulacrum, determinowałem do pierwszey Szlacheckiey wrócić się kondycyi, y w niey z mnieyszym Depansem, a jeszcze zwiększą Usilnoscią, Wiernoscią y Przywiązaniem służyć Waszey Krolewskiey Mci, Najaśnieyszey Familij y Oyczyznie mojey będę; A gdy mi dalsze Lata uymować będą przymiotu Rozumu y Ciała, y bawić się nie każą, tylko Rozmyslaniem Wiecznosci, na ten Czas lassabo Numina votis, abyś Najaśnieyszy Panie

Panuiąc długo y Spokoynie, panował wiecznie przez Nayiaśnieyszą Familią swoią, a Imie moie, y Syna swego Krzesnego miał w swoiey Oycowskiey Protekcyi y Opatrzności Krolewskiey

Pro
Memoria

Od J. W. Jmści Pana de Woyeykow Posła Dworu Rossyiskiego Jaśnie Wielmożnemu Jmści Panu Kanclerzowi Wielkiemu Koronnemu podane w Warszawie.

Jaśnie Wielmożny Jmć Pan Kanclerz Wielki Kor. miewał od Predecessorow niżey podpisanego pełnomocnego Ministra Dworu Rossyiskiego w rożnych po sobie idących Leciech, od Jednego do drugiego Czasu rozmaite Skargi y Remonstracye, ale nieznośne Uciążliwości, ktoremi Ludzie Religii Graeco-Ruskiey nieprzestannie byli opprymowani w Koronie, a mianowicie w Wielkim Xięstwie Litewskim, nie mniey y niżey podpisany wtym Czasie krotkim bytności swoiey iuż wielorako Jaśnie Wielmożnemu Jmści Panu Kanclerzowi donosił y dowodził, że y teraz ciż Graeco-Ruscy Ludzie z Oddaleniem na Stronę Wolności Wiecznym Traktatem y tylo Prawami onym asseckurowa-

nych

rych, nieodmiennie y roznemi Sposobami są persekwowani, Iak Im dla prędszego onych do Uniy Przyniewolenia na roznych Mieyscach odbieraią Cerkwie y bronią Nabożenstwa, walących się przez Starość reparować, a gdzie ktora Przypadkiem zgorzała, de novo drugiey wystawić zabraniaią, wszystkim tym zmierzaiąc na zupełne onych Wykorzenienie. Tym Czasem wszystkie te Przyiacielskie powtorne Przypominania y Remonstracye do tych Czas y tego nieotrzymały Skutku, aby niżey podpisany, przynaymniey był należytą ucieszony Rezolucyą, oraz dopiero, na Oddalenie takowych Dotkliwosci, iakowe miano uczynić kroki; Proceder więc takowy przyniewolił Nayiaśnieyszą Imperatorową Rossyiską do Zalecenia Ordynansem swoim niżey podpisanemu, aby te wzwyż mianowane Dolegliwosci Dworowi tuteyszemu jeszcze przełożył, a przytym formalney dopominał się Deklaracyi, Ieżeli w takowey Okolicznosci ma Wolą Artykuł Dziewiąty Traktatu Wiecznego względem Religii Graeco-Ruskiey daley trzymać y pełnić? albo nie? y dla czegoby to było? Proszonym jest Iasnie Wielmożny Jegomość Pan

Pan Kanclerz Wielki Koronny, aby niżey podpisanemu na Pismie raczył dać Rezolucyą, ktoraby tenże wzwyż wyrażony Nayiasnieyszey Monarchini swoiey, podług Ordynansu, w Respons mogł kommunikować &c.

Respons
na to:

Kanclerz Wielki Koronny odebrawszy pro memoria od JW. Jm Pana de Woeykow Pełnomocnego Rossyiskiego Ministra de d. 17. 7bris 1766. względem Religii Graeco-Ruskiey, iakoby w swoich Obrządkach nie miała według Prawa Jmu służącego Wolnosci, dopomina się w Generalnosci kategoryczney Soiuszu Wiecznego w Artykule Dziewiątym wyrazonego Rezolucyi. Nayprzod, co do Utrzymania Soiuszu, tak J. K. Mć Pan Nasz Miłł. iako y cała Rzeczpospolita, nie tylko w tym Punkcie Religii Graeco-Ruskiey, ale we wszystkich swoią zawsze pokazać chciała Przychylnosć ku Panstwu nie tylko Sąsiedzkiemu, ale tyło Ogniwami

zobopolney Przyjaźni Rossyi z Polską złączoney. Kiedy zaś J. Wielm. JmśPan Poseł Rossyiski dopomina się tego generalnemi Terminami, Czyli Krol JKMść Pan Nasz Mił. y cała Rzeczpospolita chce utrzymywać ten Artykuł Sojuszu Wiecznego, albo nie? Trzeba, żeby Jaśnie Wielmożny JMść Pan Poseł Rossyiski nauczył, Jaki Publiczny Instrument wypadł, czyli z Kancellaryi koronney lub Litewskiey, albo z Rady Publiczney Senatu, albo z Seymu, przez ktore Publiczne Instrumenta Oppressyą cierpi Religia Graeco-Ruska w swoich Obrządkach y Wolnosciach? Jeżeli zaś kto partykularnie zgrzeszył, to do Jego Osoby tylko się reguluje, nie do Generalnosci całey Rzeczypospolitey, y na tego tylko powinna bydź Skarga. Dla czego Kanclerz Wielki koronny dopraszą się, aby specificè było wyrażono, gdzie, w ktorym Mieyscu, y przez kogo te Oppressye Religij Graeco-Ruskiey się dzieją.

Podał był Jasnie Wielmożny JMść Pan Poseł Rossyiski pro Memoria Kanclerzowi Wielkiemu koronnemu, jakoby

by w Hołyńcach y Ule Miasteczku miała była cierpieć Religia Graeco-Ruska Uciemiężenia wtymże Memoryale wyrazone. Na tych miast Kanclerz Wielki koronny, że się to działo w Litwie, pisał do Kanclerza Litt. y Biskupa Wilenskiego; od ktorego odebrawszy Respons, że Skarga Nieunitow jest przeciwna Rzetelnosci, komunikował go Jasnie Wielmożnemu JMśPanu Postowi, y nie mając wtym Punkcie powtorney Skargi, tey jest Nadziei, że albo Nieunici z Udania się wstydzili dalszey popierać Skargi, albo surowy Zakaz Ich uspokoił, kiedy zas Jasnie Wielmożny JMśPan Poseł Rossyiski wspomina y Traktaty y Prawo Im służące, Kanclerz Wielki koronny przyłącza y kopią Listu JMśc Xdza Biskupa Wilenskiego y Prawo, gdzie Ukrzywdzeni mają dochodzić krzywd swoich /: Legatur Constitutio 1641. Anni Vol. 4. fol. 6. Titt. Religio Graeca:/ Dan w Warszawie etc.

Copia Listu Jaśnie Wielmożnego JgoMści Xdza Biskupa Wilenskiego do Jaśnie Wielmożnego Kanclerza Wielkiego Kor. pisanego.

Memoryał Konwikitorum Miasta Mohilowa y Innych Mieysc Prowincyi Litewskiey, ktory Mi Jaśnie Wielmożny WMć Pan Dobr. circa Ministeriales Insinuationes kommunikować raczyłeś, nie tak Prawdę w sobie zawiera, jako bardziey falsitatibus jest napełniony, y szczegulnie na Pokrycie Ichże samych in Exercitio Religionis Zbyteczności wielkiey in cunctis nad Prawo Uzurpacyi y wszelkiey Extrawagancyi uformowaney. Ja interim, żebym nie zdał się denegare Justitiæ et Æquitati, chcę condescendere ad inquirendum tego wszystkiego, cokolwiek zadają Clero meo y Xiężom Dominikanom, ktorzy y teraz actu w Mińsku

z jaką

z jaką Przykładnoscią y od wszystkich Pochwałą odprawuią Missyą można zasięgnąć Swiadectwa od Sądzącego się tam Trybunału Głownego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ominąwszy Swieckie Osoby, ktore do moiey Jurysdykcyi nienależą, y z ktorymi Skarżącym się wolno będzie agere osobliwie in Foro competenti z samemi distinctim Duchownemi, niech maią rzecz przede mną, y niech tylko szczerze chcą przystąpić ad effectum expediendæ Inquisitionis y Swieckich, etiam ktorych sami zechcą, dopuszczę; y cokolwiek z teyże Inquizycyi nagannego pokaże się, mocno zganię et puniendo przykładnie ukarzę, o czym tychże Querulantes upewniam a JWu WMć Panu mam honor oswiadczyć się, żem jest etc.

SUMMARYUSZ

Całey Sprawy względem Otwarcia Akademiy Jezuickiey we Lwowie na Seymiki Przedseymowe Przeswietnych Województw, Ziem, Xięstw y Powiatow Koronnych y W. X. Litt. od Akademiy Krakowskiey Roku 1760. dla Informacyi podany.

W Roku 1661. /: Lat temu jest 99:/ otrzymali byli potajemnie Oycowie Jezuici Przywiley od Krola Jana Kazimierza na Otwarcie Akademiy we Lwowie, y zaraz pobiegli z nim do Warszawy na Seym w tymże Roku przypadły, chcąc Seymową Approbacyą otrzymać. Zabiegła tamże Akademia Krakowska, y dowiodszy Skryptem, że takowy Przywiley, nie tylko Przywilejom swoim, ale też Prawom Koronnym był przeciwny y szkodliwy, pozyskała na tymże, y na powtornym Roku 1662. Seymie Odrzucenie jego, y zaraz tak w Roku 1661. de Actum in Curia Re-

gia Varsaviensi Feria Tertia ante Festum Sanctæ Mariæ Magdalenæ, jako y w Roku 1662. de Actum ibidem Feria quarta post Dominicam Ramis Palmarum Quadragesimalem przez Postow Ziemskich Oboyga Narodow, tudziesz przez Deputowanych Urzędnikow Przeswietnego Województwa Krakowskiego de Actum in Castro Cracoviensi Feria Sexta post Festum Sancti Lucæ Evangelistæ Anno 1661. przeciw temuż Przywilejowi Jana Kazimierza y Zamystom Oycow Jezuitow uczynione były solenne Protestacye. Gdy się tu w Domu Oycom Jezuitom nieudały Zamysły, wyrobiwszy niektore za sobą Jnstancye pobiegli do Rzymu do Oyca Swiętego Alexandra VII. A tym Czasem Województwo Krakowskie na Seymiku Relacyinym Proszowskim przez Deputatow swoich, swoim y całego Stanu Rycerskiego Jmieniem, uczyniło Plenipotencyą przed Aktami Pisarza Apostolskiego de Actum Proszovicijs Dnia 17. Maja Roku 1662. na Osobę Jmści Xdza Winklera

lera Swiętey Theologiy Doktora w Rzymie na ten Czas rezydującego, y stało się, że za Opponowaniem się Stanu Rycerskiego przez Jmści Xdza Winklera Plenipotenta uczynionym, nie otrzymali Approbaty, y powrocili się z niczym do Polski, jako opiewa List Jllustrissimi Fagnani Secretarij Cogregati. S. Cong. z rozkazu Oyca S. Alexandra VII. do Nuncyusza Polskiego w Roku 1663. pisany, y dla tego ow Przywiley Jana Kazimierza jako nieważny y odrzucony, nie mogł wziąć żadnego swego Skutku aż do tąd, leżąc przez Lat 90. w Archivum Kollegium Lwowskiego Soc: Jesu, Dopiero w Roku 1758. mając Prawo Oycowie Jezuici z Xiężmi Piarami o Szkoły w Sądach Zadwornych Assessorskich, ktore mieć we Lwowie pretendowali, owego Przywileju nieważnego y od Approbacyi odrzuconego z Łożyska swego wydobyli, y nim się naprzeciw Xiężom Piarom składali bez żadnego Przypozwu Akademij Krakowskiey. Sąd tedy Zadworny Assessorski, nie ma

jąc, żeby kto dał Rozprawę o nieważno-
ści Przywileja owego, mniemał go bydź
za ważny; y według niego postąpił,
Zakazawszy Xiężom Piarom Szkoł
fundować we Lwowie. Przeto Oycowie
Jezuici, że Jm się Przywiley Jana Ka-
zimierza, w Sprawie z Xiężmi Piara-
mi udał, poczeli tryumfować, y we
Dwa Miesiące po Dekrecie, bez żadne-
go znowu Przypozwu Akademij Kra-
kowskiey otrzymali Approbatę po-
mienionego Przywileju od Najaśnieyszego Krola Jmści Pa. No. Milto. Wzrot-
ce potym udali się do Rzymu, y wyjed-
nali sobie od teraźnieyszego Oyca Swię-
tego Klemensa XIII. Bullę na Otwar-
cie Akademij wszystkich Nauk we
Lwowie, a to na fundamencie owego
Przywileju Jana Kazimierza przez
Najaśnieyszego Krola Jmści Pa. No. Milto.
ad malam Informationem approbo-
wanego, tę jednak Bullę otrzymali z
tą wyraźną Klauzulą albo Ostrzeżeniem.
Jeżeli przez takowe Otwarcie Akademij
we Lwowie nie będzie komu Przeszkoda
albo praejudicium. O takowych Zamy-
słach y Progressach Oycow Jezuitow wiel-
ce

ce szkodliwych, dowiedziawszy się Akademie
Krakowska y Zamoyska, zaniosły przez
Ablegatow kwerele swoje naprzeciw
Oycom Jezuitom do Majestatu Jo. Kmści
do JO. Xcia Jmści Prymasa, do JO. Xcia Jmści
Biskupa Krakowskiego jako Kanclerza
swojego, tudzież do wielu Jnnych Jaśnie
Wielmożnych Senatorow, Biskupow,
Ministrow koronnych, na ten Czas
w Warszawie przytomnych, że tako-
wy onych Progress jest z Naruszeniem
nie tylko Praw koronnych ale też y
Przywilejow swoich. A nad to expor-
towały naprzeciw tymże Oycom Jezu-
itom Krolewskie Mandaty, y ostre
Jnhibicye de nihil attentando, aż do
finalney Decyzyi: Wzajemnie też Oy-
cowie Jezuici Lwowscy wydali Man-
dat Krolewski Akademiom Krakowskiey
y Zamoyskiey ku Approbacyi Przywile-
ju Krola Jana Kazimierza sobie nadane-
go. Ale Oycowie Jezuici, nieuważając
na intymowane z obu Stron przerze-
czone Mandaty y Jnhybicye, nie czeka-
jąc Sądowey Rozprawy, poszli Viâ facti,
y skupiwszy kilka Placow, Domow y
kamienic Mieyskich przeciwko Kon-
stytucyom y Reskryptom Krolewskim

na Szkolne Lectoria, Akademią w rzeczy
samey otworzyli, y kilka Promocyi na Sto-
pnie Doktorskie odprawili, niedonosząc się
by naymniey w tak wielkim całey Rzeczy-
pospolitey tykającym się Interesie na Sey-
miki Przeswietnych Woiewodztw, Ziem y
Powiatow, do Jasnie Wielmożnych JchMściow
Senatorow, Dygnitarzow, Urzędnikow, y ca-
łego Rycerstwa: jakoby to do nich, wie-
dzieć o tym y interessować się do tego, ab-
solutnie nie należało. Pozachodziły de Nul-
litate tak kupna Placow, kamienic, jako
y Otwarcia Akademij, naprzeciw Oycom
Jezuitom Lwowskim, solenne coram Actis
Publicis Protestacye y Manifesta Przeswiet-
nych Kapituł Gnieźnieńskiey, Lwowskiey y
Chełminskiey, Przeswietnych Województw
Krakowskiego, Wołynskiego y Czerniechow-
skiego, Przeswietnych Xięstw Oswięcimskie-
go y Zatorskiego, Przeswietney Ziemi Lwow-
skiey, tudziesz Akademij Krakowskiey y Za-
moyskiey de Attentatis; jako o tym dosyć ob-
szernie tak w Skrypcie pod tytułem: Propu-
gnatio Jurium Universitatis Cracoviensis,
jako też w drugim Skrypcie pod Tytułem:
List Przyjacielski do Nauczycielow Szkoł
Lwowskich, opisano jest; Szczegulnie jed-
nak Przeswietne Województwo Krakowskie
oswiadczyło Protekcyą swoię Akademij
Krakowskiey, kiedy na Uczynienie Manifestu
ustanowiło

ustanowiło Laudum na Seymiku Boni Ordinis
Roku przeszłego 1759. w Poniedziałek po
Swięcie Narodzenia Nayswiętszey Maryi Pan-
ny, ktorego Series takowa jest: Co się tycze za-
niesionego od Przeswietney Akademij Krakow-
skiey Interessu, względem Erekcyi Nowey Aka-
demij z Oycami Jezuitami Kollegium Lwowskie-
go zachodzącego, et eo fine podanego nam tu
Projektu; ten in tuto et toto chcąc mieć zacho-
wany, obligujemy Jasnie Wielmożnego JMści Pa-
na Marszałka, aby zaniosł Manifest przykła-
dem Przodkow Naszych Jmieniem Koła Naszego
w Grodzie Krakowskim, z Oswiadczeniem Utrzy-
mywania Praw tey Akademij służących, y Prero-
gatyw Jeyże nadanych, nienaruszenie na zaw-
sze trwać mających. Toż Laudum do Aktow
Grodu Krakowskiego wraz z Manifestem Sabba-
tho ante Festum Sancti Martini Pontificis
proximo Anno 1759. podane, stwierdzone
jest Dekretem JO. Trybunału Koronnego Skar-
bowego de Actum in Radom Feria Quinta
Ipsâ Octavâ Festi Sacratissimi Corporis
Christi Domini Anno 1760. w tych Słowach:
Judicium praesens etc: in reliquis vero
punctis standum supra expresso Laudo Ju-
dicium sententiavit.

Zaczym w teraznieyszym tak gwałtownym
Ucisku swoim ucieka się do Protekcyi y O-
brony Jasnie Oswieconych, Jasnie Wielmożnych,
Wielmożnych, Miłosciwych Panow y Dobro-
dziejow Wierna zawsze w Usługach Naja-

mieyszym Krolom y całey Rzeczypospolitey Akademia Krakowska, supplikuiąc z głęboką Uniżonością, abyście Jaśnie Oświeceni, Jaśnie Wielmożni, Wielmożni, Miłościwi Panowie y Dobrodzieje, zapatrzywszy się na Przodkow swoich gorliwość, na Lauda y Protestacye tak dawnieysze jako y teraźnieysze Przeswietnych Woiewodztw, Ziem y Powiatow, na Przywileje krolewskie, na Uchwały Seymow Walnych, byli Obroncami tych samych Praw, Przywilejow y Prerogatyw, ktore Najaśnieysi Krolowie Polscy z Całą Rzeczapospolitą raz na zawsze Akademiy Krakowskiey nadali, y Oney z mocney Protekcyi swojey niewypuszczali.

ZDANIE

J. W. Jmć Xiędza Załuskiego, Biskupa Kijowskiego, na Konferencyi o Redukcyi Monet w Roku 1761. dane.

Wielka jest Jedynowładcow Prerogatywa, krolować na Tronie, ale nierownie większa Tron zasiadać na Sercach, amari, coli, diligi, majus Imperio est. Taką w Sercach wiernych Poddanych coraz bardziey zabiera Intromissyą J. K. Mć. P. N. Miłł. ktory się nie kontentuje praeesse, co potrafi y Nero y Domicyan, ale stara się prodesse Oyczyznie, co chyba czyni Tytus czy Trajan.

Oto y teraz miarkując, że qui tangit Nummos, tangit et Numina Deosque Penates, Pupillamque Oculi. Chcąc zabieżeć ostatniey Naszey ruinie, y na nayniższym naywiększego, co tylko być może na Swiecie politycznego Nieszczęscia Szczeblu stojącym, y bezdenną ostatniego Upadku przepaści leżącym succurrere labentibus, imo jam lapsis, z Woli y Dyspozycyi Jego Pańskiey ad Consortium Jaśnie Oświeconych,

Jasnie Wielmożnych WMść Panow Zawołany stosuię się do Zdania przede mnąarygodnie mowiących J. OO. Xcia Jmści Biskupa krakowskiego Dobrodzieja, y JWo. Jmści Xdza Biskupa kujawskiego, krwią /: co więcey :/ Sercem złączonego Łaskawcy, atoli ex nexu Senatorskiey Przysięgi, quidquid nocivi scivero na mnie włożoney, id quod tangit et angit præcordia ora loquentur. Sitabym miał o Monecie mowić, ale niechcąc przynieść tædium, Verbis ut Nummis uti przyrzekam: Że Deteryoracya Monet y Furfanterya Mennic Żydowskich /: a znayduią się niestety :/ y Chrześcianie Jmieniem, a Żydzi obyczajem, złą rożnicą, że tamci obrzezani, ci zas Srebro niewięcey, a Złoto obrzezuiący, y do tego już przyszło, że co dawni Regnanii karali Fałszerzow, to teraz Jeden z Sąsiedzkich z niemi się dzieli Profitem /: że mowią :/ Alteracya Monet, jest to omnium in Rempublicam irrumpentium malorum pessimum, omnium periculosorum piaculorum Status periculosissimum

sissimum. Nikt o tym wątpić nie może, y sama Experyencya uczy, y Ja na sobie doswiadczam przy ubogiey moiey Biskupstwa kijowskiego Intraie, tracę Połowę Dochodow, wszystko in duplo drożey płacąc, nawet na Jednym Weslu Ongi zamiast Dwuch Tysięcy, musiałem wypłacić Trzy Tysiące Tynfow; a tak na jednym Artykule, przeto że nie masz w Polszcze Złota, ale zła tylko Moneta, musiałem marnie stracić Tysiąc Tynfow, Co nie tylko mnie, ale generalnie wszystkim często się przytrafia. Do tego przychodzi, że co tam rzeczono, Venite, emite, absq; Argento, to teraz z tym niecnotliwym Cudzołożnym /: że tak rzekę :/ adulterante exterâ Potentiâ Srebrem, niemożna się niczego dokupić, a przynamniey in duplo, triplo trzeba przypłacać. Do tego z Czasem przyszłoby, żeby wszystkie Commercia upadły, Panowieby marnotrawnie przepłacaiąc wszystko szaleli, a chudzi

Pacholy musieliby się bez siła rzeczy Zagranicznych do Wygodnego Życia potrzebnych, jako to Win, Sukien etc. cale obchodzić.

Wielki Statysta Cudzoziemiec temi Dniami powiedział mi, Że lubo Niemieckie kraje przez Prusaka opprymowane, wielką ponosiły klęskę przez zupełną kraju ruinę y Dezolacyi abominacyą, tak dalece, że ledwie za Sto Lat przeciągiem, podźwignąć się potrafią; Atoli nierownie cięższą, y jeszcze większą ponoszą krzywdę y Szkodę przez Alteracyą Monet, Co jest præjudicium Sæculorum grande et ineluctabile omnium temporum, omnium Statuum detrimentum.

Mowią passim, nemo repente fit malus: U nas de repente, tanquam ex insidiys wyłowiono ad non est Złoto y dobre Srebro, dobre Tynfy de repente stały się nie już mali pejores, ale omnium, quotquot unquam fuerunt pessimi, putidoque latrocinio, y to z Przydatkiem Sacrilegii Politici przy Wyrażeniu Ausu nefandô na tych

Jach złych Dobrego Naszego Pana Miłego Wyobrażenia, y takie res sacerrima Nummus u nas cale sprofanowana.

Gdyby się teraz Polaka Chrystus Pan spytał, Cujus est hæc Imago? Cożby przyszło odpowiedzieć, chyba to Vox quidem etc Nomen quidem Augusti est, ast manus Esau, bo arcyfiluta Żyda Efraima, mogę bespiecznie złeyMiary nazywać Ezawem, o ktorym sam Pan Bog: Esau autem odiô habui. Można było zabieżeć temu w czasie, ale już teraz po harapie, y zda się że Puteus foditur, dum incendium absorpsit omnia decora et speciosa. Złoto y dobre Talery y Tynfy dawne, zda się właśnie, że zawieramy Drzwi do Stayni, kiedy już konie poubiegały, ad amissa non datur regressus. Obnażona jest Oyczyzna z wielkiey kraju Ozdoby, Non est ei Species, neque decor.

Utraciliśmy Złoto przednie Węgierskie, kremnickie, Holenderskie, Utraciliśmy Arcywyśmienite Talery Hyszpańskie krzyżowe y dobre DwuZłotowki; O dawnych

Szyfach Szeyńzylbrowych ani słychać, /: chyba w Gabinetowych Numophylacyach Se obaczysz :/ Utraciliśmy Szyfy dawne dobre, a nawet y te, co już miane były za złe, za Jana Kazimierza, y co Jego Inicyalne Litery I.C.R. Ioannes Casimirus Rex tłumaczono Incipit Calamitas Regni. To już prawie lamentować przychodzi, desperatur unqvam finis Calamitatis Regni, albo z Psalmistą powtarzać załamywając ręce nad nieszczęściem, Infixi sumus in limo profundi et non est Substantia.

Na wszystkie obracając się Strony, zewsząd upatruję trudności, tu koląco, tam gorąco, undiqvè angustiæ; redukować /: jakby słusznie należało :/ Szyfy na Szostaki, byłaby Medicina morbo pejor. Bogacze Panowie, Gotowizny mający, siłaby potracili et inventi essent minus habentes, trzecią częścią Kapitałow; ależby przecie ten gorzki kąsek, tę nie złotą, ale żelazną Pigułkę strawić mogli, bo unô avulsô non deest alter Aureus, ale ubogi Kmiotek, Pracowity

wity Rzemieślnik, coby in Sudore vultus pracując na kawałek Chleba, potożył się na Spoczynek Nocny z kilką Szyfami, nazajutrz znalazł się z kilku Szostakami, miałby sobie za największą, co tylko bydź może na Swiecie, krzywdę, y zawołałby na gwałt. Ztąd ktotnie, Zaboystwa y Desperacye dla Uyścia Szkody, Gwałty y Violencye. Zydby w karczmie nie przyjmował Szyfa tylko za Szostak, Chłop, u ktorego ubi esca ibi anima, na tę dyminucyą nie zezwalałby. Coż za tym? Mocnieyszy słabszeyoby ciemiężył, a ztąd by była Woyna Domowa. Bunty, Sedycye, Ubroń Boże! Druga kozaczyzna, et fierent posteriora pejora prioribus.

Wszystkie nowe Szyfy są złe, to prawda, ale między nimi są rożne złego kuna, Gradacye są złe, są gorsze, są naygorsze, są mające Valoris intrinseci Gr. 15, są takie, co mają w sobie 10. Groszy, są naresci, co tylko 6. Groszy warte.

Gdyby tedy wszystkie nowe Szyfy in universum redukowano na Szostak, cożby się stało? Zydostwo Arcyłotrowskie,

244.

Pestis Generis Poloni nefanda, wyłowiłaby owe złe, a przełowiłaby na gorsze, quod non manducat Bruchus, manducaret Locusta, y takciby abyssus abyssum invocaret in infinitum, aż do ostatniego Szelągu.

Tożby było, gdybyśmy się nawet ex amore omnes amores superante Dulcissimae Patriae y na to rezolwowali, kredense y dawne Srebra, nawet y kościelne do Mennicy zanosić, a na Monetę przebić, boby dobrą Monetę, ci powszechni od Urodzenia y z Wokacyi Łotrowie przerobili na naygorszą y ex aurea uczyniliby Plumbeam ferrei Saeculi Poloniam. Tożby było, gdybyśmy tandem aliquando oczy otworzyli, y kruszce, a nie gardząc Darem Boskim, tego używać chcieli, który Nam Niebo hoyną w Olkuszu szafuje Ręką.

Jakżeby tedy tym Łotrowskim (: że tak rzekę :) zabieżeć rozbojom? Dwojaki Ja znayduję Sposob: Zniesienie Pańskiey Protekcyi y Rozstawienie na Szlakach Forwachtow, gdyby nie przechowywano kradzieży

245.

kradzieży, niebyłoby Złodzieiow. Tymże sposobem, gdyby niebyło Patrocinium pro Latrocinio Monet, gdyby niebyło Protekcyi odrodnych Synow, niebyłoby fałszow Monet.

Deklarowałby zatym na Seymie pro Infamibus in Generationes et Generationem tych Oyczyzny Nieprzyjaciół, ktoryby dawali Protekcyą wprowadzającym złą, lub wyprowadzającym dobrą Monetę Żydom; kajaliby się drudzy, poena ad unum, metus ad omnes.

Słyszę, że we Lwowie przytrzymano znaczną Partyą złych Tynfow, takąż drugą przejął czuły w swym Urzędzie Jaśnie Wielmożny Imć Pan Podskarbi Nadworny koronny, a że niektorzy odrodni Oyczyzny Synowie reklamują onę, dając Protekcyą Żydom, można mowić bespiecznie: Videbant furem et currebant cum eo.

Słyszałem niektorych Sekretow Statystow pretendujących, że Jaśnie Wielmożnemu Podskarbiemu Wielkiemu koronnemu incumbit temu zabieżeć. Nie przeto, że się zaszczycam korrellacyą z arcygodnym

/: gloriari licet :/ jezeli nie mnie, to me-
mu Domowi Siestrzencem Jasnie Wiel-
moznym terazniejszym Podskarbiem
Wiel: kor: nie przeto, ze go serdecznie
kocham, ale przeto, ze serdeczniey Pra-
wdę kocham, Muszę to wyrazic co sa-
dzę. Podskarbi koronny nie ma tyle
Ludzi, zeby wszystkie Furwachty opa-
trzył, y wszystkie Szlaki swojemi Lu-
dzmi osadził po Granicach.

Niechże tedy jedno ze dwuch na przyszłym
Seymie będzie opatrzono, albo zeby Ja-
snie Wielmozni Hetmani przystawi-
li na Pograniczu Partye znaczne kon-
trebandy Monet ostrzegające, albo ze-
by w Rachunkach Podskarbinskich przy-
jęte były poczynione od Skarbu na to
Nakłady. Niemniey nie słusznie argu-
itur de peccato Podskarbi Wielki kor:
ze Jego Winą terazniejszych Monet Al-
teracya. Czytaymy Verba Legis Sta-
tutu Alexandrowego Roku 1504.
in Volum: Legum Jmci Xdza Konarskie-
go y mojey Pag: 297. Ipse habeat
omnem Monetae curam, habeat quo-
que Probatores bonos, quia Ipse sa-
lariet &c. Czytaymy de tenore Jego
Przysięgę

Przysięgę u Januszowskiego Pag: 307.
Curam Monetae cudendae, quando usus
postulaverit, rationes Aerarii pro-
curabo. Jeszcze tu aby słowo o tym,
zeby miał moc valorem Monety redu-
kować arbitrarie. Co inszego bić Mo-
netę dobrą, a co inszego redukować
złą ad libitum; A do tego quis Spon-
sor, choćby sobie y tyle pozwolił Pod-
skarbi, zeby go w tym usłuchano.
Jest konstytucya wyrazna, zeby czer-
wony Złoty szedł w Osmnastu Złotych,
a teraz arbitrarie rosnie jak na
Drozdzach, y juz podskoczył na 22.
Tynfy, to jest na 27. Złotych y Groszy
26. to jest jak 10. Złotych więcey,
a to przeciw Prawu, kto tak Prawa
wyraznie nie słucha, dopieroz by Edy-
ktow Podskarbinskich niesłuchał.
Trzeba zatym arcykrytyczniey po-
nere securim ad radicem, y na Sey-
mie in plenis Ordinibus huic ma-
lo mederi pod ciężkim rygorem,
Trzeba na tym Seymie procedere
Impetu non violento, Ale tente

pedetentim, paulatim, niż aspera in vias plenas redukować przyjdzie.

Mniey żalu będzie miał Mieszczanek Chudeusz, Ubogi Chłopek, pracowity Rzemieślnik /: a tych Ludzi naywięcey, bo Bogaczow mało, a Kapitalistow już Nam nie stało :/ o tych nie trzeba się frasować, dla nas Szkodaby była, a dla nich Szkodka; A kiedy Ei, qui non habet, et hoc aufertur quod non habet /: boć parum pro nihilo reputatur :/ to ostatnia bierze desperacya; Mniey tedy żalu będzie miał ultimum consumens Człowiek Gminny, gdy tylko straci Osim Groszy, niż gdyby stracił 25. Groszy y Szeląg Jeden na Tynfie. Gdy komor ukąsi, to tylko ręką kiwamy, ale kiedy Pies mileczkiem ugryzie do żywego, to weżmie kijem po Grzbiecie

Więcey powiem jeszcze, Lepiey było Tynfy przebić na Szostaki y Trojaki, aby tym Sposobem na Szostakach nie tracił Chłopek tylko 4. Szelągi, a na Trojaku tylko 2. Szelągi.

Znośnieysza

Znośnieyszaby tedy była krzywda dla niego y prawie nieznaczna, a przynaymniey sensibilior tracić na Trojakach 2. Szelągi, niż na Tynfie Groszy 25. y Szeląg 1.

Już do tego przyszło, że y Szostakow więcey nie mamy, a o Groszach w Litwie y nie pytay, tak Ich nikczemne Żydostwo Szeląga niewarte wytowiło tak dalece, że co Prorok narzekał: Nec erat qui eis daret panem, to teraz w Litwie przy Groszy y Szelągow Defekcie, Ubogim Inszey niemożna dawać Jałmużny, chyba kukiełkę lub Obarzanek, co to za Opprobrium Nostri coram Gentibus, trudno tego wyrazić, Eripit verba dolor, desuntque loquelis ubi defecerunt.

Tym Ja podaię Sposobem zniosłaby się nawet Suspicya zbyteczne zła o złych Tynfach, bo lubo Ich jest siła fałszywych, ale nie wcale fałszywych /: jako mię upewnili Złotnicy, ktorzy Je topili y analizowali :/ Jest przynaymniey 25. groszy, a zaś powszechna Opinia,

ktora zwykła vitro activo patrzyć na cudze Defekta, niesie, że tylko w Zagranicznych Tynfach gr6 15. Podam niżey na Stempel jeszcze Inszy Sposob na fundamencie Otwarcia Gor Olkuskich, jeszcze na nie znaydziemy kompanią Unkoszta awansującą, y jeżeli się Materyały dawniey przebrane jeszcze na nowe znaleźć pozwolą, niemniey rzecz arcypotrzebna ponere cupiditati metas, y założyć Granice Chciwości Kapitalistow Bankierow Sąsiedzkich y kupcow, ac tandem raz na dalsze Czasy determinować Valor pewny y nieodmienny Czerwonego Złotego, ktory teraz głupio z Głupcami się rożni y mieni codziennie, Stultus ut Luna mutatur, coraz nowa kwadra, a nigdy niewidać ostatniey, niechże tandem stanie w Pełni, a niech nie będzie od Poczty do Poczty arbitrarie układany, bo ztąd pochodzi, co widziemy pod czas Karystyi Zboża, że Głod będzie w kraju, choć Zboża po Szpiklerzach pełno, choć gdzie jeszcze w Polszcze znayduje

znayduje się Złota Moneta, to kto ją ma, dusi w Skrzyni, w Nadzieje, że poydzie w Gorę, a kiedy będzie raz na zawsze præfixum pretium certum, adæquatum, invariabile, et non ad plus ultra wyrachowane, to i każdy Skąpiec proferet de Thesauro nova et vetera, y Więzniowe Dukaty reducet w Cyrkulacyą Publiczną. Że zaś Materya ta jest Seymowa odkładać onę do Decyzyi Stanow na Ordynaryinym niedoszłym Seymie plus opto quam spero. Byłoby to, Czy gasić Ogień Wodą? gdy już Pożar ze wszystkich Stron obarcza, y Płomienie za kołnierz wpadające Grzbietu dogrzewają y dopalają; Azatym upraszać trzeba Najaśnieyszego Pana o Złożenie Extraordynaryinego Seymu Dwuniedzielnego purè, unicè et præcisè ad hoc Negotium Monet, nie mieszając żadney Inszey Materyi. Gdyby zaś taki Seym w ostatniey toni Oyczyzny złożony, y nieodbitą Potrzebę

252.

Ratunku Jey przynoszący miał się wa-
żyć zrywać Ogrodek Oyczyzny, prze-
kupiony Judasz, Judaszowski Protek-
tor, takiego przystąpiwszy do kon-
federacyi przy Nayaśnieyszym Panie
Naszym, pro Hoste Patriæ et Infami
una cum Successoribus ad Quartam
Generationem deklarować, a plura-
litate Votorum ten Interess konicyi
przynależy. Ale niż ad hæc violen-
ta Media przyidzie Nayaśnieyszego
Pana Naszego Mitt. o Nieodwłoczny
Seym /: bo zła coraz gorsza Mone-
ta monet mentem, że codzień daley
giniemy :/ ex nunc trzeba upra-
szać instanter, instantius, instan-
tissime.

Dobraby rzecz była, aby jako Pieniądze
w wszystkim Państwie były jedna-
kiey Wagi, chociasz na rożnych Mieys-
cach y pod rożnemi Sztęplami bite,
tak aby rerum mensuræ, tam ari-
dorum, quam etiam Liquidorum
były w całym Krolestwie uniformes,
to jest

253.

to jest Jeden y Jednaki korzec tak w
Litwie, Prusiech, jako y na Rusi y w
Koronie, Jeden Garnec, Jeden Achtel
albo Beczka do Piwa, Jeden funt,
Jeden kamien, Jeden wszędzie y jed-
naki Łokieć; To wszystko konstytu-
cyą opisać, po Powiatach y Mia-
stach rozdać y pilno tego doglądać,
aby stare Miary były zgubione,
ktore teraz Variationem czynią, y
pretia rerum zatrudniają. Do tego,
gdybyśmy jeszcze na koło Granice
zawarli, żadnych Towarow niewypu-
szczając z Korony, ale pozwalając po-
granicznym wszystkim do Nas jachać
in omni Necessitatis Casu, mielibyś-
my w krotkim Czasie znaczne Pożytki
z tąd, y Naszeby się z Państwa Pienią-
dze nie wyniosły y Srebra y Złota
wieleby z tąd przybyło; A to z tey Przy-
czyny, że do Nas żaden Cudzoziemiec
swojey niepowiezie Monety, tylko mu-
si z Talarami albo Czerwonemi Zło-
temi przyjechać; A jeżeliby sobie ze-
chciał co kupić, a kupić koniecznie

musi, bo od Nas ut plurimum te Towary wychodzą, bez ktorych Vita humana difficulter conservari potest, jako to Jedzenia y do Odzienia się należące Zboża, Woły, Wełny, a my od nich te Rzeczy miewamy, ktore do Delicyi należą, jako to Wina, Korzenie, Aksamity, Futra y Sukna drogie, bez czego wiele obeyść się może, a oni bez nas barzo trudno

Gdy tedy Cudzoziemcy do nas przyjadą z swemi Towarami, nayprzod my swoje rzeczy drożey w Domu przedamy, czego uczynic nie możemy, spusciwszy naprzykład Zboże do Gdańska, y zagnawszy Woły do Wrocławia: Druga, że Ich Towary od nich taniey pokupiemy, gdyby Im przyszło też same trudniey odwieść jako my teraz nasze. Trzecia Że co teraz Cła Pograniczne sami płaciemy, to już Cudzoziemcy sami za nas płacić będą, przywożąc swoje Towary

wary, a wywożąc Nasze. Czwarta Że Miasteczka Nasze Pograniczne, w ktorych będziemy Towary Nasze składać, zapomagać się z Gości będą. Piąta, Że gdy u nich za Zawarciem Granic wszystkie rzeczy w Gorę poydą, siła od nich dobrych Rzemieśnikow dla snadnieyszego Pożywienia do Nas się przyprowadzi, z kąd z gęstego Ludu kontrybucyi do Skarbu Rzeczypospolitey przybyłoby, juxta proverbium, ubi Populus ibi obulus, a propterviam pysznych Gdańszczanow usmierzylibyśmy, gdybyśmy nad Wisłą w Szpiklerzach Zboże sprzedawali.

Na ostatek upatrywać by Rzeczpospolita powinna w Chowaniu Pieniędzy, aby na nich nie szukano Pożytku w Mennicy, ale tylko nexum Civium per faciliores Contractus Pecuniarios, a potym Majestatem Principis, ktora et Imaginis Inscriptione et bonitate Me-

talli signata, apud Posteros propaga-
tur, apud Viventes conservatur et
augetur, gdyż do Srebra y Złota, ta-
ka tylko ma bydź interioris Metalli
Przysada dawna; ktoraby tylko Sumpt
na Mennice ułożony nadgradzała a
nie bogaciła Miencarza, Inaczey O-
szukanie działoby się wszystkiemu
Pospolstwu, ktorzy nie znaiąc się
na Liczbie y Taxie Metallow, muszą
wszystkie swe Towary drożey albo ta-
niey za Pieniędzmi puszczać. Na tym
tedy blisko przyszłym Seymie Extraor-
dynaryinym, ktoryby się nikt (: chy-
ba odrodny Oyczyzny Syn :) rwać nie
ważył, (: a quod absit :) gdyby się też
ważył, toby Seym konfederacyą y przy
Najaśnieyszym Krolu Panu Naszym Miłło.
konczyć należało; Trzebaby postanowić,
aby Gory Olkuskie były ex nunc otwar-
te, y Nowa według Ligi Niemieckiey by-
ła bita moneta pod Sztemplem Naja-
śnieyszego Pana N. Miłło. żeby zas, pu-
szczaiąc te Gory Polakom, niebyły E-
mulacye y Alterkacye między konkur-
ruiącymi, iak zwykły naylepsze przesun-
dare

dare Projekta, Zdałoby mi się, żeby
zawrzeć kontrakt z kompanią iaką
Cudzoziemską (: jako to Hollender-
ską, Szwaycarską :) assekuruiąc y In-
wadyuiąc Jey wszystkie Cła y Pro-
wenta Oyczyzny pro Indemnitate
poniesionych Unkosztow, a tą ube-
spieczoną będąc, aby dobre Typffy za
złe teraznieysze nam wracała.

Siste Gradum curiosa Cupido, Sta Viator, attende Imagines Procerum Poloniæ, nec mireris, sed strictissimam eorum disce ex singulis Virtutem, ex reliqvis fortunam.

Serenissimo Regi Augusto III.

Prudentis mutare Consilium.

Primati Regni. Ingenium et Voluntas sunt sociata sibi.

Maresch. Rni. Rarus in orbe Phoenix.

Maresch. M. D. Litt. Baculus in angulo, ergo pluet.

Cancell. Rni. In pretio pretium, dat census amicitia.

Cancell. M. D. Litt. Sapientia sibi ædificavit Domum.

Castell. Cracov. Ipsa sibi dat premia virtus.

Episcop. Cracow. Nimium ne crede Colori.

Episcop. Culm. Super hanc Petram ædificata Ecclesia.

Episc. Luceorien. Justitia et pax osculatæ sunt.

Palat. Cracov. Rexisset, si ratio rexerit.

Palat. Vilnen. In verbis gravis, in Opere svavis.

Palat. Podoliæ. Omnibus placendo displicet Patriæ.

Castell. Vilnen. Secum habitat, nec gaudia tentat.

Maresch. Curiæ Rni. Fortuna alitur nimioq; favore.

Palat. Kijoviæ. Omnia facta seqvitur Superbia formæ.

Palat. Russiæ. Abscondita secure jacent.

Palat. Belzen. Sunt Bona mixta Malis.

Palat. Novogroden. Sapientia hujus mundi stultitia est.

Palat. Masoviæ. Non omni Spiritui credendum.

Palat. Raversi. Sub melle dulci venena latent.

Palat.

Palat. Braclav. Virtute non Sangvine niti decet.
Ensifero Rni. Mens, ratio et Consilium.
Dapifero Rni. In verbis audax in premio piger.
Praefecto Stab. Rni. Sibi soli sapit.
Incisori Rni. Ingenium, Vires, ferrusq Ensis adest.
Venatori Rni. Scientia Comes, Virtusq Magistra.

Toż po Polsku.

Strzymuy kurs Ciekawosci, Zastanow Podrozny.
Weyrzyj w Ołtarz Polakow, jak jest w sobie rozny:
Krol, jako Pan rozumny, często mierzi Zdanie,
W Prymasie rozum z Wolą w jedney mierze stanie,
Marszałek Wielki Phoenix, mowią jeden w Swiecie,
Litewski, jak kiy w kącie, aby Deszcz był w Lecie,
Kanclerz Wielki chce by mu Przyjaźń się płaciła,
W Litewskim Mądrosc sobie Dom już wystawiła,
A Kasztellan Krakowski wziął za Cnoty Dary,
W Biskupie rozny kolor mieć nie każe Wiary,
Na Biskupie Kujawskim Kosciół był zfundował,
Sprawiedliwosc z Pokojem Łucki pocałował,
Wojewoda Krakowski Krąg by wiódł przy Zdaniu,
Wilenski przy Powadze Słow stał by w Staraniu,
Podolski chcąc się miłym stać, Przykry Oyczyznie,
Wilenskiego Kasztlana Mysl wszystka w Dziedzicznie,
Marszałek Dworu Łaską w Krolewszczyznach żyje,
W Kijowskim Wojewodzie Pycha wszystko kryje,
W Ruskim rzecz utajona bespiecznie spoczywa,
Bełski Łancuch, w ktorym złe y dobre Ogniwa,

Nowogrod

Nowogrodzki z Mądrosci wydał Głupstwo Swiatu,
Mazowiecki w Szalbierstwie strawił swoje Lata,
Rawski Swidzinski Pszczołka ma Żądełka w Miedzie,
Bracławski Zaszczyt tylko z Przodkow swich wiedzie,
Miecznik koronny Głowa, jak w Zdaniu tak w Radzie,
Bespieczną niech Oyczyzna Ufnosc na nim kładzie,
Podstoli w Słowach prędki, leniwy do Dania,
Koniuszy zas koronny Mądry z swego Zdania,
Krayczy ma Rozum, Siły, dobrze Szablą robi,
Łowczy Umiejętnoscią y Cnotą się zdobi.

Actum Lublini in Judicijs Ordinarijs Tribunalis Regni circa Agitationem Causae Ministerij Regni Anno Dni 1759.

Munera quae tribuit Mareschalcus Curiae Rni
Haec benedixit Pastor in Urbe sua.

Toż po Polsku.

Ktore Dary Nadworna Laska rozrzuciła,
Wszystkie Laska Pasterska wprzod błogosławiła.

Ex his oblatis co się komu dostało według Tradycyi Distribuentium rzetelnie opisane.

JW: Jmć Xdz Prezydent od JW.o Marszałka Nadworn Koron ma wyrobione Biskupstwo Kamienieckie. To prawda, że ten Godny Prałat długo się pasował, komu się determinować ze swoją Sentencyą, czy Lasce, czy Pieczęci? Ale na ostatek Xiążę Jmć Biskup Krakowski Supremus Resolutor Casuum in suâ Dioecesi szczęśliwie ziechawszy na Wizytę do Lublina, wyperswadował, że lepiey dać kreskę, niżeli Biskupstwo utracić.

JW: Marszałek Trybunalski od Jmć Pana Marszałka Nadw Kor Starostwo Dzwinogrodzkie, Ten między Innemi racyami tę miał naywiększą przyiąć ten Wakans, żeby po skonczoney Funkcyi nie zwano Kapitanem, ale Capitaneum, albo Starostą.

JW: Wotynski od JmŚ Xa Marszałka N. kor. 2000. # boni et justi ponderis, o co teraz barzo rzadko. Po_wiedają, że to były złych Pieniędzy, ktore kasztel_lan Łęczycki dał za Starostwo Lubaczewskie, bo On całe życie takie zbierał, na ostatek razem Jch udał. Jtem Dożywocie na Wieś y Starostwo Or_ciszewskie od JmP. Pa Wdy kijowskiego: Te Dwa Partykularze, nie ma to bydź rzecz wielka, ale tym Czasem wygodna.

Tenże od JW. kanclerza W. kor. miał wziąć 3000. # ale je oddał, bo niebyły ważne.

JW: Betski Starszy od JWo Marszałka N. kor. 3000. #.
Jego kollega od tegoż 1500. #. Co za Niesprawie_dliwość tego Pana, rowna Przysługa, a nie ro_wna Zapłata.

JW: Łęczycki Starszy od JWo Marszałka N. kor. 3000. # z jedney Kassy, jako y JW JmP. Wotyn_ski, obrączkowych, a in supplementum Xiąże JmŚ Biskup krakowski offiarował Taba_kierę Valoris 3000. #. ale że to często przypo_minają Ludzie, musiałaby bydź jako Waza na 12. Osob. Wątpić zas należy, żeby była kame_nyzowana, bo Xże Biskup potrzebuje wiele Brylliantow na Ordery, ktore przyszywa do Sukni, czego y dawni Prymasi, y teraźniey_szy nie czyni, ani żaden Biskup. Od tegoż Karawaka złota dana JmŚ Pani Łęczyckiey cum Jndulgentijs circa partum, samemu zas a Fulgure et tempestate, Kapitulanci od

od JWo Marszałka Nadw. kor. corocznie 4000. Złotych Polskich, Day Boże aby ta punktualnie dochodziła, a certo modo, lepszeby były, niż Wio_ska w Łęczyckim. Pas y karabella złota od JW. Wojewody kijowskiego, to są bagatele, ale nie podobna na Pańskich Usługach swego zawsze szarzać. Dodał nieco z Fantow JW. Podkomorzy Litt. to jest: Zegarek złoty y Tabakierę, ale że de valore non constat, kto wie, czy niebyła Tom_bakowa. Na ostatek Xże JmŚ Wda Lubelski, miał deklarować Rodzonemu Jegoż ex Sorore vitrico JmŚ Pannę Krasinską Starościankę Nowo_mieyską; Ale też to prawie rzecz niepodobna, żeby taka Panna, na ktorą N.N. dosyć pięknie poglądali, miała się Łęczycanowi dostać. We_szła też tam była Sztuka Materyi f: powiada_ją od JWo kanclerza: dla Samey Jey Mśi; ale że miała bydź niemodna, czyli niegustowna, nazad Onę wrocono.

JW. Łęczycki Młodszy od JWo Marszałka N. kor. 2000. #. Niech tu każdy zważy, co za krzyw_da respektem kollegi; jednemu tantum, a dru_giemu certum quantum. Miano dać y od JWo kanclerza W. kor. 1000. #. ale że lepsze Dwa niż Jeden, rediit unde venit.

JW. Wilunski od JWo Marszałka Nadw. kor. 1000. # Na tego kawalera całeby było dosyć, ale on jeszcze chciał Porucznikostwa od JmŚ Xa Karwickiego, y mogłoby to go było dojść, gdyby był w Rzplitej nieuszedł, Na co mają Rewers,

długo się Nieborak opierał, niechcąc go oddać, aż ta rzecz motu Stubo uspokojona, że go musiał wrócić, y owszem już był abjudicatus a Functione, alias podobno wyperswadowali, iż ktorzy go mieli sądzić, et Ipsi coinquinati, a tych była Pluralitas. Nadgrodził jednak to Umartwienie JW. Marszałek Nadw. kor. wyrobiwszy Chorąstwo Pancerne pod Znakiem Panskim Temu Godnemu Kawalerowi in recompensam wiernych Usług Jego.

Dosyć tedy przykładnie expedyowawszy Wizytę Kollegiaty Lubelskiey JO. Xdz Jmć Biskup Serakow dawszy Generalem Benedictionem Trybunałowi: Pax Vobis: z Lublina. Po ktorego Wyjeździe taki wypadł Apolog:

Vetitum est pridem Miscere Sacra Prophanis;
Jamqż Prophana desunt, cum Sacer solvit Nefas.

Toż po Polsku.

Zakaz jest swiecką mieszać ze Swiętą robotę,
Dziś w Modzie u Biskupow Stawić za Niecnotę.

Copia Responsu Jasnie Wielmożnego Jmći Pana Małachowskiego Kanclerza W. koron. JWu Jmći Xdzu Wodzickiemu Podkanclerzemu Koron. danego d. 14. Febr. Anno Dni 1761.

Odebrałem od WMćWMć Pana dobrodzieja List tą Pocztą, w ktorym inkludowany Uniwersał na przyszły Seym Extraordynaryjny, znalazłem: Odebrałem prawdziwie z wielkim Podziwieniem, nie ztey Przyczyny, że J.K. Mć P. N. Milł. Seym Extraordynaryjny składa, ale że składa non praecedente Senatus Consilio, jako chce mieć Konstytucya Anni 1637. Vol. 3. fol. 912. tudzież Anni 1573. Vol. 2. fol. 893.

Te konstytucye, że stanęły, zrobiły to rationes Status za Zygmunta III. barzo wiele Seymow odprawowało się, tak że Stany Rzeczypospolitey zamiast Czucia Beneficium Rady Publiczney, czuły się bydź enervatos przez częste Składanie Seymow; I dla tego postanowiono, aby praecedente Senatus Consilio składane były Seymy Extraordynaryjne, żeby Senatorowie z Najaśnieyszym Panem

zważali necessitatem praegnantem złożenia Seymow Extraordynaryinych, żeby nadaremnie za miast Pomocy non enervent Status Expensami Seymowymi.

Kiedy znowu za Jana III. Seymow Prolongacye za miast Szescioniedzielnych agitowały się y po trzy Miesiące, znowu Rzeczpospolita widząc Enervationem Fortun Zjeżdżających się na Seymiki y na Seymy, napisała, aby Seym Szescioniedzielny kończył się w ten Dzień Tygodnia, w ktorym się zaczyna, po Skonczonym terminie Seymowania, to znowu Limity Seymowe wymyslone były. I na to skazeto kilka Konstytucyi, abrogando wszelkie in futurum Limity Seymowe. Takto Rzeczpospolita ex Casibus pisała Prawa zabiegające Enervationi Fortun Szlacheckich. Coż teraz powiedzą? że non praecedente Senatus Consilio Seym Extraordynaryiny złożony contra mentem drugiey konstytucyi. Powiedzą: że Nayjaśnieyszy Pan, jako Oyciec wszystkich Poddanych, niemoże peccare erga Filios, y choć się przez drugich tamią Prawa to na WWWMci Pana będzie hałas, że jako Custos

Custos Legum nie przestrzegałes Pana, ponieważ każdy Krol y Monarcha na to ma Consilium, aby mu radzili wiernie. Obaczą na Uniwersale Pieczęć Podkanclerską. Et Nienawisci in Publico: Podkanclerzy, bo choć drudzy radzili przeciw Prawu, to ci zostaną Incognitò, a WMć Pan, ex ratione danej Pieczęci, Publicznie się prezentować musisz; kiedy miał bydź Seym Extraordynaryiny, czemuż go niezrobić Prawnie. Krol JMć żadney w tey mierze nie ma korzyści, a Prawa się tamią. A zatym mam honor etc.

PROJEKT

Na Seym in Ordine Wyprowadzenia Dobrey Monety w R.^u 1761. podany.

Poniewaz nullius Culpa z Obywatelow Polskich a Synow Kor. tak ciężko szkaradna nastąpiła Strata na złey Monecie Srebrney przy Wytowieniu y za Granicę wywiezieniu przez Zydow dobrego Złota; Więc przynależy na przyszłym Seymie taki wynaleść Sposob, przez ktoryby y Zydzi byli karani, y od tąd się kajali od tego kryminału, za ktory w krajach porządnych na Gardło karzą, y żeby niewinni Obywatele Polscy na złey Monecie od Zydow wprowadzoney całe nic nie tracili.

Po długich Trutynacyach rożnych y coraz Jnszych a Jnszych Wyszukania sposobow, tandem pro vili Sensu meo ten Sposob zdałby mi się ex temporum Calamitate et Exigentia adaequatissimus, Minerały Olkuskie otworzyć, PodSkarbiemu Wielkiemu Koronnemu dać Moc y Władzę uformowania Societatis Kapitalistow, byle nie Cudzoziemcow niepewnych, y żeby PodSkarbi był in Responsione na Swoiey Fortunie Bonae Administrationis, a wzajemnie Rzeczpospolita żeby assekurowała na wszystkich Cłach y Dochodach bespieczenstwo y Warunek Summ praenumerowanych Tynfow dobrych redukować złe

Tynfy teraznieysze. Tynfy dobre nowe, niech
maią Valoris intrinseci Groszy Trzydziesci, a
Valoris Idealis Groszy Czterydziesci, toć na ten
Czas nikt tych Tynfow niewywiezie za Gra-
nice, boby tracił 10. Groszy na Jednym, a
tym Sposobem w kraju się zostaną. Te do-
bre Tynfy maiąc, dopiero złe wywołać y przy-
kazać, żeby one odnoszono do Mennic do
Przebicia na dobre; Ale że Tynf Tynfowi nie
rowny w Decesie, y mogłoby się stać, żeby Ży-
dzi nowych y gorszych pod tymże Stemplem
wybiwszy, nawozili, Więc przykazać JchMciom
Hetmanom, żeby wszystkie Granice gęste-
mi Furwachtami opatrzyli, y wszelkie prze-
jezdzaiące Osoby y Wozy lustrowali. Zakazać
Konstytucyą Seymową; żeby w Sześć Miesięcy
po Wybiciu Monety Nowey, Stare Tynfy traciły
Valor y nie były przyjmowane in Commercio
sub poena Confiscationis.

Jak się Woyna skonczy, y Traktaty nastąpią, zaś-
wu też Tynfy przebić na Jnszy Sztempel ad
Ligam Imperij, aby Commercia nieupadły
z Pogranicznemi krajami. Bonifikacyą Un-
kosztow w Dobywaniu Mineratow y Decessow
w przerobionych złych na dobre Tynfy będą
mieli Impressarij ſ: Les Entrepreneurs: ſ pod
Dyrekcyą Podskarbiego zjednoczeni z Prowen-
tow tychże samych Mineratow do tylu Lat,
poki awansowanych Summ per Extenuationem
nie

nie wyrobią. Na to ma być od Rzeczypo-
spolitey naznaczona Kommissya, po trzech
Kommissarzow z każdey Prowincyi, tum
Senatorij tum Equestris Ordinis cum
facultate Liczbę Lat w Wytrzymaniu
decidendi. Że zaś cuivis sua arte fiden-
dum est, a nie może coecus de Coloribus ju-
dicare; Więc do tey Kommissyi trzeba za-
ciągnąć Artisperitos, biegłych w Metallur-
gij Złotnikow y Kupcow, Ligam Imperij
wiedzących, ktorym, jako y JchMciom
Kommissarzom za Pracę powinna nastą-
pić z Prowentow tychże Gor Olkuskich
Rekompensa. Żydzi azeby luant poenas
pro retroacto piaculo, a napotym się kaja-
li; Należy Jch tak karać, per quod quis pecc-
cat, per eadem puniatur.

Niech każdy Gospodarz od Głowy po Czerwo-
nym Złotemu na Rok jak w Turczech Charz
płacą, zkąd się znacznie Skarb Koronny zbo-
gaci, y na nieodbite Rzeczypospolitey Po-
trzeby wystarczy.

Articulus Secretus. Ale z tym ostatnym
Projektem, życzyłbym tanquam ex insi-
dijs wypaść pod Czas samego Seymu, bo
gdyby teraz o tym dowiedzieli się Żydzi,
przekupiliby ktorego Posła, aby Seym
zerwał y całe Dzieło zepsuł.

PROIEKT

Na Seym Extraordynaryjny Dwu Nie-dzielny w R^u. 1761, in Ordine dobrey Wprowadzenia Monety.

Nigdy dostatecznie niewyrazony Upadek mię-
dzy Jnnemi w Rzeczypospolitey Nieszczęśliwo-
sciami będzie można przypisać Ubraniu Starey
Srebrney Polskiey Monecie, ktora niby w Zelazną
albo mało co w lepszą się obrociła, przez co pre-
tia rerum trzecią Częścią y wyżey w Gorę poszły,
co każdy Experyencyą doswiadcza.

Między Sposobami do Ratowania Rzeplitey, nie
widzą się tylko dwa: Albo Zniesienie terazniey-
szych Tynfow, albo Otworzenie Mennicy. Znie-
sienie czyli Redukcya Tynfow na Złote, niby
się widzi potrzebna; ale rany nie zagoi. Ten
pierwszy krok pomogłby cokolwiek in absolu-
to Dominio, gdzie przestąpiwszy Zakazanie
Wprowadzenia redukowanych Pieniędzy konfi-
skują; W Wolnym zas Narodzie, jak Nasza Rzecz-
pospolita, oprocz prywatnych Ludzi, nikt nie
zezwoli na Rewidowanie Wozow ettc. Tym Spo-
sobem coraz będzie przybywało tych ostatnych
Tynfow, bo nastąpiwszy Redukcya Tynfow na
Złote, Chciwość, czyli Zydowska, czyli Jnnych Lu-
dzi, potrafi wykupić po Złotemu owe pierwsze
Saskie Tynfy, oraz one wyprowadzi z kraju, a
na to Mieysce dla swego Awantażu takich o-
statnich, jako teraz się znieciły, do kraju przy-
wiezie, y tak cokolwiek jeszcze między złą

dobrey mamy Monety, y tę wygubią. To nastąpiwszy cała Polska y Litwa tylko Jedną Częśc będzie miała Pieniędzy, bo drugie dwie Części za nic mogą bydź poczytane. Każdy łatwo pomiarkowac potrafi, do jakiego końca z Rzeczą pospolitą Polską przyjdzie, jeżeli prędki Ratunek nie nastąpi, a ta Calamitas by lat 10. potrwać miała. Otworzenie Mennicy rzecz nie łatwa, trzeba Seymu, takowego Eventus niepewny. Tu następują rozmaite Reflexye: Obawianie się krzywdy Publiczney, Bojaźń, że Nowa Moneta Srebrna znowu będzie wykupiona, Defectus w Skarbie, że na Unkoszta Mennicy Pieniędzy niemamy. Niezgoda /: komuby takowy Interess był wiadomy, aby go należycie ułożyć :/ te podobno nayprzyncypalnieysze są przeszkody. Ale tu urgens necessitas, bo całe Corpus będzie Gangreną zarażone, jeżeli Członka nieodetniemy rączo ratując. Więc nieporadziemy bez Seymu, bez Otwarcia Mennicy, Inne Sposoby są tylko palliativa, supponując, że tandem Jedność y Rezolucya nastąpi Otworzenia Mennicy, mogłyby następujące Punkta służyć pro Informatione:

1mo Na sam przod musi bydź bespieczeństwo assekurowane dla tego, ktory się Mennicy podeymie, czyli jedna Osoba, czyli kompania z kilku Ludzi.

2do Kontrakt z Niemi uczynić potrzeba sila lat mają kuć, sila Tynfow co rok y sila Szostakow.

3tio

3tio Sila w Grzywnie kolońskiey czyli krakowskiey ma się znaydować czystego Srebra y sila Miedzi.

4to Sila z takiey Grzywny mają wykuć Tynfow y Szostakow.

5to To uchwaliwszy Mincarz praevia Cautione podeymuje się swoim kosztem Srebro y Miedź tudzież wszelakie Requisita przystawić, oprocz Budynku na Mennice, ktory Rzeczpospolita obmyśli, jako też pewny Profent Mincarzowi za Jego Prace y Expensa.

6to Mincarz powinien będzie każdego Czasu odpowiadać za doskonałość Proby, ktora mu podana będzie od Rzeczypospolitey y wysadzonych do tego kommissarzow. Gdyby można, żeby Minczarz był Natione Polak, lepieyby było.

7mo Rzeczpospolita będzie miała przysięgłych Probiercow, ktorzy za każdym Topieniem Srebra powinni będą dać Probę onego; Ta Proba będzie Zapieczętowana dla konfrontacyi z wykutą Monetą z każdego kotła, aby fałszu niebyło.

8vo Aże Rzeplta Inszey Expensy mieć nie będzie, oprocz Obmyslenia mieysca y sposobnych Budynkow, zleci Jaśnie Wielmożnemu Jmći Panu Podskarbiemu Wielkiemu koronnemu o tym mieć Staranie, Ten, tanquam Supremus Rei Monetariae Praefectus, ex Officio Dozor mieć będzie, aby się Rzeczy in ordine działy podług kontraktu. Kommissarzow Rzeplta naznaczy, ktorych sobie upodoba.

9no Jak prędko wszelka Gotowość będzie Mennicy, tak zaraz wszelaka Cudzoziemska Moneta y

Saskie Tynfy muszą bydź zakazane, y pod konfiskacyą zabronione, Inaczeyby Nam znowu Nowe Tynfy wykupiono, ale gdy kurrencya nie będzie tylko nowych Tynfow pod nowym Sztemplem y nowym Kompartymentem, ktore in Compensationem redukowaney Saskiey Monety mogłyby bydź podniesione, naprzykład: do 45. Groszy, ażeby przez to Podniesienie wszyscy komportowali Saskie Tynfy do Mennicy do Przelania Ich na Insze, zagrodziłoby się też tym Podniesieniem Tynfow do 45. Groszy, żeby już Ich na Granice nie wykupiono jak tylko za Złoto.

10mo Ogłosi się Gazetami w Cudzoziemskie kraje, że do Polski Inszych Pieniędzy brać nie będą, jak same Tynfy de nova radice. Sąsiedzi albo będą musieli takich Tynfow sobie przysposobić, albo Polskie Towary Wexlami płacić, lub Złotem, bo znioższy postronne Pieniądze na Połowę Valoru, nie będą mieli zaco wykupować naszych złych Tynfow etc.

Copia Regulamentu w Prusiech przez Regencyą Moskiewską uczynionego in Anno 1761.

1mo W Saxonij bite Tynfy albo Orty według przyłączonego Sztempla pod Liczbą No. 1mo Krolestwa Polskiego Laurem y Herbem uwienczonym, we Srzodku Herb Elektorski Saski pod Rokiem 1754. Na Dole z Boku Laurow przy wychodzących Gałązkach Litery E. C. we Srzodku zas na Dole Liczbę 18., mające, potym poznane bydź mogą, Iż Sztempel Ich ladajako wyrażony. Srzedni Herb y w nim Saskie Mieysce, jako są nieznaczne, Korona tak na Głowie Krolewskiey, jako y nad Polskim Herbem, na doł idącymi kreskami znaczona, nawet na Bokach Liczby 18. Litery E. C. niewyraźnie wybite tak, że osobliwie pierwsza Litera E. cale jest nieznaczna. Tego Gatunku Tynfy nie mogą bydź więcey warte jak Groszy Pruskich 11.

2do Drugi Gatunek tegoż prawie Sztempla y tegoż Roku 1754. według Wyobrażenia pod Liczbą 2do tym tylko od pierwszego rożni się, Iż na Dole znayduiące się Litery E. C. lepiey są wybite, osobliwie

wie pierwsza Litera E. cale znaczna, Sztępel zas sam jest podły y gruby, korony kreskami małemi na dół idącemi znaczne, Orzeł w Polskim Herbie lepiey y bardziey wyrażony, jak w pierwszych. Tych Tynfow Walor nie może bydź wyzszy, jak Groszy Pruskich 15.

3tio Miasta Gdanska Tynfy nowe, z Wyrażeniem ukoronowanego Portretu w Rzymskim Stroju z Napisem w koło: DEi Gratia Augustus III. Rex Pol. M. D. Litt. Russiae Prussiae R. D. S. et Elektor etc. Na drugiey Stronie Herb Gdanski z dwiema trzymającemi go Lwami, nad Herbem dwie Palmowe Gałązki na krzyż, a między niemi Liczba 18, znayduje się w Roku 1759. bite są bez Obrączki, w Roku zas 1760. z drobnym Obrąbkiem. Te Tynfy warte Groszy Pruskich 17.

4to et 5to Wrocławskie Tynfy z Literą B. y Brandeburskie z Literą F. warte są Groszy Pruskich 14,

6to Polskie Saskie Tynfy według Wyobrażenia pod Liczbą 6. na ktorych pod Sztęplem krolestwa Polskiego Litera F. wyrażona

rażona Roku 1753. 1754. 1755. y 1756. dobre całe są. Takze Tynfy Saskie Roku 1754, 1755, y 1756. ktore prawie tenże sam Sztępel z obu Stron mają, jako te, o ktorych N.o 6.o namieniło się, z tą tylko rożnicą, iz pod Herbem krolestwa Polskiego Litera F. nieznayduje się, lecz na Tey Mieyscu Liczba 18. a po bokach tey Liczby Litery E. C. czysto y delikatnie wybite. Tynfy same z Obrączką drobną, y tym tylko Znakiem rożnią się od Tynfow naśladowanych pod Liczbami 1mo et 2do opisanych. Te zas take, jako y te, ktore Literę F. na sobie mają są dobre, y z zupełna brane bydź mają za Groszy Pruskich 18,

7mo Tynfy naśladowane Saskie, ktore ledwo Sztęplem bardzo mało rożnią się od Tynfow N.o 1mo et 2do opisanych, przecież Ich bicie bardzo podłe y niewyrażne jest, we Srzodku Herb Elektorski Saski wcale nieznaczny y wnim znaydujące się Saskie Miecze nie do rozeznania. Litery E. C. ktore pod Herbem na Bokach Liczby 18. znaydują się, są daley jak zwyczaynie od teyże Liczby odsadzone, większe y grubo wybite

284.

bite, Obrączki Jch grube, mało ważące Roku 1755. Jch Walor niemoże bydź jak Groszy Pruskich 9.

3tio Berlinskie Tynfy według Wyobrażenia z Literą A. na dole R. 1757. y 1759. bite warte są Groszy Pruskich 14.

Pamięć na Seymiki Przedseymowe Ao 1761.

1mo Promowować krzywdy Senatu, Że bez Jch Rady y Senatus Consilium Seym Extraordynaryjny naznaczają.

2do w Uniwersale piszą za Radą Senatu, a tu nikogo się nieradzono, nawet y tych Senatorow, co do Boku Krola Jmci są naznaczeni.

3tio Ministeria Status od Początku Rzeczypospolitey postanowione, Każdego do Odbywania swoich Funkcyi, Osobliwie Pieczętarze postanowieni do Podawania Przywilejow, Expedyowania Publicznych Interessow, Wszystko to Jm odjęto; A prywatne Osoby też Expedycye exekwują, Co się przeciw Prawu wyraźnemu dzieje.

4to A ktoż to zabiera? y Sam podług swego Umysłu odbywa wszystkich Magistratow Rzeczypospolitey Funkcyą? Oto Minister Saski, ktorego Prawa wyraźne od tego zupełnie oddalają, Przyrzeczenia Jego krolewskiey Mci exkludują pod Obowiązkiem Paktow konwentow.

5to Sądow Assessorskich tak potrzebnych niemasz Odbywania, ani bydź może, kiedy przez Zazdrość od niemałego Czasu Władza Pieczętarzow, przez Lat około Dwuch Set słynąca, jest inkwietowana przez Zapozywanie Pieczętarza do Trybunału o Dekrett Subselliy Sądu Assessorskiego ferowany, y wtym Sądzie Trybunalskim przez Dekret nieprzyzwoity, Jurisdykcye mieszający, nietylko w Naturze swojey, ale z Okolicznosci niegodziwych, z Publicznym Zgorszeniem, na kształt Monstrum nastąpiony,

niejako naruszona, y dalsze ztąd czynione
kroki y Persekucye przeciwko wszelkiey Słu-
szności.

6to Na ten Seym, nietylko z Nomenklatury
Extraordynaryiny, ale też jako w Zamy-
śle y Czasie Nayniesposobnieyszym Intymo-
wany, wcale extra Ordinem, jest jedyne Ob-
jectum Materya Traktowania o Monecie mię-
dzy naypierwszemi prawie Klęskami jest za-
pewne ta nie mnieysza, Iż Wielość złey y co-
raz gorszey Monety z Zagranicy wprowa-
dzoney, y dotąd, Nawet do Kassy J. Krol. Mści,
Brykami przywożoney, rozszerza się, y za-
raża Polskę. Ta Publiczna krzywda potrze-
buje zapewne Remedyow prętkich y skutecz-
nych, Co bydź nie może bez kognicyi, jako
to jest: Zkąd poszła? kto Iey Author? Iakiem
Prawem? Iakiemi Sposobami się działo y
stało? y dzieje się aktualnie w tak wielkiem
Rzeczypospolitey y całe gubiącym Detry-
mencie? Więc dla Bespieczeństwa Publicz-
nego, aby takowey Chorobie niebyła Re-
cydywa jeszcze niebespiecznieysza, Trzeba
naypierwey, żeby Author Złego, jako pod-
legający karze za złe Użycie Poufania so-
bie Iego Krolewskiey Mości był Exemplar-
nie karany na Osobie swoiey y Fortunie
tyle, ile Rekompensa do Skarbu Publicznego
tak

tak wielkich Strat Obywatelom Rzeczy-
pospolitey /: ktorych on jest przyczyną :/
wyciąga, Czego potrzeba, Aby nade wszyst-
ko jak nayusilniey dopominała się Rzecz-
pospolita.

7mo Na Kommissyą Menniczną aby żadnym
Sposobem nie pozwalali Posłowie, Niech
się Przysięgą obowiążą; Bo jasno to miar-
kować można, Iż na Otwarcie Mennicy
naznaczona Kommissya, Takowegoby po-
stanowiła do Pilnowania Iey, coby dale-
ko gorszą bił Monetę.

8vo We wszystkich Państwach w naylepszym
Rządzie będących, Materya Monet jest nay-
trudnieysza do Ustanowienia pożyteczne-
go Monety, y ta Część Rządu Naymędrszych,
naysumiennieyszych y naydoskonaley wyex-
perymentowanych potrzebuje Rzemieśl-
nikow, Ci nawet po głębokich y delikat-
nych Rozwagach, dopiero swoje Zdania
y Myśli prezentują. U Nas ta Mate-
rya bez żadney Trutynacyi, bez żadney
Preparacyi, bez Elucydacyi, gdy będzie
przed się brana na raptownym Seymie
Extraordynaryinym, Gdyby Posłowie
byli nawet Aniołami, Iakże w tak nie-
udolnym Czasie mogliby poznawać, roz-

sądzić, decydować y stanowić Materyą tey Natury, jak wielką Wagę tak liczne Konnexye, wielkie konsekwencye w sobie mającą.

9no Województwa y Ziemie w każdym od Lat kilkudziesiąt Uniwersale Jego Królewskiey Mości Pana Naszego Miłościwego na Seym znayduią y zważaią Użalenia się nad tym Państwem, Że już kilkanaście Seymow rozeszło się bezskutecznie; Że do tego widoczne są Przyczyny, Iż żadney nie ma Gotowości, Żadnego Starania w Utrzymaniu Seymu, y owszem jest oczywista, że Ci, którzy na złe używają Poufania Pańskiego, umyślnie Niesnaski, Dyffidencye y Emulacyą wzniecają między Możnieyszymi w Rzeczypospolitey, tę Konnexyą, aby w Odmęcie sobie wyrabiali Zyski, że ten takowy, Czyli Ci, Ministrom Narodowym niegodziwie odrywają wszystkie attrybuowane każdemu Urzędowi Odbywania, że nawet Akcessow Skutecznych do Jego Królewskiey Mości Ministrom zabraniają, przez Oczernienie tychże Ministrow Panu nienawiśnie udają, sami zaś niegodziwie pod Powagą Króla, chcą każdemu rozkazować, nawet y Ministrom Pacis et Belli Rzeczypospolitey, które to fatalne, jeszcze w wolnym Narodzie dotąd nie doświadczone praktykują się Uzurpacye, ile gdy Rzeczpospolita znayduje się bez Rad Seymowych, bez Sił Woyskowych, bez Węzła Ewentow

Ewentow Publicznych, bez należytey Sprawiedliwości Sądowey, bez Ubespieczenia od Postronnych Krzywd y Insultow, bez żadnych u Sąsiadow Konsyderacyi, którzy /: obawiać się potrzeba :/ aby przy nastąpić maiących Traktatach y Umiarkowaniu się między sobą, jakich Oderwania y Awulzyi Krajow Rzeczypospolitey nie zamyślali; Więc jak naybardziey, gdyby y Przysięgą, obowiązać należy Ichmościow PP. Posłow, aby nade wszystko Tryb Rządu, y Porządku wszelkiego, każdego Urzędu Prerogatywy, według Postanowienia y Formy, przywrocone były. Jako Król Jmć poprzysiągł Rzeczypospolitey przy Inauguracyi swojey, przez Pacta Conventa przyrzekł pod Obowiązkiem Exwinkulowania się od Posłuszeństwa w Niedotrzymaniu Obietnic Pańskich.

10mo Jest wprawdzie Okoliczność złey Monety Remedium potrzebująca, Alęż te Rany y Urazy dotkliwe ponosząca Rzeczpospolita dziwować się powinna, oraz poznawać, że Ci, którzy uimaginowali y wyprokurowali teraźnieyszy Seym Extraordynaryjny, żeby się nie umiały cierpiące Narody Inszych tak znacznych Dolegliwości upominać na Seymie, y poradzać onym pod Czas Rady Seymowey.

11mo W Ustawie Rzeczypospolitey Trzy tylko Stany zna y uznawa Zbior Narodow Polskich,

to jest, Krol, Senat y Stan Rycerski. Z tych Trzech Stanow, Zaden w Osobnosci żadney Materyi Status rezolwować ani stanowić nie może. Dzieje się wyraznie w Okolicznosci Xięstwa Kurlandskiego, ktorą bez Wiadomosci y Zezwolenia Stanu Rycerskiego rezolwowano. Takowy Przykład nietylko z Jstoty, ale y w Konsekwencyach może bydź nayszkodliwszy.

12mo Zdrętwiał y Zadumiał się Narod, obaczywszy na Początku Seymu takrocznego, że Naiasnieyszy Krolewic Karol był na Tronie przy Krolu posadzony. Narody Polskie Jedną tylko Osobę Krolewską na Tronie jedynie mieć chciały, w teyże Woli trwać chciały y powinny. A jakażby to Reprezentacya bydź miała na Tronie Siedzącego Krolewica? Bo jeżeli, jako pretendują, w Reprezentacyi Xiążęcia Kurlandskiego, Gdyby y ta Godnosć była od Trzech Stanow Rzeczypospolitey uznana y utwierdzona, Niemniey wszelako jest rzecz do Pozwolenia niepodobna, Aby Xiążę Kurlandski mogł na Tronie przy Krolu siadać, Bo jeżeli jako Członek Rzeczypospolitey? Coż? Gdy w Niey nieznayduje się Czwarty Stan, Chyba jako Senator? In Corpore Stanu tego Senatorskiego będzie policzony.

INSTRUKCYA

Jasnie Wielmoznym Ichmć Panom Postom Przeswietnego Woiewodztwa Sędomirskie-
go. Pierwszemu J. O. Xcia Jmci Stanisła-
wowi na Wisniczu Hrabi Lubomirskiemu
Strażnikowi Wgo Koron. nie tylko z Ante-
cessorow swoich Sercem y Pamięcią wtymże
Woiewodztwie zadziedziczonemu, ale też o-
czywistością Wieku naszego Dowodami do-
bro Publiczne Utrzymuiącemu. Drugiemu
Jmci Panu Pawłowi Popielowi Stolnikowi
Wislickiemu, Jmci Panu Maxymilianowi
ze Zborowa Zborowskiemu Chorążemu
Wislickiemu, Jmci Panu Stefanowi Wę-
szowiczowi Staroście Budzisiewskiemu, Jmci
Panu Mikołaiowi z Lubomirza Treterowi
Czesnikowi Ziemi Stężyckiey, Jmci Panu
Mikołaiowi z Małachowic Małachowskie-
mu Staroście Opoczynskiemu, Radzickie-
mu &c. Jmci Panu Dominikowi Bajero-
wi Staroście Kiszynskiemu na Seym Ex-
traordynaryiny Dwuniedzielny w War-
szawie Dnia 27. Miesiąca Kwietnia w
Roku teraznieyszym 1761. przypada-
iący, w Opatowie na Seymiku Przedsey-
mowym Dnia 16. Marca Roku wzwyż
wyrażonego Zgodnie obranym dana.

Własnośc Naiasnieyszych Niezwycię-
żonych Monarchow okrążona Boską Dys-
pozycyą Swiata całego, ta jest a nie Inna,

aby powierzone Państwa y Królestwa sobie Namiestnicza Najwyższego Nieba y Ziemi Rządcy dysponowane były Władzą, y według Stanow Monarchyi każdych Ustaw Zezwoleniem wypełniona własney Istotnosci Obserwancya Wyrokow Wszechmocności Boskiey, gdy od żadney Publicznego Urażenia Corporis Reipublicæ Dolegliwosci Jego Krolewska Mość Pan Nasz Miłosciwy, oraz y Infekcyi tak, aby adæqvatis remedijs Publica Salus sanari mogła, Umyslił Uniwersałem w Czasie teraznieyszym wydanym nigdy z niespodziewanego Przypadku, ktory Vitales Potrzeb Publicznych zawiera w Sobie Spiritus, y niespodziewanym, a naywięcey Obyczajem Chrześciańskim oddanemu Tygodniowi, musi być z Nagłosci swoiey naypotrzebnieyszym Ratunkiem zmocniona y ubespieczona, Niech Pan Zastępow będzie od wszego Stworzenia czczony, za Wolnośc Czasu pozwoloną. Namiestnicza zas Jo krol. Mśći Pana Naszego Miłł.o na Swiecie Władza, a w wolnym Narodzie Zwyczayna, niech ma swoię przyzwoitą Wdzięcznosc y rowne Staraniu około Dobra Publicznego Podziękowanie, że Ten Pan, Wiary Swiętey Obronicie1 y Sey Opiekun, dla Bespieczenstwa

czenstwa internæ et externæ tranqvillitatis, zabiegaiąc Uniwersałem swoim wszelkiemu Nieszczęsciu Publicznemu Krolestwa swego powierzonego, tak Pamięcią y Sercem prowiduie generalną Państwa tego Całosc, niezapominaiąc Status Regni wezwac do potrzebnego y Zbawiennego Ratunku w Oczywistey Nagłosci, żądaiąc naturalney Miłosci Sercem, jako Ociec et Primus Regni Status, aby wtey ad casum Nieszczęsliwosci Rzeczpospolita y wolne Panstwo, ktore cunctorum prostat fundata labore, cunctorum pariter veniat salvanda salute. Chęc y Żądze Najasnieyszego Pana Naszego Miłł.o kontentuiąc, a Oyczyznę publicznym Zdaniem z Wolnosci głosem ubespieczonym ratuiąc Województwo Nasze Sendomirskie z Porządku swego do tey naypotrzebnieyszey w Czasie przez Decyzyą Rezolucyi Consensu omnium Conivium Ingeniô, virtute graves wysyła cum desiderijs Posłow, A jako na Prawach Koronnych, tak co Rządzenia Panstwem, jako y Stanowienia Praw samych na Seymach, y samo Seymowanie fundowac się powinno, tak nienaruszenie do tychże Praw

stosuiąc się przy słuszney o Niezachowaniu Prawa tego Gorliwości JchMć Panowie Posłowie, Ministrowie Status zaniedbali Promowowania potrzebnego y Prawami nakazanego Senatus Consilium Seym każdy Extraordynaryjny poprzedzać maiącego. A że J. Krol JMć Pan Nasz Miłłt. pro Objecto Seymu Extraordynaryinego Publiczną z fałszywey Monety po całym kraju rozsypaney krzywdę w Uniwersale swoim proponować raczył, Tedy dopomną się JchMć Panowie Posłowie, aby JchMćm Panom PodSkarbim utriusq; Generis seriò zalecona była Muneris sui Executio w wyredukowaniu justi intrinseci Valoris każdego Gatunku z Zagranicznych Typow, y ta Redukcya pod niezawodnymi Roźnicy między sobą tych Gatunkow Znakami, aby Publico, przez wydrukowane Exemplarze z Wyrażeniem Dnia, od ktorego ta Kurrencya zaczynać się będzie powinna, kommunikowana była seriò, y to będą się powinni JchMć Panowie Posłowie dopominać.

Że zaś za Uniżeniem teraznieyszey Kurrencyi z tych Typow y Inney Monety, wynika oczywista całego Narodu w tak wielu Millionach Szkoda, lecz ktora bez swego

swego Authora nie jest, Tedy tak dla Nadgrody Publicznego Decessu, jako żeby impunè tantum Crimen nieposzło, A przez to samo non detur Jus sceleri w dalsze Czasy Authorow y kooperatorow do Wprowadzenia tey fałszywey Monety inkwirować będą, y aby z Osob y Fortun ich nastąpiła Satisfakcya Prawami opisana, nieodstępnie JchMć Panowie Posłowie dopominać się będą, Lubo zaś do Proporcyi kraju Rei Monetariae Instrukcyja gruntownieysza bydź nie może, jak przez Otwarcie Mennicy, Lecz kiedy wszystkie dawnieysze o Mennicach konstytucye z naturalney racyi facilitates Commerciorum z Zagranicznemi Potencyami, referuiąc się ad Ligam Imperij, tę Wagę y Gatunek w Biciu naszey Monety, jaka jest w Sąsiedzkich Imperij Państwach, zachować kazały, Co y teraz ob eandem Commerciorum rationem zachowaćby koniecznie należało, a w wszystkich Imperij Państwach, dla wielkich, na trwaiącą Woynę, Wykładow, teyże Monety zepsowaney Walor, ktorą złą Zagraniczną Monetę, tę naszę lepszą, ktoraby z Mennicy wychodziła,

częścią drogo, częścią praktykowanemi do tąd Sposobami, wykupowaćby się starano, y znowu nowa wyniknęłaby Rzeczypospolitey Strata. Przeto ostrzegaiąc, ne pejor sit medicina morbo, Ciż Ichmść Panowie Posłowie, etiam sub discrimine Seymu na Otwarcie Mennicy żadną miarą nie pozwolą. Otwarcie zaś Gór Olkuskich do przyszłego Seymu odłożyć starać się będą, przy czym obstawać nieżawodnie maią.

Tak znaczney całego Kraju ruiny z okazyi tey fałszywey Monety nastąpioney, mogłaby bydź przypisana Część winy mniey dokładney Ichmściów Panów Podskarbich utriusq̄ Gentis Inwigilancyi, że non suffocatâ Scintillâ przez Zakaz kurrencyi tey Monety w pierwszych Początkach wynikłey, pozwolili temu Złemu w tak wielkie po całym świecie rozszyrzać się Pożar; Lecz Ci tym się zawsze złożą, że przez Jedną Zagraniczną Jego Krol. Mści Interessem obowiązaną Osobę, wszystkie Rzeczypospolitey Munia faworów Pańskich reprezentować usiłuiąca in munere suo exequendo impediti byli, przeto domawiać się będą Ichmść Panowie Posłowie, aby podług

dług wielorakich Praw y ostatniey Konstytucyi Anni 1736. in tenore Pactorum Conventorum wyrażoney, tak te na Podskarbich, jako inne na Marszałkowskich, Kanclerskich, Hetmanskich Ministeryach pomieszczono Osoby przy swoich Prerogatywach, et incumbentes sobie Operationes zachowane były. Poydzie za tymże in sudore quaesita przez Przodków Naszych tey Rzeczypospolitey redibit forma, kiedy pod Naywyższą Jego Krol. Mści Głowę, każdy ad decorem et integritatem totius Corporis postanowiony Człónek swoy, a nie drugiego Człónka Urząd /: jak się teraz incongrue dzieje :/ sprawować będzie. A ex Consequenti nastąpi, że non impedita Podskarbich Vigilantia winna bez Exkuzy będzie złym Monetom w kray Rzeczypospolitey wolnego zabraniać Wstępu, non suppressa Kanclerzów Authoritas in Suffragium Pracy Jego Krolewskiey Mści około Rządów powierzonego sobie Narodu postanowiona, potrafi swoią czynić Powinność, a ten Zachowania się każdego Urzędu w Obrębie Praw Przykład przyidzie y do Trybunalskich Jurisdykcyi, że te

przeciwko Zakazom Konstytucyi w Sprawy Assessorskie (: jak przed Dwoma Laty inaudito practicabatur exemplo :) wdawać się nie będą; do czego contribuent Activitate sui JchMć Panowie Posłowie.

Chociaż z Uniwersałów JKrol. Mći informowane Województwo Nasze, że repositis omnibus tam multis et gravibus Rzeczypospolitey vulneribus, na tym Extraordynaryinym Seymie, pełny wielkich Defektów Monecie, w tylu podobnych Przykładach dawne decydowały Konstytucye, których Exekucya etiam bez Seymu nastąpićby powinna; Przeto JchMć Panowie Posłowie tym ranom, które tylko Trzy zgromadzone Stany mederi mogą, maxime szukać nie zaniedbają folgi, to jest dopominać się y radzić o potrzebnym Sił Rzeczypospolitey Pomnożeniu y wszelkich do Obrony Potrzebach, bez których Rzeczpospolita Sąsiedzkim Woiennym Ogniem otoczona zostaje. O Reparacyi Fortec, o Ucaleniu kraju Rzeczypospolitey, aby przez maiący inter Belligerantes Traktat podzielone, albo in aliqua Parte oderwane nie były, a tak znaczne przez Cudzoziemskie Woyska Wspołbraci Naszych poczynionych krzywdach; O Sposobach

bach w Zabieżeniu przez częste Powtórzenia, już w Nałog obroconym w Trybunałach Bezprawiom, w Obieraniu Deputatów, y Innych Ziemskich Urzędników, Tudzież w Ustanowieniu Trybunałów zagęszczonym po Seymikach y w Piotrkowie Inkonweniencyom, a tak wielką Rycerskiego Stanu krzywdę. Że Senatus Consilium Materias Status Trzem Stanom do Rezolucyi Prawem zostawione, Nobis inconsultis decydować się ważył. I to też singulariter zaleca się JchMćm Panom Posłom, aby in casum irrite Rozeyścia się Seymu następuiącego Extraordynaryinego, ażeby ukazuiąc dalszy Upadek Krajowi złemi Pieniędzmi grożący, intimabunt nomine Województwa Sendomirskiego JmćPanu Podskarbiemu Koron. aby tak Prawu in hac materia wyrażonemu, jako Ministerio sui satisfaciat y Redukcyą Monety szkodliwey jak nayprędzey uczynił. Oświadczą niemniey y to Ciż JchMć Panowie Posłowie, Iż gdyby tey potrzebney Redukcyi złey Monety teraz JmćPan Podskarbi Zwłokę czynił, tedy otworzą Mentem Wo-

jewodztwa Naszego, Iż na naypierwszym Boni Ordinis Seymikowaniu swoim pluralitate Votorum teyże szkodliwey Monety Redukcyą uczynić rezolwowane będzie, Co Ichmć Panowie Posłowie oswiadczyć będą powinni.

A jako wszystkie wolnego Narodu Naszego in pacata Republica Obrady ullis armorum premi niepowinni clangoribus, tak aby Woyska Rossyiskie w kray Rzeczypospolitey weszłe y Wspołbraci Naszych w Prowincyi WielkoPolskiey nieznośnie uciskaiące z Granic Naszych przez Oycowskie Jego Krolewskiey Mści Pana Naszego Miłł. Pieczołowanie, jako bydź może nayprędzey ustąpiły, a przynaymniey w Czasie Seymowania następuiącego, o Mil 20. od Warszawy nieznaydowało się dopraszać się będą Ichmć Panowie Posłowie, nim do Seymowania przystąpią. W czym wszystkim, jako perspecta nam dobrze jest teneritudo et Prudentia Ichmściow Panow Posłow, tak Traktowanie w tym nie mniey pomienioną Instrukcyą, y w niey wyrażone desideria, Activitati,

Dexteritati

Dexteritati, Conscientiaeq intaminatae Ichmściow Panow Posłow Naszych oddaiemy, Obligując amore Boni Publici, aby to wszystko observent integerrime et adimpleant. Działo się w Opatowie d. 16. Marca Roku 1761. August na Czeniechowie y Przyborku Niemieryc Marszałek Koła Rycerskiego Seymiku Poselskiego Wdztwa Sendomirskiego mpp. Remigian Jagninski Assessor Pttu Sendom. mpp. Stanisław Trembecki Assess: Pttu Wislickiego mpp. Maciey Jozef Laskowski Assess. Pttu Pilznienskiego mpp. Maciey Zyminski Subdelegat Grodzki Radomski Assessor Pttu Radomskiego mpp. Michał Languena Assess. Stężycki mpp. Antoni na Mikołowiczach Mikołowski Subdelegat Grodzki Radomski Assessor Pttu Opoczynskiego mpp. Jozef z Bielli Bielecki S.P.O. Pttu Chęcinskiego Assessor mpp.

OBSERWACYE
Na Redukcyą Monety

Powszechne jest Zdanie, aby nową złą Monetę, ktorą Nas zarzucono, redukować ad justum Valorem, co sama potrzeba y kraju ruina wyciągga, ale jak się to stać ma, y kiedy roztrząsnąć należy. Bo łatwieyby to w początkach zabieżeć temu, to jest, nieprzyjmować takowey Monety, albo determinować kurrencyą, jakieyby była godna, teraz zaś, gdy się tak mocno wkorzeniła wszędy, Redukcya Jey bez mocney krzywdy y Uszczerbku kraju bydź nie może, a tym bardziey, że y po Redukcyi Domowey bespieczni bydź niemożemy, abysmy y daley tęyże krzywdy y od Postronnych nie cierpieli, co się niżey objaśni.

1mo Trojakie wtey mierze są Sentymenta, Pierwsze: Aby Skarb koronny Uniwersałem swym redukował Graduatem Tynfy nowe, ktore teraz tak jako dawne mają kurrencyą po Groszy 38„ aby spadły na Groszy 30„ potym na Groszy 25, a daley coraz mniey, aż do Redukcyi Valoru, jaki w sobie zawierają intrinsecè.

2do Interim zdaje się convenientius, aby razem spadła Moneta ad valorem jaki w sobie zawiera.

3tio Trzeci Sentyment: Aby teraz nietykać tey Odmiany, y cierpieć kurrencyą jaka jest, poki woyna trwać będzie.

Wszystkie te Sentymenta są wsparte racyami

swemi, Ale jak każdą rzecz a fine et executio-
ne brac należy, tak y tę Materyę majoris im-
portantiae wziąć trzeba na Uwagę, jakim Sposo-
bem przyjść do tego może.

ad 1mum

Ci, ktorzy się na tym znają, a wiedzą humor y nie-
cierpliwość Narodu Naszego, wywiedli, jak obszer-
ne y jak żwawe z tey Primae Classis Redukcyi wznieść
się mogą Rozterki po Ziemiach, gdy Szlachcic,
Mieszczanek, Wieśniak w ustawiczney zosta-
wać będzie Bojaźni, aby mu Grosze z Prac rąk
swoich, lub roli nabyte, jak Lod nie topniały,
Swary przytym nieskończone, gdy jeden według
dawnieyszey kurrencyi płacić zechce, drugi
według Redukcyi pretendować będzie, a tego
naybardziey nie bez Guzow obawiać się potrze-
ba od obcych Żołnierzy y Postronnych.

ad 2dum

Dopieroż gdyby razem przez Redukcyą spa-
dła Moneta ad Valorem intrinsecum, to jest,
Tynfy nowe /: jako znający się na tym decydują :/
powinni spaść na Szostak, a Szostak na 10. Gro-
szy. W tak raptowey Redukcyi Fortuny Ziem-
skie upaść by musiały, jako y Prowentow Szla-
checkich Upadek były by wielki, a w tych jedynie
Szlachcic y Wieśniak, Innych nieznający Sposo-
bow Zarobku, musiałby podnieść Taxę na
Zboże, Bydło y Owce swoje, bo się każdy miar-
kować musi widząc się w takowym Niedostat-
ku przez gwałtowną nagłą Redukcyą, a tak
Jarmarki y Handle upaść będą musiały, a
niechciałbym

niechciałbym bydź Prorokiem, że tak gwałtowna
razem Redukcya deficiente nervo Cyrkulacyi,
oprocz Zubożenia publicznego, mogłaby sprowa-
dzić Głod ciężki w kraju Panom możnym;
Daymy to, /: ktorzy mają w rożnych Prowin-
cyach y Województwach amplas Sortes :/
mniey schodzić może, bo sobie nadgrodzić mo-
gą z Inszych Obwencyi Decessum, lubo Pod-
dani Ich z Prac rąk swych żyjący, co raz
w większą wpadać muszą mizeryą y Upa-
dek, ale większa daleko jest Część Braci, ktorzy
w jedney Roli tylko swoy Prowent mają, Jakby
Im ciężko było w jednym Momencie Część większą
nabytego Grosza, ktorym jakożkolwiek opatrzy-
li Potrzeby swoje, Id circo verendum, aby się Za-
mieszania et Commotiones in Populo niewznie-
cily, Bo już w Województwach krakowskim
y Sandomirskim ad famam tey Redukcyi Po-
spolstwo kilka Jarmarkow rozpędziło. Refle-
ktuymy się jeszcze, co za Zamieszania y Pro-
cessa wzniecić się mogą między kredytorami
y Dłużnikami? kredytor zechce, aby mu Dług
oddano według Redukcyi, Dłużnik zechce pła-
cić według kurrencyi jak pożyczał. Coż na to
Trybunał lub Inny Sędzia powie? Jak tu Spra-
wiedliwość nakręcić? Reflektuymy się y nad
tym, Jeśli cudze Woyska u Nas bawiące, y
chleb Nasz jedzące płacić nam zechcą wedle
Redukcyi Naszey, dopieroż za Szkody y Ukrzy-
wdzenia /: jeśli Ich bonifikować zechcą :/ czy
wedle teyże Redukcyi płacić będą, a nie raczey

według kurrencyi, jaką sami stanowić ze-
chcą in Moneta externa, na jaką narzekamy.
Takie Kupcy Zagraniczni, gdzie, jako sły-
chać, Tynf nasz ma Redukcyą bydź podnie-
siony na 45. Groszy, gdy Im dopędzą Koni,
Bydła, Zboża na Magazyny, pewnie, jak się
dotąd praktykuje, Inną kurrencyą płacić
nie będą; ani też Inną Monetą, ktorey sami
zbyć się pragną, A zaś ani Kupcow Zagra-
nicznych, ani Woysk Cudzoziemskich, Reduk-
cya Podskarbinska stringere nie może, se-
queretur zatym w całym kraju tym większy
Ucisk y Narzekanie. Już się mocno zagęściło,
że Pieniędzmi handlują jak Towarem, y Pro-
centa rachują y biorą wedle swey Taxy od Mo-
nety. Cożby było, gdybyśmy redukowali Ją ad ju-
stum Valorem? Pewnie w Jednym Roku wy-
prowadzona by była za Granice, taż Nasza Mo-
neta redukowana, a natychmiast Inna Za-
graniczna wprowadzonaby była, y przyjąć
musielibyśmy Ją swoję straciwszy.

ad 3tium

Trzeci Sentyment zdaje się do teraźnieyszey
Naszey Sytuacyi zgodnieyszy, aby przez Re-
dukcyą nie wstręcone Kommercya jakie takie
były póty póki trwa woyna; Bo za ogłoszone-
mi Traktatami Pokoju, jako w Cudzych krajach
ustać, albo zredukowana bydź musi ta niego-
dziwa Moneta, tak y u nas sama przez się sta-
nie

nie się Redukcya Monety insensibilior bez U-
cisku y Narzekania, bo na ów Czas, gdy od Nas
Kupcy Zagraniczni nabywać Towarow ze-
chcą, dobrą swoją Monetą płacić Nam będą,
y My także Im przedawać wedle Publiczney
cum Exteris Redukcyi. A tak się nadgrodzi
Strata, ktorą Redukcya przynieśćby mogła;
Tego interim przestrzegać mocno należy,
aby gorszey nad tę, ktora currit, nie przyj-
mać Monety, ale Ją zaraz z kraju wywo-
łać.

W Ostatku imaginować sobie musiemy,
że się znaydujemy w takich Konjekturach, w ja-
kich niegdyś była Oyczyzna Nasza, gdy się kur-
rencyą Skorzaney Monety obchodzić musiała,
Cierpiała to, poki Srebrna nastąpiła. Toż y teraz
inter extrema zdać się magis salutare widzi,
niż Redukcya, ktora tandem upaść musi,
gdy Domowa Moneta, o ktorey koniecznie my-
śleć trzeba, powstanie, ale Jey teraz bić veren-
dum, żeby z kraju niewyprowadzono, jak się dzie-
je, Czemuby zabieć niemożna. Na co zaś nay-
większą Baczność mieć należy, to jest: Aby
Czerwone Złote w swym Walorze zostawały,
y strzedz, by nas fałszywemi nie zarażono.
Bo wszelka jakieykolwiek Monety Redukcya
niemoże wziąć Inney Proporcyi, tylko ad
Valorem Czerwonego Złotego. Namieniło się
wyżey, że koniecznie myśleć trzeba o Pod-
niesieniu własney Domowey Monety, gdy

Securitas nastąpi Bicia Iey, a periculum ustanie, że Iey za Granice wywozić niebędą, to iest: gdy Cudzoziemska Moneta ad justum Valorem et Ligam kurrencyą swoią zacznie, a fałszywa ad suum także Valorem redukowana będzie, Na ten Czas y Moneta Nasza konformować się powinna ad Valorem, pondus et Ligam cum Moneta Imperij, wedle wielu a jednostaynych o tym konstytucyi, począwszy ab Anno 13. 47, aż do Wieku Naszego.

W tychże konstytucyach tylko Moneta y Mennica, osobliwie pod Czas Rządow Zygmunta III. Sæculo 1600. Nauczyć się każdy może, jakim Staraniem usiłowano, jakie Sposoby wynaydowano do własnych swych Mennic, y jakie poenalitates, nawet Colli et Infamiis, stanowiono na tych, ktorzy fałszywą Monetę fabrykowali, albo nią handlowali.

Iest y tego Vestigium w konstytucyach, że Cudzoziemskie Monety nieważne, skoro się w Polszcze pokazały, zaraz bywały z kraju wywołane, albo redukowane do Ceny jak były warte Anno 1527. Moneta Wiedenska wywołana była także Anno 1583. Moneta Sląska, Brandeburska,

ska, Saska y Inne drobnicysze nieważne wywołane z kraju, y aby Monety podcyrzaney do Polski nie wprowadzono bez Dowodu justi Valoris Podskarbim utriusq; Gentis, nawet y Grodowym Iurysdykcyom Attendencya zlecono.

Gdy zatym takie Porządek Rzeczpospolita stanowiła na Seymach, obmysliła zaraz Sposoby, Jakich się można dorzytać w tychże konstytucyach, O Otworzeniu Gor Olkuskich, o Regulamencie, o Biciu Monety ad Ligam Państw Postronnych tak, iż wywołując Monetę obcą, ktora się niepodobała, gotowała natychmiast Domową swoią dobrą, determinując Cenę y kurrencyą Iey.

Ale gdy teraz własney swey niemamy Mennicy, gdy Srebrną Monetę do Szostaka prawie ostatniego z kraju wyniesiono, Jakże nie maiąc swojey, a Cudzą z kraju wywołując, lub redukując, Jak mowię Commercia rerum utrzymać się mogą, Jak zagraniczney, choć nie ważna, nie brać.

Sequitur, że się dobrze reflektować trzeba, jeżeli w tych konjekturach Redukcya u nas Monety niebyłaby z większą niż dotąd Ruiną kraju, bo, jako się rzekło, zaowuby Ią wyprowadzono od Nas, byleby cokolwiek zniżona była od kurrencyi Zagraniczney.

Zdanie Zatym Trzeciego Sentymentu jest nayzgodnieysze pro tempore, że satius biedę tę cierpieć, póki trwa Woyna, a o Sposobie Dobycia Rór Olkuskich y o Przysposobieniu Materyałów do Mennicy wcześnie myślić.

Copia Listu Przyjacielskiego.

Odbieram z tey Poczty szacowną WMćPana in Publicis kommunikacyą y do niey przyłączony Widymus Manifestu zaniesionego przed Aktami Słonimskiemi przez JmćPana Kosseckiego. Lubo zaiste wszystkie teraznieysze konjektury przerażaią wskróś nieinteressowane Serce, dotkliwiey jednak strwożyłem się z tego Postępku: Czyli nie ten to jest Czas teraźnieyszy poprzedzaiący koniec ostatniego, w jakim stoiemy, Wieku, kiedy JmćPan Kossecki, niejako maiące czynić matowiernie za Przyjściem Messyasza, samego siebie wypiera się. Nie znaw wprawdzie Osoby Człowieka tego (: Wieyskie dla Spokoynosci wewnętrzney nad Publiczne przekładaiące mieszkanie :) ale, albo łysy bydź musi, albo łyse maiący Rady, że się jako Piotr swego zapiera Mistrza, y Sprawy, które z nim czynił dla Zbawiennego Utrzymywania Ustaw swoiey Oyczyzny, Nieznaiomością wymawia. Okrzyknie się na niego, rozumiem, już nie Kogut, ale Sarmacki Orzeł w niejednym bezparcyalnie utrzymuiącym Wolności krwią Przodków swych

okupioną. Ale ktoż wie, ieżeli nad Piotra
raczey, iak Judasz zacietym nie będzie? U-
ważaiąc Text Manifestu Jego, że dla skru-
płości Fortunki pierwsze czynił Actus,
y tak niesytym wstawszy od Wieczor-
nika Zbawiennych Dzieł, Przedaynym
się zrobił; Znać dla Obżarstwa wyma-
wia się wtym Manifescie Nieznaiomo-
ścią Status; Tym samym się wydaie, że
namowień do Wiarołomstwa. Ten ato-
li Wymysł (: moim Zdaniem :) nic nie ubli
za rzeczy Interessu, podobnie, iakoby je-
den Kamień wyruszony z całey Fabryki, nie
znosi Jey, ani pochyla superficiem, na
mocnych ugruntowaney fundamentach;
Owo zgoła w całym tym Pismie nic nie
upatruię, coby czyniło Konwikcyą; Ra-
czey pokazuie Podłość Duszy, Czarność
Charakteru y wewnętrzną Słabość Jego
samego. Jako zaś z Wiadomości Praw,
y wyszłemi niedawno z pod Prassy Drukar-
skiey Dowodami iestem umocniony, Tak
rownie z WMćPanem nieprzekonanie
trzymam, że Sąd Assessorski, na kto-
rym ani Sami Najaśnieysi Krolowie ar-
bitrarie nie decydowali, ale, to z przy-
branemi

branemi Sędziami Ziemskiemi, to z przy-
tomnemi Radami, Co pokazuie Powagę
Praw y Mocy Rzeczypospolitey wolney,
dopieroż gdy Kanclerzowie na nim zasia-
daią, ktorzy tylko są posadzeni od
Najaśnieyszych Krolow. Nie jest, mowię,
y niemoże bydź Sąd ultimae Instantiae,
Bo Rzeczpospolita przezornie stano-
wiąc Prawa, nigdy niechciała, aby Na-
jaśnieysi Krolowie, ktorych Libertate
obieramy, co absolutnego nad nami mie-
li; ani go wspiera Podciągnienie Powa-
gi Majestatu wtey Okoliczności, bo w
Wolnym Narodzie y Rzeczypospolitey, wja-
kiey stoiemy, są Prawa Regum et pro Re-
gnantibus; Dopieroż kiedy (: iako mi WMć
Pan donosisz :) sam Najaśnieyszy Pan,
iako Kochaiący Wolności Synow swoich O-
ciec, ubolewa na to Zamieszanie, y iakoby
widząc łamiącą Prawa Uzurpacyą, dalekim
jest tey Wiadomości. Co tam daley znaydzie
z tey Okoliczności, y zbliżaiącego się Seymu
cale potrzebnego wrzeczach tewarnieyszych
supplikuię o kommunikacyą zwykłą in Sola-
tium Pustelniczego Życia, y iestem na zawsze &c &c

Kopia Listu Pierwszego, pisanego in Publicum w Warszawie na Pismie wydanego, ktorego Series de verbo ad verbum jest takowa.

Respons na List pewny z Warszawy pisany w Materyi Xięstwa Kurlandskiego y Dystrybuty Wakansow Pruskich a recto et bene sentiente Cive. Anno Dni 1759.

Wiadomosci ktorych WMć Pan oddalonemu pod ten czas ab Urbe Regia powierzać raczysz: Jedne napełniaią radoscią y Ukontentowaniem, Drugie przynoszą Podziwienie, napełniaią Żalem y Umartwieniem.

Ta rożnosć w Senacie Swieckim Sentymentow, nie może się podobać Dobro Oyczyzny kochaiącym. Pochodzi bowiem albo z Dyffidencyi y Nieukontentowania prywatnego, albo zbytniey w Rzeczach Statum tykaiących delikatnosci y Subtelnosci, lub z Innych libertate permittente przyczyn.

Nie może zas bydź naganna ta do Xięstwa Kurlandskiego Destynacya, bo przyzwoita y ordobnieysza dla Rzpltey mieć Xiążęcia z Domu Krolewskiego y Krwi Jagiellonskiey, ktorey wielesmy winni, jak de Plebe et Genere Nobis nec noto, nec bene merito, y owszem z wielu słusznych Przyczyn injurioso et damnabili mogł Krol JMć mocą y powagą Konstytucyi 1736. sam to uczynić, co uczynił non inconsulto Senatu, bo juz tam immediate całey Rzpltey Omnium Ordinum Authoritas activa na Seymie, uchyliwszy in parte Kommissyi Kurlandskiey ex mente Seymu 1726. nastąpioney uczyniła Decyzyą, data Krolowi in præmissis potestatem.

Zapatruiąc się zas na Osobę Nayjasnieyszego Krolewica JMści Karola, y zważaiąc Jego wysokie y rzadkie Cnoty, Talenta, Manierę, Humor, y tę Społecznosć, Grzecznosć, ktorą pokazuie Polakom, przez swoie dla każdego Attencye, nayczęsciey y naywięcey Języka Polskiego Zażywanie, Pobożnosć. Uniżonosć, y Stanowi Xiążęcemu przyzwoite Przymioty. A przytym zważaiąc Stan teraznieyszy y Okolicznosci Kurlandskie; trzeba się cieszyć y z Upodobaniem y z Zezwoleniem Sąsiedzkiey a barzo Interessowaney Potencyi. Dostaie się to Xięstwo in Feudum /: Salvis et illæsis Juribus Reipublicæ :/ tak poważney, tak miłey, y od wszystkich estymowaney Osobie, w ktorey wiele Sławy, Ozdoby y Nadziei mieć y spodziewać się powinna Rzeczpospolita.

Wyzey wyrazony List Responsowy wprzod na Pismie Author tego Listu in Publicum w Warszawie wydał. Gdy zaś tę Ramotę do Druku publicznego podał, ten Początek Lista swego wyżey wyrazonego wyrzucił, y de tenore sequenti drukowac kazał, zaczynając Drukowany List tenoris ejusmodi.

Respons na List pewny z Warszawy pisany w Materyi Dystrybuty Wakansow Pruskich, takze Indigenatu, a recto et bene sentiente Cive Anno Domini 1759no.

Co do Dystrybuty Wakansow y krolewszczyzn Pruskich donosisz mi WMMW Pan, komu się dostały, y że Szafunek y Łaska Krolewska Jednym się dosyć podoba, a Drugich ma urazać, osobliwie zaś Obywatelow Województw Pruskich nieukontentowanemi czyni, y do Utyskowania pobudza, z Okazyi, iż się miały te Wakanse dostać non Indigenis w tamtych Województwach.

Przyznam się WMMW Panu, że ta Sensibilitas powinnaby bydź considerabilis et gloriosa, gdyby pochodziła ex vero in Patriam et aequales Cives Amore et Zelo. Gdyby się zgadzała cum justo Praw y Ustaw Publicznych Sensu, o Prerogatywie Stanu Szlacheckiego, o Dystrybucie Wakansow, et de Benemeritis Possessionatis in Volumine Legum Praw Znaydujących się. Na ostatek, żeby ta Uraza y Praetensya JchMMsc PP. Pruskich Województw, Obywatelow, wspierała się na Prawie Jch, czyli to in Privilegio Incorporationis; czyli, jak niektorzy rozumieją, in Jure Correcto Terrarum Prussiae, czyli in Jure et Privilegio Culmensi, lub in speciali Constitutione tym Województwom Jus Indigenatus praecavente.

Nie rozumiem, ażeby wiadomi Praw Rzpltey Początkow Natury, Kraju y Hystoryi Pruskiey, wiadomi Konstytucyi Koronney y Przywileju Incorporationis Terrarum Prussiae Anni 1454, mieli się quadam praesumptione et Opinione falsa specialis Indigenatus, supra Jura Regni et supra aequalitatem wynosić.

Powiadają

Powiadają bowiem Jedni

1mo. Że Prusacy cum Juribus accesserunt ad Regnum za Krola Kazimierza Wielkiego.

2do. Drudzy perspicaciores allegują, że per Privilegium Incorporationis, mają sobie pozwolony Indygenat y ostrzeżony.

3tio. Jnni udają, że mają Jus Correctum Terrarum Prussiae.

4to. Jnni wnoszą, że mają Cautiones per Pacta Conventa, et per specialia quaedam Privilegia.

Należy zatym po Bratersku przestrzec JchMMsc, ażeby in praetensis et allegatis Juribus et Privilegiis dobrze się przeyrzeli y informowali: bo często graviter peccant, qui Leges ignorant, et dum aequalitatem deprimunt, słusznie zarabiają na publiczną Indygnacyą y Censurę. J prawdziwie wspomnieć to należy, co pewny wyraził Statysta: Illi Cives imitandi et laudandi sunt, quibus Legum peritia et notitia inest, et quos vera Libertas et aequalitas ornat et nutrit. Ta Praw nieznajomość, przynosi to często, iż ob Legum ignorantiam inter ipsas Leges delinquitur, inter Jura peccatur.

Chcąc zatym z tego Błędu y Niewiadomości niektorych JchMMsc wyprowadzić, y dla Informacyi Zupełniejszey Samego WMM Pana, Zdało mi się z Hystoryi Pruskiey, z Przywileju Incorporationis, z Prawa et ex Publicis Actis niektore tu Punkta wyrazić ad evincendum, że nie tak jest, jak rozumieją y udają JchMM PP. Prusacy.

Ad Primum

De Origine et Legibus Prussiae Authore Christophoro Hartknoch opisuje w te Słowa: Primos Prussiae Incolas, Venedos Gottosque, qui ante Christi nati tempora Prussiam tenuere, Leges non habuisse scriptas, post Christum enim natum Saeculo 4to vel 5to, Vaidevvutus Rex Cymbrorum seu Lithvanorum, ut testatur Stryj-

kowski y Kujatowicz. Primus Conditor Legum. Jakże zaś postanowił y nadał Prawa ex eodem Authore constat, ktory tak pisze:

Vaidevutus Author Legum esse perhibetur: Is collecta in unam Rempublicam vagabunda, nullisq sedibus affixa, sed per agros et nemora dispersa multitudine 1mo Promiscuos Concubitus severe prohibuit. 2do Perpetua Conjugia ad unam Thori Consortem restrinxit. 3tio Pecorum et Servorum numerum definivit. 4to Debiles et ad Labores ineptos ali vetuit, etsi illi proprij essent Parentes. 5to Loca publica Conjugijs destinavit. 6to Jus Hospitij Sacrosanctum esse voluit. 7mo Cultum Deorum Prussos docuit.

W niektorych Mieyscach, jako to in Culmensi et Loboviensi Provincijs, quas sub Boleslao Primo Regibus Poloniæ subjectas, Cromerus, Dlugossus et alij testantur, Jus Polonicum, seu Consvetudines Polonorum in Causis privatis, Hæreditatibus, Contractibus etc. były zachowane y obserwowane:

A gdy á Conrado Duce Masoviæ Ordo Theutonicus był wprowadzony, Hermannus de Balke Magister Prussiæ Provincialis Ao. 1232o. Urbem nomine Culmam condidit. Także Urbem Thoruniensem transtulit. Uważając zaś, iż nulla Respublica sine Legibus commodè gubernatur, in Anno 1233. 5. Calend. Januarij Hermannus de Balke Magister Prussiæ Provincialis Privilegium Culmense nadał. W teraz Kray wprowadzone było Jus Magdeburgense, Jus Flamingicale, Jus Silesiacum, Jus Friburgense y Inne; Ale post Incorporationem harum Terrarum, Privilegio Speciali de Ao. 1476. te wszystkie Prawa abrogowane, tylko unum Jus Culmense ad decidendas Causas et Controversias zostawione, ale y to potym ob nonnullos defectus poprawione y odmienione

Niech zatym PP. Prusacy uważają ex allegatis Juribus et Privilegijs, że Prawa żadnego do Indygenatu nie mieli y mieć nie mogli, aż do Czasu Incorporationis, ktora

successit

successit za Krola Kazimierza in Anno 1454.

Ad Secundum

Co do Przywileju Incorporationis, ten jest początkiem y fundamentem wszelkich Prærogatyw, Swobod, Wolnosci y Praw Pruskich. Nie tak jednak, jak sobie wnoszą et abusivè przywłaszczać usiłują, gdy z Nami æqualiter in Regno et Magno Ducatu Lithvaniæ mając Communes Prærogativas, Honores et Officia, także na Seymach, Seymikach, Trybunałach, Kommissyach æqualem participationem Jurisdictionis et Activitatis. Tego wszystkiego in Terris Prussiæ Regnicolis, choć bene Possessionatis, bronią y niepozwalają, jakoby Incapacibus et Extraneis, Gdy JchMć PP. Prusacy na swoich Zjazdach, Generałach etc. Szlachtę rodowitą Polską y Litewską excludunt ab activitate, Tychże á participatione Honorow et Bonorum Regalium chcą mieć oddalonych.

Nad to przywłaszczają sobie quandam authoritatem et potestatem samey Rzpltey competentem, dając per suas Sanctiones et Lauda na Generałach Pruskich niby Lege Publica Indygenaty.

Co że się dzieje contra Jura Publica et Statuta Regni et contra Privilegium Incorporationis, pokazuje się dość z tychże Praw y Przywileju Incorporationis, w ktorym quoad distribuendas Dignitates, Capitaneatus, Tenutas, to tylko jest, co et in Statutis Regni, y jako Prusacy są przyjęci y zaszczyceni Jisdem Prærogativis, prout alij Nobiles et Cives Regni tak ażeby według Zwyczaju in Regno praktykowanego, Dystrybuta zachowana była, jest Im deklarowano temi słowy: Casimirus Dei Gratia Rex Poloniæ etc. Significamus itaq universis etc. Ad Honorem Omnipotentis Dei etc. Præfatorum Prælatorum Spiritualium et Sæcularium, Militarium, Civium, Terrigenarum et omnium Incolarum Terrarum Prussiæ etc. benevolam et Spontaneam deditionem, Regimen, Tutelam, Gubernationem, Subjectionem obedientiam accepimus etc. et in Dei nomine assumimus, Terrasq et Dominia prædicta Regno Poloniæ redintegramus et incorporamus et ad usum participationem

nem omnium Honorum Jurium Libertatum et
Praerogativarum, quibus Praelati Barones et Nobi-
les Regni Poloniae hactenus potiti sunt etc. admit-
timus. Item omnes Praelatos, Militares Nobiles, Cives
et Incolas Terrarum praedictarum, in Jus Conditionem et
proprietatem Regni Poloniae translatos et inviseratos
hac etiam prosequemur Praerogativa. Quod Dignitates
et Officia hactenus illic consistentia et inposterum con-
stituenda. Item Castra et Tenutas Civitatum et Locorum
in Terris praedictis nulli Extraneo aut Forensi, sed pro-
priis Indigenae, juxta observantiam aliarum Terrarum
Regni Nostri conferemus.

Ad Tertium

Co do Korrektury Pruskiey ut vocatur Jus Correctum
Terrarum Prussiae. Ta Korrektura żadney o Indygenacie
Wzmianki nie ma, y niemiałaby żadney Powagi y mocy, gdyby
nie nastąpiła de Consensu publico Legis przez Konstytucyą
Anni 1589. a potym nie była approbowana przez Konsty-
tucyą Anni 1598. która Korrektura zawiera w sobie
Septem Capita: 1mum De Successionibus. 2dum De Donationi-
bus & Testamentis. 3tium De Tutelis. 4tum De Praescriptio-
nibus. 5tum De Magistratibus et Judicijs. 6tum De Pro-
cessu in Causis Civilibus. 7mum De Finibus regundis. Ale o
tey Korrektury Poprawę starali się Nuntij Terrestres
Prussiae na Seymie in Anno 1616. y Otrzymali per Consti-
tutionem publicam Pozwolenie. Lecz ta Korrektura nie
przyszła do Skutku, y do tąd in decidendis Causis et Con-
troversijs Forensibus hoc Jure Correcto et Statuto
Herburti, ac alijs Regni Constitutionibus Ichmść PP.
Prusacy utuntur.

Ad Quartum

Co ad Pacta Conventa et Privilegia praepostera post
Privilegium Incorporationis obtenta et emanata.

Pacta Conventa et Privilegia Confirmationis nie
mogą derogare Juribus et Privilegijs Libertatis et Ae-
qualitatis antecedentibus, Także Privilegio Incor-

porationi

poratiónis et Statutis Regni, y owszem prae se fe-
runt Ich Ratificationem et approbationem.

Jeżeli co Ichmć PP. Prusacy przeciwnie et studiose
elaborarunt et exportarunt, to irritum et inane
być powinno. Bo te tylko confirmant Prawa y Przy-
wileje /: jako uczą y informują Konstytucye :/ które
Juri Publico non derogant.

Starali się anteactis Temporibus pod jakimkolwiek
praetextem, osobliwie Anno 1669. post Abdicationem Krola Jana
Kazimierza na Konfederacyi generalney, jako o tym Zawadzki
Kasztelan Chełminski w te Słowa pisze: Pruthéni postulabant,
ut Punctum de Indigenatus Juribus servandis, etiam Juramen-
to Regio inseratur. Grandem in se Reipublicae Commotionem
concitarunt, subministrante materiam Indignationi Regnico-
larum Contentionibus etc. Także powtórna była też Materia,
o czym tenże pisze: Postera die in Arce, cum de distributione
Vacantiarum ageretur, Jura Indigenatus Terrarum Prussiae
strenue a Regnicolis oppugnata, et a Nobis egregia tuitione
propugnata sunt, donec soluta Sessione ad Rotam Eque-
strem ea quaestio ab omnibus decidenda rejiceretur.

A Gdy za Krola Michała po Konfederacyi Lubelskiey, czyli
Gołębskiey na Seymie sub vinculo Confoederationis agituiącym się
niektore Województwa domagały się Confirmationem Jurium,
żeby pod tę Konfirmacyą praetendowany y uzurpowany Indygenat
a Terris Prussiae nie wchodził, y nie był podciągany solenniter
praecustodiebant. Co tenże Zawadzki Kasztelan Chełminski in
Annalibus za Krola Michała świadczy, y tak pisze: Sed argu-
ebant multi Contradicentium, grave id Communi Civium Liberta-
ti insolens in publicam aequalitatem etc. Saepe ab ignavo
Cive excellentiori Privilegio et Beneficij Reipublicae vinci profi-
tebantur et metum, ne per ejusmodi approbationem In-
digenatus Terrarum Prussiae firmaretur. Contra cujus abusum
tot Palatinatuum Protestationes continuo intercesserunt.

Jakie zaś samychże Ichmściów PP. Pruskich Statum Reipublicae
et aequalitatem znających o tym Indygenacie et de ejus a-
busu jest Zdanie, informuje Votum Pruskiego Urzędnika

7

y Obywatela boni et recti Civis Znaydujące się in Editione
Załuscyana Tomo 1mo Parte 2da Folio 1157. ktore ten do-
bry y rozumny Patryota tak Zaczyna: Duæ res sunt, quæ
nos potissimum fatigant: Indigenatus et Rationes The-
sauri. Ille is est, ut egeat Correctione etc. Fuit equidem
Indigenatus iste toti communis Regno secundum illud Sta-
tuti: NB: Cytuje Statut Dignitates, Castellanatus et Officia
in universis Terris Regni Nostri Personis bene meritis &-
tate, intellectu et Prudentiâ bene vigentibus et Indigenis
distribuemus, dabimusque Dignitatem illi Personæ. Quæ ibi-
dem ubi Dignitas habuerit hæreditaria Bona, ut viam
murmuri et displicentiæ præcludamus. Ob quam causam
etiam Nobis Incorporatione idem cautum est.
Daley tenże mowi: Nihilominus videtur mihi Nos scriben-
do Lauda id non considerasse etc. non perpendere Statum
Reipublicæ, qui olim fuit, et qui nunc est, quod usus Reipu-
blicæ fecit inutile? quodque illius ævi observantia mutata
amplius apud Nos observari non potest. Nam quid aliud
esset, nisi in æquali Republica esse, et inæqualem esse? Nobis lice-
ret aliquam in Polonia obtinere Possessionem, non liceret è con-
tra Polonis apud Pruthenos? Quis plus meruit: Liberatores,
an Liberati etc. Facti enim sumus cum Republica unum Corpus
et individuum etc. de facto ab Ipsa Incorporatione non fuimus
in usu illorum, non interpellatus Indigenatus, obtinuere
Tenutas Concives Regni, Capitaneatus, etiam Palatinatus
in Prussia etc. Ten Wielki et in Statu doskonały Człowiek
Concivis et Indigena Pruski, wyraził to recto et prudenti Sen-
su, co in æquali Republica æqualitati et Justitiæ należy. Wy-
raził kto więcey meruit y mieć powinien; Liberatores
to jest Polacy, ktorzy tanta vi et profluvio krwi swojey
przez kilka Wiekow expugnando Krzyżakow, uwolnili y
wyswobodzili ex Jugo Cruigerorum /: jako Przywiley Incor-
porationis opiewa :/ Prusakow, y ad Corpus Regni tan-
quam membrum suum inkorporowali y zjednoczyli,
do tychże Wolnosci y Prærogatyw przyjęli, y z sobą porow-
nali. Czyli Liberati, to jest Prusacy, na ten Czas in defor-
mi Servitute et sub crudeli Dominatione Krzyżakow bę-
dący. Wiedział dobrze, że præter Privilegium Incorpora-
tionis, w ktorym jest Punkt, ażeby juxta observantiam
aliarum Terrarum Regni Distributa et Collatio Dignita-
tum

tum była propter Indigenas non Extraneos, tak jako et
in alijs Regni Palatinatibus et Terris. Niemają ullam
specialem na Indygenat Legem; Bo kto się Szlachcicem
rodzi, ten jest naturâ et genere prawdziwy Indygena.
Drugi Indygenat czyli Indygena, ktoremu Rzeczpospolita
na Seymie ex Extraneis ob insignia merita daje per Legem
Indygenat, ten in omnibus Regni Provincijs pro vero
censetur Indigena. Wiedział do tego, Iż po Przywileju In-
corporationis emanarunt circa ampliatas in Regno
Libertates Prawa y Konstytucye. Titulo Dignitates
et Officia, jako to Petricoviæ 1503. in Radom 1505. in
Krakow 1510. ktoremi præcustoditum, tylko ażeby Di-
gnitates et Officia konferowane były Possessionatis in
Illa Terra, gdzie wakują, a w Statucie Sigismundi de Ao
1510. wyraznie cavetur: Si Impossessionato ob me-
ritum dignitas data sit, intra medium annum Possessi-
onem quærat. Takze w Statucie Sigismundi Augusti
de Anno 1550. bez naymnieyszey de Indigenis czyli
Indygenatu Wzmianki to cavetur: Rex neque Castra
neque Tenutas ullas nisi Polonis Nobili Genealogiâ or-
tis eisdemque Possessionatis credet. Toć według tych Praw
dosyć bydź Szlachcicem y mieć Possessyą. Nad to, Gdy
JchMć PP. Prusacy starali się tak o korrekturę Praw
swoich, jako też o Przypuszczenie do Trybunału, y aże-
by in Terris Jchmć Officiales Possessionati byli, y Wojewo-
dowie za Zygmunta III. Ru 1589. otrzymali in Octo Articu-
lis Seymową Konstytucyą, w ktorey Korrektura Praw
Pruskich do Sądu należąca, jest pozwolona, y wyra-
znie Titt: Osiadłość Województw Pruskich. Ażeby
PP. Wojewodowie w swoim Województwie rezydowali
y Possessionati byli, tak, jako et in toto Regno, naymniey-
szey nieczyniąc Wzmianki, ażeby był Indygena, waro-
wano w te Słowa: Titt: Osiadłość Województw Pruskich.
Gdyż nie Jednemu Województwu, ale wszystkiey Ziemi siła
na tym należy, aby PP. Wojewodowie w swoiem Wojewodz-
twie rezydowali, przeto Possessionati bydz mają każdy
w swym Województwie. Rozumieć tedy należy, że kto

Szlachcic y Possessionat, ten capax wszystkich Prerogatyw y Województw.

A gdy według tey Konstytucyi Korrekturę Prawa Pruskiego in Aº. 1598. za Zygmunta IIIº. na Seym przynieśli, y o Approbacyą prosili, nastąpiła w ten Sens Konstytucya approbuiąca Korrekturę pomienioną in septem Articulis et Capitibus, w ktorey także żadney o Indygenacie nie masz Wzmianki.

Konstytucya Titulo Prawa Pruskiego Korrektura. Korrekturę Prawa Pruskiego od Obywatelow Ziem Pruskich zgodnie uczynioną, y na tym Seymie ad Censuram podaną y rewidowaną Authoritate Conventus approbuiemy y utwierdzamy, Zostawuiąc Im to, żeby zawżdy potym tego Prawa do Sądow Odprawowania należącego poprawowac y przyczyniać Im wolno było; Na co Jednak Konstytucya Seymowa zachodzić ma. Są Inne Prawa y Konstytucye, także numerosi Actus przeciwko tey niesłuszney y nienależytey Ichmciow Panow Prusakow Uzurpacyi. Są dawnieysze Kapitulacye y Pacta między Władysławem Jagiełłonem Krolem Polskim y Krzyżakami. Są także Privilegia podobne Privilegio Incorporationis. Jako to Ziemi Bełskiey in Anno 1462. Ziemi Drohickiey in Anno 1518. w ktorych taż sama de Dignitatibus conferendis jest Cautela temi Słowy: Dignitates et Officia, dum vacare contigerit, nulli Extraneo, nisi Indigenæ bene conservato illius Terræ, in qua Dignitas et Officium vacat, dabimus et conferemus etc. A przecie tych Ziem y Województw Obywatele tanta præsumptione non laborant, znaiąc barzo dobrze, że niemasz nic ozdobnieyszego y szacownieyszego w wolney Rzeczypospolitey præter æqualitatem, ktorą, gdyby Ichmć Panowie Prusacy nie byli zaszczyceni, nie mieliby Sortem et Capacitatem Brania Dignitarstw, Starostw, Dzierżaw y Innych wysokich Szarż in Regno et Magno Ducatu Lithvaniæ. Był prócz dawnieyszych y Innych nostro Sæculo Podskarbiem Wielkim Koronnym Generałem WielkoPolskim, Starostą Grabowskim etc Prebendowski

bendowski Prusak. Był recentius Podskarbiem Wkim Czapski także Prusak. Drugi Czapski Biskupem Przemyskim, deinde Kujawskim.

A za coż Szlachta Polska, Regnicolæ, æquales Cives, niemaią bydź participes honorum Dignitatum et Bonorum in Terris Prussiæ. Rozrządzenie y Dystrybuta Wakansow teraznieyszych moim Zdaniem nastąpiła sprawiedliwie. Bo tak do Biskupstwa Chełminskiego destynowany Prałat, wielkich Cnot y Pobożnosci, wielkich Zasług in Republica, na Trybunałach Godny Sędzia y Prezydent, prawdziwie Decus Cleri et Ecclesiæ, jako y Jmć Pan Mostowski Wojewoda Pomorski Szlachcic rodowity y dawny Possessionat in Terris Prussiæ, Virtutibus et Talentis præditus. Także Ichmć Panowie Rycki, Turowski, Łojek emeriti w Oyczyznie y u Dworu Cives, non Extranei, bo Indigenæ Regni, Zasłużyli sobie tę małą Panis Benemerentium Porcyą, ktorą Inni, y Sami Ichmć Panowie Prusacy, nad to saturati, plura appetendo, non nisi invidere cupiunt.

Manifestacye, o ktorych WMć Pan Wzmiankę czynisz, byłyby Actus Criminis, et minus reflexe illati, y pewnie vergerent in detractionem et Læsionem Juris Majestatici, także Jurium Reipublicæ, a z niemałą Obelgą y Urazą Ichmciow PP. Pieczętarzow, ktorym Straż publiczna Całosci y Powagi Praw powierzona. Nie pieczętowaliby takich Przywilejow, ktore nie miałyby conformem cum Legibus naturam et Sensum.

Jeżeli zatym jakowe intercesserint Manifestacye, smiem upraszać WMM WMć Pana o Ich Kommunikacyą et aliorum Sciendorum. Zostaię ~~m~~ zatym z Jednostayną na zawsze Przychylnoscią in veteri Amicitia. etc.

Respons

Respons na List Responsowy tu w Warszawie pisany w Materyi Xięstwa Kurlandskiego y Dystrybuty Wakansow Pruskich, gdzie osobliwie Author tego Listu Prawa Indygenatu Pruskiego censuruje, y in dubium podaje, naprzod na Pismie in Publicum, a wkrotce potym do Druku Publicznego podany w Roku teraznieyszym 1759. w Warszawie.

Zapatrzywszy się na List tu w Warszawie pisany w Materyi Xięstwa Kurlandskiego in Publicum wydany, a potym do Druku podany, pod praetextem Responsu wymyslonego. Pro należałoby wprzod pierwszy List, ktorym Author był rekwirowany, wyrazić, a dopiero swoy Respons na Pismie y do Druku wydać. W ktorym to Responsie Author zaostrzonym Piorem attakuje y czerni Prawa Indygenatu Woiewodztw Pruskich, chcąc je ex Cardinibus suis wzruszyć; Więc dla Uspokojenia niespokoynych Subjektow przeciwko Prawu Indygenatu dla prywatnego Interessu woiujących, Na ten List pro integritate Legum Terrarum Prussiae, takowy daję Respons:

Naprzod justyfikuję się, że niepodobna takowy Projekt Milczeniem pokryć, bo verba volant sed scripta manent, y gdyby alto Silentio te Projekta praeteriri miały, mogłby Ignarus Legum indubitatam u siebie ułożyć Regułam, że w tamey Prawdzie w takowey Powątpliwosci Jus Indigenatus Terrarum Prussiae zostaje, jako ten Author opisał.

Niech to jednak przychodzi na Rozsądek Stanow Rzpltey, Jeżeli się godziło jednemu Concivi Patriae sine

sine Publico Consensu privata Authoritate takową Materyą Status /: ktora nalezecby powinna do Stanow Rzpltey :/ in certamen provocare, y pod swoją wziąć Decyzyą, seminare discordias między Prowincyami y Woiewodztwami, y takową rzecz podać do Druku, ktora może zamieszać całą Rzeczpospolitą, wczym tak Author tego Listu, jako y Drukarnia, ktora się odważyła in Publicum takowy Projekt wydać Typum, słuszney godna Nagany, y ten Author ignoti Nominis, gdy wiadomy będzie, nieomylnie in Foro Competenti za to odpowiedzieć będzie obligowany.

Author tego Listu zaczął Narratywę swoją od Xięstwa Kurlandskiego y Inwestytury Nayjasnieyszego Krolewicza Imści Karola, a teraznieyszego Xiążęcia Kurlandskiego, ktoremu słuszne y zasłużone daje Enkomia. Ale tego niedoczytał się ten niedoskonały Statysta, że Nayjasnieyszy Krolewicz Imść przy Inwestyturze poprzysiągł Statibus Curlandiae et Semigalliae, wszelkie Prawa y Wolnosci, z ktoremi do Korony Polskiey są inkorporowane, sacrosancte dotrzymać.

Przykład swieży z tego Xięstwa Kurlandskiego, z ktorym Stany Rzpltey roznemi traktowały sposobami, między inszemi y ten proponowano, aby Xięstwo Kurlandskie y Semigalskie na Woiewodztwa podzielić, cum ea Assecuratione, że tych Woiewodztw nikomu Nayjasnieyszy Krol Polski per distributivam Gratiam konferować nie będzie, tylko veris Indigenis w tych Xięstwach Possessionatis. Na co reposuit Curlandia, że takową Assekuracyą odebrały Woiewodztwa Pruskie przez Przywiley Incorporationis Anni 1454. y przez Konstytucye Koronne approbujące Jus Indigenatus, ale że Rzeplita tego niedotrzymała Prusakom, owszem wszelkie in contrarium Honory tak Duchowne jako y Swieckie, a osobliwie Intratne Starostwa in praejudicium Indygenow Pruskich tak dalece zabrane, że ledwie kilka Starostw, y to pomnieyszych veris Indigenis w Prusiech zostawiono.

Z tey przyczyny fecerunt aliena pericula cautos, że Kurlandya y Semigallia wolała przy dawnych swoich Prawach zostać, a niżeli zdać się na Dyskrecyą Rzeczypospolitey.

Oczywisty tego Dowod, że Prawo Indygenatu Województwo Pruskich ma Korrelacyą y Porownanie z Xięstwem Kurlandskiem; Co patet z Punktu Privilegij Incorporationis Kurlandyi /: tenoris ejusmodi :/ Officia, Praefecturas, Judicatus, Burgraviatus et id genus, non alijs, quam Nationis at Linguae Germanicae Hominibus, at adeo Indigenis collaturos esse /: quemadmodum in Terris Prussiae conferre soliti sumus :/ Drugi Punkt: Magistratus Civitatum atq Arcium Praefecti sepositis armis et optata pace recuperata, non alijs, quam Indigenis Natione et Lingva Germanis, Praefecturas in tota Provincia concedemus. Item Articulo 5to Ut solis Indigenis et bene Possessionatis, Dignitates, Officia, et Capitaneatus ad instar Terrarum Prussiae conferre dignetur, prout Nobis Regiae Majestatis promissum est 1589. Inkorporowane ad Corpus Rzeczpltey Xięstwa Kurlandskie y Semigalskie Rku 1676. Xięstwo Kurlandskiego y Semigalskiego Szlachcie wszystkie dawne Prawa, Indygenaty et Immunitates approbowano; Konstytucyą zas 1717. Szlachtę Kurlandską y Semigalską circa Pacta primitiva, Indigenatus, Beneficia, Privilegia, Immunitates zupełnie zachowano.

Ztych Assekuracyi y Przywileju Incorporationis Xięstwa Kurlandskiego oczywisty Dowod, że Wojewodztwom Pruskim od Stanow Rzeczypospolitey pozwolone Jus Indigenatus, kiedy Najjaśnieyszy krol Zygmunt August w Roku 1569. na Seymie Lubelskim cum Statibus Regni, tenże Indygenat Pruski assekuruje Kurlandyi /: de tenore tali Imprimis sub Regimine Illmi Curlandiae et Semigalliae Ducis Supremi Consiliarij et Assessores etc. Sint Nobiles Indigenae, beneq Possessionati. Porownanie tedy Kurlandyi z Indygenatem Polskim nieomylny daje Prusakom fundament Indygenatu Ich, kiedy Stany Rzeplitey na Seymie Lubelskim tenże Indygenat Pruski Kurlandczykom assekurują, przez co

co samo per Publicum Instrumentum Indygenat Pruski był Rzeczpltey wiadomy y potwierdzony. Te Punkta Przywileju Kurlandyi Author Listu w pisanym tylko swoim wyraził Projekcie, a w Drukowanym Je opuscił postrzegszy się, że to nie były ad mentem Propozycyi Jego.

Uważając Inszych Xięstw, jako to Wo X. Litt. ktore 1564. et 1569. kockwaiyą z Koroną Polską wzięto, Jednak salvis Usibus, Juribus et Privilegijs przy Prawach swoich Zachowane. Tudzież Województwo Krakowskie ma swoje Prerogatywy y osobliwe Wolności, Że Urzędnika ani Szlachcica Possessionata Rokiem convenire niegodzi się. Wojewodztwa Wielko Polskie y Insze zaszczycają się Prawem, Że Vidua sui Juris. Wojewodztwo Mazowieckie swemi zaszczyca się Prawami y Exceptami, Że Pisarz Ziemski oraz jest y Grodzkim. Xięstwo Oswięcimskie przy Prawach swoich in toto conservatur. Wojewodztwa Kijowskie, Wołhynskie, Bracławskie, Gdy Insze Prawa mają, y pod Prawa Koronne niepodpadają, excipiuntur od Konstytucyi Anni 1562. et 1563. o Uznawaniu Listow.

Zjakiejż tedy racyi Wojewodztwa Pruskie przy Prawach y Swobodach swoich, a osobliwie circa Jus Indigenatus tyle Prawami y Konstytucyami approbowanym utrzymać się nie mają, ktore Author Listu tego privata authoritate in dubium vocat; Musi tedy mieć appetyt zaostrzony na znaczne ktore Starostwo w Prusiech, albo bydź Jurgieltowym ktorego Starosty Regnicolae, y tak z prywatney racyi w Dysputę y Powątpliwość podaje Jus Indigenatus Terrarum Prussiae.

Zadał tenże Author Listu Ignorantiam Legis Obywatelom Pruskim, zaczym trzeba go convincere

vincere Lege, udaiąc się do Prawa Koronnego Anni 1374. za Nayiaśnieyszego Krola Ludowika /: tenoris ejusmodi :/ Honores et Dignitates, utpote Palatinatus Castellanatus, Judicia et Succamerariatus, Officia et his similia Hominibus Extraneis non conferet, nisi talibus, qvi sint Regnicolæ Terrarum ejusdem Regni, in qvibus hujusmodi Dignitates et Honores consistunt. Drugi Statut Titt: Dignitates w Roku 1433. za Krola Jagiełła takowe wyraża Prawo: Dignitates Ecclesiasticas et Seculares Regni Poloniæ eqvomodo circa Jura et Consvetudines ac Libertates Ipsorum, qvos et qvas tempore Serenissimorum Principum Dominorum Casimiri et Ludovici et aliorum Regum et Ducum Hæredum Regni Poloniæ obtinebant, dimittimus persistere et permanere. Qvas qvidem Dignitates cum vacare contigerit, nulli Extraneo Terrigenæ nisi Nobili bene merito illius Terræ, in qva Dignitas hujusmodi vel Honor vacaverit, Terræ videlicet Cracoviensis, Terrigenæ Cracoviensi, Sandomiriensis Sandomiriensi, et Majoris Poloniæ Terrigenæ Poloniæ Majoris, et sic de singulis Terris Regni Nostri Poloniæ dabimus, et qvomodolibet conferemus.

Te Prawa żadną Konstytucyą nie są zniesione. Na fundamencie tego Statutu Status et Ordines Terrarum Prussiæ excusso Cruciferorum jugo, gdy ad Corpus Rzeplitey inkorporowali się na sprawiedliwym fundamencie przez Przywiley Incorporationis assekurowani, obwarowali sobie in Privilegio Incorporationis Anni 1454. Jus Indigenatus /: tenoris ejusmodi :/ Item omnes Prælatos Militares Nobiles, Cives et Incolas Terrarum Prussiæ in Jus Conditionem et Proprietatem Regni Poloniæ translatos et inviscerratos hâc etiam prosequemur Prærogativâ, Qvod Dignitates et Officia hactenus illic consistentia et imposterum constituenda. Item Castra et Tenutas Civitatum et Locorum in

in Terris prædictis nulli Extraneo aut Forensi, sed proprio Indigenæ juxta observantiam aliarum Terrarum Regni Nostri conferemus.

Niech każdy Sprawiedliwy Arbiter osądzi, jeżeli niejest słuszna Pretensya Województw Pruskich Zachowania pretendowanego Indygenatu, ktore w Województwa, zapatrzywszy się na Statut Krolow Ludowika y Jagiełła, toż same Prawo przez Przywiley Incorporationis otrzymali, et in futurum præcustodiverunt. Od ktorego jeżeli ktore Województwa odstąpiły, suo damno fecerunt. Ale nie idzie za tym konsekwencya, żeby y Prusacy swego Prawa Indygenatu ustąpić miały. To zas Prawo Indigenatus, jako sprawiedliwe, y każdemu Województwu pożyteczne, że ad præsens per Regnicolas non observatur, to czyni falsus appetitus Honorow, y Prawu Pospolitemu przeciwna Ambicya, ktorą dobrze zważywszy jest bardzo szkodliwa Dobru Pospolitemu y Publicznym Obradom; Bo co Województwu za korzyść mieć Wojewodę y Dygnitarzow w inszych Województwach mieszkających, ktory przez Odległość Mieysca na Seymikach y Obradach nie bywa; de Integritate Województwa nie dba, nie maiąc tam Possessyi, ani do Podatkow nie przykładaiąc się, de Securitate integra Województwa nie myśli Dobra Publicznego tyczące Województwu na Seymach y Seymikach nie utrzymuie, maiąc się permissive.

Pro 2do Kto ma kollizye y Scyssye między Familiami, tudzież privata Odia między Szlachtą ugadzać y kombinować, jako Wojewoda, Primum Caput Województwa, a osobliwie w Prusiech, gdzie każdy Wojewoda ma Jus Gladij, jako Starosta Grodowy. Dla jego Powagi y Perswazyi Szlachcic prywatney Zawziętości, aby Bono Publico nie szkodziła, łatwo ustąpi y wyperswadować pozwoli.

Zatym

Zaczym nie tylko Prawo Publiczne, ale y zdro-
wy Rozum tego uczy et ratio boni Ordinis pokazu-
je, że daleko pożytecznieysza jest rzecz według starego
Prawa y dawnych Obserwancyi; Azeby Najaśnieysi
Krolowie wszelkie Honory Indigenis w własnych
Województwach Possessionatis, et Panem bene
merentium per rationem Justitiæ et Status
desiderant. powinien bydź przywiązany. Bo na
przykład, Będzie Wojewoda, Senator, albo Urzęd-
nik Godny Statysta, ktory się może nie tylko
swojemu Województwu, ale y całey Rzeczypltey in
Consilijs Publicis na Seymach przydać, a nie ma-
jąc Nervum bywać na Publicznych Obradach,
nadany sobie od Pana Boga Talent, w Roli zako-
pać musi, Et durum exercere opus invisa ju-
bet egestas, jako præsenti Sæculo praktykuje się
w Prusiech, gdzie wszystkie Starostwa y Dzierża-
wy Regnicolæ zabrali; Ztey Przyczyny ledwie zo-
baczysz ktorego Prusaka, żeby Publiki pilnował,
bo szczupła Fortuna Dziedziczna nie wystarczy
na Publiczne Usługi.

Wyraża Author Listu pomienionego, że Dystry-
buta teraźnieysza Wakansow Pruskich Jednym
się podoba, a drugich uraża, osobliwie Obywate-
low Pruskich nieukontentowanemi czyni, y ta Sen-
sibilitas powinnaby bydź considerabilis, gdyby się
in fundamento Prawa działa. Ale tam in Privi-
legio Incorporationis Anni 1454. ani in Jure Cor-
recto Terrarum Prussiæ, ani in Jure et Privilegio
Culmensi, ani speciali Constitutione Województwom
Pruskim Jus Indigenatus præcautum.

Niewiem qua fronte ten Neotericus śmiał in
Publicum takowe podać Remonstracye, chyba że igno-
rantia Legis u niego znalazła occasionem Litigiorum
y sam postanowił się sine Publico Consensu Legislato-
torem, Szukając takiego Prawa, ktoreby appetitui
et

et cupiditati jego mogło służyć. Dosyć Obywatele Pru-
scy przez czas niemały znaczne krzywdy od Rzpltey
sobie uczynione Milczeniem znosili. Ale kiedy z
Dyskursow y opacznego zdania przyszło do Pi-
sma y do Druku na Mieyscu Publicznym w War-
szawie przy Przytomności Najaśnieyszego Krola
Augusta III. Nam szczęśliwie Panującego, przy Przy-
tomności JWW. Ichmościow Senatorow, Ministrow Pacis
et Belli, z takowego uformowanego Projektu, z Uszczer-
bkiem Swobod Województw Pruskich przymusze-
ni Prusacy Praw swoich dać Justyfikacyą.

Censuruje Województwa Pruskie y Obywatelow jego,
że jedni powiadają, jakoby cum Juribus accesserunt
za Najaśnieyszego Krola Kazimierza Wielkiego.

Drudzy perspicatiores allegują, że per Privilegium
Incorporationis mają sobie pozwolony Indygenat.

Trzeci, że mają Jus Correctum Terrarum Prussiæ.

Czwarci, wnoszą Cautiones per Pacta Conventa et per
specialia quædam Privilegia.

Na te Cztery Punkta Przestrogę czyni Author, aby Pru-
sacy in prætensis et allegatis Juribus et Privilegijs do-
brze się przeyrzeli y informowali.

Trzeba było Custodi Legum mieć na Pamięci tę Przestro-
gę: Custodem quis custodiet. Województwa Pruskie od
kilku Set Lat bywszy Inkorporowane ad Corpus Rzeczy-
pospolitey dobrze w Prawach y Wolnościach swoich
przeyrzawszy się, nie trzeba Ich z jakiego Błędu aby ten
Statysta wyprowadził, gdyż sam Ignarus Legum
bardzo błądzi, zacząwszy to negare, ażeby Prusacy cum
Juribus za Najaśnieyszego Krola Kazimierza Polskiego
przystąpili, bo nie miawszy notitiam Praw Pruskich
za Krzyżakow, udał się do Hystoryi Pruskiey, że in Pa-
ganismo przed Krzyżakami zostając tam inhabita-
bant Vendi et Gothi etc.

Pytam się hoc loco, co to należy do teraźnieyszego Pra-
wa

wa Jndygenatu wyrazać dalszą Hystoryą, że Vaidovutus był Author Legum Prussiæ, co per omnia falsum, bo y Krolem nigdy nie był, jako testatur Hystoryk Pruski Christophorus Hartknoch in Historia Pruthenica Germanico Idiomate extradita Cap. 11do Fol: 65. Gdzie wyraża, że Theodoricus Gothorum Rex pisał List, nie do Vaideuuta jako Krola Pruskiego, ale do Prusakow. Drugi Author Jornandes namienia, że pro illo tempore et Sæculo 1mo, Żadnego Krola w Prusiech nie było. Trzeci Helmoldus wyraźnie testatur o Prusakach, że illo Sæculo żadney Zwierzchności, a dopieroż Krola, nad sobą cierpieć nie mogli. Wyrażają Jnsi Authorowie y Hystorycy, że ten Vaidevutus był natione ex Alania. Ale za cóż te Hystorye wyrażać, ktore ad Jus Jndigenatus żadney konnexyi nie mają; krotkim pokazuję Wierszem, kto Prusakow do Wiary Chrześciańskiey nawrócił: Hermannus Prussos Christi sub vota coëgit. Bo gdyby wszystkim Hystorykom wierzyć, ktorzy miscunt qvadrata rotundis, trzebaby Im ten przypisać Wiersik, jako y temu Authorowi nowotnemu:

Stare negas Terram, Nobis miracula narras.

Che pomieniony Author uczynić tę Jmpressyą, że za Bolesława 1. Prusacy Koronnym sądzili się Prawem, Co jest per omnia falsum; Bo Prusacy przyszedszy ad politiorem Statum utebantur Jure Saxonico, Magdeburgico, Flamingali. Potym wszystkie porzuciwszy te Prawa w Roku 1476. takowa stanęła Konstytucya: Pulsati Precibus Magnificorum Nobilium, Palatinorum, Castellanorum, Dignitariorum Terrarum Nostrarum Prussiæ etc. Omnia Jura Pruthenica, Magdeburgensia, Pomeraniæ et Feudalia in qvibus tempore Magistri et Ordinis consistebant et Ipsis regulabantur, Ab Ipsis removentes abrogantes, et perpetuo abolentes etc. Unum Jus Culmense, qvô Districtus Culmensis gaudet etc. De Consensu o-

mnium

mnium Prælatorum et Baronum Nostrorum conferimus et largimur perpetuo et in ævum.

Ta Konstytucya naprzod edocet, że Prusacy mieli Prawa jeszcze za Krzyżakow, ktoremi się sądzili. Ergo cum Juribus accesserunt ad Rempublicam. Pro Secundo. Taż Konstytucya remonstrat, że distinctis zawsze gaudebant Juribus et Legibus a Republica, Lubo non qvadrat, że circa tuitionem Jndygenatu y Praw Pruskich te wyrażać Hystorye. Ale że takowemi Hystoryami Author Listu pomienionego Arkusz cały zapisał, więc falsitates Jego retorqvere należy.

Jest dalszy oczywisty Dowod, że lubo Stany Pruskie zostawały sub absoluto Dominio Krzyżakow, jednak Zjazdy y Consilia swoje miewały, kiedy Zjechawszy się do Kwidzyna w Roku 1454. d 4. Februarij Konfederacyą przeciwko Krzyżakom spisali, Subjectionem wypowiedzieli, y z tey Konfederacyi Posłow do Najaśnieyszego Krola Kazimierza do Krakowa posłali z tą Remonstracyą, że renuntiato Cruciferorum Dominio resoluti ad Corpus Reipublicæ accedere. A że Status et Ordines Terrarum Prussiæ miewały swoje Zjazdy y Publiczne Obrady, testatur Gaspar Schutzius in Cronico Germanico Prussiæ Fol. 206. /: de tenore tali:/ Qvando Status Eqvestris et Consiliarij Statuum Terrarum Prussiæ temporibus Ordinis ad Consilium de Commodis aut Differentijs ad tractandum et exeqvendum vocati fuerunt; Tunc Terræ in felicitate et emolumento incrementum cœperunt et floruerunt, Nempe Septem Votis ex parte Terrarum, et Septem ex Civitatibus majoribus commodum et utilitatem pro optimo posse Nostro fideliter qværere velimus et debeamus.

Edocet Traktat Anni 1436. Sabbatho in Vigilia Circumcisionis Domini in Brzescie per Vladislaum Jagiellonis tunc Poloniæ et post Hungariæ Regem,

sum

cum Paulo de Rusdorff Magistro Prussiæ zawarty,
w ktorym takowe continentur Puncta: Item et Ca-
pitanei, Palatini, Comendatores, Officiales, seu Ju-
dices Partis utriusq; et singulis annis, Nos Rex
in Festo Pentecostes etc. Et similiter Magister et
Ordo duos Palatanos aut alios paris Conditionis
Scriptis insinuent. Qui uno anno in Nieszawa,
altero in Thorun etc. secundum Jura Municipa-
lia Partibus læsis Justitiam facient.

Ten Traktat przed Przywilejem Incorporationis
Anno 1454. Lat Osmnascie zawarty opaczne
Zdanie znosi Authora Listu, że Prusy dopiero
przez Przywiley Incorporationis ad Activitatem
y do Honorow przypuszczeni. Probatur tym Tra-
ktatem, że za Krzyżakow już mieli Prusacy Pala-
tinos, aut alios paris Conditionis Dignitarios.

Te Actus remonstrant, że przed Przywile-
jem Incorporationis Status et Ordines Terrarum
Prussiæ miewały swoje Zjazdy et Concilia, tu-
dziesz Dignitarios; Więc probatur, że cum
Juribus accesserunt, et secundum Jura Mu-
nicipalia Sprawy decidebantur.

NB: Seymy Pruskie ante Incorporationem.

W tym Punkcie Listu swego zadaje, że Prusa-
cy per Privilegium Incorporationis zaszczycają
się pozwolonym Indygenatem. Niedoczytał się
w konstytucyach koronnych, ktora Anno 1638.
Rzplta Prusom pozwoliła /: tenoris ejusmodi :/
Deklarowano tychże Województw Pruskich Oby-
watelom Stanu Szlacheckiego Privilegium
Incorporationis, y insze wszystkie dawne, quibus
hacterus

hacterus gaudebant, legitime nadane Przywile-
je, że jako toti hujus Regni Nobilitati, tak y onym
pomienione recenter ustanowione Cła Portowe Im-
munitatibus, ktore Jch Liberos ab omni Exactione
czynią; A pogotowiu w Inszych Punktach y wprze-
rzeczonych Przywilejach wyrażonych nie mogą
derogare.

Zadaje y to, że ratione Juris Indygenatus minus
sentientes fundują się na Korrekturze Pruskiey,
ktora de Jure Indigenatus żadney Wzmianki nie czyni.

Niedoczytał się tego w Korrekturze Praw Pru-
skich, ktora Konstytucyami Seymowemi approbo-
wana, więc obserwowana bydź musi. Tenor zaś
tey Korrektury jest takowy Titulo 5to. De Magi-
stratibus et Judicijs. Cum Palatini ob negotia Reipu-
blicæ quam sua vacare interdum Judicijs non possunt,
integrum Eis erit habere Vice Palatinos, qui qui-
dem sint Nobiles Indigenæ, ac ibidem Possessionati.
Drugie Prawo podobnez temu o Sądach Ziemskich
Eodem Titulo: Eligi debent tam Judices quam
Scabini et Notarij in aliquo Districtu Palatina-
tus ejus, in quo Judicia administrare debent Pos-
sessionati Nobiles Indigenæ etc. Te Prawa Korrektu-
ry Pruskiey przez Seymy approbowane oczywi-
scie edocent, że na wszelkich Urzędach y Subselliach
Rzplta ustanowiła Prusom mieć swoją Szlachtę
Indygenow. Dla doskonalszego Dowodu cytuję Kon-
stytucyą Anni 1667. sub Titt: Kommissya do Lem-
burgu. Gdzie JW. Jmć Pan Wojewoda Pomorski jako Kom-
missarz z Seymu od Rzpltey deputowany, Familie
Szlachty Powiatow Lemburskiego y Bytowskiego spi-
sac obligowany, aby Insi pod Indygenat Prawa y Wolno-
sci Ziem Pruskich nie podszywali się, y tenże Regestr
Szlachty Indygenow do Metryki koronney podał.

Konkluduje tenże Autor z jakieys Narratywy,

ale nie z Prawa, że Prusacy Prawa żadnego do Indygenatu nie mieli, aż do czasu Przywileju Incorporationis, ale Prusacy byli Szlachtą rodowitą przed Inkorporacyą. Niepotrzebowali na ten czas Prusacy Indygenatu, ani Obrony Jego, albowiem ante Accessum ad Rempublicam mieli takowych Obrońcow Krzyżakow, ktorzy ani Wakansow, ani Dygnitarstw, ani Wtargnienia do Województw Pruskich Regnicolis niepozwolili; Zaczym ante Accessum ad Regnum Prusacy niepotrzebowali Indygenatu, nie będąc jeszcze uniti ani inkorporowani ad Rempublicam; Dopiero post Accessum et Incorporationem to Prawo, przychęcając Ich ad Unionem pozwolone semel pro semper, Jakoż teraz violari może.

NB: Ante Subitam Prussiæ Subjectionem Privilegium exhallatum

Najaśnieyszy Krol Kazimierz ani następujący Krolowie tudzież Rzplta Indygenatow w Prusiech nikomu nie dawała, czego doczytać się każdy może in Volumine Legum Tomo Imo /: Tenoris ejusmodi: / Quod dum ex pluribus evidentibus et legitimis Respectibus Terras Prussiæ et Pomeraniæ etc. etc. communicato Principum Prælatorum Baronum Cæterorumque fidelium novissime Nobiscum Cracoviæ existentium Regni Ducatuum et Dominiorum Nostrorum Consilio voluntate et Consensu in Regimen Tutelam, Gubernationem accepimus et assumpsimus, Hanc Ipsis Prærogativam concessimus; Quod Castra, Civitates, et quæcunque Fortalitia in Terris prædictis existentia, alicui Extraneo aut Forensi conferre non debemus. Ad præsens tamen certis respectibus moti, certa Castra in præmemoratis Prussiæ Terris existentia nonullis Personis contra hujusmodi Articulum superius expressum durante præsenti guerra et interim quoad Terras Prussiæ non pacificabimus, dedimus, contulimus in Regimen Tenutam et Gubernationem. Ideo præsentibus in Verbo Nro Regio spondemus et promittimus, quod Pace, Domino suffragante, habita, præscripta Castra taliter per Nos in hactenus hujusmodi Personis

Personis in Regimen et Tenutam collata, juxta tenorem et continentiam Literarum Nostrarum Cracoviæ Terris Prussiæ concessarum, Illis conferemus, quibus conferri debent, et quod etiam præscriptis Literis in omnibus earum Punctis, Conditionibus, Clausulis et Articulis, per hoc non intendimus, neque volumus, in aliquo derogare, Sed Ipsas sanas, salvas, firmas et illæsas per Nos et Successores Nostros perpetuis temporibus tenere et observare pollicemur per præsentes.

Ta Assekuracya, ktora in Volumine Legum wyrażona et de Consensu Statuum Rzpltey nadana, dobrze przeczytawszy y zważywszy, oczywiście edocet, iż Ichmć Regnicolæ są exclusi, y sami na to pozwolili, żeby jako Regnicolæ w Prusiech Wakansow y Krolewszczyzn nie brali, kiedy wyraża contra hujusmodi Articulum /: id est Juris Indigenatus: / durante præsenti Guerra dedimus contulimusque in Gubernationem certa Castra non Indigenis /: daley assekuruje: / Ideo præsentibus in Verbo Regio spondemus et promittimus, quod Pace Domino Suffragante habita, præscripta Castra hujusmodi Personis conferemus, quibus conferri debent, id est Indigenis. Tą Assekuracyą Regnicolæ exclusi.

To Prawa Justitiæ Arbiter bez prywatnego Interessu przeczytawszy przyznać musi, że Privilegij Incorporationis Sprawiedliwą y oczywistą jest Interpretacyą, ktorą in dubium vocari nie może, gdyż patet, że na ow czas Najaśnieyszy Krol Kazimierz ex ratione durantis adhuc belli niektore Castra contulit Regnicolis, ale Pace suffragante præscripta Castra Illis conferet, quibus conferri debent, to jest Prusakom assekuruje.

Te zaś Prawa y Przywileje Incorporationis Województw Pruskich przez Najaśnieyszego Kazimierza Krola Polskiego in Anno 1477. Feria 6ta post Festum Sti Barnabæ Apli in nova Civitate Korczyn są approbowane ex Mente Publica de tenore tali: / Confirmatio Divi Casimiri Regis Privilegiorum et Libertatum et eorum omnium, quæ diu ab antiquo Ordines

Terrarum Prussiæ habuerunt. Casimirus Dei Gratia Rex Poloniæ etc. Significamus tenore præsentium Quibus expedit Universis, Quod quemadmodum anteactis annis certa Privilegia et Libertates Subditis Nostris et Terrarum Nostrarum Prussiæ Incolis, tam Spiritualibus quam Sæcularibus dederamus et concesseramus, Quæ quidem Privilegia et alia diu ab antiquo per eos obtensa et habita Ipsis Subditis Nostris in Omnibus Punctis Conditionibus Articulis et Clausulis tenere et observare promittimus præsentibus et pollicemur. Datt in Nova Civitate korczyn Feria 6ta proxima post Festum Sti Barnabæ Apli A.o 1477.

Pro Justitia pytam się, Co za Familie Województw Pruskich upraszały Najaśn. Króla Kazimierza o Inkorporacyą Prus ad Corpus Regni, y jakie Fortuny y Dobra inkorporowane zostały? Odsyłam ciekawego Czytelnika do Przywileju Incorporationis Anno 1454. Nie znaydzie tam Żadnego Familianta z Inszey Prowincyi albo Województwa, tylko z samych prawdziwych Indygenatów Pruskich, et Civitates Majores Terrarum Prussiæ, które Inkorporacyi prætendowały, Czy mogą mówić, że Indygenat y do nich się ściąga.

Pro Secundo. Jakie to Dobra y Włości Inkorporować deklarowali Prusacy, Pewnie nie Cudzych Województw, tylko Pruskich, Tak swoje Dziedziczne, jako y Królewszczyzny. Jakimże tedy Prawem Ichm. Regnicolæ mają pretendować w Prusiech Królewszczyzn y Dzierżaw, kiedy Ich Antecessores tam Dóbr y Fortun nie mieli, z którymiby się inkorporowali ad Corpus Reipublicæ, Zaczym prawdziwi Indigenæ Prusacy sprawiedliwie dopominają się tych Dóbr, którymi Przodkowie Ich przystąpili ad Regnum.

Wielka tedy jest w tym krzywda Prusakom,

którą

którą inferunt Ichm. Regnicolæ, że nie miawszy z Antenatów swoich żadney Possessyi, ani Incolatum, a teraz przeciwko Prawu Prusakom assekurowanego pretendują honory y Starostwa tych Dóbr y Królewszczyzn, do których ani Oni, ani Ich Przodkowie żadnego nigdy nie mieli Prawa.

Proszę hoc loco mieć konsyderacyą, Z Jakichże to Gruntów, Pól y Wsiów Starostwa Województw Pruskich są złożone? Nie inaczey z Hystoryi Pruskiey doczyta się y z Przywilejów Krzyżackich Szlachcie nadanych obaczy, Że te Starostwa z Fortun y Dóbr Szlacheckich są złożone y augmentowane. Bo Szlachta za Przywilejami Krzyżackiemi wydzielone przez Wielość Włók na przykład 30. 40. albo 50. w Possessyi mieli podane Dobra z różnemi Powinnościami, to jest, Żeby z każdey Włóki po Groszy 5. Pruskich albo po 14. Skotów, tudzież po korcu Owsa z każdey Włóki Chełmińskiey Miary Mistrzom Krzyżackim do Zamków, jako to Malborskiego, Grudziądzkiego, Swieckiego etc. etc. na Swięto S. Marcina Biskupa płacili. Druga Obligacya, aby Stare Zamki y Mury łamali, lub gdzie rozkażą nowe stawiać, pomagali. Trzecia Obligacya, aby na każdą kampanią Żołnierza na koniu o Szesciu albo więcey Grzywnach wyprawiali.

Niech każdy tedy Impartialis osądzi, że Krzyżacy na ów Czas, miawszy absolutne Prædominium, dawney Pruskiey Szlachcie Indygenom Dobra Grunta, Bory, Lasy, Pola pozabierali, y z tąd Starostwa według swego Upodobania auxerunt zabrawszy Szlacheckie Fortuny, Tam tylko quantitatem Szlachcicowi wydzielili, co Im się podobało, Co do Czasu teraźniey

razniejszego jest oczywisty Dowod przez ustawiczne Prawa y Processa w roznych Sądach y Subselliach, z ktorych Commissionis Dekreta wypadaią in ordine ad dislimitanda Bona Terrestria et Regalia, na co siła Szlachta Fortun traci, prawuiąc się z JchMć Starostami Pruskiemi, chcąc mieć certos Limites Dobr swoich Dziedzicznych a Bonis Regalibus. Nie z małym kosztem do Krulewca ad Archivum Regiomontanum posyłaią, y Przywileje Granice opisujące ex Actis wyimuią. Wszytak szczupłe są Dobra Dziedziczne, osobliwie w Woiewodztwie Pomorskim, gdzie Jedna Wioska Szlachecka, kilku Wsiami Staroscińskiemi obtoczona, wielką ma trudność do Sprawiedliwego Rozgraniczenia; a osobliwie z JchMć Starostami non Indigenis, ktorzy dla Aukcyi Intraty swoiey Starosciński in dies Grunta Szlachcie zabieraią. Jakim tedy Sumnieniem y Prawem JchMć Regnicolæ et non Indigenæ dopominaią się per fortia tak znacznych Intrat y Starostw Pruskich; ktorym nie tak idzie o Indygenat do Honoru, jako bardziey o Intraty Starostw. W czym pokazuje się znaczna Krzywda Woiewodztw Pruskich, że tak znaczne Intraty z tamtego Kraju z Prus wychodzą, y tam non consummuntur, gdzie congregantur, przez co tamteyszy Kray depauperatur, y Commercia ustaią, kupcy bankrutuią. Oczywista tedy rzecz, że Indygenat Pruski ex ratione Justitiæ et Status non propter Regnicolas, ale Terrigenas Prussiæ jest obwarowany, et justo merito nie kto Inny Vacantias tam Spirituales quam Seculares Tenutas Bonorum Regalium brać powinien, tylko Indigenæ Prusscy. Bo to Prawo non privata authoritate postanowione, ale de Consensu totius Reipublicæ w Przywileju Incorporationis

corporationis wyrażone Communicatio cum Prælatis Principibus, Baronis, cæterisq; Regnorum Ducatuum Consilio, ac de eorum expressa voluntate, approbatione, ratificatione et Consensu. Prusacy tedy nic studiose nie wyrobili, ale de Consensu totius Reipublicæ Przywiley Incorporationis y Indygenat jest Im pozwolony. Ktore Prawo Prusacy otrzymawszy w Krakowie in Aº 1454. post Cives Tegoż Roku w Toruniu Feria 2da post Dominicam Palmarum proxima cum Juribus suis przystąpili ad Regnum, jako reciproca Sponsio Statuum Terrarum Prussiæ edocet /: Juribus Nostris salvis:/

I tac to Krzywoscz per fas per nefas brania Starostw w Prusiech per Regnicolas psuje Bonum Publicum, bo Ich JchMć PP. Starostowie non Indigenæ, zabiegaiąc, aby Woiewodztwa Pruskie tak znaczney na Seymach nie uppominali się krzywdy et Eversionem Status, przez Posłow swoich, Seymiki partykularne, Generały Ziem Pruskich, per Venalia Subjecta rwać każą, wolą stracic kilka set Złotych na Rwanie Seymikow, a niżeli z Intratnego dictante Lege Starostwa ustąpic.

Dowodem tego oczywista praxis, iż za Panowania S. P. Nayiaśnieyszego Augusta IIº Krola Polskiego przez Lat 30. kilka Prusy na Seymy Koronne Posłow nie mieli. Podobnym Sposobem y za teraznieyszego Augusta IIIº przez Lat 20. kilka extra omnem Activitatem Prusy zostaią, ktore Rwanie y Psowanie Generałow Pruskich wielką są Oppressyą tych trzech Woiewodztw.

Ze Seymy Koronne, jako to Aº 1717. Woiewodztwa Pruskie według Upodobania swego de Nobis znacznym obciążyły Podatkiem na tak szczupły komput Woyska Koronn w Rzeszy na Prusy Ⱥ 3716, Groszy 14. Złtº Pol. Rocznego Pogłownego przeciwko dawnym Zwyczaiom y konstytucyom, osobliwie Anni 1685. gdzie zawsze Posłowie Prusscy Uchwalenie Podatkow brali ad referendum do Braci na Generał, y według kompututu Woyska ad proportionem Krescytey Podatki uchwalali.

Wyraża Author w Liście swoim, że Prusacy żadnego

dnego Prawa do Indygenatu nie mieli y mieć nie mogli, aż do Czasu Incorporationis, ktora successit za Krola Kazimierza in Anno 1454. W czym falsam Jego propositionem dowodzę tymże samym Przywilejem, ktory continet te Słowa: Promittentes insuper pro Nobis, Hæredibus et Successoribus Nostris. Quod præfatos Prælatos Spirituales et Sæculares, etc. Nobiles, Cives, atq; singulos Incolas Terrarum prædictarum Prussiæ in Juribus Libertatibus, Literis, Privilegijs, Immunitatibus eorum, quas à Principibus Spiritualibus et Sæcularibus Regibus et Dominis Terrarum prædictarum obtineat, conservabimus, fovebimus, defendemus, nec unquam ea violabimus aut prævaricabimur, aut violari vel prævaricari quomodolibet permittemus.

Ten Neotericus przeczytawszy z dobrą Reflexyą ten Punkt Przywileju Incorporationis, sam się osądzi, że się stał Violatorem y Præwarykatorem Praw Pruskich od Najaśnieyszego Krola Kazimierza y Stanow Rzeczypospolitey nadanych.

Anno 1494. In Vigilia S[ti] Andreæ in Toruń Najaśnieyszy Krol Albrycht Jus Indigenatus approbował /: de tenore tali: / Quomodo revolventes in animo, quod quantaq; puritatis affectione et Integritate, fidei constantia, Prælati tam Spirituales quam Sæculares, Comites, Barones, Milites, Proceres, Nobiles, Communitatesq; Civitatum et Oppidorum cæteriq; subditi et Incolæ Terrarum Prussiæ tam Spirituales quam Sæculares Personam Nostram venerati sunt etc. Voluntate Nostra ultronea etc. Incolis Terrarum Prussiæ etc. et quæq; Ipsorum Jura et Privilegia tam Ecclesiastica quam Sæcularia, quæcunq; à Divæ Memoriæ Regibus Poloniæ, ab olim Genitore et Prædecessoribus Nostris super quibuscunq; Bonis et Libertatibus habere dignoscuntur et habent etc. emanataq; et concessa Jura et Privilegia in se continentes. In omnibus earum positionibus, Conditionibus, Articulis Universis ratificamus, approbamus præsentium Literarum patrocinio confirmamus; Decernentes Easdem Eademq; robur habere perpetuæ firmitatis etc. et per omnia rata conservare etc.

Zadaje

Zadaje w dalszym Projekcie swoim omnem incivilitatem, Jakoby Województwa Pruskie na swoich Zjazdach y Seymikach Szlachtę Rodowitą Polską y Litewską a participatione Honorow y Funkcyi mieli oddalać.

Ktory Zarzut Dokumentami reprobatur, bo Laudis Terrarum Prussiæ jeszcze Sæculo 14°. JW. Familij z Kozielca Działynskich Jus Indigenatus na Generale Pruskiem przyznano per Laudum. Po ktorym Przyznaniu Mikołay Działynski wziął Województwo Pomorskie. Tudzież Janowi Kostce, ktory wziął Starostwo Malborskie.

Za Panowania Najaśnieyszego Krola Zygmunta III°. Familij Zawadzkich Indygenat przyznany, ktoremu potym konferowana Kasztellania Chełminska y Starostwo Lipinskie. Lecz Autor Listu cytuje tegoż Zawadzkiego, jakoby miał contra Jus Indigenatus in Publico miewać Vota. Może to bydź, że ante concessum Jus Indigenatus pugnabant contra Indigenatum; Ale to jest Hystorya nie Prawo, ktora nihil concludit. Bo gdyby po tych Mowach Zawadzkiego contra Jus Indigenatus stanęła jaka Konstytucya; daretur ratio dicendi. Po Jego za Votach Jus Indigenatus in aliquo Statu Konstytucyami firmatum zostało.

Tudzież cytuje mowę JW°. Imści Xdza Załuskiego w Druku wyrażoną, z ktorey Mowy te tylko Punkta ten Author wybrał, ktore do Jego Zdania są conformia. A o tym zapomniał, że tenże JW Imść Xdz Załuski ob merita sua otrzymawszy Indygenat w Województwach Pruskich był Biskupem Warminskim. W teyże Mowie pro Integritate Juris Indigenatus wyraził Punkt /: de tenore tali: / Sine Nobis id est Pruthenis Nostra violari Jura non potuere, tam enim Sancta sunt æqualitatis Jura, ut non tantum contra totam Provinciam, sed ne quidem in pauperimi nobis exitum vel injuriam etiam complures Palatinatus nihil ejusmodi constituere valeant. /: drugi Punkt w teyże Mowie: / Apud Successores Reges ut nonnisi Pruthenis in Prussia Tenutas et Capitaneatus conferent per Pacta Conventa cautum.

Żeby zaś Status Reipublicæ, qui olim fuit y Obserwancya Legum miała bydź mutata, jest to Allegacya

cya bez fundamentu, bo antiqvae Leges dant Novis Authoritatem. Przykładem tego jest Przywiley Incorporationis Terrarum Prussiae, ktory że in Anno 1454. post Cineres w Krakowie obscure et non enucleatè na Indygenat Pruski był dany przez ten Punkt: Dignitates etc. Justa observantiam aliarum Regni Nostri Terrarum conferemus.

Więc ten Punkt, ne dubietatem contrahat et subsit Disputationi, przez powtorny Przywiley tegoż Roku in Festo S[ti] Joannis Baptistae w Toruniu Prusom konferowany, całe wyrzucony, tudzież Inszemi posteńieyszemi Prawami y konstytucyami dosyć oczywiście obiaśniony.

Poźnieyszych Wiekow z wielkich Zasług w Rzeplitey JWu Jmć P[u] Janowi Sobieskiemu Marszałkowi y Hetmanowi Wkę nie tylko Indygenat na Generale Pruskim przyznany, ale y Starostwo Gniewskie nadane, ktory z racyi Rycerskich Dzieł swoich Najaśnieyszym Monarchą Polskim obrany. JWu Jmć P[u] Andrzejowi Morsztynowi Podskarbiemu Wkę także w Roku 1632. JWu Jmć P[u] Janowi Franciszkowi Bielinskiemu y Jego Sukcesorom per Laudum Publicum Indygenat konferowany, ktory po konferowanym Indygenacie wziął Wdztwo Malborskie. Familij JOO. Xiążąt Radziwiłłow, jako to Janowi Albrechtowi y Jego Posteritati Jus Indigenatus collatum, oraz y Starostwo Człuchowskie per Emphiteusin nadane. Tudzież JW Jch Mćw Czapskich, ktorzy ob merita w Prusiech wszelkie Godności y Senatorskie Honory, Biskupstwa, Województwa, Kasztellanie, Podkomorstwa w Prusiech possidebant od Roku 1456. idąc per Gradus Honoris et Merita za prawdziwych Indygenow uznani: w Roku 1676. d. 14. Julij na Generale Grudziądzkim per Laudum Terrarum Prussiae JWu Jmć P[u] Felicyanowi Potockiemu Wojewodzie Sieradzkiemu y Jego Sukcessorom Jus Indigenatus Województwa Pruskie przyznały, ktorego wielkiey Godności reprezentują się Sukcessorowie, JWW. Wojewoda

jewoda Kijowski y Oboźnik kor. Familij JWWch Jch Mćw P[u] Zboinskich jedna jest Origo w Prusiech według Herbarzow y Hystorykow Jednęż Precedencyą mają z Kościeleckiemi y z Działyńskiemi, ktorym jako wyżey wyraziłem Indygenat przyznany per Laudum y przez tak siła Wiekow Senatorskie w Prusiech posiadali Krzesła. Że zaś Familia Zboinskich zaszczyca się tym Przezwiskiem po Wsi Zboin, co Indygenatu Jch in dubium vocare nie może, gdyż przed Lat Stu Dwudziestą Antecessor Jch będąc Chorążym Chełmińskim podczas konfederacyi Gołembskiey Pułk Województwa Chełmińskiego pospolitym Ruszeniem prowadził, y swe Rycerskie pokazał Dzieła. Był także Podwojewodzym Chełminskim Jan Zboinski, ktory na Generale Pruskim Marszałkował, y pro Jure Indigenatus Terrarum Prussiae et Integritate Ejus Lauda ferował. Praesenti zaś Saeculo Jakob Zboinski Kasztellan Elbląski a Starosta Nowski godną w Województwach Pruskich po sobie zostawił pamięć, na wszelkich Publikach Senatorską Powagą Integritatem Praw Pruskich utrzymując. Jnszych tak wiele Familij wylicza Hartknoch Cap. 4. Folio 453. do ktorego Ciekawego odsyłam Czytelnika. Są y niedawne Przykłady, że omni Civilitate Województwa Pruskie z Jchmć Godnemi Regnikoli idąc, Deputatami na Trybunały koronne, ktorzy Marszałkowskie piastowali Laski; Na kommissye Radomskie kommissarzami, etiam non Indigenas obierali; Tudzież gdy od Najaśnieyszych Krolow Polskich na Generały Pruskie delegowani Posłowie włożone na siebie expedyowali Funkcye in vim Gratitudinis per Lauda nadane Jm Indygenaty, ktore siła Godni Concives Regni otrzymawszy Wakanse Pruskie Jure merito odbierali, jako y Ministrowie Koronni Załuski Biskup Warmiński y Kanclerz Wielki Koronny

Jch

JW. Jmć Pan Szembek Kanclerz W. Kor. dostąpiwszy Indygenatu per Laudum, wziąsz Starostwo Grudziądzkie.

Nie sprawiedliwa tedy tego Autora Censura, ażeby Obywatele Województw Pruskich nie mieli certare Aequanimitate et Civilitate z Zasłużonemi y Godnemi in Republica Concivibus.

To zas Jus Indigenatus in Universali in Anno 1530. na Seymie Piotrkowskim za Panowania Nayjasnieyszego Krola Alexandra takową wzięło Approbacyą:

De Dignitatibus et Officijs per Majestatem Regiam conferendis.

Unanimi Dominorum Spiritualium et Saecularium ac Nuntiorum Terrestrium hac Conventione Petricoviensi Congregatorum Decreto communi constitutum est antiqvo Statuto innitendo, Quod Dignitates et Officia Terrestria per Majestatem Regiam Incolis tantummodo Possessionatis, idoneis conferantur, secus factum non servetur, nec illi, cui Dignitas vel Officium contra praemissa collata fuerit, eadem Dignitate seu Officio uti permittatur, neq; ei ulla praestetur Obedientia; Regia autem Majestas tanqvam contra Juramentum praestitum secus faciens Regno et Privilegio communi Injuriam intulisse censeatur.

To Prawo Starodawni Polacy stricte obserwowali, y zaraz rygor w teyże Konstytucyi wyrazili, że nulla ei praestetur Obedientia, tudzież eodem Officio seu Dignitate uti non permittatur.

Niechże się Jchmć, ktorzy recenter odebrali Wakanse Pruskie contra praemissam Legem et Jus Indigenatus z tegoż samego Prawa sami osądzą, jeżeli capaces są nec ne. Wyraził w Projekcie swoim Konstytucyą Anni 1510. De Officialibus impossessionatis, ażeby in Spatio medij Anni Possessyi nabyli.

Ale

Ale Konstytucya Anni 1519. to Prawo zniosła na Seymie Piotrkowskim /: de tenore tali :/ Capitanei et eorum Officiales sint in Terris ubi ipsa Officia gerunt, Possessionati juxta antiqvum Statutum, alioqvin suis Officijs privari debent. Lecz te Konstytucye do Indygenatu Pruskiego mniey należą.

Zadaje ostatnie w Projekcie swoim tenże Censor, że Województwa Pruskie przywłaszczają sobie qvandam Authoritatem et Potestatem samey Rzepltey competentem, dając przez swoje Lauda na Generałach Pruskich Indygenaty.

W czym zachodzi wielka rożność. Bo Stany Rzepltey przez Konstytucyą Anni 1641. obwarowały, żeby Cudzoziemcy, ktorzy Indygenatow Pozwolenie od Rzepltey żądają, naprzod Autentycznemi Dokumentami wywodzili się, jako in Exteris Nationibus są Stanu Szlacheckiego, y dopiero ob Merita Rzepltey čzynione Indygenat Seym koronny Im przyznaje.

Województwa zas Pruskie nie dają Cudzoziemcom Indygenatow, tylko Rodowitą Szlachtę Polską ob merita in Publico praestita ad Communicationem Juris Indigenatus Pruskiego sobie przez Rzeczpospolitą pozwolonego, et per Consequens ad Panem benemerentium przypuszczają. Za ktorą Ludzkość miasto Wdzięczności pod Naganę tego Authora przychodzą. Ktorą Ludzkość y Dobroczynność przez żadną Konstytucyą Rzeczpospolita nie naganiła, y owszem według Indygenatu Xięstwa Kurlandskiego, ktory jest porownany z Pruskiem Indygenatem, siła Godnych w Rzeczypospolitey Obywatelow z wszelką Obserwancyą Praw Pruskich, o Indygenat Pruski konkurują. Dopiero w Rku terazniejszym 1759. takowy znayduje się Legislator, ktory chce Gloriosum Saeculorum evertere Opus.

Hoc loco dowodzę Praejudicata, że Nayjasnieyszy Krol Kazimierz po Smierci Pawła z Sekendorff Biskupa Warminskiego, konferował toż Biskupstwo Sta-

nistawowi Oporowskiemu Sekretarzowi Koronnemu
ktory otrzymawszy Bullam Papalem Roku 1474.
w 3000. wtargnął do Warmij dla Odebrania Possessyi.
Ale Województwa Pruskie wsiadszy na koń Oporow-
skiemu dały Odpor, y że niebył Indygena, do Possessyi
niedopuściły; ale Mikołaja de Tungen, Indygenę Pru-
skiego, ktory był Indygena ex Gremio Canonicorum
Varmiensium, przy Biskupstwie utrzymały; Ten o-
trzymawszy Bullam Papalem Anno 1479. w Piotrkowie
na Seymie qva Senator przysiągł, y przy Biskupstwie
Warminskim utrzymany.

Przeciwnym Sposobem, proszę wziąć na Uwagę jak
znaczną krzywdę y Szkodę Regnicolæ et Non Indigenæ
causarunt nie tylko Województwom Pruskim, ale y
całey Rzeplitey: Venceslaus de Leszno Episcopus Varmi-
ensis y Vincentius Gąsiewski Thesaurarius et Campidu-
ctor M. D. Litt.æ Delegowani od Stanow Rzpltey Pleni-
potentiarij ad Pacta Velaviensia Anno 1657. ktorzy ob
Spem Dania Sukkursu przeciwko Karolowi Gustawowi
Krolowi Szwedzkiemu, Elektorowi Brandeburskiemu
Friderico Vilhelmo 1200000. Pruskiey Monety na El-
blągu y Territorio ejus przyznali. Dwa Powiaty, Lem-
burski y Bytowski in Feudum podali; 120000. Reichs-
talerow na Starostwie Drahymskim assekurowali,
y tym Sposobem Prusy za całą Rzeplitę tak znaczną Szko-
dę poniosły, z tey racyi, że Non Indigenæ do tego Traktatu
byli delegowani; ktory Traktat, gdyby per Indigenas Ter-
rarum Prussiæ był expedyowany, mieliby Amorem Oy-
czyzny swojey et metum, że za tak znaczną krzywdę Indi-
genis Terrarum Prussiæ odpowiedzieć trzeba, y Inszy by
Sposob Dworowi Berlinskiemu pro nervo Belli wyna-
leśćby mogli. Do tych czas Miasto Elbląg u Stanow
Rzeczypltey doprosić się nie może, aby Territorium tego
Miasta adinventis medijs eliberowała. Y takowa
ex Non Indigenis przychodzi Aggrawacya Województw
Pruskich.

Z tey racyi Województwa Pruskie za Nayiaśnieyszego
go

go Zygmunta III.o Opalinskiego od Possessyi Ekonomij
Rogozinskiey oddaliły.

Y Jerzy Ossolinski Kanclerz Wkor Magnorum Merito-
rum Minister z Starostwa Pruskiego ustąpić musiał,
jest podobnych seła Przykładow w Hystoryach Pruskich.

Po tych niesprawiedliwych Remonstracyach udaje się
Author do Przywileju Incorporationis Anno 1454. post
Cineres w Krakowie datowanego, niemając Reflexyi na
powtorny Przywiley tegoż Roku Feria Secunda Festi S. Jo-
annis Baptistæ in Toruń nadany; gdzie doyrzawszy się
Prusacy et illam dubietatem w Przywileju Krakow-
skim expressam /: juxta Observantiam aliarum Terra-
rum Regni Nostri conferemus :/ id est Dignitates.

Z Powtornego Przywileju w Toruniu nadanego prosząc ha-
mente, gdy Nayiaśnieyszy Krol Kazimierz przyiachał do
Torunia ad recipiendum a Statibus Terrarum Prussiæ
Homagium, poprawili Jus suum Indigenatus, wyrzu-
ciwszy ten Punkt z Przywileju pierwszego /: Juxta
Observantiam aliarum Regni Nostri Terrarum con-
feremus :/ Tenże Przywiley Powtorny objaśnia emu-
cleatius Prawo Indigenatus tymi Słowy /: Conferemus
qvibus conferri debent, id est Indigenis :/ Na co y Kon-
stytucya Anni 1647. stanęła takowa: W Ziemiach
Pruskich Wakancyami według Przywileju Incorpora-
tionis y Kaucyi od Nas y Przodkow Naszych nadaney
dysponować będziemy.

Przeciwko Punktowi Privilegij Incorporationis,
wojując ten Neotericus, wytyka Pruskich Familian-
tow, Podskarbich Dwuch koronnych JWW.ch Prze-
bendowskiego y Czapskiego, Biskupa Kujawskiego Czap-
skiego. Co exprobrat przeciwko wyraznemu Przywile-
jowi Incorporationis /: de tenore tali /: Terras prædictas
id est Prussiæ Regno reintegramus, reunimus, invi-
sceramus et reincorporamus, Ad usum, participatio-
nem omnium Honorum et Libertatum ac Prærogati-
varum, qvibus Prælati Barones et Nobiles Regni Po-
loniæ hactenus potiti sunt, admittimus, adnectimus
et includimus.

Wyrze

Vigore tego Punktu zwysz pomienieni in Republica zasłużeni Familianci capaces byli tych Honorow y Ministeria. Że zas JW. JmPan Przebendowski był Generałem WielkoPolskim lex permisit, bo miał amplas Possessiones w Woiewodztwie Kaliskim. Ale Sowicie Woiewodztwa Pruskie Regnicolis nadgrodziły hanc Civilitatem. Proszę porachowac, Wiele Biskupow Warminskich, Chełminskich Nonindygenow było; Insuper pozwoliły Woiewodztwa Pruskie Compatibilitatem Biskupstwa Chełminskiego per Legem Publicam do Pieczęci koronney; Z kąd patet, że Ministri Status ob Merita in Republica są dystyngwowani etiam w Prusiech.

Najaśnieyszy Krol Jan Albrecht Syn krola Kazimierza w Roku 1493. na Krolestwo obrany, zjechawszy do Torunia w Roku 1494. Prawa Statutu et Ordinum Terrarum Prussiæ in toto approbował in eum Sensum: Quod Ipsorum Jura et Privilegia id est Prussorum tam Ecclesiastica quam Secularia a Divæ Memoriæ Regibus Poloniæ, et ab olim Genitore et Prædecessoribus Nostris, super quibuscunque Bonis et Libertatibus habere dignoscuntur et habent, In omnibus earum Positionibus, Conditionibus, Articulis Universis ratificamus approbamus præsentium Literarum Patrocinio confirmamus.

Ten Punkt, Super quibuscunque Bonis habere dignoscuntur et habent, nie inaczey rozumiec się powinien tylko Assekuracyą de Bonis Regalibus, ktore ad præsens à veris Indigenis avelluntur. Bo Bona Terrestria żadney Approbacyi nie potrzebowały post Incorporationem, gdyż każdy Szlachcic już na ten Czas Jure Terrestri sua Bona possidebat.

W Roku 1512. Najaśnieyszy Zygmunt I. Capitulo Varmiensi Privilegium concessit, quod ex electis ex Gremio Capituli: Rex nominare non debet nisi verum Indigenam Terrarum Prussiæ.

Tenże Najaśnieyszy Zygmunt I. w Roku 1519. że przeciwko Indygenatowi Pruskiemu ob insignia merita konferował Janowi Balinskiemu Szlachcicowi Ziemi Dobrzynskiey kasztellanią Gdańską, zaraz obwarowano konstytucyą /: tenoris ejusmodi :/ Quod Joannes Balinski Indigena Terrarum Prussiæ non exsteat, Præsenti Decreto Nostro declaramus, et in verbo Nostro Regio affirmamus Intentionis nostræ non fuisse per prædictam Nostram Collationem memoratis Privilegijs Prussiæ aliquatenus derogare, aut quomodolibet ea tollere vel abrogare: Decernimus igitur prædictam nostram Collationem esse Quatenus dictis Privilegijs aliquando adversetur Terris Nostris Prussiæ in aliquo non præjudicare, aut ad alia similia permittenda in consequentiam seu exemplum in posterum trahi non posse neque debere.

Na Seymie Piotrkowskim 1519. Za tegoż Zygmunta I. stanęła konstytucya /: de tenore tali :/ Capitanei et eorum Officiales, sint in Terris, ubi Officia gerunt Possessionati juxta antiquum Statum. Alioquin suis Officijs privari per nos debent. Tan konstytucya Pierwszą Anni 1510. de Officialibus Impossessionatis znosi; lecz te konstytucye ad Jus Indigenatus Terrarum Prussiæ nie należą, bo jest quid distinctum; bydź Indigena, y bydź Possessionatus. Prawo zas Pruskie edocet et requirit, aby bydź nie tylko Possessionatus ale et Indigena.

Anno 1521. Feria Sexta proximâ Jubilate w Toruniu approbował wszelkie Prawa y Privilegia Tenże Najaśnieyszy Zygmunt I. Sub Titulo: Confirmatio omnium Privilegiorum et Libertatum Terrarum Prussiæ /: de tenore tali :/ Quod accedentes ad Conspectum Nostrum Domini Prælati Terrarum Nostrarum Prussiæ Spirituales et Seculares, Barones et Nobiles Principalium Civitatum

Nostrarum, videlicet Thorunensis, Elbingensis et Gedanensis ProConsules et Consules etc. Inter caetera Nos humiliter supplicarunt, ut eos circa Jura, Libertates, Praerogativas, Concessiones, Donationes et Exemptiones, per Clarissimae Memoriae Dominum Casimirum Regem Parentem Nostrum conservare manutenere, tueri et defendere, ac ea et illas confirmare, approbare, ratificare, laudare, ac demum renovare dignaremur. Nos igitur Sigismundus Rex etc. Cum hoc Bellum, quod nuper cum Illri Domino Alberto Marchione Brandeburgensi Magistro Ordinis S[ta] Mariae in Prussia gessimus. Eorundem Subditorum Nostrorum damna, caedes, et injurias constantissimi et integerrimi Nobiscum perferentes manserunt: Ad universarum Terrarum Nostrarum Prussiae incrementum atque Conservationem etc. Privilegia, Jura, Praerogativas etc. ex certa Nostra Scientia et voluntate, ex Consilioque Consiliariorum Nostrorum ad praesens in hoc Novissimo Conventu Nobiscum existentium, Pro solita benignitate Nostra Regia approbamus, ratificamus, confirmamus, et perpetuum firmitudinis robur obtinere volumus.

Tegoż Roku Feria sexta ante Dominicam Jubilate Thoruni Serenissimus Sigismundus Rex Poloniae Omnia Privilegia et Libertates Terris Prussiae approbat /: de tenore tali: / Auditis itaque et bene intellectis hodie suprascriptis Privilegijs et Juribus ac Praerogativis et Concessionibus aut Donationibus. Ad Laudem et Gloriam inprimis Dei Optimi Maximi omniumque Sanctorum ejus, Et ad universarum Terrarum Nostrarum Prussiae incrementum, tranquillitatem quietem Stabilitatem atque Conservationem

Conservationem, Suprascripta Privilegia ac Jura, Praerogativas, Concessiones, Donationes etc. In omnibus Punctis, Clausulis et Continentijs, prout jacent ex Nostra Scientia et voluntate, ex Consilioque Consiliariorum Nostrorum ad praesens in hoc novissimo Conventu Nobiscum existentium pro solita benignitate Nostra Regia approbamus, ratificamus etc. Et ipsas perpetuum firmitatis robur obtinere volumus, Promittentes in Verbo Nostro Regio, ac sub fide boni Legalis et Ingenui Principis pro Nobis et Successoribus Nostris, Nos omnia suprascripta in praeinsertis Privilegijs expressa firmiter et inviolabiliter observare.

Po tych Prawach y Konstytucyach w Roku 1525. nastąpił Traktat w Krakowie między Najaśnieyszym Zygmuntem I. y Stanami Rzeplitey, a między Albertem de Anszpach Xiążęciem Brandeburskim, ktorym Traktatem po Trzyletniey Woynie Najaśnieyszy Krol Polski y Stany Rzeplitey odmieniwszy Prawo Krzyżakom pierwszemi Traktatami na Prusy Krolewieckie nadane, Alberto de Anszpach Duci Brandeburgico Jure feudi quousque Stirps Mascula duraverit certis Conditionibus nadaje Prussiam Cruciferorum, a teraz Ducalem nazwaną. Ktoryto Albertus de Anszpach Conditiones Feudi collati in omnibus Punctis violavit, y post decessum jego Stirpis Masculae Anna de Anszpach Wnuczka Alberti Ducis poszedszy za Mąż za Jana Zygmunta Xiążęcia Brandeburskiego, ktoremu Najaśnieyszy Zygmunt III. konferował Inwestyturę et Feudum Ducatus Prussiae, y takowym Sposobem Prusy Krolewieckie Rzeplita straciła.

W Roku 1526. Najaśnieyszy Krol Zygmunt I. w Gdańsku czyni Ordinationem Ducatus Prussiae /: de tenore tali: / De Consilio et Consensu omnium Consiliariorum et Nuntiorum etc. Infrascriptas Constitutiones edidimus et promulgavimus.

Inprimis quisque Palatinus habeat apud se exemplum seu Copiam Privilegij Terrarum Prussiae, et illud unicuique

petenti ostendat et coram eo legi faciat. Quod Nos manutenere, et secundum Ipsius tenorem Dignitates et Officia et Capitaneatus solis Indigenis conferre dignabimur.

W teyże Ordynacyi Ducatus Prussiae wyrażono, za Capitanei juxta Continentiam Privilegij Terrarum Prussiae sint Indigenae Possessionati, ratione quarum Possessionum suarum sint Judicio Terrestri subjecti.

W Roku 1530. Najaśn. Zygmunt I. in Conventu Generali Cracoviensi Jus Ordinum Terrarum Prussiae submiserat se, że Najaśnieyszy Zygmunt August Syn Jego Jura omnia, Libertates, Privilegia, Immunitates Terrarum Prussiae, tam Ecclesiasticas quam Saeculares, tum Ipsis Terris, Earundem Praelatis Baronibus Nobilibus Civitatibus etc. per Divos Antecessores Reges Terris praedictis donatas et concessas in omnibus Conditionibus et Punctis confirmare. Et quamdiu hoc ipsum Juramentum Majestas id est Sigismundus Augustus non praestiterit. Ipsi Universi Status et Ordines Terrarum et Civitatum Prussiae ad servandum Juramentum suum, quod Majestati suae praestiterint, non erunt adstricti neq. obligati.

W Roku 1538. Za tegoż Najaśnieyszego króla in Comitijs Thorunensibus confirmatae sunt Constitutiones Terrarum Prussiae /: de tenore tali: / Universis praesentibus et futuris, harum notitiam habituris. Qua consulere volentes multiplicibus erroribus et abusibus, qui inoleverant in Terris et Civitatibus Nostris Prussiae, ac bonae reformationi defectuum et dissidiorum, quae in Ipsis Terris exorta fuerint, utiliter intendentes, de Consilio et Consensu omnium Consiliariorum et Nuntiorum infrascriptas Constitutiones edidimus promulgavimus et confirmamus.

Te zaś Constitutiones Terrarum Prussiae znaydują się takowe. Inprimis quisq. Palatinus habeat apud se

se Exemplum Privilegij Terrarum Prussiae, et illud unicuiq. petenti ostendet, et coram eo legi faciet, quod Nos manutenere, et Secundum Ipsius tenorem tam Spiritualium quam Saecularium Dignitates Officia et Capitaneatus solis et proprijs Terrarum Prussiae Indigenis conferemus.

To Prawo już powtornie potwierdzone falsam Autora Listu Suppositionem realitate extingvit.

Drugi Punkt tegoż Seymu jest takowy: Capitanei juxta continentiam Privilegij Terrarum Prussiae sint Indigenae et Possessionati.

W Roku 1574 Najaśnieyszy Henricus Valesius rezolwował Indygenat Województw Pruskich pod czas koronacyi swojey w krakowie, Cum ea Privilegia Terrarum Prussiae verba, Quibus Divus Casimirus praedictas Terras Regno Poloniae reintegravit, reunivit, et incorporavit. Contra Libertates et Consvetudines Prussiae fuerint intellecta, Novaq. unio introducta, contra praescriptum a plurimis annis receptum, Sensum Privilegij Terrarum antiquam unionem in omnibus restituimus, reintegramus, Quam etiam Nos et Successores Nostri perpetuo tuebimur et servabimus abrogatis omnibus Rescriptis, Responsis, Decretis, Declarationibus quibuslibet in genere aut in specie insuper publicatis aut publicandis.

Anno 1576. Serenissimus Stephanus Batori takową Praw Pruskich dał Klaryfikacyą:

Item cum ad dictas Terras id est Prussiae venissemus, supplicatum ab Ipsis, ut dubitationem declaratione Nostra tolleremus, Cui quidem Supplicationi benigne annuentes Consilio et Consensu Consiliariorum Nostrorum primum viva voce in facie Senatus et aliorum multorum Nostrorum Subditorum declaravimus et interpretati sumus, ac aeque praesentium vigore declaramus hoc Juramento, quod Cracoviae fecimus, Terras quoq. Prussiae Nos adstringi nec

nec Juribus, Immunitatibus, Constitutionibus, Consvetudinibusque eorum quidquam indebite derogatum, quin potius eadem legitima Eorum Jura illis salva, integra et illibata conservare velle.

Z tey Assekuracyi Nayjaśnieyszego Króla Stefana pe tet, że Status et Ordines Terrarum Prussiae niekontentowały się tą Assekuracyą, którą Nayjaśnieyszy Król Stefan w Krakowie dał całey Rzepltey y Województwom in Generali super Observantiam Legum et Libertatum, ale in particulari na Seymie Toruńskim Aº: 1576. penultima Mensis Novembris partikularną Województwom Pruskim de Consensu Omnium Ordinum Regni ratione Integritatis Praw Pruskich dał kaucyą. Zkąd patet, że zawsze Województwa Pruskie circa Pacta Conventa et Coronationes Serenissimorum Regum dopominały się Integritatem et Securitatem Praw ratione Juris Indigenatus.

Anno 1587. Circa Confirmationem Pactorum Conventorum Cracoviae Puncto 16. Nayjaśnieyszy Zygmunt III. obligował się /: de tenore tali :/ Jura omnia Libertates, Immunitates, Privilegia, Statuta Regni, et specialiter Articulos in Coronatione Regis Henrici sancitos, tum quaecunque ad Correcturam Libertatum Jurium pertinentia, Ejus Majestati in Coronatione exhibebuntur, manutenebit ac firmiter observabit et adimplebit.

Temu Punktowi Pactorum Conventorum zadosyć czyniąc Nayjaśnieyszy Zygmunt III. wspominając Przywiley Nayjaśnieyszego Henryka Walezyusza, który doskonale obwarował Jus Indigenatus Terrarum Prussiae, potym seorsive approbował.

W Roku 1589. Za tegoż Króla Osiadłość Województw Pruskich tak konstytucya opisała:

Gdyż nie jedno Województwo, ale wszystkiey Ziemi sła natym należy, aby Panowie Wojewodowie w swoim Województwie rezydowali; przeto Possessionati bydź mają w każdym Województwie.

Tu Autor Listu wytyka, że o Indygenacie żadney Wzmianki niemaszi; który Szkrupuł resolwując reprezentuję tegoż Nayjaśnieyszego Króla Interpretacyą tey Konstytucyi:

W Roku 1612. Nayjaśnieyszy Zygmunt III. d. 20. Mensis Aprilis w Krakowie obserwując Jus Indigenatus Terrarum Prussiae, nie tylko in Prussia Regali, ale etiam in Prussia Ducali tenże Indygenat Sacrosancte manutenenda przez Kommissarzów od Stanów Rzepltey super varia gravamina przez Elektora Brandeburskiego Nobilitati illata do Prus Królewieckich delegowanych Jus Indigenatus obwarował. Ci Kommissarze tak obwarowali, ażeby na Urzędach Prussiae Ducalis Indigenae zostawali /: tenoris ejusmodi :/ Ita tamen ut bene sit doctus Cancellarius, Extranei autem et qui non fuerint Indigenae Nobiles juxta Privilegium Anni 1542. d. 14. Obris datuatum, pertinere ad id minime poterunt, Neque optare, neque acceptare ullo modo audeant sub poena Privationis Officij ejusdem et non praestanda a quopiam Jurisdictioni Ipsorum obedientia. Item Capitaneatus et Praefecturae omnes et singulae Arcium earum, in quibus Judicia Nobilium exercentur, nonnisi solis Indigenis Nobilibus Possessionatis conferendas esse. Item ad Gradus Honorum, Dignitatum et Magistratum soli Indigenae modo praemisso promoveantur. Item distributis ejusmodi Vacantiarum eadem in deligendis Personis observetur, videlicet ut Nobilibus Indigenis conferantur, nec alius quisquam illas optet sub poena privationis.

Ten Indygenat Prusom Krolewskim in fundamento Przywileju Anni 1609. przez Najaśnieyszego Zygmunta III. Najaśnieyszemu Elektorowi Brandeburskiemu Janowi Zygmuntowi na Prusy krolewskie dany, funduje się. W ktorym Przywileju wyrażono Salvis per omnia Juribus Nostris Regalibus Regni Nostri Ducatusq; illius et Subditorum ejus, tum et Pactis antiqvis, quae per omnia in integro manere volumus.

Niech każdy zważy, z jaką ostrożnoscią Indygenat Pruski obwarowany, kiedy nie tylko Incolis Prussiae Regalis, ale et Prussiae Ducalis, ob spem powrocenia się ad Corpus Reipublicae extincta Linea Mascula Domus Brandeburgicae Indygenat tamteyszym Obywatelom jest assekurowany. Czas Kommissarze do Prus krolewieckich a Statibus Regni delegowani in Actu et Decreto Commissionis Anni 1609. d. 13. Julij Regiomonti zakonczywszy Jus Indigenatus in Prussia Ducali obwarowali /: de tenore ejusmodi :/ Capitaneatus Item et Praefecturae omnes et singulae ac nonnisi solis Indigenis Nobilibus Possessionatis conferendas esse etc. Eo superaddito, ut ad Gradus Honorum Dignitatum et Magistratuum Soli Indigenae modo praemisso promoveantur. Ipsi vero Capitanei omnes jurent simulq; recognoscant S. R. Mttem Supremum et directum Dominum suum Regnum Poloniae, Et qvod Jura Ducatus salva habebunt. In Pactis Velaviensibus Anni 1657. Inter Serenissimum Joannem Casimirum Regem Poloniae et Status Regni, ac Serenissimum Fridericum Vilhelmum Electorem Brandeburgicum accordatum, ut Serenissimus Elector in Prussia Ducali Supremum erigat Tribunal, Praeses autem et Assessores istius Appellationis a Sua Electorali Serenitate constituentur Indigenae et Terrigenae.

Przeczytawszy

Przeczytawszy te Sancita Statuum Regni, kto racionabiliter może bydź przeciwny Juri Indigenatus Prussiae, kiedy to Jus Indigenatus tot freqventibus et Publicis Transactionibus Prusom obwarowane. Zaczym Sprawiedliwie Wojewodztwa Pruskie dotrzymania Prawa Indygenatu dopominają się.

W Roku 1647. Za Najaśnieyszego Krola Władysława IVo na Seymie Warszawskim takowa stanęła Konstytucya:

Titulo Ziem Pruskich Wakancye.

W Ziemiach Pruskich Wakancyami według Przywileju Incorporationis y kaucyi od Nas y Przodkow Naszych daney, a do Przywileju się Incorporationis referuiemy, dysponować będziemy.

Tenże Najaśnieyszy Władysław IVty Dyploma Wojewodztwom Pruskim conferre raczył, że Indigenis Wojewodztw Pruskich wszelkie Wakanse rozdawać będzie. Proszę hoc loco mieć w konsyderacyi te słowa, Według Przywileju Incorporationis y kaucyi od Nas y Przodkow Naszych daney /: zkąd patet, że kaucye, Diplomata, Przywileje od Najaśnieyszych Krolow Polskich de Consensu omnium Ordinum nadane, suum robur et valorem mieć powinni. A Autor Listu wydanego to wszystko vocat in dubium.

Za Panowania Najaśnieyszego Krola Jana Kazimierza, naprzod w konfirmacyi Jurium Generalium Regni Jus Indigenatus jest obwarowane. Osobliwie zas dołożono, że wszystkie Prawa Pruskie, a osobliwie Jus Indigenatus w całości konserwować będzie, a cokolwiek trafi się Wakansow według Praw Pruskich y Konstytucyi 1647. Indygenom Pruskim konferować obliguje się na Konfederacyi Generalney Warszawskiey post Abdicationem Krola Jana Kazimierza in Anno 1668. in Contrarium

rium

rium Praw Pruskich nic nie postanowiono. Owszem Podatki na teyże konfederacyi uchwalono. Województwa Pruskie według Prawa swego zabrali ad referendum do Braci na Generał Pruski. Po ktorey Abdykacyi krol Michał na Tron obrany, Prawa Województw Pruskich y Indygenat ac Distributionem Honorow y krolewszczyzn approbował, jako testatur Volumen Legum Tomo 5to. Autor zaś w Liście swoim zaszczyca się jakąsiś konstytucyą sub Vinculo Confoederationis, ktorey za Panowania krola Michała in Ipsa Veritate nie było, ale post fata tego krola na konwokacyi Warszawskiey sub Vinculo Ao. 1676. dla Województw Pruskich cautum, ażeby Seymiki Pruskie antekomicyalne praecedant, y że bez Posłow Pruskich nihil in Provincia ... decidi potest.

Nayjaśnieyszy Jan III. krol Polski Prawa Pruskie nie tylko potwierdził, ale insuper Indygenat specifice wyraził, że Majores et Minores Dignitates, Officia et Munia Spiritualia et Saecularia Capitaneatus et Tenutas non nisi veris et legitimis Indigenis, Terrigenis, Terrarum Illarum Patritijs benemeritis rozdawać będzie. Co samo Teraz Nayjaśnieyszy krol w Rku 1682. seorsivo Diplomate confirmavit.

Nayjaśnieyszy August II. Roku 1699. in Pactis Conventis tak się obligował: Dygnitarstwa y Urzędy koronne y Wo. Xa. Litt. et annexarum Provinciarum wcale przy dawnych Prawach y w własnych Władzach et juxta usum Legum ac specialia Privilegia zachowamy.

In fundam.

In fundamento tego Punktu Pactorum Conventorum per seorsivum Diploma assekurował y approbował Jus Indigenatus Terrarum Prussiae. Zaczym Diplomata Serenissimorum Regum Poloniae, Przywileje in fundamento Legis nadane nie mogą reputari pro privatis Instrumentis, osobliwie ktore vigore Pactorum Conventorum authentice z kancellaryi koronney extrahuntur, bo Pacta Conventa całą Rzpltą układa, y każdemu Szlachcicowi pozwolone Liberum Veto, obliguje Pieczętarzow aby manutentionem pilnie onych obserwowali, itę gdy Juramento Regio comprobantur.

W tych Punktach Konwentach Nayjaśnieyszy August II. takowy wyraził Punkt Starostwo Puckie od Sty Pamięci Sukcessorow krola Imści Jana IIIo. mediante Liquidatione Summae ibidem haerentis, et Exsolutione Aere Nostro wykupić y pomienione Starostwo Nobili Indigenae konferować deklarujemy. Ten Punkt Pactorum Conventorum militat pro Parte Indygenatu Pruskiego.

Nayjaśnieyszy August III. Nam szczęśliwie Panujący in Pactis Conventis wyraził /: tenorem ejusmodi:/

Omnia Vacantia Ecclesiastica et Saecularia, Sellas Senatorias, Munia et Capitaneatus, Tenutas et Advocatias, solis Veris et Indubitatis Indigenis Nobilibus bene meritis vigore Privilegij Incorporationis et Diplomatum Serenissimorum Antecessorum Nostrorum, Et Illius, quod Nos Ipsi daturi conferemus, neqz Consensus ad cedendum permittemus. Et casu quo aliquis Privilegium huic Nostrae Sponsioni contrarium obtinuerit, Illud pro nullo Invalido ex nunc declaramus. Et non tantum Nuntijs reclamandi facultatem, sed etiam vim agendi in Judicijs Nostris Post Curialibus pro Repositione et Abjudicatione Privilegij atqz Consensus concedimus.

Pytam się tego Authora y wszystkich o Indygenacie Pruskim powoływaiących: Z jakiey Przyczyny Nayiaśnieysi Krolowie Polscy in Pactis Conventis z osobna przysięgaią zachować Indygenat Pruski, ponieważ według Allegacyi Authora Rzplta iest Jedno Corpus, y kto się Polskim Szlachcicem rodzi, iest capax wszelkich Honorow etiam w Prusiech.

Co iest przeciwko wyraźnym Prawom y Konstytucyom, Bo Lex Universalis docet, że każda Prowincya y Woiewodztwo przy tych Prawach y Wolnościach z ktoremi ad Corpus Rzpltey przystąpiło, konserwowane bydź powinno, a osobliwie kiedy circa Incorporationem nadane Wolności y Prawa seorsivis et distinctis Legibus są approbowane, jako wyżey deductum.

Konstytucya Anni 1717. obliguie Pieczętarzow (: de Konortali :) Pacta Conventa aby Krol JmC wypełniał Pieczętarze doyrzeć powinni, a Autor Listu tego exkuzuie nie tylko Pieczętarzow, ale wszystkich JchMciow Regnicolas bezwzględney racyi fomentuie, ten Seminator Zizaniae niesłusznie tedy wzrusza, nie prywatnie, ale in publico loco, nie ustnie ale Pismem y Drukiem takową Materyą Status, ktora za sobą pociągnąć może znaczną Rewolucyą y Statibus et Ordinibus Regni dać do znacznego Rozroźnienia.

Z osobliwey Zawziętości wyraża Author Listu tego, że Regnicolae są Liberatores Terrigenarum Prussiae, Prusacy zaś są Liberati.

Nie czytał znać Hystoryi Pruskiey et Originem Prus, że Prusacy jeszcze zostaiąc in Paganismo Viri ad Proelia nati, do rożnych Woiewodztw Korony Polskiey hostiliter wpadali, ktorym niemogąc dać Odporu Woiewodztwa Koronne Consilio Konrada Xiążęcia Mazowieckiego y Kujawskiego sprowadzili ex Exteris Nationibus Krzyżakow na Woiowanie z Prusami; ktorzy to Krzyżacy, miawszy coraz świeże Sukkursy z Niemieckich kraiow, całe Prusy Zawoiowali, y tak się zmocnili, że całey Koronie Polskiey ciężkiemi byli. Tey Nieszczęśliwości chcąc zbyć Rzplta wzbudziła Prusakow przeciwko Krzyżakom, deklarowawszy Terrigenis Prussiae wszelkie Wolności, Honory, Starostwa y wszelkie Bona Regalia, ktore w Possessyi swoiey Krzyżacy mieli. W czym bywszy assekurowani Prusacy w Roku 1454. Ziechawszy się do Kwidzyna Rebellią podnieśli przeciwko Krzyżakom, y naypierwey Miasta Pruskie Toruń, Elbląg, Gdańsk w Roku 1450. Praesidia Krzyżackie z Fortec rugowawszy, Nayiaśnieyszego Krola Kazimierza cum Praesidiis przyięły. Za ktorą Odwagę y Rezolucyą maią Activitatem te Miasta na Generałach Pruskich et Jus Vetandi, Jndzież Vocantur ad Electiones Serenissimorum Regum, y Jnsze Wolności nadane, ktore in parte violantur. Szlachta zaś Pruska wypowiedziawszy Subjectionem Krzyżakom, złączywszy się z Woyskiem Koronnym, Pierwszą Batalią pod Płowcami w Kujawach, drugą pod Grunwaldem na Malborskiey wygrali; gdzie 40000. Prusakow Trupem położyli. Jnszych zaś Batalij y Potyczkow pod Malborkiem, pod Tucholą, pod Choynicami trudno porachować, y tak Prusacy junctis Armis cum Rpltą z Krzyżackiey wybili się Niewoli; Excusso Crucigerorum Jugo podawszy Życia y Fortuny swoie na Los Szczęścia cum Libertatibus et Juribus suis do Korony Polskiey Jnkorporowani. Niech Jmpartialis Sądzi, kto może się nazwać Liberatorem, et qui sunt Liberati.

Na koniec, jak Author Listu JchMciow Regnicolas nazwać może Liberatores, ktorzy Prusy Krolewieckie niby to eliberowawszy przez Traktat Anni 1466. d. 19. 8bris w Toruniu Zawarty między Nayiaśnieyszym Krolem Kazimierzem y Stanami Rzpltey, a Ludwikiem de Erlichauzem Mistrzem Krzyżackim, Krzyżakom ustąpili Prus Krolewieckich cum omnibus Fortalitiis, Civitatibus, Territoriis, Incolis eorumque dationibus, potym ten Kray dany in Feudum Domus Anszpachianae, a naostatek Serenissimae Familiae Brandeburgicae przez rożne Traktaty y Konstytucye Kor., lubo Salvis Juribus et Libertatibus assekurowany do tych czas sub duro Servitutis Jugo et sub absoluto gemunt Dominio.

Prusy

Prusy Rzpltey lubo się zaszczycają Jure Indigenatus et Libertatibus przez Obciążenie Podatkami, przez Zabranie Honorow y Starostw, przez Kommissye y Deputacye Miast Pruskich, osobliwie Gdanska, sub Jugo Servitutis zostają. Czego ażebym oczywiście dowiódł, idę ad Seriem Starostw Pruskich, y Wyrażenia, ktore Starostwa Indigenä Prusey według Prawa, a ktore Regnicolä przeciwko Prawu possident, oraz do Remonstracyi Intrat tychże Starostw.

Starostwa Województwa Chełminskiego	Intrata roczna Florenów Pruskich Indygenów	Intrata roczna Florenów Pruskich Nieindygenów
Starostwo Kowalewskie Grodowe do Wodztwa Chełminskiego należące possidet JW Jmć Pan Kretkowski Wojewoda Chełminski	4000	
Starostwo Grudziądzkie Jmć Pani Bucholcowa Wdowa possidet		15000
Starostwo Radzynskie WO Jmć Pa Czapskiego Starosty Kryszynskiego	12000	
Starostwo Lipinskie Jmć P. Dębski trzyma		8000
Starostwo Golubskie Jmć P. Wessel possidet		12000
Starostwo Pokrzywnickie WO Jmć P. Dąbski possidet		12000
Starostwo Brodnickie JW P. Płaskowski possidet	20000	
Starostwo Bratyanskie y Łąkorskie trzyma WJmć P. Czapski	25000	
Starostwo Szyndwałdskie Jmć P. Szteyn possidet		8000
Facit Summam	61000	55000

Starostwa Województwa Malborskiego	Indygenów	Nieindygenów
Starostwo Malborskie do Ekonomii Krolewskiey należy.		
Starostwo Kiszporskie do Województwa Malborskiego inkorporowane JW Jmć P. Czapski trzyma	24000	
Starostwo Tolmickie Jmć P. Guter possidet		10000
Starostwo Sztumskie JW Jey Jmć Pani Bielinska Wojewodzina Chełminska possidet	24000	
Summam facit	48000	10000

Starostwa

Starostwa Województwa Pomorskiego	Intrata Indygenów	Intrata Nieindygenów
Starostwo Skarszewskie do Województwa Pomorskiego należące JW Jmć P. Mostowski possidet		18000
Starostwo Tucholskie JW P. Sapieha Podkanclerzy Litt.		40000
Starostwo Kiszowskie possidet JP. Skórzewski		10000
Starostwo Puckie possidet JP. Przebendowski, a tego kupił od Najjaśnieyszych Krolewiców Sobieskich bo przez Rzpltą było zastawne	12000	
Starostwo Nowskie trzyma JP. Zboinski	10000	
Starostwo Mirachowskie possidet Jmć P. Przebendowski kupione	12000	
Starostwo Hamersztynskie JP. Weyher possidet	4000	
Starostwo Osieckie trzyma JP. Zeilhocki		10000
Starostwo Sobowickie JP. Kicki trzyma		12000
Starostwo Jasienieckie trzyma Jmć P. Tuchołka	4000	
Starostwo Parchowskie JP. Ilsen trzyma		8000
Starostwo Borzechowskie trzyma Jmć Pan Potulicki		10000
Starostwo Świeckie trzyma JW Jmć Pan Jabłonowski		24000
Starostwo Kościerzynskie trzyma Jmć P. Nowowieyski		15000
Starostwo Gniewskie ma Dwuch Starostow JWa Towianskiego w Paryżu, a JW Jmć Pa Lubomirskiego w Dreznie, Obydwa Nieindygena		80000
Starostwo Buchowskie JO Xcia Jmć Radziwiłła	50000	
Starostwo Starogardzkie Jmć Pa Rzewuskiego	6000	
Starostwo Białemburskie JP. Węgera Extranei		5000
Summam facit	98000	232000

Specyfikacya Intrat	Indygenów	Nieindygenów
Województwa Chełminskiego	61000	55000
Województwa Malborskiego	48000	10000
Województwa Pomorskiego	98000	232000
Summam facit	207000	297000

Kwarty ze Starostw corocznie wychodzi z Prus na Zapłatę Woyska kwarcianego - - - -

Item Hyberny corocznie wychodzi - - -

Na Piechotę Łanową płacą corocznie Prusy -

Na Pogłowne teraźnieyszego kompletu Woyska koron. płacą corocznie Wdztwa Pruskie - 311858 zł 7

Summy od Rzpltey na Starostwa y Dzierżawy Wdztw Pruskich zaciągnione, y konstytucyami assekurowane, tudzież y Miastu Gdańskowi należące.

Anno 1654. Na Dobrach Pręgdkowie, Czaplach, Batani, Kielnie, Szynwałdzie, Rynkowach, Jeleniu, Nowymkosowie, sine gravis Extenuatione assekurowano w Wdztwie Pomorskim JW. Janowi Wedzie Podkomorzemu Pomorskiemu y Jego Sukcessorom - - -	83980 zł
Anno 1658. Na Starostwie Człuchowskim JW. Bogusławowi Leszczyńskiemu Podkanclerzemu Koronnemu assekurowano	120000
1658. Wierzności Urodzonemu Wolffowi Obersterowi Gwardyi koronney Wies Janiszew y Zdonowkę w Województwie Pomorskim leżącą z Przyległościami Wiecznemi Czasy Jure Hereditario nadana za zatrzymane Zasługi od Rzpltey należące Pretium tych Dobr od Starostwa Gniewskiego oderwanych - - - -	50000
Vigore Konstytucyi 1659. we Lwowie expediowaney na Starostwie Sobowickim assekurowana Summa	30000
1673. Na Starostwie Gniewskim JW. JW. Janowi Sobieskiemu Marszałkowi y Hetmanowi Wielkiemu Koron. do Wytrzymania przez Kworęga Dożywocia assekurowano - - -	150000
1676. JW. Stanisławowi Działyńskiemu Wdzie Malborskiemu Tolkmickiem sine Extenuatione assekurowano - - - - - -	18000
1678. Urodzonemu Zbikiemu Staroście Nowodworskiemu na Ekonomii Nowodworskiey assekurowano Summę - -	200000

1673

1673. Na Starostwie Berwaldskim Urodz. Puszkom assekurowano Summy Prew. zł. 13000, Co efficit florenow Pruskich - - -	106600
1658. Na Dzierżawach Mierachowskiey, Borkowskiey, Białemburskiey Sukcessorom Szeomara Krokowskiego assekurowana Summ.	80000
1667. Na Dobrach Bzynie y Pruszewie Urodzonym Jankowskim sine Extenuatione -	20000
Urodzonemu Żebrowskiemu Obersterowi na Wsi Watyr w Wdztwie Chełmińskim assekurowano Summę Zasług Zatrzymanych	12000
1657. Bidgostiae d. 6. Nov.bris na Elblągu y Territorium Elbląskim Rzplta assekurowała Elektorowi Brandeburskiemu -	1200000
1673. Titulo Miastu Gdańskowi Rzplita assekurowała in vim Expensarum Belli Summ.	350000
1659. Temuż Miastu Gdańskowi Rzplta assekurowała - - - - - - - -	85000
Summa Summarum	2827438 zł 32

Podaję tedy pod Sąd Czytelnika, jak Województwa Pruskie są obciążone, bo gdy się Stany Rzpltey zadłużyły, Prusacy to zapłacić musieli, y gdy na Woynę Szwedzką Pieniędzy nie stało, Prusy starczyć musiały, y tak tedy z Summami które do całey Rzpltey do wypłacenia należały, na Starostwa Pruskie to zwalono. I takać to jest Wdzięczność Stanów Rzpltey, że libere accedentes ad Corpus Reipublicae Prusacy, excusso Cruciferorum Jugo, takową Rekompensę odnoszą. Bo zacząwszy od Woyny ab Anno 1454. gdy przez konfederacyą w Kwidzynie uczynioną przeciwko Krzyżakom na Los szczęścia, fortuny y życia swoje podali. Zginęło Prusaków 90000. Gdańszczanie sami dobywając Krzyżaków w Malborku 13000. Ludzi stracili; Elbląg wyganiając Krzyżackie Praesidia 1800. Ludzi stracił. Toruń nim Najaśnieyszego króla Kazimierza do Fortecy przyjął, krzyżackie Praesidium rugując 3000. Ludzi stracił. Woyska

Polskiego, ktore Prusakow sekundowało, zginęło 90000. Krzyżakow, ktorzy z Niemieckich krajow świeże mieli Posiłki, zginęło 76000. Z za tak znaczny Azard Województwa Pruskie takową od Stanow Rzeplitey odbieraią Rekompensę, że sam wszelkie Honory y Starostwa Regnicolae odbieraią, oraz y Nervum Sturenia Bono Publico zabieraią.

Copia Responsi Sᵃᵉ Rᵃᵉ M̃tis Serenissimo Principi Duci Curl. et Semigal. dati A° et die ut infra.

Augustus Tertius etc. Serenissimo Principi etc.

Serenissime Princeps Regie Fili Noster Curland. et Semigaliae Dux grate Nobis dilecte

Non parvo tacti fuimus moerore, quum ex Litteris Serenitatis Tuae de dat. 20. Augl. intellexerimus, Eandem super Statum rerum Suarum in Curlandia vehementer affligi propter motus contra omnem expectationem a Consiliario Status Aulae Russicae de Simolin, quasi ex mandato Aulae suae controversias super Jus ad Ducatus Curlandiae et Semigalliae, tam legitime per solennem Infeudationem Tratti Tuae acquisitam sub Ṽra et Reip. authoritate tanquam directi Domini.

Ex vicinis omnibus caeterisque Potentiis nulla hactenus de hoc supremo Dominio Ñro et Reip: super praefatos Ducatos dubitavit, et nimium persuasi sumus de perspicacissimo judicio, justitia et aequitate bonae amicae foederatae et vicinae Sororis Ñrae dilectissimae Sᵃᵉ Impĺis M̃tis feliciter regnantis; ut credere possimus, talia dedisse huic Consiliario Status suo mandata, quae in perniciosissimum exemplum contra omnes Potentias verterentur et subditos Ñros Nobis et Reip. atque Tratti Tuae juramento fidelitatis et vinculo obedientiae obstrictos a debita fide removeat ipsosque de aulae suae omnimoda protectione et de temera ipsorum inobedientia faciat securos.

~~De hoc ausū conqueri non deseremus et quod Sᵃ Impĺis M̃tas authoritatem~~ [De hoc ausū conqueri non deseremus et quod Sᵃ Ṽram non inultam relinquet, confidimus incognita ipsius justitia atque amicitia sensibus, quos conjicimus ex Ipsiusmet Sᵃᵉ Impĺis M̃tis literis ad Nos 3ᵗⁱᵃ Augl. A. vet. scriptis, ubi inhaerendo anterioribus Ñris Instantiis ante Infeudationem Tratti Tuae in aula Russica de relaxando Ernesto Birone ab Arresto ex sola clementia faitis pro ipso simpliciter intercedit, quin videatur ullatenus per Ministerium suum Sibi patefactam habere ex post Infeudationem Tratti Tuae de his Ducatibus tanquam vacantibus idque ad instantias per Actus solennes comprobatas et juxta determinatum ad hoc ani-

num gloriosissimæ memoriæ pie defunctæ Imperatricis Elisabethæ Suæ Imptis Mattis regnantis amitæ gratiosissimæ in suppositis Nro adhuc voluntatis, et in potestate esse, vel esse posse, quod præfatum Ernestum Bironem pro Duce Curlandiæ cognoscere possimus qualiter fuisset, si præcedenter quemadmodum Sritas Tua jam maxima in parte satisfecit, et Ipse satisfecisset conditioni Nobis pro infeudatione a Rep. et a Nobis Ipsis in infeudationis sine qua non, præscriptæ de exsolvendis Feudi debitis, si in tempore et vacante Feudo relaxatus huic conditione satisfacere potuisset, si super contraventiones ab ipso perpessas per deditionem Sui et a Se alienis servitiis sine Nro et Reip. consensu factam, unde se reum et servum poenæ alieni Dominii constituit veniam a Nobis et Rep. obtinuisset. Iuriisq ad feudum nullitatis reintegrationem, uti et desertæ præstationis homagii et juramentorum fidelitatis in Feudo.

Non prætermisimus deferre Sæ Impl. Mti tanquam bonæ amicæ et vicinæ latam expositionem rationum, quæ Nos anteactis annis pro obtinenda relaxatione dicti Ernesti moverant et earum quæ Nos ab Ipso removerunt, et ad conferendum Srtti Tuæ feudum determinarunt, Suæ Impl. Mttis magnanimæ considerationi tenerrime subjicientes quantum jura Nra et Reip. authoritas Regia foedera ipsa, cor Nrum paternum, honor Noster et Potentiarum Nobis et Srtti Tuæ sanguine junctarum, honor Reip. quæ de Srtti Tuæ matrem constituit, totiusq Polonæ et Lituanicæ Gentis Nos ad tuenda et sustinenda Srttis Tuæ jura in Feudo acquisito adstringant.

Certiores Nos fabimus, Sm Impl. Mttm quæ se matrem et Imperantem tam gloriose sentit sensibus et juribus Nris, facile adhæsuram, nec eas contra Nos aut Srttem Tuam Nobis filium dilectissimum et fiduciar Principem, quo nihil Nobis charius, adhibituram esse vires, quæ Nobis foedera inter Nos et Eandem feliciter intercedentia pro jurium Nrorum et

Reip. tuitione spondent. Quod spectat eos ex Curlandia Nobilitate, qui deviis insinuationibq et consiliis incaute, uti arbitramur, se præbuerunt, clementer duximus adhuc præmonendu esse, quemadmodum clementer præmonemus, ne a debita Nobis et Srtti Tuæ fide aliqua in parte declinare sibi impune licite præsumant arguentes, quod juramentorum suorum et fidei memores adhuc nec non paternæ Nræ pro conservatione jurium, libertatum et Privilegiorum totius Grosæ Nobilitatis curæ et sollicitudinis gratiam Nram Regiam mereri studebunt et connitentur, nulla ipsis nec latior nec securior via patet, quam si favorem et benevolentiam Srttis Tuæ sibi acquirent, Illiusq interpositionem apud Nos, qui Eandem de tenerrimo Nro paterno affectu omniq Nra Regia Gratia et propensione pro iis omnibus quæ a Deo et Rep. Nobis vires concessæ sunt, certiorem fabimus et paterne complectimur. Dat. Varsaviæ die 6ta Septb. Ao 1762.

Pro memoria

Que S. E. le Vice Chancelier de la Cour: au sortir de l'audience du Roi Dimanche 21. d. Aout a remis a Mr. Ayszewski Resident de Russie avec l'Exposé qui suit:

Le Sousigné Chancellier de la Couron: tant pour s'acquitter du devoir de sa Charge, que des Ordres exprès de sa Mté le Roi son tres gratieux Maitre prie Mr. de Ayszewski Resident de la Cour de Russie près de sa Mté le Roi et de la Republique de Pol. de vouloir bien prendre en consideration le cy-joint Exposé sur la Courlande et de le faire tenir a sa Cour en luy faisant connoitre combien cette affaire doit tenir fortement a Coeur au Roi et doit interesser l'honneur et les droits le plus essentiels de sa Mté et de la Republique. Varsovie ce 19. Aout 1762.

Exposé

pour la Cour de Russie des raisons de soutenir le Prince Royale Charles Duc de Courlande.

Il est incontestable, que les Duchés de Courlande et de Semigalle ne tiennent en rien à la Russie, que par le voisinage, que l'on a soin de cultiver et dependent en tout de la Pologne comme Fief relevant du Roi et de la Repub. le Fief en 1736. etant prêt de devenir vacante par l'age avancé et les infirmités du dernier Duc de la famille de Kettler le Prince Ferdinand; La Repub. par sa Constitution permit eventuellement au Roi en cas de vacance de donner l'Investiture de ce Fief à un autre, mais à condition sine qua non que le nouvel Investi payeroit toutes les Dettes du Fief.

Personne n'ignore, que c'est uniquement par egard pour l'Imperatrice Anne de g. m. que sa Mté a conferé le Duché de Courlande a Ernest Biron l'an 1739. Mais à la meme condition sine qua non, qu'il degageroit le Fief de toutes les dettes. Loin de s'acquitter de ce devoir, le Duc Ernest toujours engagé aux Services de Russie, sans avoir reçu des Courlandois ni homage ni Serment, au lieu des Dettes particulieres chargea encore le Fief de Dettes publiques et d'Etat envers la Russie, ainsi qu'il a eté accusé par cette Cour d'avoir diverti pour sa propre utilité en Courlande les argens du Thresor.

de l'Empire. Par là la Condition de l'Investiture n'étant pas remplie l'acte devenoit nul par conséquent et comme non avenu. Mais Sa Mté pour témoigner toujours tous les egards à feu l'Imperatrice Anne laissa à Son dit Vassal le tems de satisfaire à la dite condition d'autant plus que l'année 1740 la Mort de Sa Mté Imple le rendit le Duc coregent de l'Empire avec la Duchesse de Brunswic.

Par la revolution survenüe vers la fin de la dite année le Gouvernement de Russie étant passé sous la seule et entière disposition de la Duchesse Regente et du Duc Son Epoux, les Birons, qui avoient eté arretés et relegués en Siberie furent par consequent mis hors d'etat de pouvoir à jamais satisfaire à la Condition de l'Investiture ni de gouverner.

La Cour de Russie meme regardant ce Fief de la Republ. comme vacant fit faire par ses Ministres des Instances au Roi pour en investir le Prince Louis de Brunswic et pour ôter toute esperance de retour des Birons, la dite Cour declara le Pere criminel par un Manifeste, qui fut publié dans les Duchés et qui le rendoit infame.

La Regence se demit la dessus tout de suite de Gouvernement, qu'Elle exerçoit encore en Son Nom et le fit effacer de prieres publiques. Et Sa Mté pour ne point laisser ce Duché sans administration, ordonna à la Regence, comme Maitre direct de l'administrer en Son Nom.

Pendant que la Cour de Russie sollicitoit fortement Sa Mté en faveur de Prince Louis, une seconde revolution, qui mit L'Imperatrice Elizabeth sur le Throne jetta la Famille de Brunswic en Siberie.

On avoit crû, que cette revolution favoriseroit le retour des Birons, la Cour de Pologne essaya meme à differentes reprises de reiterer ses Instances pour Lui à celle de Russie d'elargir au moins les Fils, si le Pere etoit criminel; Mais le refus continuel que celle cy donnoit, fut toujours accompagné, pendant 17. Années des motifs, que toute raison d'Etat s'oposoit à l'elargissement du Pere et des enfans, et Elle fit faire la dessus par ses Ministres de declarations autentiques et publiques.

Les Courlandois en attendant ne cessoient de suplier le Roi leur Maitre de les conserver sous la forme de gouvernement, qui leur avoit eté accordé par la Republ. Mais Sa Mté, avant que de proceder à une nouvelle Investiture, desiroit les Duchés degagés du sequestre, qu'elle avoit accordé aux instances de la Cour de Russie sur une partie de Revenus de la Maison ducale pour des sommes non specifiées que la Cour de Russie redemandoit en acquit de celles, qu'Elle pretendoit, qu'Ernest Biron avoit pris du Thresor de Russie quoique dans l'espace tres court d'une année et les avoit transporté en Courlande.

En attendant le Prince Roial de Pologne Charles Duc reygnant aujourdhui de Courlande se trouvant à Petersbourg dans la seule vüe de faire Sa Cour à Sa Mté L'Imperatrice Elisabeth de g. m. ainsi qu'il est connü, sçût meriter les bonnes graces et affection de cette Princesse de façon qu'Elle eut la bonté et amitié pour Luy de faire des instances au Roi Son Pere de l'etablir dans le Duché vacant de Courlande. Sa Mté, qui jusqu'alors par une delicatesse extreme avoit refusé de preter l'oreille aux frequentes prieres de Son Ministere et de tant de Senateurs attachés à leur Chef de faire à l'un de Princes Ses Fils l'etablissement sus dite que les loix reservoient en son pouvoir. Elle condescendit à la demande obligeante de l'Imperatrice pour la quelle sans cela Sa Mté auroit toujours fait tout ce qui dependoit d'Elle, eut la precaution de faire, s'entir

par des memoires et insinuations de ses Ministres, que cet
etablissement pour lequel Elle n'avoit jusques là fait aucune
demarche cesseroit de lui etre indifferente et interesseroit
ensuite toute son authorité, son honneur et celui de sa
Couronne dès que son Fils seroit investi de ce Duché que
par consequent Elle demandoit d'etre assurée, que le Seque
stre cesseroit et qu'il ne restoit plus la Russie de raison
d'elargissement des Birons. Sa Mté recut les plus fortes
assurances que le Sequestre seroit levé, ainsi qu'il l'a
et toute pretension au Duché eteinte par un Acte solem
nel de sa Mte Imple et que les Birons ne pouvoient ja
mais etre elargis par raison d'Etat de cet Empire.

Sur ces Assurances constatées par des Actes publiques nom
mement par la declaration solemnelle, que Mr. de Gross eut
ordre de donner et donna au Roi et à la Repub. par egard
et reconnoissance pour la puissante interposition de Sa dite
Mte Imperiale pour le Prince Roiale Charles sur les prieres
de Courlandois en sa faveur et celle des Ministres et Sena
teurs de son Royaume.

Sa Mté apres avoir pris l'avis du Senat, qui non seulement
fut à la pluralité etablie dans cette chambre mais general
à l'exception de deux ou trois, de qu'il on auroit du s'at
tendre le moins à un refus, pour etre le plus beneficiés du
Roi, et qui par son Resultat conclut sur le cas de nullité
de l'Investiture de Biron par la dite condition non remplie
et sur le pouvoir qui etoit transmis à Sa Mte par la Const.
1736. d'investir quelqu'un du Duché de Courlande vacant
pour le continuer sous la forme du Gouvernement reçu,
s'est portée à donner au Prince Roiale Charles l'Inve
stiture de ce Duché l'an 1759.

Mais

Mais à peine le Ciel disposa des jours et du Regne de feu l'Im
peratrice, que feu l'Empereur Pierre III. son Successeur s'ecartant
de tous les engagemens contractés par sa Bienfaitrice, menaça
d'user de ses forces pour envahir ce Fief de la Repub. et y in
troduire le Prince George son Oncle sur une simple renunciation
faite par le Duc de Biron rapellé d'exil à cet effet, et d'un Du
ché auquel il ne lui restoit plus de Droit et comme si, en ayant
meme il pouvoit etre libre à un Vassal sans le consentement
du Maitre direct, de ceder la possession du Fief à qui bon lui
semble.

Par cet acte meme quoi qu'il eut encore eu quelque droit il
l'auroit perdu selon toutes les loix.

La Revolution, qui demit ce Prince du Throne et sa mort mirent
fin a ses idées, qui ne sentoient que la violence.

Et l'Empire passant heureusement aux mains d'une grande
Princesse eclairée et dont la Sagesse et l'equité sont celebrées
depuis longtems, faisoit enfin esperer apres tant d'orages
un calme heureux pour cette province de la Repub. et que
jointe à ce Royaume Elle jouiroit de cette tranquillité laquel
le lui est promise par la foi des traités, qui lient la Pologne
à la Russie par une alliance perpetuelle.

Mais un Memoire donné à Mitau par le Conseiller d'Etat
de Russie de Simolin où par ordre, il declare, que sa Mte.
Imple. aujourdhui glorieusement regnante accordoit sa pro
tection au Duc de Biron jette derechef dans ce Fief de la
Repub. une confusion et allarme. Sa Mte ne sçauroit jamais
penser, qu'une si grande Princesse douée de tant de Senti
ments et de magnanimité voulut sans raison enfreindre
les Traités, qui subsistent entre son Empire et la Pologne
et disposer par la voye de force d'un Fief, à qui tous
ses predecesseurs ont reconnu n'avoir aucun droit et

qui va depair avec toutes les Provinces du Royaume dependantes uniquement de sa Majté et de la Repub.

Mais le Roi est plutôt fondé a croire, que sa Mté Imple en gratieuse Princesse et d'un Coeur rempli de bonté par cette declaration, qu'Elle a fait faire par son Conseiller d'Etat aye tout autre desseins, que sur la Courlande pour favoriser le Duc Biron, a qui Elle a tant d'autres moyens de faire du bien.

Le Roi ni la Republ. ne lui ont jamais fait du mal, et il seroit bien dur, si pour ceux, qu'il a souffert en Russie et en compensation on exigeoit de sa Mté des Sacrifices, qui blesseroient le plus vivement et le plus profondement son Coeur paternelle et Roial, son honneur, son autorité et les droits de sa Couronne.

Les grands Sentimens de sa Mté Imple sont trop connus et ce seroit leur faire tort que d'aprehender un tel evenement qui derogeroit et renverseroit tout ce que feu Sa Mté l'Imperatrice Elisabeth dont la memoire sera toujours chère au Roi sa Bienfaitrice et tres glorieuse Tante a fait à cet egard.

On s'attend à toute autre resolution de l'amitié d'une puissance alliée et voisine de sa Justice et de son equité, et ce n'est, que pour obvier aux sinistres informations et insinuations, qui peuvent ou pourroient Lui etre faites et qui tirent peut etre meme leur source des cabales de quelque peu de Polonois, que l'on presente cet Exposé avec cette confiance, qu'inspire la magnanimité connue de sa Mté Imple et la bonne intelligence qui subsistent si heureusement et depuis si long tems entre la Pologne et la Russie. Varsovie ce 19 Aout 1762.

List JO Xcia Prymasa na Seymiki PrzedSeymowe pisany
z Łowicza d 8. July 1762.

Pokąd mnie Bog uzycza Sił y Zdrowia oraz z Łaski swoiey dodaje Du-
cha Prawdy, Wiernosci y StaroPolskiey Rzetelnosci, poty̨d zataić
nie mogę tey, ktorą powinienem Bogu, krolowi y Oyczyznie Wiary,
Rady y Troskliwosci około Ucalenia Praw, Swobod y Wolnosci Rzeczy-
Pospolitey. Tym nie żadnym Innym Duchem zwiąrany głoszę się z Miey-
sca Pierwsienstwa nay pierwey w Pokorze Serca z Wyznaniem Jasnie Wiel-
możnych JP. Panow moich szczyrych y prawdziwych na Zawołanie Usług, a
potym z Powinszowaniem y Zyczeniem Im Day Boże skutecznie Złączo-
nych y jednostaynych Rad y Umysłow w tym Przeswietnym Ich Rycer-
skim Zgromadzonych kole. Wznoszę Ręce y Serce do Nieba na Zjednanie
JJ. PP. Panom Ducha Jednomyslnosci o Dobru Pospolitym, Ducha Miłosci Oyczy-
zny, Ducha Zdrowey Rady około Obmyslenia Srzodkow do Ratowania
już całe podupadłych Swobod y Wolnosci Naszych. Ktoż nie przyzna,
że krolestwo to tak obszerne y z Dwoch Naypotężnieyszych Narodow
zjednoczone, już jest tak nachylone, że zupełnym Upadkiem grozi.
Żadne w Swiecie Panstwo bez Rządu stać nie może; każde zas z pod Nie-
rządu pod Jarzmo, Wolne w niewolne przemienić się musi. Rząd Na-
szey Rzeplitey istotnie zawist na Zjednoczeniu Trzech Jey Stanow, Na Doy-
sciu Seymow Walnych, y na Ucaleniu wypadających z Obrębow Praw.
Seymow takowych Skutki Grunt swoy biorą od Zgodnie doszłych Zjazdow
PrzedSeymowych, od Instrukcyi doyrzałych a nie interessowanych,
od Wyboru Postow w Cnocie wyprobowanych, a od Intryg y Fakcyi
dalekich. Z tym wszystkim Ustawy tak chwalebne, Rząd tak Zba-
wienny utrzymujące Wielom u Nas w Niesmak Wolnosci zamie-
niają się, kiedy mieszają Rady y rozrywają Jednosc, rozumieją Wie-
lu, że Niedozwoleniem Doyscia Seymow Zabieżec mogą y sprzeciwić
się niejako sprzysiężonym przeciw Wolnosci Myslom, czyli pota-
jemnym Spiskom, ale tym samym Psucia Sposobem oddają Oy-
czyznę pod Niewolą, kiedy Rząd y Rady Wolnych Narodow w
Nierząd Oczywisty wprowadzają y pod Wolą złemyslną porzucają.
Dotąd możemy się nazwać Martwym Ciałem bez Duszy, bo od ty-
lu Lat jestesmy bez Seymu y bez Rady, Strożowie Rad Naszych
całe roztargnieni, rozerwani, zakłoceni, Rady gorne zanie-
dbane y Zaniechane, Granice krolestwa Postronnych Woli
Zostawione y otwarte, Na czym jak szkodują Prowincye, osobli-
wie Wielkopolska, Pruska y Litewska wiadoma każdemu,
Sprawiedliwosc jak bez prawey Ręki, bo ta od Złota y Darow ocu-
zała y martwa, Skarby Rzeplitey Sąsiadom w Hołd oddane
kiedy obszerne Jey Panstwa od Wiekow bez własney Mennicy
zostają, co jest naypewnieysza Zguba Naszą, kiedy czym y o

ozyw bonić się nie będzie, Redukcye na Redukcye następować muszą, kiedy przez fałszywych Pieniędzy Naciskiem otwartego a przez to uciśnionego kraju zamknąć nie można, y tak sobie nie sobie gospodaruiemy, ile kiedy Bankierowie, kupcy, Zydzi y Handlarze wyciskaią z nas ostatni Pieniądz dobry, y ci sami rządzą Fortunami Naszemi, szczegulnie dla Zbogacenia Sąsiedzkich Rządow, Postowie Ich zapatruią się na takowy Stan nasz, Widzą y opisuią Dworom swoim, My żadnych Postow u nich niemaiąc, ani wiedzieć możemy, co myślą o Nas.

Weyrzyimy głębiey w nasz Nierząd widoczny, Szczycemy się bydź wolnemi, a Wolność nasza w Ręku tych, ktorzy Ją nicuią, skracaią, Jedność psuią, aby w takowey rożności nami rządzili, Zkąd prywatne Dobro gorę bierze, Zazdrość między Domami mnoży się, Zasługi docisnąć się Nadgrody nie mogą, kto mocnieyszy w Udaniu y w Odmalowaniu rzeczy niepewney za pewną, Ten szczęśliwszy, kto bogatszy, ten więcey ma: Ten jest Stan teraznieyszy, ani wolny, ani Swobodny, ani Zbawienny w Naszey Rzeplitey. Uważaiąc to sami JWWW Pp[swie] y uznaiecie, jezeli kiedy, tedy w takowych Okolicznościach naybliżsi jesteśmy niebespieczney Toni y Znikn[ie]nia Wolności. Donoszę o tym z Pierwszeństwa nayściśleyszy Obowiązek Wierności poprzysiężoną Oyczyznę zachować maiący. Seym Walny nadchodzący, jest to Seym wolny gwałtownie potrzebny y nader zbawienny w tym Czasie, dla Ucalenia Praw y Ubespieczenia Swobod Naszych. Okoliczności widoczne Sąsiadow woiuiących naysposobnieyszy Czas nam daią do Myślenia o Nas y Obmyślenia bespieczeństwa zewnętrznego y wewnętrznego, dla Zaradzenia o Rządzie stalszym y Przywroceniu z kluby wypadłych Praw, by naymniey nie naruszaiąc, y owszem utwierdzaiąc Obojętność Rzeplitey w teraznieyszych między Sąsiadami Zatargach. Nayiaśnieyszy Krol, Pan y Ociec Nasz pragnie tego Seymu, życzy Jedności, y chce statecznęy w trzech Stanach Rady, i Zagrzewa Nas do Zjednoczenia Umysłow, y Czas swobodny Nam wyznacza w Uniwersałach do Radzenia y Ochronienia Państw Rzeplitey od wszelkiego Przypadku. Przeto od Jednomyślney Rady Prześwietnego Koła Rycerskiego zawisł teraznieyszy Oyczyzny Ratunek, Przerwiymy Sen Zgubą nam grożący, Usiłuymy powstać przy Pomocy Boskiey z Letargu, Wzruszmy Serca y one zwiążmy Ogniwem naturalney Obrony dla Dźwignienia zdeptanych Praw y podupadłych Swobod, dla Ustanowienia

Sił

Sił przyzwoitych, dla Umknienia Karkow od Jarzma potaiemnie Nam przygotowanego, y dla Zupełney Zasłony własnych Fortun, Familij y Domow Naszych. Weźmy przed się same tylko naywalnieysze Potrzeby dla Instrukcyi Seymowey. Raczycie JWWW Pp[stwo] nad wszystko Wybor sam godnych y Sumnieniem obowiązanych Postow wyznaczyć, a całe zgodnych y sfornych dla Przywrocenia do kluby należytey, cokolwiek z Obrębow Praw Kardynalnych wyszło; Niech Fakcye, Intrygi y Namowy pokątne nie maią Przystępu do Głosu Wolnego ile w teraznieyszey gwałtowney Potrzebie.

Ten za naypierwszy Punkt sądzę do Instrukcyi JchMMPP[om] Postom pod Obowiązkiem Sumnienia. Drugi Punkt Ekonomiy wewnętrzney y zewnętrzney zamknie w sobie Rząd naydoskonalszy do Ubespieczenia Rad, Sił y Sprawiedliwości w Oboygu Narodach. Trzeci Punkt Mennicy Otwarcie dla Przywrocenia Skarbow y Zmocnienia Posiłkow Rzeplitey. Czwarty Punkt Obmyślenie Poselstw do bliskich Sąsiadow dla Wstrzymania Pierwszych Impetow źle o Nas myślących, Przynamniey mieć pewne Przestrogi możemy, y przez Poselstwa takowe taktownieysze dopomnienie się o wielorakie Szkody, Wszakże kiedy Sąsiedzi przez Postow swoich maią Oczy na Nas, Nam wzaiemnie arcypotrzebna Baczność na nich. Niech przytym Konferencye zdawnych Seymow wzięte Skutek swoy wezmą, Niech przytomne Rady przy Boku Krolewskim czynią to, co Im Prawo każe. Niech Stróżowie Praw przy Tronie pilnie mieszkaią y każdy sobie przepisaną, a od siebie poprzysiężoną Powinność bez naymnieyszey Przeszkody sprawuie. Niech Rady gorne Senatu w usilnych Potrzebach złożone bywaią y te same niech o Seymach Extraordynaryinych pilnym Składaniu stanowią, Niech w Woiewodztwach Okazywania się Prawo na Pamięci będzie.

Te Ja za naczelnieysze Materye do Radzenia o nich na przyszłym Seymie upatruię, y te do doyrzałey JWWW Pp[stwa] Pnow Uwagi oddaię. Ażeby zaś Pan Bog Nam pobłogosławił, Raczcie JWWW Pp[swie] przykładem Prześwietnego Woiewodztwa Rawskiego zacząć od dobrowolney u siebie Ustawy, aby w Niedziele y Swięta Chrystusowe, Matki Boskiey y Apostolskie Jarmarki y Targi w Miastach y Miasteczkach nie bywały,

na Inne Dni na Wzor wszystkich Narodow Chrześciańskich one przeniosszy. Mnie przytym gdy Braterskim Ich Affektom zalecam, z nieustanną Chęcią do poufałych Zawołania y Gotowością, tudziesz z prawdziwym y przyzwoitym dla każdego Uszanowaniem y Szacunkiem jestem

WWWW P. Panow

Życzliwym Bratem
y uniżonym Sługą
X. W. Lubienski Ar. y Prymas.

Jaśnie Oświeceni Jaśnie Wielmożni Wielmożni Moji Wielce Mościwi Panowie y Bracia!

Prawdziwie niespodziewane rzeczy często się udają. Ja jakom y w Listach moich na Poselskie WW. WW. Panow przed Dwiema Laty Seymiki namienił, mniey już spodziewałem się żyć, y żyję, a w Schnieniu Życia tchnąc miłością Oyczyzny odzywam się znowu na Przedseymowe WW. WW. Panow Obrady, Odzywam się tym pilniey, od Młodości moiey ciągle się w Usługach Rzpltey Interessow Jey, y już zadawniony, bo od Lat Trzydziestu y Dwoch Minister, Odzywam się, mowię, tym pilniey, im bliższe widzę Niebespieczeństwo, Uszczerbku Krajow Rzpltey, albo Upadku w samych Jey Fundamentach, albo tego Oboyga. Niemogłem tego Milczeniem ukryć, bo rzecz jest nazbyt oczywista, nazbyt powszechnym Rozumieniem y Zatworzeniem stwierdzona y Nieszczęście nazbyt gwałtowne, a oraz abyście się WW. WW. Panowie, z ktorych też Nieszczęście wielu przenika, wszyscy tym usilniey zabierali do nieodwłocznego przez Ratowanie Oyczyzny, Ratowania siebie.

Nie wyrażam Innych gwałtownych Nieszczęśliwości y wielkich Potrzeb Publicznych, ktore Ja już sam nieraz WW. WW. Panom wyliczałem, a ktorych ustawicznie przybywa, y coraz bardziey się zwiększają; bowiem na coż się przyda tylko o nich mowić y rozważać, potrzeba o nich skutecznie radzić. To więc tylko jedynie podaję y życzę WW. WW. Panom, abyście dla skutecznego radzenia raczyli obmyślić na następującym Seymie Sposob, ażeby Seymy dochodziły, y nigdy się rwać nie mogły. Przez ten Jeden Sposob wszystkie Rzpltey Potrzeby będą miały Satisfakcyą, y wszystkie Niebespieczeństwa będą mieć Obronę, Inaczey nie może bydź y naymocnieyszego Usiłowania żaden Skutek. O to Ja y w Responsie moim na Circulares JKo Krol. Mci P. N. Miłł. in Ordine przypadającego w tym Roku Seymu zaszłe, usilnie Majestatowi Jego supplikowałem, ażeby y przez Krolewskie Staranie obmyślony mogł bydź tenże Sposob niezawodnego zawsze Dochodzenia Seymow, oświadczając JKr. Mci bydź to Dziełem chwalebnieyszym od Naysławnieyszych Tryumfow, y bydź Dobrodzieystwem dla Narodu, ktore naysilniey może obowiązywać cały Narod do jako naywiększey y wiekopomney JKr. Mci Wdzięczności.

Na ten czas, gdy jeszcze Rzplta Pluralitate Votorum swoie sprawowała Rządy, była w tak wielkiey Obfitości Szczęścia, jako do tąd Osiadłości Krajow tak wiele Miast w Ruinach swoich zagrzebanych są jawnym Świadectwem. Porzka szczęśliwych Czasow w Nieszczęściu Pamiątka.

Przyszła była do tey Rzepltey Ogromności, jako się jeszcze dotąd rozszerza Tytuł Monarchow Polskich; Tak daleko było Szczęście Oręża Polskiego zasięgło. Gdy się zaczęły rozchodzić Obrady Publiczne, a tym bardziey, jako niewiem na jakowym fundamencie, bo bez żadnego Prawa wniesiony fatalny Zwyczay Zrywania Seymow, Zaraz zmnieyszać się Wielkość, opadać Wspaniałość Krolestwa zaczęła, y ćmić się Blask Korony. Straciliśmy owe rozległe Siewierskie, Czerniechowskie, Smoleńskie, Bracławskie y Kijowskie Kraje, Odpadły bujne y obszerne Wołoskie y Multańskie Księstwa, w ktorych już Woyska Rzepltey bywały Possessyi, Nie możemy odyskać handlownych y obszernych Inflant oczywistym Nam należących Prawem, Straciliśmy jeżeli nie Śląsk, tedy przynamniey Rekognicyą Prawa Panowania nad Śląskiem; W Jakim znowu Inne Feuda Rzepltey Stanie? Owo zgoła straciliśmy prawie tyle Kraju, ile mamy. Już był w Zachwyceniu y Kamieniec z obfitym Podolem z Stratą Milionowych Dusz w Pogańską Niewolą, albo w brzydką Mahometańską Zagarnionych Sektę. Byliśmy już w tym Zestabieniu y Poniżeniu, że szczupła Potencya Szwedzka raz Nam Krola na Lat kilka za Granice oddaliła, Drugi raz do Abdykacyi Korony zniewoliła. Byliśmy w tey Ochydzie y bliskim Niebespieczeństwie, że niewolnicze Kozakow Tłumy zniosszy Hetmanow y Woysko pogrozili własnym Panom Panowaniem nad nimi. Już y Turczyn Haracz zakładał, zaledwie sławnym pod Chocimem zniesiony Zwycięstwem. Nie wspominam tu jak nas wiele Interregna kosztują, tak Iż temu Kosztowi żadne w Innych Państwach ustawiczne y naywiększe niewyrowniwają Podatki. Wszystko to zaś, cokolwiek pomieniłem, działo się z jakim Pustoszeniem Kraju, z jakim Ubożeniem Stanu Szlacheckiego, z jakiem krwi Wylewem, z jak obfitym całey Krajiny Łzami Zlaniem, Żalu zbyteczna Gwałtowność żalić się nie dopuszcza. Działo się znowu to wszystko z tym tylko Skutkiem, że ta albo owa Familia zmocniona y wyniesiona Urzędami, Że ta albo owa zbogacona Starostwy: I zginęły Sprawiedliwą Pomstą Boską te wszystkie, Wiek Ich też widział wywyższone y upadłe, gorzką tylko pamięć, y obrażające Imienia swojego zostawili Wspomnienie, A jeżeli ktorych Sukcessorowie pozostali, poniewierają się Ci w Ubostwie y walają do tąd w Przeklęctwie Ludzkim.

W teraźnieyszych Czasach w jak nieszczęśliwym przez Porzucenie całe Rządu zostajemy Stanie? W jak wielkim obeyrzawszy się na Okolice Niebespieczeństwie? W jakiey Wzgardzie? Często w Prawach, Krzywdach y Rządach Naszych znosząc od Postronnych Dependencye, ten tylko nie widzi, kto żadnego Promienia Światła Rozumu nie ma, y kto wyzuwszy się z Ludzkości, nie czuje żadney Miłości Oyczyzny, tego Serce nie zaboli.

Tak

Tak długa y nieporownana w Nieszczęśliwości Experyencya uczy, y tak nieszczęśliwy y niebespieczny Stan nasz teraznieyszy przestrzega Nas o Obmyślenie już całe Innego do Radzenia Sposobu, ażeby oraz każdy był podług Urodzenia Szlacheckiego in Activitate, ktorą teraz Jeden Tysięcznym odbiera, napomina przed się wziąć Inny Radzenia Sposob do Exekucyi pewny y podobny nie niepodobny. Bo gdzież pod Słońcem tak szczęśliwa kraina, ażeby nie miała złośliwych Ludzi; a choćby ten był w niey tylko jeden, coż ztąd za Uszczęśliwienie, gdyby tenże Jeden mogł wszystkim szkodzić.

Ułatwiają tę Trudność Utrzymowania Seymow Innych Rzepltych Rządzenia się Przykłady, Ułatwia tę Trudność podług dawnych Rządow Naszych y tychże Rzepltych przez Rządy swoje zdawna trwających y do tąd w Szczęściu nienaruszonych y Jmść X. Stanisław Konarski Scholarum Piarum bardzo dowodnie w trzech Książkach swoich o Skutecznym Rad Sposobie wydanych. Zacny ten z Urodzenia y Kolligacyi dystyngwowany z Talentow swoich Człowiek dystyngwowany z Zasług ku Bogu y Oyczyźnie /: ktoremu wszelka Nadgroda niebyłaby nad to :/ przez wyprowadzoną Młodzi już w Zapomnianą u Nas Edukacyą, y przez też same podane Rady Sposoby, pokazał się naprzod przez też Książki tak bydź jednostaynym, Iż nikt nie może bydź jednakowym zewnątrz y wewnątrz. Widać oczywiście, kto cokolwiek Ludzi poznawać umie, Szczyrość Intencyi, Gruntowność y Niewinność Myśli, Prostość y Otwartość Serca pełnego Życzliwości ku Oyczyźnie. Wyraził tak dostatecznie wszystkie teraznieyszego Stanu naszego Nieszczęśliwości, Iż y naytwardsze Serce uczuć Ich powinno. Pokazał tak jawnie wszystkie Niebespieczeństwa Konsequencye, Iż Ich y zaślepiony na Rozumie dotykać się może. Dowiodł tak nieodwłoczną Potrzebę Przedsięwzięcia Innego Sposobu Rady, Iż niemasz przyczyny Rozmyślaniem przedłużyć Czas, aby Nas Nieszczęście y Upadek nie uprzedził.

Słyszałem jednak, że przeciwko wielu toż rozumiejących y życzących, y przeciwko powszechnemu na Zdanie pomienionego Zezwalaniu, Znaydują się przecież, ktorzy temu przeczą: Czemu jednak nie daję Wiary, gdyż mi się zdaje mniey rzecz podobna. Bowiem jeżeli przez Zazdrość, że nie Oni tenże Sposob podali; albo go nie mogli tak dostatecznie do powszechnego Pojęcia określić, jakżeby była daleko taż Zazdrość pomknięta, że aż do Zguby Oyczyzny. Niech Duch Święty przez czyjeżkolwiek Usta podaje Radę, a niech się Oyczyznie Naszey dobrze dzieje.

Jeżeli mają oprocz Pluralitatem Votorum Inny Sposob do Ratowania y Utrzymowania Dobra Publicznego, ktorego Innego wszystkie Rzeczypospolite przed tym y teraz trwające wynaleść nie mogły, niech tenże Sposob nie przedłużając Nieszczęśliwości publiczney objawią, a jeżeli będzie do Utrzymania łatwy, do Trwałości gruntowny, wszyscy go z Applauzem przyjmą z Wiekopomną dla nich Wdzięczności Rekognicyą.

Jeżeli dla prywatnych Interessow, ktoreby już Innym Trybem poszły, przeciwneby

byli pozornemi racyami Pluralitati Votorum, samiby siebie krzywdzili
podaiąc się w Podeyrzenie, a przez to niejako objawiając się w tym, co głę-
boko w Skrytościach Serca pozostać powinno, bowiem już wszyscy
co kolwiek rozeznani, są przekonanemi, Iż się Innym żadnym Rzą-
dzenia Sposobem, ktoryby się zgadzał z Wolnością utrzymywać nie
możemy. Lękać się oraz powinni wszyscy na publiczney Ruinie fundują-
cy swoje Machyny, Zgineli pierwsi, y oni zginą, bo Bog przez nieskończoną
Sprawiedliwość nie może do Dzieł Nieprawości pomagać, y musi Spraw-
cow Jey karać. Sukcessorowie jezliby Ich pozostali, będą tak jak pier-
wszych w Poniewierze y Przeklęctwie, y tak, jakoby oni teraz obciąża-
li Drugich, obciążani od Innych, zostając w Tłumie nieszczęśliwego Ludu.
Jakaż oprocz chociarzby kilkuset Osob, coż jest teraz Rzeplta karza?
tylko Zgromadzenie nieszczęśliwych Ludzi, między ktoremi jest niej-
kowa część owych twardych Umysłow nieczujących swego Nieszczęścia,
y tak zaslepionych, że przy jedney Imaginacyi Wolności sami chcą
koniecznie bydź pod Tyrannią Możnieyszych, albo przynamniey bydź
w podłey od nich Dependencyi. Jezeliby zaginęła Rzeplta, Upadek
Jey zwaliłby się y na Sprawcow tegoż, a jezeliby jako umknęli się
pierwszemu Impetowi Nieszczęścia, zachowaniby byli im więcey
przedłużoney, tym większey Pomście Boskiey. Niech raczey wszy-
scy udadzą się do Spolnego Ratunku, ażeby wszystkim zarownie
było dobrze, y niechay nie odwłaczaią tego, gdy Rzepltey Wyroki
przyspieszaią Nieszczęście tak dalece, Iż y Ja, lubo już na Schyłku
Zycia jeszczebym sobie życzył Zbliżenia Jego Terminu, wolałbym
przecież odumierać tak nieszczęśliwą, niżeli Zaginioną Oyczy-
znę. Mowiłem zawsze Prawdę, teraz tym bardziey pełnemi Usty wo-
łam: Nieodwłaczaycie Ratunku Oyczyzny, Interess w tym Boski, bo
obeyrzawszy się na Okolicę, idzie o Zgubę Wiary, zważywszy
wszystkie Okoliczności, idzie o nas samych. Wołam o ten Ratunek
Oyczyzny, y na same Sądy Boskie powołuię, a podobno już y że-
gnam WWMM Panow, Pracami na Siłach osłabiony y prawie
Osmiudziesiąt Lat obciążony Starzec, Oyczyznę zawsze kocha-
jący, Aequalitatem zawsze respektujący, każdego WWMM Panow
zawsze estymujący y dozgonnie z wszelkim zostający Uszą-
nowaniem

JOO. JWW. WWMM Panow

z Otwocka
d. 3. Aug.
1782.

szczerze życzliwym Bratem
y uniżonym Sługą
F. Bielinski

Excerpt

Ex Laudo publico Generatu Wdztwa Rawskiego d. 14.
Septembr w Bolimowie odprawionego a do Punktu
wziętey przez też Wdztwo Rezolucyi Szukania Sposo-
bow do Obrony Oyczyzny y przyprowadzenia do Skutku
Prawa o Popisach.

Jako wszelkich publicznych Zjazdow każde kochających Oyczyznę Sy-
now Zgromadzenie mieć powinno za naypryncypalnieysze
Pracy Starania Objecta Całości Prawa y powszechnego Dobra
Uszczęśliwienie zwłaszcza w tak nieszczęśliwych Czasach, w tak
fatalnych a ostatnią Zgubą Wolności Nam grożących teraz kon-
junkturach, gdzie dla Ustawicznego Seymow Zrywania utracamy
nayszacowanieyszy Wolności Kleynot Mocy Radzenia o Sobie,
na czym sama Treść dobrego Rządu zawisła, a przeto wszystkie
Anarchyi Inkonweniencye cierpieć musiemy nie maiąc Obrony
przeciw tak gwałtownym Sąsiedzkiey Potencyi Oppressyom, ktore
bez naymnieyszego Zniesienia się z Stanami Rzepltey wolne po całym
kraiu otwieraią sobie Przeyścia, jak zas nie zliczone po Miastach,
Miasteczkach, Domach Szlacheckich czynili krzywdy, Gwałty, Najaz-
dy, wyrazić rzecz jest niepodobna. Oto y teraz nowa podobna
Tatarskiey Potencyi gotuje się Inkursya, a My bez Woyska,
bez skuteczney Rady, nie mamy znikąd Zasłony, znikąd Pro-
tekcyi y Obrony, widziemy przy tym wszystkie Trzy Stany
Rzepltey w Nieukontentowaniu, w Zakłoceniu J. Kr. Mci P. N.
Miłło w ustawicznym Żalu y Troskach, że Oycowskie około
Dobra powszechnego Usiłowania dla naszych Niezgod, Nierawiści,
Niechęci nie są skuteczne.

Widziemy Powagę Senatu zmnieyszoną, Nayświętobliwsze Jch Rady
z poprzysiężonego Sumnienia wynikaiące Przestrogi bez Względu
bez Konsyderacyi, Stan Rycerski, naymocnieysza Wolności Twier-
dza, w swoich Prerogatywach osłabiony, poniżony, Wszystkie prawie
Juryzdykcye w Zamieszaniu, Trybunały bez Sprawiedliwości, słowem
Niemasz tey Stanow Rzepltey Ustawy, coby nie była nadwątlona,
niemasz tego Prawa, coby nie było wzruszone. Coż mowić o Dystrybu-
cie Wakansow, o Dystrybucie Chleba Rzplitey y Rzepltey, Mocą Prawa
Ortodoxae fidei Terrigenis Indigenis bene meritis, possessionatis
wyznaczonego, kiedy w tym uniwersalnym Zamieszaniu Re-
komendacye Prawem authoryzowane JWW. Wojewodow za za-

czynn

cnemi Ziemianinami, JWW Hetmanow w Miesiącach Zoł-
nierskich za walecznym Rycerstwem nie są skuteczne, a Zasłu-
gi częstokroć bez Nagrody, Wszystkie zas przyzwoitey nie znają
kary. Na ostatek dla Zubożenia y Wyniszczenia całego Kraju
zła Zagraniczna y wewnętrznego Waloru niemająca Moneta jest
wprowadzona, jednak niema sztego, ktoby z nas dochodził Zrzodła
tey Nieszczęsliwosci, y dopomniał się publiczney krzywdy. Kiedyż
gwałtownieysza Stanow Rzeplitey Potrzeba bardziey Nas przymuszać
powinna, jezeli nie teraz do wspolnego Oyczyzny Ratunku
y Przedsięwzięcia przyzwoitych Sposobow do Utrzymania ja-
kiegokolwiek Rządu w Kraju, y Zasłonienia się od Sąsiedzkich
y Domowych Oppressyi. Przebog! Czas odecknąc się z tak
długiego Letargu, Czas przeyrzeć, Czas obaczyć, co się z Wolno-
scią, co się z krajem dzieje, y co z Nami y tu, gdy My Rady
Wielkie, Urzędnicy, Dygnitarze y całe Woiewodztwa Ry-
cerstwo zjechalismy się na Seymik boni Ordinis, Możemy z
te publiczne Zgromadzenie od lepszego Porządku, jako od
Wzięcia przed siebie Prawem y Rozumem Ludzkim zmyslo-
nych do Obrony Srodkow y kiedy złączone trzy Stany nie mo-
gą Jednoscią uszczęsliwić Rząd publicznych y Aukcyą Woyska
zmocnic Siły Rzeplitey. Szukaymy przynamniey w Zwyczaju
y Prawach od Przodkow Naszych zostawionych konserwa-
cyi Praw y Wolnosci, Pokażmy że jest w Nas Ochota y Goto-
wosc Zdrowie y Fortunę na Obronę sakryfikowac Oyczyznie,
do czego nie tylko Miłoscią Oyczyzny, ale tylo Konstytucyami
a mianowicie A^o. 1562. 1563. 1613. 1619. 1620. 1736. do Okazy-
wania się jestesmy obowiązani, gdzie każdy Senator, Urzędnik
y Szlachcic pod Rygorem wtychże Konstytucyach wyrażonym
stawic się powinien Pocztem przyzwoitym wszelkiey Wojenney
Gotowosci do Popisu, do Obrony Oyczyzny, wzwyż wyrażonemi
Konstytucyami Mieysce do Popisu dla Wojewodztwa naszego jest
wyznaczone, a Czasu determinacyja Mocy y Woli Naszey zo-
stawiona. Więc wpatruiąc się w nieprzełamaną około Do-
bra publicznego JW. Jm Pana Granowskiego Wojewody Naszego
Żarliwosc, nieposzlakowaną w Obowiązkach ku Panu y Oyczy-
znie Wiernosc, a nie zfatygowanie, y owszem z Usilnoscią

sił, z Przywiązaniem y Przezornoscią zawsze pracują-
cego o Uszczęsliwienie Wdztwa Naszego, oddajemy do Wo-
li tegoż JW^o Wdy Determinacyą Dnia do Popisu w Miey-
scu Prawem wyznaczonym, a Miłoscią Dobra powszechne-
go Zaklinamy, Cnotą Wielkich Imienia Przodkow w nim nie-
odmienną Zachęcamy, aby tey dla Ratunku Oyczyzny nie-
odmawiał Usługi y Dzien Uniwersałami swojemi do Oka-
zywania się jakraynprędzey determinowac raczył, gdzie
nietylko w wszelkiey Wojenney Gotowosci z należytym
Pocztem pod Rygorem w Prawie wyrażonym, ale też pod
Poczciwoscią y Honorem Imienia swego Szlacheckiego
stawic się do Popisu obowiązujemy y przyrzekamy.
A na Skupienie Broni na 3000. Pocztowych Ærarium
Publicum z Czopowego y Szeleżnego do Dyspozycyi JW^o Wdy,
WW. Podkomorzech y Urzędnikow na Lat Dwie oddajemy.
Zeby zas ta Nasza Rezolucya y Determinacya każdemu
była wiadoma, Laudo Publico onęż obwieszczamy, y Jmsci
Panu Marszałkowi Koła Naszego do Ksiąg Grodzkich wszy-
stkich Ziem y Powiatow podać Zalecilismy, pełni będąc
Nadzieji, że za Sprawą Ducha S. za Pobudką Miłosci wspol-
ney Oyczyzny Naszey Matki y Inne Wojewodztwa, gdzie idzie
o Dobro powszechne, Prace y Siły swoje z Nami łączyc bę-
dą do Ratunku Oyczyzny, do Odyskania zatraconey
przez nas samych Wolnosci etc. etc.

Copia Diplomatis per Serenissimum Carolum Principem Regni Poloniæ In manus Illustris Magnificæ Krasinska Capitaneidæ NeoCorcinensis Dati in Nova Civitate Corcinensi Feria Octa post Dominicam Cantate 1762. per Oblatam porrecti.

Ad Officium etc: Personaliter veniens Magnificus Simon Grodzki Venator Smolensiæ Obtulit Eidem Officio præsenti Diploma intro Contentum Tenoris sequentis:

My Karol z Bożey Łaski Krolewicz Polski, Xiąże Saski, a Udzielny Rządca y Pan Xięstwa Kurlandskiego y Semigalskiego

Jako Każdemu Człowiekowi Wzgląd miec należy na przyzwoity Stan y Kondycyą swoią, zmierzac oraz do Zupełnego swego Uszczęśliwienia, Tak wziąwszy na Pomoc, ktory rządzi Myslą, Sercem y Rozumem Ludzkim Ustanowiłem u Siebie determinowac dalsze Zycie moje w Społeczności z JW: Jeymość Panną z Korwinow Hrabianką Krasinską Starościanką Nowomieyską, ktorą obieram sobie za Prawdziwą Zonę y Małżonkę podług Obyczaiow Kościoła Swiętego Katolickiego Rzymskiego za Indultem D 23. Febr[o] 176 otrzymanym, y tak te Diploma moje, ktore w Rzece przyszłey Małżonki mojey oddaję, sciąga się do Kontraktu między Nami Słubnego y Osobliwie Opisanego. Ja tedy Moja Rutcyę JW: JeyMość Pannie z Korwinow Hrabiance Francisce Krasinskiey z Przychylności Serca Skłonnosc, wszystkim niech będzie znana y wiadoma, że Urodzony będąc z Dziada y Oyca w tak pięknym Szlachetnym Krolestwie, tak się z Pokrewnieć pragnę, abym miał Estymacyą, że piękny y zacny kocham Narod Polakow, y w tych Obowiązkach chcę zostac, abym sobie pomnożył jako nayzwięcey Serc Obywatelow, y to Regii Sanguinis potwierdzam Diplomate Własną przy Stwierdzeniu Pieczęci podpisując się Ręką. Datt w Warszawie D 20. Marty 1760. Karol. (L. S.)

Oblata Intercisæ Sponsalitiæ inter Eundem Serenissimum Principem Regni Poloniæ ab una, et Illustrem Magnificum Krasinski Capitaneum NeoCorcinensem Parte

ab altera conscriptus. Ad Officium etc: Personaliter Veniens Magnificus Simon Grodzki Venator Smolensis, Obtulit Eidem Officio Intercisam Sponsalitiam Tenoris seqventis:

Między Nayjaśnieyszym Krolewiczem Polskim Karolem Xiążęciem Kurlandskim z Jedney a JW Jmść Panem Hrabią z Korwinow Stanisławem Krasinskim z drugiey Strony Takowe zapisuje się Ustanowienie: Iż JW Jmść Pan Hrabia z Korwinow Krasinski Starosta Nowomieyski z Przeznaczenia Nayw'yższego Stworcy, a z naywiększego dla Krwi y Imienia swego Weyrzenia, przez Dobrowolne Nayjaśnieyszego Krolewicza Jmści Xiążęcia Kurlandskiego Serce, ku Corce swoiey JW Jmść Pannie Franciszce Krasinskiey, gdy upatruje Postanowienie Zważywszy oraz ad Mentem Legis Obyczaje Krolestwa swego, y z Sprawiedliwego Względu, Pomiarkowawszy Statum Substancyi swojey tak własney jako y Żoniney naznacza Posagu po teyże JW Jmść Pannie Franciszce Krasinskiey Nayukochanszey Corce swojey ex Massa totius Substantiae Summę Sto Tysięcy Talerow kurant, My zas Karol Krolewicz Polski Xiąże Kurlandski juxta Usum et Praxim Krolestwa Polskiego Teyże JW Jmść Pannie z Korwinow Hrabiance Franciszce Krasinskiey Starosciance Nowomieyskiey a przyszłey Małżonce Moiey Zapisuję 100000. Talarow Kurant prostym Długiem dając darując y Bespieczenstwo tey Summy teraz na wszystkich Kleynotach swoich ostrzegając, Dobra zas totius Dominij, gdy przyjdą do Dzierżenia Samego Nayjaśnieyszego Krolewicza Xiążęcia Kurlandskiego, tedy Meliorationem Zapisow na onych ostrzega Teyże JW Jmść Pannie z Korwinow Hrabiance Krasinskiey, Oprawę zas dla przyszłey Xiężney Jmści

Jmści Kurlandskiey, a Nayukochanszey Małżonki swojey, że dla Sekretnego Maryażu Nayjaśnieyszy Krolewicz Jmść wyznaczyć nie może, zostawuje się to Liberalitati Xiążęcia Jmści Kurlandskiego a przyszłego kochającego Małżonka. Ta zaś Transakcya jako Walor Mocy Naywiększey mieć powinna, tak lubo Strony Obydwie teraz się między sobą podpisują, Jednakże Nayjaśnieyszy Krolewicz Jmść Xiąże Kurlandski pro firmiore tutamine swemu Plenipotentowi Te Ustanowienie roborować zaleca Własną między sobą podpisuyąc się Ręką przy Pieczęci Przyciśnieniu. Datt w Warszawie 20. Martij 1760.

Karol (L. S.)

Copia

Serenissime ac Potentissime Rex
Rex, Domine ac Pater longe Clementissime

Posteaquam Mitaviam d. 10. Aug. adventavi, non sine summo animi dolore cognovi, Deputatos quidem Gnosi Ordinis Equestris ad Conventum publicum in absentia mea per Consiliarios Supremos ex praescripto Legum in diem 5tam Aug. a. c. indictum convenisse, nonnullos autem illorum, quorum nomine Gnosus Fridericus Wilhelmus de Heucking verba fecit ex ratione absentiae meae, neq. Celebrationem Conventus per Electionem Marschalci inchoare, neq. usq. ad adventum meum Terminum conservare voluisse, licet de reditu meo certissimo Ordinis Equestris Deputatos Consiliarii mei certiores fecerint, et desiderium meum de Conservando Conventu usq. ad diem 13. Aug. ipsis exposuerint, Imo licet secundum Leges horum Ducatuum, modumq. in similibus saepissime practicatum omnino ad Celebrationem Conventus hujus obstricti fuerint.

Maxima sic Spes de conciliandis, quae mihi cum Ordine Equestri intervenerant, litibus, et de pacando Publico rerum Curlandiae Statu me fefellit, quod eo aegrius tuli, quum, quae antea non nisi tecte alebantur Dissensiones, jam apertius a nonnullis per conatus seditiosos Authoritatem et Iura S.ae R.ae M.tis V.ae et Reipublicae non minus quam meam publice infringentes sustineantur.

Nimirum novissime Gnosus quidam Baro de Knigge Homagii ac Iuramenti ab ipso mihi praestiti plane immemor, non erubuit Protestationem sic dictam exfeudati per S.am R.am M.tem Vestram Ernesti Joannis Curlandiae et Semigalliae quondam Ducis in Cancellaria mea, adhibito hunc in finem Notario d. VII. Aug. porrigere, per quam non solum Iura quaedam Ipsius in hos Ducatus putative praetensa reservari praesumuntur, verum etiam ultra fines Protestationis et Iurium Reservationis

Consiliarij Supremi admonerentur, ne in quidquam prætenso Juri Ipsius quæsito nocivum se committant. Gnosus de Heuking Capitaneus Major Mitaviensis his ausibus acriter commotus se continere non potuit quin subsequenti die Lunæ Protocollum desuper confici, ac in illo Protestationem istam, pro Libello contemptu digno, damnabili, nihil relevanti, ac suppositilio declarari, et per Ministerialem in ædibus suis publicè delacerari, ac per fenestram in plateam projici fecerit.

Postero die Gnosus Russicæ Aulæ Imperialis Consiliarius Status de Simolini per novum supradicti Baronis de Knigge illicitum planè ausum adactus Gnosis Consiliarijs meis supremis, me adhuc absente, exhibere curavit Memoriale, per quod de Processu Capitanei Majoris de Heuking instituto graviter conqueritur, sibiq; hoc licere exinde autumat, quod Sa. Cæsarea Mtas Clementiâ suâ ac Protectione Ducem Ernestum Joannem ornare, illiusq; in hos Ducatus Jura sustinere velle non aliena esset futura, indigitans in fine Baronem de Knigge tanquam Mandatarium Ducis Ernesti Joannis hic Mitaviæ sub Cæsareæ Mtis Protectione commorari.

His ergo responsum Summæ Sæ Ræ Mtis Væ et Reipublicæ Dignitati simul ac meæ conforme per Consiliarios meos ferri jussi, quod vero supradictus Consiliarius Status a Simolin ab ipso perlectum recusavit, eiq; qui ex Cancellaria mea ad illum missus fuerat, retradidit, quoniam ex responso isto perspexisset, se pro Ministro accredito hic non cognosci.

Ejusmodi dolores, quibus adficior, fructus esse vetitæ omnibus Legibus cointelligentiæ, falsarumq; Insinuationum in Aula Petroburgensi à Subditorum meorum nonnullis malitiosè factarum, jam Sa Ra Mtas Vra ex relatione Supremorum Consiliariorum de die XXI. Junij a. c. sapientissimè conjecit, hæcq; conjectura in dies magis magisq; novis rationibus confirmatur. Quod enim Gnosum de Knigge, qui cum Gnoso locum tenente Friderico Wilhelmo de Heucking et Gnoso Offenberg Consiliario meo Supremo et Oberburgrabio eodem tempore commorabatur, attinet, ex præmissis Ejusdem ausus illiciti abunde constat, quibus et hoc accedit, quod distributione aliarum literarum /: quarum unicum Exemplar pro Illustratione subjectissime hic adjungo :/ spem prosperi successus prætensionem Domus Bironianæ omnibus insinuare, animosq; sic Gnosi Ordinis Equestris agitare et in errores rapere conatus est. Locum tenens verò de Heuking non contentus, quod hucusq; homagium mihi præstare protracte recusaverit, quod Actis Conventualibus Protestationes ac Declarationes temerarias et plane illicitas inserere curaverit, quod nuperrimam delegationem Petroburgensem contra voluntatem meam ac contra monita a Consiliarijs meis supremis ex Officiorum suorum debito facta, nec non cum dissensu aliorum Deputatorum Ordinis Equestris avidè susceperit, quod de moliminibus suis iniquissimis jam ex parte Gnosi Cameræ familiaris de Pletenberg inculpatus fuerit ipsis suis literis responsorijs ad Cameræ familiarem datis, machinationes suas iniquissimas sub Specie defensionis evidenter prodiderit, quidquod Protectioni tum temporis ipsi præpotenti visæ confidens me publicè offendere, et exfeudatum Ernestum Joannem pro legitimo Curlandiæ Duce venditare non dubitaverit.

A Gnoso Consiliario meo Supremo et Oberburgrabio

de Offenberg meliora quidem expectare omnia debuissem. Quamvis enim non incognitum mihi fuerit illum offensum se eo credidisse ac non ita religiose in Officio mansisse, quod Praefecturam quandam Ducalem, quam Locationis Jure hucusque tenuerat, quamque mihi ipse /: nisi pro Pensione ipsi soli bene visa hanc illi relinquerem :/ procaciter renunciaverat, ipsi quasi precario offerre nolui, sed eandem alij locavi, non tamen majora ab eo molimina suspicari potui, qui in Ministerio publico constitutus Jura S:ae R:ae M:ttis V:rae et Reipublicae meaque defendere multiplici vinculo eoque jurato obligatus erat.

Ex quo vero tempore dubio atque ancipiti, absque mea permissione Peterburgum se contulit, ibique per Menses nonnullos commoratus est, et redux itidem Spem prosperi Successus Praetensionem Domus Bironianae Deputatis nonnullis alijsque insinuare, ac in Aedibus publicis Celebrationi Judiciorum Supremorum et Expeditionibus Ducalibus inservientibus, Consuli Mitaviensi, quatenus quamprimum Domus quaedam Magnae pro Duce Joanne Ernesto a Civitate procurandae futurae essent, dicere, adeoque animos hominum agitare, atque in errores abducere non dubitavit, nec ego mearum esse partium arbitratus sum, illum ad secretiora ac Sanctiora Consilia mea accersere sive admittere, quamvis de coetero ab obeundis munijs suis illum adhuc arcere nolui, magis adhuc Suspicionem mihi confirmavit, admirationemque auxit, quod Ipse Mihi per Consiliarios meos Literas ab Ernesto Joanne sub nomine Ducis Curlandiae subscriptas et Sigillo Ducali munitas ad illum datas exhibere fecit, quibus Idem Consiliario meo receptionem et Dispositionem Bonorum suorum haereditariorum familiariter ac exploratè committit, quocirca quum intentionem meam desuper scire

scire voluit, illi admirationem meam de intima ejus familiaritate cum illo, qui Jura mea oppugnare contendit, aliaque animi mei sensa per Consiliarios meos aperire feci.

Silentio quoque hic praeterire non possum, quod G:nosus S:ae R:ae M:ttis V:rae Consiliarius Intimus de Mirbach, immemor tot ac tantorum beneficiorum, quibus S:a R:a M:tas V:ra illum ornavit, non solum ab isto tempore, quo paciscendo cum G:noso Ordine Equestri ratione Reversalium ultra limites, imò contra tenorem Mandati mei multa praejudiciosa concesserat, adeoque Ego Literas Reversales ab ipso extraditas simpliciter approbare non potui, animos multorum concitare et à me alienare studuerit, sed et posteaquam tandem Juramentum Fidelitatis mihi in Scriptis praestiterit, eo tamen non attento, spretaque singulari mea benevolentiâ, qua perversam ejus agendi rationem ac injustam Bonorum Lutzau Usurpationem toleravi, fidei S:ae R:ae M:ttis V:rae Reipublicae mihique debitae immemor maneat, illamque deserens, non ita pridem per certas literas, quas S:ae R:ae M:tti V:rae Ipse exhibere non intermittam, Cointelligentias ac Protectiones Externas habere ac implorare posse, seditiosa ratione contendere voluerit.

Querelas ejusmodi ad S:m R:m M:ttem V:ram deferre, Ejusque Justitiam ac Clementiam contra nonnullos alios ex G:noso Ordine Equestri, qui posthabita S:ae R:ae M:ttis V:rae ac Legum Auctoritate, atque neglectis Diplomatibus ac Mandatis Regijs, conclusis Conventualibus, Admonitionibus, quae ex parte Ministrorum S:ae R:ae M:ttis V:rae Consiliariorumque Supremorum factis ad Officium redire, et homagium, quod sub Confiscatione Bonorum intra Annum praestandum Privilegium Ducis Gotthardi disponit,

mihi præstare adhuc recusant, implorare taliq ratione Cor Sæ Ræ Mttis Vræ Regium, imo patrinum movere volui, et quamvis intellexerim quam necessarium sit hisce malis pessimo reliquis exemplo inservientibus et pacem publicam turbantibus debitè occurrere, et per poenas Legibus præfinitas læsam Sæ Ræ Mttis Vræ et Reipublicæ æque ac meam auctoritatem vindicare hacterus tamen aberrationibus nonnullorum ex Ordine Equestri non nisi mansvetudinis adhibui media. Quoniam vero tandem perspicio nihil me ab hâc agendi ratione efficere, imo multis Patriam ejusq tranquillum pacatumq statum amantibus hâc ratione noceri, aliosq hâc corruptela depravari posse, tandem quamvis invitus ad vindictam Legibus præscriptam ab authoribus et dissidiorum motoribus, ijsq qui protracte Juramenti homagialis præstationem recusant summendum me obstrictum esse video, cum vero in formula regiminis extet hujus tenoris paragraphus: Ne lis inter Principem
„et Nobilem sive unum sive plures de Possessionibus
„alijsq rebus orta fuerit, Causa ea immediatè coram
„Sa Ra Mtte intentabitur. Idcirco supersedendo quæstioni num § allegatus non sit a re præposita sejunctus, et ne in Causa propria tam ardua ipse judicare velle videar /: præprimis cum quæ allegavi facta authoritatem ac Jus Sæ Ræ Mttis Vræ ac Reipublicæ maximè concernant, adeoq Causa hæc Juris Publici esse videatur: / humillimis ad Sm Rm Mttem precibus contendo, quatenus pro summo Suæ Justitiæ amore statuere dignetur, ut vel per Citationes Gnosorum Instigatorum et Vice Instigatorum Regni et M. D. Littæ vel alio Sæ Ræ Mtti Vræ et Senatoribus Lateri Ipsius Regio assidentibus bene viso modo contra prætactos Legum Publicarum transgressores procedatur, taliq ratione mali cives ab ulterioribus ausibus criminosis detineantur, reliqui vero in officio contineantur.

Quod superest Numen ter optimum maximum die

noctuq

noctuq instantissimis devotissimisq implorabo precibus, ut vitam valetudinemq Sæ Ræ Mttis Vræ quibus nihil pretiosius habeo Divina sua Gratia ad seros annos tueatur. Ego vero ad extremum usq vitæ halitum submississima ac devota filiali Reverentia permanebo

Serenissime atq Potentissime Rex
Rex, Domine ac Pater longe Clementissime

Mittaviæ d. 2. Aug.
1762.

Sæ Ræ Mttis Vræ
Princeps fiduciarius
Servus ac filius fidelis et obedientissimus
Carolus

Übersetzung des Remanifestes, so in der Kleinen Cron-Cantzeley den 8. Octobr 1762. niedergeleget worden.

Man würde billig sehr wohl gethan haben, wenn man das allgemeine Unglück, so sich gleich beym Anfange des Reichstages in dessen Sanctuario durch so vielfältige Übertrettung der Gesetze, durch die Beleidigung der öffentlichen Sicherheit, /: da man an einem zu den allgemeinen Berathschlagungen bestimmten Ort die Säbel gezogen :/ und endlich durch die Zerreißung des Reichstages selbst geäußert und zugetragen hat, in tiefes und betrübtes Stillschweigen vergraben, und ein so unerhörtes Beyspiel der in Grund verderbten Sitten und zugleich die Schande unserer Zeit zur Nachricht der Nachkommenschafft so viel nur immer möglich entzogen hätte. Da uns aber das in der Litthauischen Groß Cantzeley den 7. dieses niedergelegte Manifest der Hoffnung und der Absicht dieses Stillschweigens beraubet; so sehen wir Endes unterschriebene Landbothen der Woiewodschafften und Landschafften /: wiewohl schon viele von unsern Herren Collegen nach Hause zurückgekehret :/ in der Zahl, also wie wir uns noch hier gegenwärtig befinden, vor uns und in unserer abwesenden Mitbrüder Nahmen genöthiget, für gegenwärtige und künfftige Zeiten, nachstehende Rechtfertigung bekannt zu machen.

Wir bezeugen vor unserm gantzen Vaterlande, daß dessen Wohl allezeit der eintzige Haupt-Gegenstand unserer Handlungen und Absichten gewesen, und auch noch künfftighin seyn wird; Imgleichen daß wir die Vorzüge des durch Unserer Vorfahren Blut und Tugenden erworbenen Polnischen Adels, so durch verschiedene Gesetze befestiget und in Sicherheit gestellet worden, und worauf sich alle Unsere Freyheiten und Rechte so fest und standhafft als auf einem Felsen gründen, nicht nur beschützen und vertheidigen, sondern solche auch unverletzt auf Unsere Nachkommen zu bringen uns bestreben und allezeit bestreben werden.

Doch wollen wir uns dieser Vorzüge eintzig und allein zur Beschützung und Aufrechthaltung der Gesetze, keines weges aber zu deren Nachtheil bedienen, und in dieser Absicht unser Gut und Blut aufzuopfern aufs willigste daran setzen; Sie sollen uns auch niemahls zu Waffen dienen, um damit unsern Haß und Rache zu zeigen und die Gerechtigkeit zu beleidigen.

In dieser Gesinnung sind wir von Unsern Mitbrüdern abgeschicket und auf gegenwärtigen allgemeinen von dem besten Könige Gesetzmäßig ausgeschriebenen Reichstag allhier zusammen gekommen. Da nun auf denselben zum Nachtheil des Vaterlandes Haß und Feindschafft, so allezeit dem gemeinen Besten und den Reichstägen höchstschädlich gewesen, aus verschiedenen Zubereitungen und Neben Absichten sich merklich sehen ließen, so dachten wir dieses Ungewitter durch das Ao. 1690. und 1736. vor die Ordnung der Reichs-täge errichtete Ge-

setz

setze abzuwenden, und nach dessen Vorschrift ohne jemanden etwas zu reden zu erlauben, hierauf zu der Marschalls-Wahl zu schreiten, um so wohl dadurch zu verhüten, daß die beyde Cantzler-Stellen, welche zum grossen Nachtheil des gemeinen Wesens ledig bleiben, vergeben würden, als auch nachgehends die erlaubte Freyheit denen Landbothen Einwendungen zu machen, und die zu ihrer Legitimation erforderliche Rügen vorzubringen, der nach dem Gesetz darzu bestimmten Zeit zu überlassen.

Dieses gerechte Verfahren aber und die bey künfftigen Rügen wegen der etwan zu machenden Einwürffe gewiß versicherte Gerechtigkeit wurde nicht gerne gehalten. Es beliebte viel mehr ohne die gesetzliche Art zu stimmen abzuwarten, Ihren Grafen Friedrich von Ocieszyno Brühl Crohn-Schwerdtträgern, Landbothen und Starosten von Warschau, der schon so viel mahl so wohl selbst als auch in Gegenwart seiner Herren Brüder bey öffentlichen Versammlungen die Stelle eines Landbothen vertretten und bekleidet, ja schon seit mehr als 12. Jahren die Warschauer Grod-Starostey, die ihm des Fürsten Czartoryski Woywoden von Reußland durch abgetretten und übergeben, so von dem nun längst verstorbenen Herrn Castellan von Cracau Grafen Poniatowski damahligen Woiwoden von Masuren den gewöhnlichen Eyd abgelegt, besitzet und nunmehr mit einer Crohn-Charge beehret ist, ja der durch das 1749. zu Petricau gefällte Tribunals Decret keines weges das Indigenat erhalten, sondern vielmehr in das alte Erbtheil und Succession seiner Vorfahren und Einwohner dieses Landes wieder eingesetzet worden, auszuruffen, und zur Unzeit, ja wider die Gesetze zu verlangen, daß er die Landbothen Stube verlassen solte.

Gleich darauf erhob sich ein sehr grosser noch niemahls erhörter, und Gott gebe zu keiner Zeit mehr so zu hörender Tumult; Wir sahen in einem Augenblick mit unserer grösten Bestürtzung das fürchterliche blitzen der in grosser Anzahl gezogenen blossen Säbeln und Degen, und die Landbothen Stube sahe einem Hauffen Krieges Volcks ähnlicher aus, als einem zu öffentlichen Berathschlagungen bestimmten Orte.

Man wurde so gar bey verschiedenen während dieser Unruh tödlicher Waffen gewahr; dieser so traurige Anblick war uns um desto unerträglicher, je mehr sich dadurch die wesentliche Beleidigung Sr. Maytt. des Königs Throns und des Senats, dessen Saal nicht weit davon entfernet ist, die Verachtung des Characters eines Landbothen, die Gefahr vor Unserer Mitbrüder Blutvergiessen, und endlich das schändliche und der künfftigen Zeiten zum Aergerniß dienende

dienende Exempel, so zum erstenmahl ein blutiges Gefechte bey den öffentlichen Berathschlagungen eingeführet, zu erkennen gab.

Dieses so erschreckliche wider die freye Stimme verübte Verfahren mag vielleicht dem Wohlgeb. Herrn Szymakowski Stolnik und Landbothen von Ciechanow zur Verfertigung des wieder den ferneren Fortgang des Reichstags niedergelegten Manifests, Gelegenheit gegeben haben. Wir haben alle gewünscht und verlanget, daß der Urheber dieses Verbrechens gerichtet und bestraffet werden möchte. Ihro Königl. Maytt. selbst haben nach allerhöchstdero beywohnenden königl. Eigenschafften und Liebe zur Gerechtigkeit die Außforschung des Urhebers denen Erlauchten Herren Groß-Marschällen von Pohlen und Litthauen auf das nachdrücklichste anzubefehlen geruhet, und es ist kein Zweiffel, daß Gott den Urheber zur gerechtesten Bestraffung entdecken werde.

Allein wer wird dem betrübten Vaterlande den ihm von seinen eigenen Kindern angethanen Schimpff wieder gut machen? Wer wird die durch grosse Ubertrettung geschwächte Gesetze wieder in ihre vorige Krafft herstellen? Ja wer wird endlich den Schandflecken auslöschen, der durch dieses Verfahren der ruhmlichsten und glücklichsten Regierung Sr. Königl. Maytt gleichsam eingeätzet worden ist.

Damit aber der deßfals mit Recht zu machende Vorwurff in künfftigen Zeiten nicht auf die gantze Nation fallen möge, so bekennen wir hiermit vor Gott und aller Welt, daß wir keines weges zu der Zahl der Mitschuldigen gehören, sondern daß wir vielmehr willig und bereit sind für die Vorzüge des Polnischen Adels, für die Erhaltung der Gesetze und Freyheit Unserer Nation, und für die Sicherheit der Landbothen Stube unser Gut und Blut, ja Leib und Leben zu jederzeit willigst dran zu setzen, und daß wir uns dieser Unserer Rechte zu nichts anders bedienen wollen als daß das gemeine Beste allezeit unser Haupt Gegenstand und das gröste Gesetze seyn soll.

In dieser Absicht unterschreiben wir uns hiermit eigenhändig. Geschehen zu Warschau den 8ten Octobr 1762.

Stanisław z Łętowa Łętowski Podkomorzy y Poseł Krakowski [illegible]
Fryderyk Józef Moszyński Stałownieyski Poseł Sendomirski
Adam Józef Maiszek Chor. Nadw. Koron. Poseł Wdztwa Ruskiego
Józef Rzewuski Star. Drohob. Poseł Ziemi Halickiey
Seweryn Rzewuski Star. Doliński Poseł Wdztwa Wołyńskiego
Ignacy Pruss Szumanczewski Podstoli y Poseł Wdztwa Podolskiego.
Michał Wielhorski Poseł Ziemi Sochaczewskiey Wdztwa Rawskiego.
Stanisł. Małachowski Star. Wąwolnicki Poseł Oświęcimski
Adam Łącki Pułkownik Regimentu Koron. Buławy Poln. Kor. Poseł Sendomirski
Stanisław Wybranowski Chorąży y Poseł Wdztwa Lubelskiego
Jan Borch Podkomorzy y Poseł Inflantski Star. Łuczyński

Andrzey z Kozielska Oginski Star. Ozmian. Poseł Inflantski
Iozef Sapieha Poseł Wdztwa Wołyńskiego
Antoni Tołoczko Poseł Powiatu Wołkowyskiego
Karol Xże Radziwiłł Miecznik W. X. Litt. Poseł Inflantski
Stanisław Ferdynand Rzewuski Chorąży W X L. Poseł Pttu Słonim.
Ignacy Bohusz Miecznik Pisarz Grodzki y Poseł Wdztwa Wilenskiego
Stanisław Kropinski Pułkownik Petyh. Poseł Wdztwa Brzescianskiego
Iozef Leon Dernałowicz Poseł Pttu Rzeczyckiego
Iozef Radzicki Cześnik y Poseł Ziemi Zakroczymskiey
Iozef Karczewski Star. y Poseł Ziemi Liwskiey
Jędrzey Zielinski Podczaszy y Poseł Ziemi Rozanskiey
Ian z Radzanowa Ciemniewski Cześnik y Poseł Ziemi Rozanskiey
Ian Rostkowski Star. y Poseł Ziemi Wiskiey
Stanisław Pruss Opacki Chorąży y Poseł Ziemi Wiskiey, Xstwa Mazowieckieg
Ludwik Mokronowski Strażnik Polny Kor., Star. y Poseł Ziemi Warszawskiey
Fryderyk na Oczeszynie Brühl Cześnik Kor. Star. y Poseł Ziemi Warszaw.
Theodor Szydłowski Chor. Warszawski Poseł Ziemi Nurskiey.
Michał z Kulidowa Kuszel Stolnik y Poseł Wdztwa Podlaskiego
Krzysztof Cieńkowski Star. Zbucki Poseł Ziemi Liwskiey
Stanisław Xże Radziwiłł Podkomorzy W X L. Poseł Pttu Kowienskiego
Stanisław Brzostowski Poseł Pttu Bracławskiego
Michał Xże Radziwiłł Poseł Wdztwa Nowogrodzkiego.
Ian Ludwik z Brühlow Plater Sta. Sabocki Poseł Pttu Wilkomir.
Woyciech Grzymała Ostrowski Podsędek y Poseł Wdztwa Łęczyckiego
Antoni Węgrocki Podkomorzy y Poseł Zakroczymski
Ian Radwanski Chorąży Pancerny Poseł Wdztwa Wołhynskiego
Iozef Potocki Poseł Wdztwa Ruskiego
Iozef Ossolinski Poseł Ziemi Nurskiey
Maciey Rymanowski Star. Wyszogrodzki Poseł Ziemi Sochaczewskiey
Stanisław Dąbski Poseł Ziemi Gostynskiey
Paweł na Bożym Bożki Chorąży y Poseł Ziemi Czerskiey
Konstanty Ludwik Jelenski Miecznik Mozyr. Pisarz y Poseł Wilkomir.
Mateusz Oginski Star. Merecki Poseł Witebski
Stefan Aksak Poseł Wołynski
Wiktoryn Kurzynski Poseł Podlaski
Franciszek Podoski Star. Kipinski Poseł Ziemi Ciechanowskiey
Franciszek Łutocki Star. Smotrycki Poseł Podolski
Stefan Bielikowicz Pisarz Grodzki y Poseł Pttu Bracławskiego.

Übersetzung des Manifests, so Herr Czacki Podczaszy koronny
d. 9ten Octobr 1762. soll niedergelegt haben.

Obgleich das Ao. 1510. errichtete Statutum unter dem Titul: Poena Statuta Vol. 1. fol. 372. für die Sicherheit der Landbothen sattsam gesorget hat; so ist doch solches durch die Ao. 1649. Tit: o Zwadach Vol. 4to fol. 355. u. Ao. 1667. Tit: Deklaracya Bezpieczenstwa JW. Senatorow y Posłow Ziemskich Vol. 4to fol. 917. errichtete Constitutiones aufs neue befestiget worden, daß, wenn jemand sich an denen Landbothen vergriffe, sie entweder vier Wochen vor- oder vier Wochen nach dem Reichstage, die für ihre Personen zugestandene Sicherheit verletzte, es sey in ihren eigenen Wohnungen, oder unterwegens, wo sie reisen und sich aufhalten, oder auch wenn sie von dem Reichstage zurückkehren, solches alles als ein Crimen laesae Mttis angesehen werden solle.

Hievon zeuget das noch unlängst unter der glorreichsten Regierung des Allerdurchlauchtigsten Königes Augusti II. in dem Cron-Marschalls-Gerichte wider den General Potentz gefällete Decret, vermöge dessen solcher öffentlich erschossen wurde, weil er die Waffen ergriffen, und den damahligen Herrn Rudzienski Schenken und Landbothen von Czersk, nachmahligen Wojewoden von Masuren verwundet hat.

Die durch die Gesetze so sehr in Sicherheit gestellte autorité der Königl. Gegenwart ließ niemahls die Republique vermuthen, daß man in der Landbothen Stube, so die Niederlage der Freyheit, ein Heiligthum der Gesetze, worinnen man wegen der vor das allgemeine Beste zumachenden Project mit der größten Ehrfurcht und Bescheidenheit zu reden verbunden ist, boshafter Weise zu den Säbeln greiffen, und eine so gewaltige Unruhe anrichten solte. Der unzeitige Eyfer und die Wuth haben auf eine bisher noch ungewöhnliche, ja wolte Gott bis jetzo noch unbekannte Art dergestalt zugenommen, daß eine Menge versammleter Personen bey der andern Session des Reichstages sich unterstanden die Waffen zu ergreiffen und mit größter Lebens-Gefahr der Herren Landbothen so wohl, als auch vieler andern daselbst befindlichen Anwesenden, mit Beleydigung der in der Nähe gewesenen Königl. Majtt zum größten Nachtheil der Landbothen Stube Meuterey und Verwirrung zu stifften.

Bey der dritten Session drohete eine weit stärckere Anzahl bewaffneter und gleichsam zu einer Schlacht sich eingefundenen Personen den Ruhestand und die Sicherheit der Landbothen Stube zu stöhren und in eine noch größere Gefahr zu bringen, wenn nicht Herr Rymakowski Landbothe von Ciechanow durch sein Manifest die schädlichen Absichten dieser bewaffneter Leute zu nichte gemacht hätte. Wir wolten zwar nach geschehener Marschalls-Wahl und wenn die Landbothen

Stube wieder in voller Activité geblieben wären, den Urheber
des ersten Tumults ausforschen und ihn zu gehöriger Straffe zu ziehen;
Weil aber das niedergelegte Manifest dieses so nöthige Werck vor-
zunehmen verhinderte, und damit dieses Unrecht nicht Recht heißen,
noch dieser terrible Excess zu einer folge dienen, wo auch die
Freyheit im Reden und Rathschlagen durch dergleichen Aufrührer
immerhin unsicher bleiben möge, so protestiren und manife-
stiren wir hiermit auf das feyerlichste.

Dieses Manifest solle noch nicht oblatirt seyn worden.

Copia Listu Krola JMci P.N. Młł. do JO. Xcia JMści Prymasa z Obozu pod Königsteynem d. 21 8bris 1756.

August III.

Nayprzewielebnieyszy w Bogu uprzeymnie nam miły. Doznawać rożnych przeciwności na tym Swiecie, że y my z Zupełną do Woli Boskiey Rezygnacyą powinniśmy, nieprzyniosło by nam żadnego nad teraznieyszą cyrkumstancyą Zadumienia, gdybyśmy znali się do tego, że dozapalaiących się woiennych Ogniow lub z Osoby Naszey, lub z Influencyi Państw Naszych Dziedzicznych byli iaką kolwiek do tego przyczyną, lub też same przez Nas podniecali ognie.

Ta była Intencya Nasza obwarowawszy bespieczeństwo Kraiom Naszym Dziedzicznym, y assekurowawszy neutralitatis Pokoiem powracać iako nayprędzey do Polski, abyśmy przy zgromadzeniu Stanow Rzpltey złączywszy wszystkich iedności Ogniwem, dążyli do uszczęśliwienia całego Kraju na zawsze, aliści przy oświadczeniu zrazu przyiaźni y wolnego Woyskom przechodu przez kraie Nasze Dziedziczne pretendowania na cośmy zezwalali, razem Kray Nas cały, licznym Woyska Pruskiego Zołnierzem opasany znaleźliśmy, y doznawać tego musiemy bez żadnego wypowiedzenia Woyny, czego naycięższa Zołnierza Nieprzyiacielskiego nie waży się czynić ręka. W ten czas zgromadziwszy Woyska Nasze przy mocney Sytuacyi Kraju, proponowane nam do Pokoju bez zaczęcia Woyny Kondycye, przyiąć nie mogliśmy. Kondycye mowiemy, ktore przy ostrości swoiey nie tylko Elektora Saskiego, ale y Krola tak wspaniałego Narodu z dobiłby nie mogły. Te tedy wszystkie racye, ktore obszerniey może wyrazić Wielmożny Kanclerz WK. tu teraz przytomny, przytrzymuią Osobę Naszą. Mamy iednak w Bogu ufność, że w krotce smutek ten obroci w weselsze chwile, y co kolwiek teraz traci Polska przez utratę Rad swoich, będziemy chcieli nowym nadgrodzić za zdaniem przytomnego Senatu Extra ordynaryinym Seymem. Przy tak ciężkim dezolacyi Państ Naszych widowisku, ta iedna dla Nas zostaie Konsolacya

lacyą, słyszeć że Krolestwa Naszego Kraie nie so podobnym niesz-
częśliwościom podległe. Alubo rozroznione miedzy sobą w Krolest-
wie Naszym znayduią się Serca, iednak dla Miłości Oyczyz-
ny, wszelkie ieden do drugiego niechęci Umorzyć by powinien.
Mamy te Nadzieię że Uprzeymość Wasza zwykło swoią prze-
zornością, pociągniesz wszytkich głęboką swoią reprezentacyą,
do iedności, y nie wątpiemy że tak chwalebną uprzeymości Wa-
szey Pracę Bog sekundować będzie, y że Miłość Oyczyzny prze-
waży siłą nayzwiększą moy ieden do drugiego niechęci. Do tego
celu y My zawsze zmierzać będziemy, y przy otwarciu peł-
nym Łask Naszych Serca, wszelkiego od Boga życzemy szczę-
ścia. Dan w Obozie etc. Panowania Naszego XXIV. Roku.

Augustus Rex.

Copia Listu Krola JMci P. N. Miłł. do J.O. Xię
JMci Prymasa z tegoż Obozu 26. Septbr. Anno 1756.

August III etc.

Nay przewielebnieyszy w Bogu, uprzeymie nam Miły.
Nie małe iest przez to całego Kraju utwierdzenie Pokoju, kiedy
Trybunały swoim przez Prawo opisane zaczynaią się Trybem
y Sądzą, zaczym lubo nie wątpiemy że przezorność uprzeymoś-
ci Waszey będzie w tym pracowała, aby następuiący w krotce
w Piotrkowie Trybunał, iak nayspokoyniey przy przysiędze
obranych Sędziow zaczynał się, iednak kiedy uprzeymość Wa-
sza, y w tym Nasze będziesz sekundował Interessa, znaydziesz
pełne wdzięczności u Nas Serce, przy ktorym wszelkiego od Pana
Boga życzemy szczęścia. Dan w Obozie etc. ut supra. Augustus Rex.

Copia Listu JMci Pana Krakowskiego Het. WK.
do JMci Pana Hetmana Polne Kor. w Przemyślu
die 10 mensis Aprilis Anno 1716.

Wczoray iuż Mrokiem nad spodziewanie może stanął
tu u mnie JMć P. Pisarz Ko: dziś zaś rano będąc u mnie za-
prasza mnie imieniem JM: Pana Marszałka Konfederac-
kiego do siebie, z tąd prosto y do WMć Pana, JM Pan sta-
rosta

rosta Bełski poiachał, zaczym się to precesquibus contradici
non potest. Ledwom Ja JMść uprosił o pacyencyą na Swięta, że
mi tu pozwolił swiętować, więc iako widzę, czego uchronic się nie
podobna, to cum bona gratia należy uczynić, Ja bym sobie ży-
czył z WPanem Kompaniy, ażebym w tych Koniekturach mogł
bydź WPana fidus Achates, czego życzę. etc.

Copia Responsu Xcia JMci Grzegorza Dołho-
ruckiego Gnała Leutnanta JCK. Mś. na List niżey
specyfikowany JMci Pana Ledochowskiego Marszał-
ka Konfederackiego Gnalney Tarnogrodzkiey w Kowalu
die 10 Maja 1716.

Z Relacyi pewnego Officera ordynowanego od JmP.
Pana do WPP. dla Konwoju JchMsciow PP. Posłow y dla odeb-
raney Cathegoryczney Rezolucyi od WPP. ze Gdańska przyda-
nego gdy z Passportami na zad dla JchMś PP. Plenipo-
tencyaryuszow od Krola JmP. Augusta II. do Traktatu na-
ten Kongres ordynowanych powrocił w drodze do Warszawy,
będąc Informowany, że WPan mieysce Kongressu Lublin,
y Termin 29. Maij według nowego stylu naznaczyć raczył,
dla uspokoienia wnętrznych niezgod. Więc kiedy na pomie-
niony Termin przez Czas niemały zatrzymany będzie in ne-
gotys publicis przy Boku Jego w Gdańsku, stanoi z WW.
JMś PP. Plenipotencyaryuszami od Krola JM. ad Opus salu-
tis Publicae naznaczonemi, nie mogą prędzey tylko d. 12 Julij
według nowego Stylu stanoć, assekuruie WPnow że na ten Termin
z JchMś PP. Plenipotencyaryuszami JKMci dla JchMsciow Panow
Komisarzow od PP. determinowanych, wcześnie przysle oraz
bynaymniey o wszelkiey łatwości WPanow do uspokoienia
Rzptey nie wątpię z należytą obserwancyą iestem. etc.

Copia Listu publicznego na Generał Pruski wyraża-
iąca Legalitates, dla ktorych ten albo ow Publi
co służyć niemoże 1756

Niechay to przynaymniey nie idzie sub glosam, albo sinuo
sam interpretationem u kogo kolwiek iebo mnie albo Naba iaka
iaka około dobra pospolitego Przeswietney Prowincyi Naszey

~~wincyi~~ Naszey prowidencya, albo languida Rerum Cura miała a publicis :/: uchoway Boże absterrere Consiliis kto kolwiek oko„ liczność destynowanego Generałowi Naszemu Terminu sciśłą„ uwagę pensare zechcę, przyznać omni nube remotam usi„, że„ ta nieszczęsna sciągaiąca się respective do Osoby moiey, a do„ tego mi nec Consulto nec avisato determinacya, iest jasna y Oczywistą ad usus publicos przeszkodą et obstaculo, kiedy nayprzod poratowawszy co kolwiek przynaymniey przy terazznieyszey porze zdrowia moiego tot et tantis Symptomatis z ruinowanego y nadwątlonego Funkcya zaraz Kommissarska na Trybunał Skarbowy Radomski, per legem publicam na mnie włożoną stringit mnie et avocat ad exeqvendum na tamtym mieyscu munus meum, kie„dy przytym Insuperabilis zbliżaiących się Tranzakcyi y Terminow Swięto Jańskich legalitas odrywać mi się ullatenus„ nie pozwalaiąca wielkim Interessom inevitabiliter advigilare mi każe. Gdy tedy in hac orbitate szczęścia mego nie„ przychodzi mi przytomnie mutua z WPanami y Braćią Communicare Consilia, y wszelkie Ich immitari Sentymenta. Zaczym iako in pronam wszystkich WPanow y Braci :/: una quos cingit Corona :/: ideę Venerationem tak Supplices do Pana Boga tendo manus, uprzeymie życzę, ażeby„ zagrawszy Zelo Boni Publici ziednoczgnę WPanow y Braci Serca, et Studia, to wszystko, co kolwiek tylko Zbawiennego, et optabile bydz może utilitati Przeświętney Prowincyi, iako naypomyślnieyszym Sukcessem uszczęśliwić y Coronare„ raczył. Niosę na ostatek collectum et maturatum uniżoney„ prozby moiey manipulum, abyście WPanowie y Bracia„ wiadomy Interes deservito mercedis meo na Generale„ Grudziądzkim, plausu publico et laudo assekurowany concinna Łask y affektow Braterskich harmonią tu wprzod w Przeświętnym kole swoim, a potym na Generale Malborskim łaskawie promulgować raczyli; Cedet to imortale nieskończonych

czonych wdzięczności y obligacyi moich, monumentum, ktorych iako w Sercu moim rowne z Życiem granice zakładać„ będę, tak y teraz profiteor żem iest et in communi, et in„ particulari distincto Culta et affectu etc.

In eadem Materia List prywatny 1756.

Niechcę tego longo ordine exagierować, iako mnie nie„ zmiernie angit et afficit niepomiarkowana et ad aequilibrium oportuni temporis niewzięta Naszego Generatu„ pruskiego Determinacya, dla ktorey mieć tego szczęścia y Honoru nie mogę, abym Publicznym Przeświętney Prowincyi obradom assistere et salutare Communi Bono, mogł citare curas. kiedy naprzod włożona p. Legem publicam na Osobę moią Kommissarska na Trybunał Skarbowy Radomski Funkcya, ligat mnie ad vigilandum powszechney Rzpltey na tamtym mieyscu obradom y negocyacyom, kiedy in superabilis, Salubris et optabilis terazznieyszey Majowey pory Cyrkumstancya, zdrowie moie długiemi y cięszkiemi przez czas niemały y„ ieszcze poniekąd nadwątlone paroxyzmami y affekcyami, fractasq vires przynaymniey iakoż kolwiek in„staurare każe. A naostatek gdy appropinqvantes Terminow y Tranzakcyi Swięto Jańskich Legalitates wielkich Konsyderacyi Interessom moim własną Osobę od herere y przypilnować mi stipiunt. Zaczym przychodzi mi niestylko intimare vota, ażeby P. Bog zagrzawszy zelo et amore Boni Publici Serca Ich WMciow Braci powszechne Obrady iako naypomyślnieyszym Sukcessem praeparare raczył. Czego dextro omine niepomyślnie spodziewać się trzeba, gdy godność„ y przezorność y na wielkich zawsze fundowana Sentymentach, Activitas WMci Pana providentissima do tego momenta subministrare zdoła, aby zaś miter publica negotia, y prywatny moy Interes na Generale Grudziądzkim publico plausu et laudo assekurowany mogł bydz

bydz

bydz pomieszczony, uniżenie upraszam, abyś mu WPan z powagi swoiey y wyprobowaney ku mnie Łaski stipulatam manid przydai raczył, będę o wzaiemnych moich kusobie ad recognoscendum ussidowany obligaciach, ktore iako kandide ad Usus Jego devoveo, tak zostaie integerrimo affektu et Cultu WMWPa Pana EH

Konferencya z Woli Naiasn: Krola JMCi, a za Prozbą JMCi Pana Posła Tatarskiego z tymże JMcią Posłem y naznaczonemi do niey od Naiasn: Krola JMCi, JMCi X. Dębowskim Biskupem Kuiawskim, JMCi Panem Bielinskim Marszałkiem W. K. y JMCi X. Wodzickim Podkanclerzem Koronnym przed Południem d. 17 Febr: 1757. w Warszawie.

Zagaił tę Konferencyę pierwszy z Deputowanych od JK. MCi JMCi Xiądz Biskup Kuiawski temi Słowa: Iż JKMCi dla większego dowodu przyjaźni ku Naiasn: Porcie Ottomanskiey y Hanowi JMCi a podług Żądania JMCi Pana Posła skłaniaiące się do Chęci pomienionych w każdey podaiącey się do tego Okoliczności naznaczył na Dzień dzisieyszy Konferencyę y nas delegował do Słuchania Żądania JMCi Pana Posła.

Odpowiedział JMCi Pan Poseł iż dziękuie za tę Łaskawość Naiasn: Krolowi JMCi L. Mił. a oraz oswiadcza, iż tę wszystko co ma do odpowiedzenia sciąga się tylko do stwierdzenia Przyiaźni.

JMCi Xiądz Biskup wyraził w Odpowiedzi Oswiadczenie Przyiaźni Naiasn: Hana przeciwko Jo. K. M. y Rzpltey bardzo bydz wdzięczne, oraz o dalsze Żądaniow Opowiedzedzenie razem Imieniem innych delegowanych do Konferencyi upraszał. Oswiadczył zatym JMCi Pan Poseł naprzod iż Han JMCi zasyłaiąc Naiasn: Panu y Rzpltey swoie pozdrowienie y upewnienie Przyiaźni, cieszy się, iż ta od Czasu Traktatow Karłowickich szczęśliwie zachowana z Stron obudwuch a oraz spodziewa się y życzy, aby wciąż nay dłuższy Czas zachowana w Całości nienaruszenie była

Odpowiedział JMCi X. Biskup, iż cieszy się, że tak mocnego wielkiey Przyiaźni Związku upewnia przez Hana JMCi o przeswietną Portę, iż wzaiem przyiaźni zaz Strony Naiasn: Pana Naszego y Rzpltey zawsze w tey Baczności Konserwowana będzie, aby żadney do Naruszenia niebyło przyczyny.

Wyraził zatym JMCi Pan Poseł iż Naiasn: Han JMCi obiąwszy Rządy Państwa, chcąc podług Antecessorow swoich Zachowywania iako naydostateczniey utrzymywać Przyiaźń z Rzpltą, wywiaduie się, ieżeli Rzplta nie ma iakowey od Poddanych Jego Krzywdy y na nich Skargi.

Podziękował za tę JMCi X. Biskup z dołożeniem; Iż winszuie Hanowi JMCi tego wysokiego, na ktorym osadzony Stopnia, wyraził oraz iż o Krzywdach pogranicznych żadnych niesłychai, a przytym iż z Opatrzności Rpltey są naznaczeni Sędziowie pograniczni, ktoryby y Krzywd uczynionych dopominali się, y wzaiem Krzywdy uczynione pomiarkowali y Satysfakcyę ich nieodwłocznie uczynili

Oswiadczył znowu JMCi Pan Poseł, iż Przeswietna Porta niemaiąc teraz z żadnym postronym Panem w Sąsiedztwie swoim zostaiącym Poroźnienia iako, iako to z Persami, z Cesarem JMCi Rzymskim z Imperatorową JeyMcią Rossyiską zupełną maiąc Przyiaźń, wszczegulności żąda, aby z Rzpltą iak nayscisley zachowana była.

Życzenie wzaiemne Naiasn: Krola JMCi y Rzpltey JMCi X. Biskup oswiadczył zachowania tey Przyiaźni, ktorey tym mocnieyszy Fundament zakłada na tym, że y z innemi Sąsiedzkiemi y przyiaźnymi Rzpltey Potencyami dobra się z przeswiętną Portą utrzymuie Harmania żadną nienaruszona Zaczepką.

Odpowiedział JMCi Pan Poseł, iż oraz Han JMCi z Rozkazu Przeswiętney [illegible] żąda Wiadomości, ieżeli Rzpltą iaka zkąd niedotyka Dolegliwość, ktorey przeswiętna Porta z Obowiązku scisłey Przyiaźni życzy wiał nayzupełnieyszym szczęściu y wiał

y wiak naywiększey Sposobności zostawać.
Jmś. X. Biskup odpowiedział: Tć dziękuiemy Bogu Naywyższemu za tak piękne dyspozycyę Zamysłow Przeswietn: Porty, dziękuiemy oraz za doniesienie o niey Hanowi Jmś. do tych czas z Łaski Boga w zupełney zostaiemy Spokoyności, od nikogo nie maięc żadnego Uciążenia y Zaczepki, ktora gdyby iaka nastąpiła, doniesiona by była Naiasnieyszey Porcie y Hanowi Jmści.
Jmś. Pan Poseł oswiadczył, iż cokolwiek się pyta, wszytko to z rozkazu Przeswietney Porty, ktora cieszyć się wielce będzie, będąc Rzpltey przyiazna, gdy usłyszy o Szczęśliwości Rzpltey.
Powtorzył Jmś. X. Biskup, iż przy pomocy Boskiey, przy sprawiedliwym Panowaniu Naiaśnd. Krola Jmści y przysąsiedzkiey Przyiaźni nie obiecuiemy sobie nic złego, ieżeliby iednak co przypadło, doniesione by to było od Rzpltey Wszystkim przyiaznym Potencyam.
Odpowiedział zatym Jmś. Pan Poseł, iż co ma ieszcze mowić, mowi od siebie, a to iż co się teraz dzieie w Niemieckich Kraiach dopiero się otym dowiedział w Drodze, a przeto teraznieysze Poselstwo Jego nie zachodzi z Okoliczności następuiącey w Niemczech Woyny, ktorey złe skutki, aby Rzpltey nie dotknęły, życzy.
Odpowiedziano na to, iż wiemy, że Jmś. Pan Poseł przed Rewolucyą, ktora się w Saxoniy stała, wyiechał, a za tym, iż nie ma żadnego zlecenia do tey Okoliczności sciągaiącego się, iednak że za życzliwe oswiadczenie Jmś. Panu Posłowi dziękuiemy, a lubo nie spodziewamy się ztąd żadnego dla siebie złego Szkodu, ieżeliby iednak co złego wyniknąć miało, uwiadomiona by otym w szczegulności Przeswietna była Porta.
Wniosł potym Jmś. Pan Poseł, iż sprawuiąc swoie Poselstwo podług dawnego dla utwierdzenia Przyiaźni Zwyczaiu, spodziewał się przy Boku Krolewskim Panow, do ktorych miał Listy, zastać, w szczegulności JW. JMś. Pana Het

Hetmana W. Koronnd. od ktorego będąc uwiadomiony, że iuż tu nie będzie, y od niego do siebie będąc zaproszony, uprasza, aby bytnosc Jego u Jmś. Pana Hetmana była za doniesieniem z Wiadomością JKMś.
Odpowiedział JmPan Marszałek W. Koronny: iż wielka przezorność Jmś. Pana Posła, że się oswiadcza z Wyiechaniem swoim do Jmś. Pana Hetmana W. Koronnego, przez co z tey przyiazni, ktora zachodzi z Przeswietną Portą y Hanem Jmścią nic się Podeyrzenia podpadaiącego nie obawiamy, a oraz iż iest zwyczay Posłow Oryentalnych, naprzod się do Hetmanow udawać, ktory Straz ich Bespieczeństwa utrzymuią, za tym Jm. Panu Posłowi wolna u Jmś. Pana Hetmana Bytność.
Pytał się za tym Jmś. Pan Marszałek, ieżeli Jmś. Pan Poseł ma co więcey do Opowiedzenia y gdy odpowiedział, że nie ma, tylko o prędką Expedycyą Krola Jmści uprasza, z podziękowaniem za życzliwe Oswiadczenia deklarowali JchMś. Delegowani donieść o wszystkim Naiasnd. Krolowi Jmści y wzaiem się pożegnali.

Actum in Curia Regia Varsaviensi, Tertia Sexta ante Dominicam Septuagesimæ proxima Anno Domini Millesimo Septingesimo Quinquagesimo Nono.

Dabitur Manifestatio ex Personali Comparitione Illustris Magnifici Georgij Vandalini Comitis de Magna Konczyce et Osownica Mniszech Mareschalci Curiæ Regni Generalis Majoris Poloniæ Biało cerkievensis Capitanei in et Contra certa puncta Decreti assesorialis Regni inter se Manifestantem et Mag

Magnificum Dunin Karwicki Regentem Cancellariæ Regni die hesterna videlicet Feria quinta ante Dominicam Septuagesimæ proxima promulgati uti nonnulla Contra Legem et Justitiam, alia vero gravaminose usurpative et incompetenter prolata, Offerens se appellationem Suam ab eisdem Judicijs Assessorialibus ad Judicia Relationum Sacræ Regiæ Mttis propria per Gnosum Kossecki Specialem Sui Mantis Plenipotentem legaliter et secundum plurima præjudicata interpositam prosecuturum et de Læsione Sui ac Plenipotentis ubi de Iure Acturum prout dabitur eo nomine Manifestatio in latiori forma

Ex actis Castrensibus Capitanealibus Varsavien. rescriptum

Legit Stokowski

Actum in Curia Regia Varsaviensi Feria Quarta post Festa Solenia Sacri Paschatis proxima Anno Domini Millesimo Septigentesimo Quinqua

Ad Officium Acta que Præsentia, Castrensia Capitanealia Varsaviensia personaliter veniens Generosus Stephanus de Kossecice Kossecki Illustris Magnifici Georgij Vandalini de Magna Konczyce Mniszech Mareschalci Curiæ Regni Generalis Majoris Poloniæ Ustensis, Pilensis, Lubaczoviensis, Biało cerkievensis & Capitanej Plenipotens sub veniendo integritati Honoris sui, insistendo qz Legi publicæ, Quod vir bonæ famæ in primo Termino se expurgare tenetur, in et contra Illustrem Magnificum Joannem in Malachowice et Konskie Malachowski Supremum Regni Cancellarium questus et Manifestatus est idqz in eo Quia cum Pem

Gno

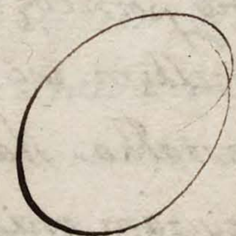
Gnosus Manifestans assumpserit in Personam sui munus Plenipotentiæ Illustris Magnifici Supra scripti Principalis sui Causam qz inter Magnificum Karwicki Regentem Cancellariæ Regni & Illustrem Magnificum Sui Manifestantis Principalem ratione Bonorum Robitna et aliorum in Judicijs Post Curialibus agitatam attentaverit, arcaqz Decretum in eardem Causa latum publice declaratum gravamen Sui Manifestantis Illustris Magnifici Principalis eodem Decreto illatum ponpexerit, motionem ab eodem Decreto nulla Lege vetante, Nomine Illustris Magnifici principalis sui, ad Juditia Relationum Sacræ Regiæ Maiestatis interposuit, postquam interpositam per se Manifestantem motionem, Idem Illustris Magnificus Supremus Regni Cancellarius uria Idem Decretum, respectu Supra scriptæ interpositæ motionis, Magnifici Notario Post Curiali adjungere demadavit prosequendam contra Se Manifestantem Causam, per Generosum Instigatorem Regni seu per quempiam haeqz pemissione Cuipiam Se Manifestantem obnoxium pænæ publicæ declaravit. Qua propter Manifestans de hac sui honoris læsione, nulloqz demento discrimini, atque publicæ honoris jacture expositione, quam Solenissime Manifestatur, Offerendo Se resputu vindicationis læsi honoris sui cum eodem Illustri Magnifico Supremo Regni Cancellario Iure acturum velle Salva Eiusdem Manifestacionis auctione vel diminutione plene in robore reservata. Correxit Niemiera

Ex Castrensi Copia

Actum in Curia Regia Varsaviensi, Feria Sexta Magna Anno Domini, Millesimo, Septuagentesimo, Quinquagesimo Nono.

Ad Officium et Acta Praesentia Castrensia Capitanealia, Varsaviensia personaliter veniens Generosus Casimirus Michałowski Illustris Magnifice Georgij Vandalini de Magna Konczyce Mniszech Mareschalie Curia Regni Generalis Majoris Polonia Biało cerkieviens: etc Capitanej Aulicus Eodem Coram Officio et Actis ejus, Nomine et ex Speciali Commisso Ejusdem Illustris Magnifice Principalis sui providedo integridali Legum ac indemnitati Substantia Ejusdem Illustris Magnifice Principalis sui in et Contra Generosum Antonium Brzozowski Decretorum Curia Regni Notarium Solenniter Manifestatus est idq: ideo. Quia Idem Generosus Notarius Decretum Judicij Assessorialis Regni iter Mscium Josephum Karwiecki Regentem Cancellaria Regni abuna, atq: eundem Illustrem Magnificum Marschalcum Curia Regni Sui Manifestantis Principalem parte ab altera praecendente per prius Ejusdem Judicij Assessorialis deliberatione subsecutum, jam antem Feria Quinta ante Dominicam Septuagesima in Anno Praesenti Partibus lectum et promulgatum, post promulgationem Ejusdem Sabbatho ante eandem Dominicam Septuagesima in Anno praesenti praetentam, nempe, in triduo ac ex post subsequenti tempore continuis passibus extradi requisitum et expetitum nullatenus Eidem Illustri Magnifico Mareschalio Curia Regni extra derevoluit, vixq: idem Decretum Assessoriale modo primum, nempe Die octava Mensis praesentis Aprilis extra didit, eaq: propter Legem Officij Sui ac ordinationis Eorundem Judicionem Assessorialium Anni Millesimi, Sexcentesimi, octuagesimi, Tertij nonservavit, poenas proinde tam ratione nolle praetacti Decreti Assessorialis post promulgationem qui in triduo, in post vero per longius temporis spatium extraditionis, perid adonem denegationis, quam aliorum praejudicionem exinde Subsecutorum ex Lege emergentes in Se traxit. Quapropter Idem Manifestans intuitu praemissonem cum aliorum in Termino Termini exprimendorum, atq: respuenta poenarum tum refusionis damnorum litis expensarum quatenus indebite causatorum et causandorum Nomine quo supraderum item emq: Manifestatur praesenti Manifestationi augendo minuendo minime in quopiam derogando. Correxit Niemiera mpp

Exporata Copia

Actum in Castro Opocznen. Feria Quinta post Festa Sollennia Sacri Paschatis proxima. Anno Dni 1759.

Ad Officium et Acta praesentia Castren. Capitanealia Opocznen. personaliter veniens Illris Mgficus Comes in Końskie et Białaczow a Małachowski Małachowski Supremus Rni Cancellarius, Ostrolecen. Grodecen. etc. Capitaneus eidem Officio et Actis praesen. Manifestationem Polonico idiomate scriptam, Manu ejusd. Illris Mgfici Supremi Rni Cancellarij subscriptam, tenoris sequentis: Ja Jan Małachowski Kanclerz W. Koron. stanąwszy przed Aktami Grodzkiemi Opoczynskiemi, w krzywdzie, bardziey publiczney, niżeli w Swoiey, tę do Ksiąg Grodu tego zanoszę Skargę. Iż będąc zknięty Manifestem, a bardziey Widendą Manifestu in Curia Varsavien. Feria Sexta ante Dnicam Septuagesima proxima. Anno 1759. przez JW. Jmś Pana Jerzego Mniszcha Marszałka Nad: Koron. dla publiczney Informacyi podaie Objaśnienie. A Nayprzod nie przyuczywszy się do takowego Stylu, ktoryby więcey Passyą moie, niż Interessow potrzebę mogł wytłumaczyć, jałom się wzwyczaił, z wszelkim isc uszanowaniem Godney Osoby JMś Pana Marszałka. Nad. Koron. wspoł zmną Ministra Status, tak niepożyczam znikąd Słow Grubych, ktorych u siebie nieznayduie. Zaniesiona Appellacya od Sądow Zadwornych JKMśi P.N. Młtt przez JP. Kosseckiego Plenipotenta Specyalnego JMś. Marszałka Nad: Koron. w sprawie międzi Nim, a JMśP. Jozefem Karwickim Regentem Kancellaryi Koron. o Rokitnę Włość w Woiewodztwie Kijowskim leżącą ale ta Appellacya w Sądzie Konnotacyi godna nie przyznana, ponieważ Suprema Judicia po całym Swiecie Appellaciones non admittunt, co et in Imperio y we Francyi, y wszędzie się praktykuie, aby ukrzywdzeni znaleźli tandem satisfactionis modum, przez finalną dalszey zwłoki nie cierpiącą Sędziego Decyzyą. Znowu potym od Personalem Comparitionem w Grodzie Warszawskim, jako się wyżey namieniło, potwierdził Appellacyą Jmś P. Marszałek Nad: Koronny. Zwyczayna to jest Człowieka każdego Passya mieć nie ukontentowanie do tego, ktory niedaie Stronie tey Satysfakcyi, ktorey sobie życzy, a zatym że kondycya Sędziego jest podległa zawsze takiemu Nieszczęściu, na swoiey do znaie Osobie; każdy maiący z kim Sprawę niemoże bydź Sędzią Interessu swego, bo wrodzona każdego siebie Miłość pokaże wcudzey Sprawie defekta, w Swoiey własney zakrywa. Zdawało się Jmś P. Marszałkowi Nad: Koron. że miał Sprawiedliwą Sprawę, Sam Iąza Sprawiedliwą nieuznał. Trzeba było dogadzaiąc Żądzy swoiey przyiąc Podchlebstwo niektorych zwykłą przy wszystkich Ministrach Assystencyą, iż idzie Appellacy od Sądow Zadwornych JKMśi P.N.M. aby uniknąć exekucyi tego Dekretu ktory niebył do Gustu. Ale czyli Appellacya od Sądow Zadwornych J.K.M. P.N.M. idzie do Sądow Relacyinych tagże JKMśi P.N.M. a parte rei albo nie? y oddaliwszy prywatnych Interessow na stronę Racyą, czyli publico convenit Appellacya od Sądow Zadwornych J.K.M. P.N.M. do Relacyinych, gdyby y Prawa niebyło, tu dopiero nad tym zastanawiam, Sądy wszelkie Krolewskie ex Orygine sui były Suprema Subsellia bo inszych niebyło. Przybyła się Sądow Subjekcya krolom oddali Ziemskich Dobr Sądy Trybunałom Koron. Kommissiam Radoskim Żołnierskie. Marszałkom Securitatis Sądy. y insze Sprawy w konstytucyi wyrażone, y na te Sądy trzeba było Konstytucyi, że są Suprema Judicia, bo stawały poźniey crescente Republica. Sądy zas J.K.Mśi P.N.M. jako były ab Origine Suprema, tak udzieliwszy Spraw innym, Sądom nie mogły podpadać interpretacyi, ze nie są Suprema Judicia, jakżeby bowiem

bowiem innym udzielaty Moc, same Iey niemiawszy. Ale kiedy
potem od Sądow Zadwornych J.K.Mci P.N.M. probowaź zacze=
ty Appellacyi do Sądow Relacyinych. Krol: Jmc Zygmunt III.
w Dekrecie Relacyinym uznał w Sprawie między Zalewskim,
a Kłodzinskim Błońskim Starostami 1588 Roku, że Sąd Zadwor=
ny y Relacyiny są to jedne Sądy, y daley pozniey szym Wiekiem.
Ten że Krol, w Sprawie Andrzeja Zabokrzyckiego Podwojewo=
dzego Łęczyckiego, a Mikołaiem Zabokrzyckim Bratem, za"
jedne Subsellium potwierdził, y deklarował, y supper Appe=
lantes karę naznaczył; Tentatum potym było od Gdańsz=
czanow w Sprawie, z Jmcią Xdem Biskupem na owczas Ku=
jawskim zanosząc Appellacyą na Seymowe Sądy, ale za=
raz 1595 Roku zabiegł temu Dekret Seymowy, nietylko ka=
rę super Appellantes, ale dołożył his verbis, że Powaga Sądow
Zadwornych J.K.Mci P.N.M. rownie nie może in dubium vocari"
przez Appellacyą, jako y Trybunałow, ktore od Krolow vim et"
Authoritatem sumpserunt. Tandem że niektorzy Pieczętarże"
dopuścili, juxta aliqua prajudicata Appellacyi, zabiegł te=
mu Jan III. Krol Ordynacyą Sądow Zadwornych Krolewskich:
1680. a potym 1683. Roku Konstytucyą approbowana taż Or=
dynacy Sądow Zadwornych J.K.Mci P.N.M. w ktorey te kładzie słowa:
że Sądy zadworne ex Orig.ne Sui są Suprema, y od tąd nikt w Aktach
od Pieczętariow nieznaydzie Appellacyi jako Testimonium Me=
trykatow Koron. do Metryki Koron. per Oblatam podane świad=
czy, Dekreta tak w Sądach Assessorskich jako y Relacyinych
promulgowane. Krol Jan III w tey swoiey Ordynacyi stanowi
bydź rem judicatam, y przedtym Krol Jmc Zygmunt III. w Dek=
recie Swoim Relacyinym Anni 1591. Postępek Relacyi a=
rejudicata Sądow Assessorskich prozekwowany zuchwa=
łym być y karże podlegaiącym determinował. A wszakże"
według wszelkich Europie Praw wszystkim Sędziom y=
praktykom Wiadomych, nieinaczey może się nazwać takowy
Decret zaraz po swoiey Publicacyi res judicata, tylko gdy

in Sup

Supremo Juditio promulgatur, albowiem w Niższych Sądach
Dekreta nie przez promulgacyą swoią nabywaią Vim rei ju=
dicatae, lecz dopiero wtenczas gdy od nich Strony żadney do"
wyższego niezałożą Sądu Appellacyi. Jak Krol Kazimirz –
Wielki w Statucie swoiey Anni 1368. kwalifikował Dekre=
ta Niższych Sądow his in verba. Nos itaq. hujus modi Sen=
tentiam Judicis, quae non fuit aliqua provocatione Sus=
pensa, declaramus transijsse in rem judicatam. Herbur=
tus Titulo Appellacye. Przeto hoc motivo kwalifikowanych
Sądow Zadwornych Relacyinych y Assessorskich Naywyż=
szemi Sądami y Jch Dekretow skutkiem rej judicatae była"
była na to osobliwsza baczność przerzeczoney Ordynacyi,
że w niey zostawiono Sądo to Beneficium, że jeżeliby rem"
judicatam Sądow J.K.Mci Assessorskich manifestum Docu=
mentum vel Notarietas Nova in Judicio allegata adsit,
Strony przymować się mogą, y Pieczętarz w takowym przy=
padku ma Władzą poprawienia promulgatam rem judi=
catam, jakowa Władza poprawienia przeczytanego Dekre=
tu żadnemu inszemu Sądowi niejest, y niemogła bydź pozwo=
lona, bo ma nad sobą wyższy Sąd, ktory go poprawić powinien,
y Strona też w Niższym Sądzie przegrawaiąca, ma wolną Ap=
pellacyą do Naywyższego. A takowa Appellacya Stronom"
gdy a Re judicata Supremi Judicij w całey pomienioney Or=
dynacyi niejest pozwolona, z tey przyczyny wolne do Są=
dow Illacye pozwolono. Na ostatku y Pacta Conventa mię"
dzy Stanami Rzeczypospolitey, a Nayjaśnieyszym niewy=
gasłey pamięci Augustem Wtorym, Sądow Zadwornych Ma=
jestatem Supremi Judicij prezentyią. Ad extremum gdyby
Seymowych Dekretow, Relacyinych, y Konstytucyi pro Dig=
nitate Sądow Zadwornych J.K.Mci P.N.M. niebyło. a poszły"
per Appellationes Sprawy od Sądow Zadwornych Koron.
y Litewskich et per Consequens Referendarskich oboyga"
Narodow do Relacyinych /: ponieważ ex ratione Coaequationis

Jurium

Jurium to co się mowi o Koronie to y W. X. Litt. służy. Krolowie zaś y Monarchowie o całości Państw sobie powierżonych myśląc, niemogliby naturalnie tym Sądom zadosyć uczynić, za lat kilka Mnostwo Spraw nierozsądzonych zatamowałoby sprawiedliwości Drogę. y tak kto utrzymuie Appellationem a Decretis Sądow Zadwornych J. K. M. P. N. M. znosi ieżeli kiedy Exekucyi per Viam Appellationis przeszkadza, y tam do tego Sądu zmierza, w ktorym nigdy Sprawy się niedoczeka. Uskarża się Imść P. Marszałek Nadw: Korons. że contra Legem et Justitiam ferowany Dekret, że contra Legem ledwo się przyznać niemuszę w Aktoratie Expulsionis, iż circuitiwa Sententia Actoratum Reinductionis oddaliłem, unikaiąc Rygoru Prawa 1699. y innych przy ubespieczeniu własności każdego, ale quo ad Justitiam in Jure petitorio już z drogi Sprawiedliwości wcale nie zszedłem. Otrzymał Imść P. Marszałek Nadw: Korons. Przywiley na Rokitnę jakoby po Urod: Łowieckim, ktory Przywiley Urod. Łowieckiego sam przez się zniknął, kiedy w edwa Miesiące po Nim nastąpiła Konstytucya 1590 Naturę Im Dobr Ziemskich daiąc, jakże tedy Dobra Ziemskie mogą znowu za Przywilejem jak Dobra Krolewskim chodzić, kiedy ie Konstytucya za Ziemskie przyznała, y Ja na to exportowany Przywiley za nieważny uznałem. Zem kazał przywrocić Jmu Karwickiemu Regentowi Kancellaryi Korons. Dobra, ktory Jus Originale non produxit jako Strona petendowała, uczy mnie Konstytucya 1661. Anni Wojewodztwom Bracławskiemu, Kijowskiemu, y Wołynskiemu służąca, według ktorey Dosyć pokazać ante hosticum Possessionem albo ią y przez Swiadki dowieśc ex ratione hostilitatis subsecutae, y ta Konstytucya przy spalonych Aktach, jako iest wszystkich Substancyi Szlacheckich, tak oddaliwszy się niewiem zogobym zostawił in possessione firma Dobr Szlachckich. Pretendowano tego abym na Seym odesłał

tę Sprawę circa Appehensionem Dobr Rokitny Violentam Imś Pa. Marszałka Nad: Korons. ale mnie też Konstytucya 1661. wyżey wspomniona od tego odwiodła. Niemam Jarey Imaginacyi aby Imść Marszałek Nad: Korons. był appetyczCudzey Substancyi, y owszem nigdy tey Chciwości niepokazał ale czyli to przez Ekonoma faktum, czyli iakim innym sposobem, iednakowo się rzecz stała violento modo, gdyby tedy takowe praejudicatum mogłem zrobić, zajazd bez prawny bezdania Dowow przyznać, a in Jure petitorio odesłać na Seymowe Sądy, ktore jak widziemy przy niedoyściu Seymow reassumowane być niemogą, byłaby to ustana droga ad violentas Apprehensiones tym, ktorzy są chciwi Substancyi, y Całość fortun Szlacheckich byłaby nadwątlona kakowym sposobem. Dołożył y to Imść P. Marszałek Nad: Korons. w Manifescie swoim że usurpative et incompetenter, ale gdzież będą Przywileje ad malam Informationem exportowane kassowane ieżeli nie w Sądach Krolewskich Zadwornych, ponieważ Trybunałom non competit Cognitio Privilegiorum, ktoż ma sądzić ieżeli nie Pieczętarz kiedy okrom Dawnieyszych Praw sama Ordynacya Sądow Zadwornych Konstytucyą Anni 1683. approbowana kładzie pro Praeside jednego z Pieczętarzow, a jakże tedy usurpative, et incompetenter Sądzie mogłem. Mogłbym się uskarżyć przeciwko Jp. Niemierze Susceptantowi Grodzkiemu Warszawskiemu, że przy ostrych Terminach przyiął Imś Pana Marszałka Nadw: Kors. Widendę Manifestacyi, y mogłbym w Trybunale urgere Poenas w Prawie 1726. decretas, ale miarkuiąc Substancyą przyszczupłą, y że nie przyimuiąc takowey Manifestacyi obawiałby się utracić Prowentu Suscepty, ktorey podobno y z Hazardem Siedzenia Wieży niechciałby stracić, puszczam to mimo siebie, życząc jednak dla jnnych nie tak dyskretnych jak Ja poprawy. Całego tedy tego Interessu publiczne uczyniwszy obiaśnienie, y przy oświadczeniu nie

ustaią

nie ustaiącey ku Majestatowi moiey Wierności, uciekam się do Krola y Pana mego, od ktorego jako wszytkie Sądy Moc y Powagę biorą, tak y Ja przy Namiestniczey od Niego wlaney na Mnie władzy Sądow Zadwornych bieg odprawuiąc: do Jego udaię się Protekcyi. W umartwieniu zaś moim ktore z Okazyi Sądow ponoszę, szukam Konsolacyi w Łaskawych Sercach WMWWMym PP. y Braci, Kleynotem Szlacheckiego Stanu zaszczyconych. Jeżeli zaś Sprawiedliwość Swięta więcey ieszcze potrzebuie względu dla słabszych w Intratach, ktorzy prędzey upaść mogą przy szczupłości dochodow, nie zmnieyszą Ostrożnością pilnowałem zawsze Konstytucyi 1661. służącey Przeswietl. Woiewodztwom, Kijowskiemu, Wołynskiemu, Braclawskiemu, ktora po spusztoszeniu całego Kraju, bez żadnych zostawiwszy Obywatelow do Substancyi Dokumentow samą Possessyą ubespieczyła ante hosticum do Włości tamecznych każdemu Prawo, ktore uchyliwszy na stronę rzadko kto do Swoiey trafiłby własności. Mam tedy zupełną ufność w Affektach WMWWMym. PP. y Braci, że gdyby tego wyciągała potrzeba, w Pełnym Dobroci ku Mnie Serca Ich szukać będę mogł ratunku, y tym wszelkie u siebie ktorą znayduię zawczasu słodzę gorzkości.

Jan Małachowski Kanclerz Wielki Koronny
Manu propria, in parata Copia porrexit.

RESPONS

J. O. X^cia Jmści Kanclerza Wielkiego W. X. Litt. z Przybysławic na List J.O. X^cia Jmści Prymasa.

Nie mając tey łaskawości W.X. Mści Dobrodzieia a żebyś mnie był raczył notyfikować sprawiedliwą promocyę swoią do Prymasowskiey Preeminencyi, oczekiwałem pory, pragnąłem okazyi, w ktorey mogłbym opportune oświadczać się W.X.Jmści z powinszowaniem szczerym, y uniżonym, oraz z prawdziwym exinde ukontentowaniem, że J.K.Mść P.N. miłł. Primitiales Custodias et curas dla Dobra y uszczęśliwienia Rzeczypltey powierzył y zlecił, doskonałym talentom y chęciom W.X.Jmści; więc teraz animitus to wypełniam in Qualibili responso meo, na List, ktorym mnie W.X.Jmść Mość uhonorować raczyłeś pod datą 12. Currentis na wyrażone mnie materye, te Uwagi y zdania moie podaię wysokiemu uznaniu W.X.Jmści. Niebytności moiey od Latus Regium, iakie są przyczyny, constabit W.X.Jmści z przeczytania przyłączoney kopii nie dawno pisanego Listu mego do Jmści Pana Grafa Brühla, ktory mnie na to Wszyrowskim niemal Sensem y Stylem odpisał, y Panu y Państwu byłby Arcy pożytecznym Skutek tey Intencyi w Oycostwie doskonałey J.K.Mści P.N.M. ktorą mnie W.X.cia Mość donieść raczyłeś, żeby Ministerya Nacyonalne w rzędnoczoney były gorliwości, do Istnego Dobra Pospolitego, do czego środkuiące sposoby te są pryncypalne: żeby z nich żaden żadnemu nie czynił uzurpacyi y prepedycyi, w attrybuowanych instituitive Funkcyach; żeby Fawory u Dworu nie były używane ad ullos abusus, ani do oczernienia y persekucyi displicentium, ani do sprawowania suo lucro kollizyi inter Concives, żeby hac et alia nie działy się, iako teraz w Lublinie hucusq; inaudite, że o przesądzenie Dekretu Zadwornego Sądu Krolewskiego, y o karę na Sędziego Kanclerza do Trybunału zapozwaną Deputatom pro docibilitate arbitratui suo

mene

mercede ~~[illegible]~~ Wakansow obiecuiąc, a tym ktorzyby kreskowali się circa manutentionem Legum, de securitate et distinctione Jurisdictionum odgrażaiąc exkluzyą na zawsze, od wszelakiey nad„ grodney promocyi, y nawet kredytu Dworskiego możnościami, Są wszelako nie przyzwoite, sznagane, sgrużaiące Jus Gentium, Jura Dignitatis et Potestatis Rzpltey„ Naszey. Edykta dane y Publikowane przez Jmś Pana Grafa„ Dochna Gnała y Kommendata Woysk Pruskich, w Grani„ce Polskie wprowadzaiących, ale gdy ta uraża respicit et„ afficit totalitatem Rzpltey, nie byłoby in facultate ani całego zgromadzonego do Rady Senatu, dopieroż być nie może, a solo Ministerio doradzonym, żeby w tym iakie doświadczenia y kroki resentymentowe przed się wzięte być miały, ile„ gdy w tak fatalnych y krytycznych we wnętrznie okoliczn„ nościach y Sytuacyach, tantum y naybardziey Oyczyznie Naszey Jnteres, aby w zapałach między Woiuiącemi Sąsiadami, iak nay Ostrożnieysza Neutralitas Nasza była obserwowana, y do gwałcenia oney iuż Offensywe żadney Stronie pretexty dawane nie były. Więc moim zdaniem, że wszelakich, y iuż zaszłych, y zachodzić proximé maiących tylu incydencyi, iest arcy potrzebne Seymu złożenie, na ktorym cała własność Stanow trzech Rzpltey, wprzod uzdrawiaiąc we wnętrzne schorzałosci swoie, externas„ dla siebie securitates provide et cum effectu postanowić, by mogła, oraz y do eventu Traktatow inter Belligerantes legitima potestate umocowanych et rite instructos plenipotencyaryuszow swoich, naznaczyć by mogła. Że od Seymu Pacyfikacyi, z tylu następnych Seymow żaden nie doszedł, spolnych y rownych Skutkow przyczynami, y czynienia„ szkodzącego, y nie czynienia potrzebnego, gdy hoc in utroq„ dziać się będzie, inaczey spodziewać się można by usnie gorliwey harmonii Sąmuiących Narodow do wszelakich dla siebie potrzeb y prospicyencyi, z Zupełnością chwały y ukontentowa

towa

wania dla Nayiaś. y Dobrotliwego Pana Naszego. Gdyby zaś Argumentem tak wielu consequenter nie doszłych Seymow, y przez te inferencyą, że y inne Subsecutive Seymy dochodzić by nie mogły ze Składu Rzpltey w trzech Stanach, dwa tylko wyższe supponendo necessitatem, zabierać się miały active do uczynkow, Sanctive Potestates, Rycerski Stan trzeci, w ktorym iest Nacyonalności Jstność y treść, sądziłby iawnie transformowanie Regiminis Formy y Postaci, poczytywałby to za wzgardę, y za sublacyą koactorstwa swego w rzą„dzeniu Oyczystym, w żałonych oto mogłyby się znaydować„ resentymentach, co bym przytomnie y ustnie remonstrował y radził, gdy mam honor wyrażać tym Listownym Responsem, Supplikuię żebyś mnie W. Xcia Mość wybaczyć raczył, że na Jego zawołanie zbiegać teraz do Warszawy nie mogę, ile gdy residua u Starzałego y Zpracowanego zdrowia mego, iako też expensow z własney substancyi sposobow, ochraniać muszę, na czasy y do okazyi potrzebnych y użytecz„nych usług moich Panu y Oyczyźnie. Pod doskonałością Prymacyalnego W Xcia Mości Sternictwa, upewniam niezawodnie, że przy tym Wiośle do ktorego iestem Ministerialiter przydanym, będę zawsze czułym, gorliwym, y usiłuiącym Pomocnikiem. In attribuendo et in iuncto przodkuiącey Godności swoiey chciey W Xcia Mość wszędzie y zawsze Remonstrować palam, insistenter, operative et fructuose, że iako żadne, tak y Państwo Oyczyzny Naszey uszczęśliwione, y ubespieczone być nie może, iako przez obserwę y przez Maynutencyą Praw, Ustaw, Rządow y Porządkow swoich, zein„ repartito, władzy, funkcyi, w Rzpltey eademq; Remigii in„ perant etiam Jura Navarcho. W głębokim respekcie piszę się etc.

RESPONS

J. O. Xcia Jmci Prymasa, na Respons J. O. Xcia Jmci Kanclerza W. W. X. Litt: 22. Augusti in Aº 1759.

Respons W. Xci Mśi Dobrze 820. elapsi, na List moy przesłany, podaie materię do dalszey wzupełney Uffałości Korrespondencyi, y na Punkta Jego z przyzwoitym względem odpowiedzieć. Przyszną zamilczenia przed W. Xcią Mśią moiego, Szczodrobliwą Pańską ręką wyniesienia na Prymasowską Godność, była nieprzeyrzana, nieszukana, y nad spodziewanie nagła moia Nominacya, za ktorą zaraz oboyga Narodow hurmem następuiące Powinszowania, zabroniły dawać łaskawym Przyjaciołom zaNowinę, co iuż wszędzie było wiadomo, y nie tayno. Zrowną iednak nayrańszym ku mnie przychylnościom wdzięcznością przymuie terażnieysze ukontentowania Jego, z Promocyi mojey oświadczenie, y za nie Serdecznie dziękuię.

Wiele żałuię tak przenikaiących y dolegliwych między W. Xią Mcią y Jmśią Panem Generałem Artylerii Korn. Listownych rozmow, czytałem pilnie te, ktore W. Xcia Mśc przyłożyć miraczyłeś, y za zbytnie żywe osądziłem, żywszą zaś ieszcze Jsotę ich czyni, wspomnionego Jmś. Pana Generała Responsow Weżyrowskim Stylem nazwanie, y to tylko nie Jego samego, y wszystkich wraz znim natężone ku dobru Pospolitemu, ywsparciu nachylonych w tym czasie Rządow y Praw Oyczystych maiących myśli, gorszy, ale tez J. K. Mśi się dotyka, gdy w chrześciańskim Krolestwie, Katolickie na przykład Narodow Panowanie, Pogańskiemu rownasz:

Te co opaczne Dobrych czynow tłomaczenia, szpią niezmyśloną Nayiaśn. Pana y pełniących wolę Jego ochotę, do nieustannego radzenia, o uszczęśliwieniu y ziednoczeniu Naszey Rzpltey, oraz przeszkadzaią do otwartego z obopolnie znoszenia się w Okolicznościach Publicznych.

Wspo-

Wspomienione w Liście W. Xci Mśi obowiązki Sternictwa Prymasowskiego, tym bardziey mnie troskliwym czynią, im iawniey widzę, że się zanosi na Burzę bez Authoryzowaney pomocy na Godnych y zacnych Oboyga Narodow Ministrow, na ktorych dozorze Prawem opisanym, całe Pospolite bespieczeństwo zawisło, Łodki naszey nieoszacowaną wolnością y swobodą ładowaney, aktualnie igrzyskiem nawalności tak Domowych, to obcych będącey, do pożądanego Portu doprowadzić nie potrafią. Jedni bowiem iakby zapomnieli poprzysiężoney Krolowi y Oyczyźnie powinności, przytomną Radą Służyi Domowemi zaprzątaią się Zabawkami; Drudzy pod Publiczne prywatne podszywaiące sprawy Dworowi przypisuią, sobie winne wynikaiące z nich skutki. Ledwo zaś kto iest, żeby z mąstrzył na to oko, że wspomniony Nasz Skarb na głębokim iest Morzu, y samemi unoszony fluktami, w lada moment bez przyłożenia pracy ostatnią grozić będzie zgubą: Dwor iest ten sam, ktory bywał przed mieszkaniem W. X. i Mśi przy nim, Łaskawość Pańska na zasłużonych, sprawiedliwości dla ukrzywdzonych, Dobroć dla przywiązanych, są też same, iakich W. Xcia Mość zawsze doświadczałeś, od pozwolenia uzurpacyi y przeszkody wsprawowaniu Urzędow, daleki Krol iest Jmść, y prawdę zawsze kocha, ale kiedy ci, ktorych ustami Krolewskiemi Prawo mieć chciało, milczą na wszystko, co się złe dzieie, y własnie nie bawiąc od kogo sobie maią powierżoną władzę bez dołożenia się Pana, absolutnie rzeczy czynią y słuchać nie lubią, gdy im kto spraw dependencyą od Krola y Rzpltey wspomina, kogoż tu winować? gdy sobie zabawkę: nic dobrego Oyczyźnie przynoszącą: zrobią.

Co się w Lublinie działo W. Xcia Mość iako tam bliski naylepiey wiedziałeś, jako wiem, że Krol Jmś. żalony był, y iest na to, że kto był pociągniony do Prawa, do Protekcyi Jego, żadnego nie czynił kroku, y mocą swoiego tylko Urzędu, Sąd

tame-

tameczny sobie ziednać usiłował.

Złego zażycia Faworów Dworskich, chwalić trudno, ale kto się do niego przypna, kiedy iuż Brakować zaczyna, ktoby ie pomiarkował, y znał się zanie, do Wdzięczności? Wszyscyby radzi mogli nayblizszemi być Serca Pańskiego, a nie wszyscy rowno na nie y statecznie zasługuią, miłość iednak własna wielu zaśliepia, że im się y Kredyt, y łaski należą, za powinność, a przeciesz te wymuszać się nie dadzą.

Zgoła cokolwiek WXcia Mość znaydziesz wposrodku Oyczyzny zdrożnego, chciey wierzyć Nayiaś. Panu: ktorego to może całe pisanie zdaniem iest zaszczycone, y cierpliwość mieć wtym; cobym WXci Mość reprezentować miał Informacyą: że J.WW. Ich Mścim Panom Stróżom Praw y bespieczeństwa Oyczyzny, to wszystko przypisać należy, mowi albowiem że gdyby ci przy boku Jego mieszkali, nie pieczętowali wbrew Prawu Papierow, Istotę Praw przed oczy przekładali, w Sądach Zadwornych, nie powagą y zdaniem własnym decydowali, Assessorow Prawem naznaczonych nie pro forma mieli, y przez Reskripta Liczby Jch do pozoru tylko nie pomnażali, wypadłe z fugow swoich Prawa, y szafunki Łaskami Krolewskiemi na psowanie Sprawiedliwości podstrzegali, y onich donosili, zasłużonych tylko do Urzędow y Honorow zalecali, y prywatą się uwodzić nie chcieli; znalezliby w Bogoboynym, Sprawiedliwym, y wszystkich Cnot Chrześciańskich pełnym Panu gotowość do tego wszystkiego, co do całości y uszczęśliwienia Oyczyzny pomoc, y przydać się może.

Prawdziwa rzecz iest, że totalitatem Reipublicae afficit et respicit okoliczność Edyktow wydanych y publikowanych przez JmŚ. Pana Grafa Dochna Kommendanta na ów czas Woysk Pruskich w Polskę wkraczaiących, a zatym nie odbyta iest potrzeba, żeby ci wszyscy; ktorych Bog władnący Sercem Pańskim do Rady y

Straży

Straży iey naznaczył; zgromadzeni do boku Krolewskiego radzili o niey, y strzec iey chcieli. Zgadzam się z WXcią Mością że Seym wtym razie byłby srodek nayprzyzwoitszy, do odwrócenia od Naszey y ynnych wielu przeciwności, ale iego złożenie powinno poprzedzać z Senatom y Ministrami Rada, a oddzy prywatnemi Interessami do Domow przykutych, iest wielu dalekich. Tymczasem, widoczna Opatrzność Boska, Pobożnemu Panu bez Rady, Granicom bez Straży była na pomocy, gdy napaśtna moc zniknęła, y siły nadwątlone za Odrę ustąpić musiały.

Seymow niedochodzenie, iako boli Nayiaś. Pana wyrazić trudno, y wtym Punkcie, iako czyste Jego Sumnienie iest Bogu znaiome, tak na Boski Sąd przykładaiących się do psucia y rwania Publicznych Obrad, wraz z krzywdą tak słodkiego Panowania Swego, y krzywdą Oyczyzny zdaie.

Niechętnie zaś słuchał odemnie przyczyn WXci Mość dla ktorych ad Regiam przybyć nie myślisz, powiadaiąc że na usługi Krola y Oyczyzny nie żałowane zdrowie, Bog Sprawiedliwy chować y pomnażać byraczył, własna Substancya zaś dobrze hoynością Jego okraszona, wysparczyć by na dalsze y teraznieysze okazye mogły. Do tego na głos Pański przezemnie oznaymiony, iuż Xże Jmść Hetman WWX. Litt. y kilku JchMsciów Senatorow Duchownych y Swieckich przybyło, gdy y WXcia Mość słuchać go zechcesz, wdzięczną rzecz J.K. Mści y Rzpltey uczynisz, ieżeli zaś determinacya WXci Mści będzie nieodmienna, racz łaski swoiey przynaymniey zdaleka z poufałością zemną certować wzaiemnie, y swoie doyrzałe; ktore tylko do Dobra Pospolitego za prywatne odzyszczać otwierać mi zdania. Tym smieley dopraszam się tego WXci Mści domnie Affektu, im zaciawniey szczęśliwy przyznaię prawdę, że WXci Mość z Funkcyi Swoiey należysz do moiego Styru, y nazywaiąc się Wiosłem, eadem Jura Imperant Tibi quae mihi.

Łaska

Zastanowienie się Woysk Sosiedzkich w Wielkiey Polszcze y Prusach, podobne iako y w Litwie Obywatelom przynoszące szkody, całe nato Nayiaśn Pana natężyło staranie, żeby podobnym iak w Litwie sposobem, to iest: przez Kommissyą wszystkie krzywdy uznane były, y każdy sprawiedliwą odebrał ich nadgrodę, iakoż bliska nadzia iest, że prędko od Dworu Rossyiskiego wiadomość, o wyznaczonych już Kommissarzach przyidzie. Zatym zostawam z należytym WXci Mości ...

Kopia Listu JW. JmP. Kanclerza WK. do JO. Trybunału Lubelskiego przed zaczętą Sprawą pisanego z Konskich 1759.

Stawać mi w Prześwietnym Trybunale nie iest dziwną, bom Szlachcic, z nam się bydz pod Prawem, ale w tak napaśney Sprawie stawać przenika żal ostatnie Serca skrytości; Iedyna iest ufność moia w Wielkich Sentymentach JJ. WW. Panow, że ieżeli Oppressya na moiey Osobie gurować będzie coż się całey Polszcze spodziewać potrzeba.

Piszą do mnie, że ma bydź proktowany przeciwko mnie wpis ex Regestro Directj Mandatj. Siedzę tu circa curam Zdrowia mego, curis publicis nadwerężonego, iakże miałem co zgrzeszyć intra mœnia Lublina, a tym bardziey przeciwko ktoremu z Godnych Osob JJ. WW. Panow. Dla Boga gwałt ten przeciwko Prawu, ktorego nie dopuszczaycie, przez ktory rowność Urodzenia każdego Szlachcica z Panem zniszczona będzie.

Oddawam się teraz nie ustanney Łasce

Zostawam JJO. Panow

Kopia Listu sub ingnoto nomine do pewnego Przyiaciela pisanego 1765.

Odbieram z tey Poczty szacowną WMPana in publicis kommunikacyą y do niey przyłączoną Kopią Manifestu zaniesionego przed Aktami Słonimskiemi przez JmPana Koseckiego. Luboć zaiste wszystkie teraznieysze koniunktury przerażaią wskróś nie interessowane Serce, dotkliwiey iednak stworzyło się z tego postępku, czyli nie zen to iest czas teraznieyszy poprzedzaiący koniec ostatniego /: w iakim zostaiemy :/ wieku, kiedy JmP. Kosecki nieiako czynić maią mało wierni za przyiściem Messyasza, samego siebie wypiera się. Nie znam wprawdzie Osoby Człowieka tego, wieyskie dla spokoyności wewnętrzney nad publiczne przekładaiącego mieszkanie: /ale albo tys y bydz musi albo tyse maiącey rady, że się iako Piotr swego zapiera Mistrza y Spraw, ktore z nim czynił, dla zbawiennego utrzymywania ustaw swoiey Oyczyzny. Nie znaiomością wymawia się; okrzyknie się rozumiem na niego iuż nie Kogut, ale Sarmacki Orzeł w nieiednym bezparcyalnie utrzymuiącym wolność krwią Przodkow swoych okupioną. Ale ktoż wie ieżeli ~~ieżeli~~ nad Piotra raczey iak Judasz zacięty nie będzie; Uważaiąc Text Manifestu Jego że dla szczupłości fortunki pierwsze czynił Actus, y tak nie sytym wstawszy od Wieczernika Zbawiennych Dzieł przedaynym się zrobił, znać dla obżarstwa; Wymawia się w tymże Manifeście nieznaiomością Status, nie wiem czyby mogł bydź przywiedzionym do podięcia patrocinii Człowiek nie umieiący Prawa, w ktorym że iest cała wiadomość Prawa czyli Status, czym się samym wydaie, że namowiony do wiarołomstwa; ten atoli wymysł /: moim zdaniem :/ nic nie ubliża rzeczy interessu, podobnie, iakoby ieden kamień wyruszony z całey Fabryki, nie znosi iey ani pochyla Superficiem na mocnych ugruntowaną Fundamentach, owo zgoła w całym tym piśmie nic nie upatruię, coby czyniło Konwikcyą, raczey pokazuie podłość Duszy, czarność charakteru, y wewnętrzną słabość iego samego. Jako zaś y z wiadomości Praw, y wyszłemi nie dawno z pod prasy Drukarskiey dowodami, iestem

amo

zemocniony, tak rownie z WMPanem nie przekonanie trzymam, że
Sąd Assessorski, na ktorym ani Sami Nayiaśnieysi Krolowie arbitrarie
nie decydowali, ale to z przybranemi Sędziami Ziemskiemi to spo
łomnymi Radami /: co pokazuie powagę Prawa y moc Rzeczypo
spolitey wolney :/ czynili, dopieroż gdy Kanclerze na nim zasiada
ią, ktorzy tylko są posadzeni od nayiaśnieyszych Krolow, nie iest mo
wie, ani bydz może Sąd ultimo Instantia, bo Rzeczpospolita
przezornie stanowiąc Prawa, nigdy nie chciała aby Nayiaśnieysi
Krolowie, ktorych Libertate obieramy, co absolutnego nad nami
mieli, ani go wspiera pociągnienie powagi Majestatu w tey oko
liczności, bo w Wolnym Narodzie w Wolney Rzeczypospolitey
w iakiey stoiemy, są Prawa Regum et pro Regnantibus; dopieroż
kiedy /: iako mi WMPan wnosisz. :/ sam Nayiaśnieyszy Pan iako
kochaiący Wolność Synow Swoich Oyciec, ubolewa nato zamiesza
nie, iakoby widząc łamiącą Prawa uzurpacyą dalekim iest od
tey wiadomości, bo tam tedy daley zaydzie z tey okoliczności
zbliżaiącego się Seymu wcale potrzebnego w stanie rzeczy teraz
nieyszych Supplikuie o zwykłą kommunikacyą in consolatio
nem pustelniczego Życia y iestem na zawsze.

Reflexye do nieczynienia Konfedera: przed Seymem in ordine
do Aukcyi Woyska.

1mo Konfederacyi natura iest insurgere in noxium, czynić contra hostem
ale nie na samych siebie tempore pacis.

2do Konfederacya nic nowego czynić nie może, a zatym trzeba Aukcyi Woyska.

3tio Dla Aukcyi Woyska trzeba nowych podatkow, at qui ta Lex cardina
lis Wolności naszey, żebyśmy nic nie płacili, tylko naco sponte poz
wolemy, więc, nato nie tylko Seymu, ale zezwolenia wprzod na Sey
mikach Braci potrzeba.

4to Wszystkie Actus Konfederacyi zwykły następuiące Seymy confirma
re alias są invalidi, co tedy ma subseqvens Seym approbować
ta lepiey samo uczynić anticipative, żeby nie czynić oraculum voto
rum.

5to Do Konfederacyi wolno każdemu przystępować, gdzież tedy będzie
assensus całey Rzeczypospolitey, gdy wielu do Konfederacyi nie przy-
stąpi, a przymuszać w Wolnym Państwie nec licet, nec decet.

6to Konfederacya iest to Status violentissimus, ultimum remedium
na Oyczyznę, z ktorego lub życie, lub śmierć wynika bez potrzeby za-
coż to ancipitem et periculosum Statum chcieć precipitare, kiedy
iest zdrowa et in statu naturali constituta, może sobie dać radę.

7mo Konfederacye nigdy natym nie kończą, naczym się zaczynaią, bo
Sąsiedzi umieią zapalony ogień podniecać, naczoż tedy dawać im
do tego pochop y okazyą et exponere ultroneo periculo.

8vo Konfederacya iest Status confusus et tumultuarius, iakże mo-
żemy obiecywać tego in hoc Statu dokazać, czego ordynaria metho-
do Stany Rzeczypospolitey zgromadzone y deliberuiąc perficere tak
prętko nie mogły. Konfederacye nie maią potestatem Legislativam
sed Legis defensionem praeseferunt, a podatku Aukcya gdy tangit
omnes ab omnibus constitui debet.

9no Jeżeli pokażemy drogę, że bez Seymu Materya Status decydowana bydź
może a ieszcze tanti momenti, gdzie idzie o każdego Fortunę, to się iuż całe
z Seymami pożegnać potrzeba; Teraz kilka dziesiąt Lat, boiemy się In-
terregnum, ale gdy się z Seymu rodzić będą Konfederacye, w dwie-
lecie nowey rewolucyi bać nam się potrzeba non vano metu.

10mo Żeby Konfederacye decydowały per pluralitatem votorum o tym
nec vestigium Prawa extat, iest zaś w Konfederacyach dawnych
sub Interregnis, że się delegati referowali do Braci w Domach
pozostałych, a zatym gdy Consens omnium requiritur, przez co ma
bydź pewnieysza decyzya Konfederacyi niż Seymu, chybaby tedy
niewolić miały mocnieysze słabszego, żeby się pisał na Jego zda-
nie, a zgadzaszże się to z wolnością et cum aequalitate

11mo Konfederacye iak się zaczęły pod Sygmuntem III Swedem, tak się
też zaczęła psować ordynarya forma regiminis, y co raz idzie in de-
terius, a zatym errores sunt corrigendi non imitandi.

12mo

12mo Gdyby Szlachta dosyć czyniła suo Instituto primitivo, żeby się co Rok po-
pisywały, żeby każdy miał Konia dobrego, y broń przynależytą, Officyerow
experyencyą w rzemieśle Woiennym maiących, toby nam nie trzeba
Kawaleryi więcey, bo choćby z Powiatu każdego Chorągiew tylko ied-
na dobrze wybranych Ludzi, mogła poyść w Pole, procz in causum
necessitatis pospolitego ruszenia, w ktorym wszystkie przedtym od-
prawowaliśmy Woyny, toby kilka dziesiąt Tysięcy Kawaleryi, bez kosz-
tow Rzeczy Pospolitey mogło zawsze wynyść do Obozu, gdyby Miasta
były in flore, a każde Infanteryi certum quantum wystawić, toby y Au-
kcyi Woyska nie trzeba, ale Jchmć Szlachta zbyt się rozleżeli, rozgospo-
rowali, rozhandlowali, rozkupczyli, rozdworowali, rozprawowali, y Ja-
Pieniaczow obmierzłych Bogu y Ludziom wzięli na się et continuo p-
nuiąc Appartamentow Trybunalskich fortunę nikczemnie y bez ro-
zumnie stracili, y miasto Zbroi, Korda y bandolety Torbę munimen-
tow Sukcessorom swoim zostawili, et vocationem suam Zapomni-
li, y ta to iest słabości naszey origo; Woyska nieznaliśmy przed ty-
a wieleśmy dokazywali. Dopiero za Stefana Batorego Woysko Kwar-
ciane, alias Kawalerya y Łanowa Piechota alias Infanterya nasta-
ła, niech y teraz będzie sprawiedliwa Kwarta z Krolewszczyzny, y należy-
ta emensuracya Łanow po Dobrach przyprowadzona, upewniam
że Aukcya Woyska będzie znaczna, y nie trzeba będzie, żeby Szlachta z
Dobr Swoich płaciła, y Urzędy swoie opłacała, co iest na kształt har-
czu et exosum nomen podatkowania, á nie mniey contra jura
primitiva Szlachty, ktora będąc sama po gotowiu do obrony Oyczy-
ny sposobna, nie powinna by nie płacić z Dobr swoich, ale osobami
swemi zastępować pericula na Rzeczpospolitą et securitatem prov-
idere Oyczyznie.

13tio Jezeli zaś regularna Aukcya Woyska ma nastąpić, toteż trzeba regu-
larności w podatku, żeby wszyscy wspolnie bez ochrony proporcyo-
nalnie płacili, et alter alterius onera non portet, do czego nie
przydzie hic saltus, hic nodus.

14to Exinde sequitur: że wprzod o Lokwacyi, o pomierze kraju, o sposo-
bach Poddaństwa nie aggrawuiących, o Miastach żeby były lud-
ne, o Handlach żeby reflorescant, myśleć y starać się potrzeba,
a gdy fundum będzie łatwiey wszystko Aukcyonować.

Copie De la Reponse de S. E. Mgr le Grand Chancelier de la Couronne
donnée à S. A. R. Mgr le Duc de Courlande et de Semigalle
30 Mars 1760 à Konskie.

Monseigneur

J'avoue à Votre Altesse Roiale, que mes propres Interets
m'ayant appellé dans un païs ecarté de la poste m'ont eloigné
de la Satisfaction, que j'aurois eû d'epouter les ordres de Sa Mté
mon Maitre, et ceux, que V.A.R. m'envoye pour me rendre au plus
tot à Varsovie, mais tout le paquet expedié par l'Estafette ne m'a
trouvé, qu'à mon retour ici, ou je suis arrivé avec un gros rhume, qui
m'est tombé sur la poitrine malgré quoi j'aurois risqué le voiage,
si je ne regardois par la Semaine Sainte comme peu propre de
vaquer aux affaires; cependant j'espere, qu'aprés les Fetes ma
Santé retablie me procurera l'honneur de me mettre à ses pieds,
et d'attendre ses Ordres. Votre Altesse Roiale a bien vû avec
quel empressement j'ai saisis les occasions, ou j'ai pû faire
voir mon Zele pour son Service. La reconnoissance, que je
dois au Roi mon Maitre m'oblige à ce travail, et rien ne peut
m'eloigner de ce Sisteme. Quant aux affaires de Courlande le
Ministere polonois a conduit l'ouvrage jusqu'à l'Investiture,
aprés ce est le Cabinet et par là il paroissoit, que les memes
Polonois, qui montroient tant de fermeté pour le Service du Maitre
et de sa famille sacrée dans la Personne de V.A.R. se relâ-
choient de leur Zele, n'y paroissant plus sur le tapis. L'affaire
resta comme si Elle ne touchoit plus les Polonois, que par
bricole, et c'est faute de communication des affaires. Quant
à ma Personne, j'ai la consolation d'avoir fait voir ma
fidelité envers le Roi mon Maitre, rien ne m'a ecarté de mon Zele
pour son Service et dans le fort de mon travail j'ai regardé avec
un air indifferent tout ce qui se tramoit contre moi, parceque si c'est
un Crime de bien servir le Maitre, c'est avec plaisir, que j'en
attends le Chatiment, et touts les preparatifs etudiés de mes
ennemis ne m'oteront pas du fond de mon Coeur l'attachement
et la Sincerité dans mes Services à l'egard de mon Maitre si
bien enracinés. Cependant le Nombre des fideles sera bien petit
et encore decouragé dés qu'on se verra sans protection, mais
les Sentiments de la grandeur d'ame de V.A.R. les faira
revivre, et c'est là, ou je me place pour le reste de mes jours.

Pożegnanie J. O. Xżny Jey Mći Anny z Sanguszkow Jabłonowskiey Wojewodziny Poznańskiey Marszałkowey Trybunału Koronnego przy wyiezdzie Jey z Lublina do Annopola na Wołyn Dnia 16. 7bris Aᵒ Dni 1761.

Sączcie łzy rzesne, Kastaliyskie zdroie,
Kiedy iuż szczęscia, Bogini Pokoie,
W swych Pawimentach, od żalu się kruszą,
Że z Anną drogą, rozdzielać się muszą.
Pallas Bogini z wdzięcznemi Muzami,
Dzis na Parnassie, oblewa się łzami,
Bo wiem że cię to, naybardziey zasmuca,
Że wdzięczna Thetys, Nas y Ciebie rzuca.
Więc mnie płaczliwe, nuc wte słowa pienie,
Że ah! tracimy, co w naydroższey Cenie,
Nie tylko u nas iest, lecz y u Swiata,
Nie opłakana, krzywdy Naszey Strata.
Wielki Jowiszu, na to bądź pamiętny.
Że cię uprasza, Trybunał Przeswiętny,
Ktoremu nie bądz nieużytym głazem,
Proszą cię Oba, Collegia razem,
Swieckie, Duchowne, co wraz z Anną były,
Chcąc by z nią zawsze, mieszkały y żyły.
Odmień Twe rządy, przeinacz wyroki,
Niechay Pogonią, szybkie w biegu kroki;
Cuglem swey Laski, z kieruie y zwruci;
Niech się z odjazdu, Jey Kray ten nie smuci;
Płacze Przeswiętna, Palestra, y szlocha,
Bo Annę Sercem, Panią swoią kocha,
A Jabłonowską ktorey Cnoty słyną,
Xięzną Poznańską, dzis Wojewodziną,

Y Mar-

Y Marszałkową w Swietnym Trybunale.
Ktorey nam odjazd, płacz czyni y żale.
Żałuią wszystkie, Klasztory, Konwenty,
Ktorzy ci żywot, niewinny y Swięty,
Przyznaią, kiedy w Matki Twoiey ślady,
Przez wielkie drogich Cnot wchodziß przykłady,
Z Ciebie zaprawde, Ludzi bardzo siła,
Wzor brało Anno, Bogu Ludziom miła.
Jaka należy Bogu od Nas chwała,
Wszystkimeś z siebie, Nam w tym przykład dała,
Płaczą Szpitale, y Tłumy Ubogich
Ktorzy Łask Twoich, doznawali drogich
W biedzie, y nędzy, głod Im nie był męką,
Boś Ich iak Matka, swą karmiła ręką.
Co gdyś czyniła, nie będzieß w utracie,
Niebo mieć będzieß y Boga w zapłacie.
Lecz na co Ja tu Twe wyliczam Cnoty,
Kiedy procz tego, Wiek Twoy cały Złoty.
Oto tu tylko, gra nayważnieyßa chodzi,
Że się rozstania, czas z Tobą przychodzi,
Tym ktorzy Ciebie, szacuią dość wiele,
Wierni, Życzliwi, oraz Przyiaciele,
Wiem dobrze że Ich, to niezmiernie boli
Ale ktoż się tey spodziewał niedoli;
Ktora ten cały, Kray mocno zasmuca,
Gdy Nas iuż Anna pełna Łaski rzuca.
Y coż stroskani, teraz czynić będziem,
Gdy Szczęście Naße, uleci z Łabędziem,
Ktore na Gniazdo, dla spoczynku spießy,
Z czego się mocno, Kray Wołyński cießy.
Coż

Coż na to mowiß, Sieroto Lublinie,
Kiedy to Szczęście, z pociechą cię minie,
Kto cię tu wesprze, kto mowię zasłoni,
Gdy Anna Łaski, ucieka w Pogoni,
Chyba Pruß Swiętny, pod podkową Kozą
Przy Zbroynych Krzyżach, gdy się wszyscy zniosą
Bohatyrowi wezmą Tarcze miecze,
A za bez Broni, Rycerz nie uciecze.
Czyńmy co prędzey, myśli Naßych Plante,
Jezli przy Złotym Jabłku, Atalante
Utrzymać możem, Anna się powroci,
Smutek Nasz z płaczem, w radość się obroci.
A gdy tak zrobiem, nowe będą Cuda,
Lecz pod wątpieniem, iezli nam się uda,
Dzień to Szesnasty; Września, Dzień okrutny,
Czas nam ten przyniosł, żałosny y smutny,
Ktory w to dufa, że Słońce w Baranie,
Unosząc iż wszystko, iak chce onu się stanie.
W suchych Dniach dzisiay, przyniosł nam suchoty,
Gdy Annę bierze, dar y wybor Cnoty.
A gdy po Annie, wszyscy Sierotami,
Jesteśmy, płaczmy, iuż nad sobą sami,
Y lubo nas to, dość niezmiernie boli;
Trudno iednakże, Niebios przeczyć woli;
Zodyak Słońce, w ktorym Baran Panem,
Trudno z Niebieskim, tykać się Baranem,
Taka iest Niebios, wszystkich Planet wola,
By Anna droga, iuż do Annopola,
Dziś się przeniosła, z Naßego Lublina,
Czasow tosamych, przyczyna nie wina.
A gdy iuż Pani, żegnaß się z tym Krajem,
Bogu Cię wszyscy, w Opiekę oddaiem,
Y Matce

Y Matce Boskiey, u Swiętego Ducha,
Ktora prozb Twoich, Łaskawie wysłucha.
Oraz z Darami, na Twe zawołanie,
W każdey potrzebie, z pomocą ci stanie.
O co Jey prosic, y Syna Jey sławic,
Będziem, aby Cię, chciał w Sławie y Zbawic,
Z Wielkim Antonim, a Serca podową
Niech cię piastuie, szczęśliwą y zdrową.
Ktoren się Nam tu, wnadgrodzie zostanie.
Serca Twoiego Życie y kochanie
Co niech cię Pani, bynaymniey niesmuci;
Bo zdrow szczęśliwie, do Ciebie powroci;
Złożywszy Łaskę, pamięc wieczney Sławy,
Dziedzic pierwszego, Krzesła y Buławy.

My Senatorowie, Urzędnicy, Dygnitarze, y cało Rycerstwo Prześwię Wwa Sieradzkiego Manifestuiemy się, Naypierw przed Bogiem, ktoremu iawne są Serca, y Intencye Nasze, Potym przed Nayiasnym Krolem, y Panem Naszym; Anaostatek przed wszystkiemi Potencyami, y Narodami, sortem Populorum sprawiedliwie ważącemi z Rzpltą Polską, y Jey Prowincyami z przymierzonemi, y Sojusznemi; Iż nie z lekkomyslnosci iakiey, ktorey częstokroc ludzie chwytać się zwykli, ale z wyraźney oczywistey ledwie nie całemu Swiatu jawney, przez kilka lat dzymuiącey, a coraz bardziey szerzącey się krzywdy, y oppressyi Naszey tak, że nikt w całey Prowincyi Wielkopolskiey z żyiących Ludzi Wolnym, swobodnym, y spokoynym nie czuie się, do tego publicznego przed Księgami tuteyszemi Autentycznemi użalenia się przychodziemy.

Od początku Intryg, szturmow, y hałasow Woiennych, ktore dotąd w Sąsiedzkich Naszych Krajach, y innych podalszych dolendé praktykuią się, naymnieyszey nikomu z Woiuiących nie daliśmy okazyi ad indignationes, et iras, Tę ktora indifferentibus Potentijs należy Obojętność zachowaliśmy, y zachowuiemy sacré, et inviolabiliter lubo czuć mogliśmy gwałt Traktatom, y Sojuszom z Rzpltą, iakoteż Prawom Narodow wyrządzony przez wstęp Woysk Rossyiskich. Naypierw w Kraje Litewskie, potym Koron bez opowiedzenia się Stanom Rzpltey, y bez Pozwolenia od Nich, rozumieiąc, że gdy pro custodienda Granic Polskich Securitate Władze, pro manutenenda wewnętrzney Spokoynosci indemnitate Rady, y Ministeria Prawem postanowione, przez Szpary na to patrzyły, y ostatniey Chwalebney Pamięci Nayiasnieyszey Anny Monarchini Rossyiskiey Jasnie Wielmożnemu JMci Pu Ogińskiemu, natenczas Oboznemu, a teraz Marszałkowi W. W. X. Litt. iak do Peterburga był Posłem daney Deklaracyi, iż Woyska Jey ani teraz, ani na potym w Państwa Rzpltey wchodzić nie będą zapomniały, choć ta Deklaracya, iako publiczna, iest pewnie ad Archivum oddana, y każdemu powinna bydź wiadoma, przynaymniey Krajowi, ludowi Cudzoziemskiego Woyska wkroczeniem Obciążonemu, iako przyiazne ludzkie, y sprawiedliwe obchodzenie się ubespieczyły, aż gdy przez lat iuż Cztery zdyssymulowane wniscie tegoż Woyska obrociło się w ciężkie, y nieszczęsliwe zamieszkanie u Nas w Polszcze, tak dalece że ledwie z Nami się bydź po Domach Naszych Gospodarzami, dopieroż Fortunek, Życia, y Pokoju Panami znosząc ukazow, Naiazdow, Extorsyi, Exekucyi Moskiewskich, y Kozackich Ciężar, Fur, Furażow, na lod, y Konie z ogłodzeniem Własnego Kraju, y zniszczeniem sprzężaiow w dalekie mieysca, wożąc szafunek. Gdy przykładne ustawicznoscią Skargi przez Senatorow, y pierwszych między Nami na tak niesprawiedliwe postępki; zubożeniem ludu, wyniszczenie Fortun, wyprowadzenie z Domow Szlacheckich Millionami nienadgrodzonych Zboż, y Siana, y inne Zdzierstwa, Szlachty Braci Naszych Zaboystwa, Inwentarzow częscią w podroży zarażonych, częscią zniszczonych, częscią ogłodzonych Upadki, Naostatek Bogu, y podciwym Ludziom po Domach Szlacheckich obmierzłe Wiolencye, y inkonweniencye, ochotę tylko do Konsolacyi, y ratunku, ale nieskutek wzniecały, Żadney Bonifikacyi, Nadgrody, y Sprawiedliwosci nie ziednały, bo Kommissya Toruńska pierwszemu tylko, y szczęsliwemu, albo Zarekommendowanemu płaciła, nie tym iednak szacunkiem, iak szkoda warta. Gdy cierpliwość Nasza, y iedyne do Pana Boga rąk wznoszenie, większą się nam stała trucizną, iak pomocą, w większą Nas podaie wzgardę, y igrzysko Armatenentium, iako się teraz pokazuie

zuci przez dobranie sobie od tegoż Woyska Rossyiskiego iakichsis Kommissarzow z Polskiego narodu do pisania Paletow, y rozsyłania Onych po Parafiach, aby tą Winę [illegible] dali na Nich, y nie było to ich grzechem, co Polak choc naygorszego, ale przecież pod [illegible] cyą Moskiewską uczyni, nie podobno dłużey nie sarknąć, y nie szukać po całey Oyczyznie politowania, y zaradzenia.

Pamiętne nam są rozne w Polszcze nieszczęśliwe Rewolucye kiedy kto z Rzpltey postę[po]wał hostiliter wkładał na Obywatelow Jey rozne Ciężary, y Kontrybucye, natenczas W[o]iewodztwa chcąc to porządnie dla zyscia rygoru wydać, co Nieprzyiacielska Ustawa wyci[śnąć] pragneła, z pomiędzy swoich Obywatelow obierali Kommissarzow, aby się z Woyskiem [kom]binowali de quanto, y to quantum rozporządzili na Wioski proportionaliter, y co Nomi[ne] Taryffę pisali.

Teraz Jchmć Moskiewscy Kommissarze, ktorych przyznać żadną miarą cum [illegible] ria Libertatis y przecięż chociaż speciosè Rzpltey tranquillitates, poniewaź Przy[iacie]lmi Naszemi czyni się Moskwa, nie możemy za Polskich, wziąwszy przed się Woys[ku] Rossyiskiemu pro praetextu folgi Ludowi, iak by koniecznie to czynić, co mu się nie p[odo]ba, albo nie może, obligowanemu, y iakby iakies iarzmo Niewoli na szyię [włożyć]. Ustęp[ów] Dopadli suo Astu, et Arte z Grodow niektorych Taryff, iak y z Naszego rozpisa[li] Palety, przecież nie według porządku w Taryffach iednym Alleviando, drugie prae[gravando] Wioski, pewnie z prawdziwey tak walney Materyi niesprawnoscis ktora są przyczyną, y lata, y mała experyencya rozsyłają po Parafiach, y Executionem Onych sub rigore Executionis przykazują, nie dochodząc tego molli, et levi penetra[tione] ze gdzie Palety praktykuią się, tam y hostilitas.

Nayciężey o tym słyszeć, że się do tych nie praktykowanych spokoyney Rzpltey Urzędow zaszczycaią Instrumentami od JKMći P. N. Miłł.

Nie możemy pomyslić o tym, ażeby tak mądry, tak Sprawiedliwy Krol, a razem Dobrotliwy dla krolestwa swego Oyciec miał Nas Lud Wolny w żadne kłutnie nie [illegible] kuięcy się do dostoinstwa Panskiego sercem y życiem przywiązany na taką Tyranię p[u]ście, y nie czuć tego, że nie tak boli Rana, ktorą zadaie cudza, iak Własna ręka. Ale [illegible] przy tych nieszczęsliwych dystrakcyach, Panskich mogła co zyskać, albo extorsiva [et] subreptitia Ars, y Kancellarya, ktora minus advertenter zapieczętowała nieochronnie [illegible] si bydź iustior, et moderatior opisania methodus, nie złą Smiałością, y zuchwałością iakiey zażywaią instrumentarij swoim dogadzaiąc zyskom nie publicznemu Dobru. [illegible] myslone miary, y Targi znoszą Oyczyste, krajowe Dyspozycye, te miary wymy[slone] w Paletach zanieuchronne determinantur, y płacenie Cwierci Mąki, oraz Cwierci Kaszy po dwanascie Tynfow practicatur, choc Ci Jchmć biorą z Kaszy Rossyiskiey 15. na każdą Cwiertnię Tynfow, Cwiertnia ta aby 80. Garcy w sobie trzymała prze[cię] a u Nas Wiertel Sieradzki 20 Garcy trzymaiący Zyta po 11. Tynfow na Targu [illegible] wany, Wiertel zaś Jęczmienia, z ktorego się kasza robi po 12 Tynfow ob rationem nie[illegible] dzapose, y wyplenionego z Kraju przez Moskwę Chleba, takich tedy Wierteli wchodzi [na] Cwiertnię Moskiewską Cztery, Więc łatwo poznać y z miary y z ceny krzywdy, [illegible] cye.

A gdzie to w obcętnym Przyiacielskim, y w wolnym pokaże się Narodzie, aby kto miary [illegible] wypłacił, [illegible] w cudzym Kraju z Targiem, nie do Targu przychodzić, nie płatnią tego

qui

qui turpia lucra petunt, że takowy postępek, takowy Ausus może się wziąć pro hostili. Bardziey by powinne, iako Patriotij, ieżeli Jm są chara Patriae tecta ostrzegać exoticos, że takowe Dyspozycye sprzeciwiaią się Przyiazni Narodow, y tey Harmonij, ktorey dotrzymuiąc Swiątobliwie z Narodami, y Woyskami Nayiasnieyszey Monarchini Rossyiskiey. Rzplta wiele cierpliwie, y długo znosi. Ale ten rząd nieludzki mało by ważył, gdyby nie wspierały Exekucye Moskiewskie z ktorych nie mogą excusari Woysk pomienionych obchodzenia się z Niemi.

Cożeś ieszcze może complere crudelitates, to y to wspomnieć cum lachrymis godzi się, z swoią Redukcyą w cudzym Kraju Monety przymuszaią ią mieć za Naysłuszniejszą czemu tak się można sprzeciwić, iak Paletom. Dlaczego gdy iuż złe przebiera Miarkę, y gdy post peiora pessima spectantur, Oswiadczamy się przed Bogiem, y Swiatem że schyla się do końca y Cierpliwość Nasza. Ale ieszcze w tym Manifescie same Łzy lejemy, nie zabieraiąc się ad Extremitatem dla Miłości tego Pokoiu, w ktorym Swiątobliwego Panowania Nayiaśnieyszego Krola, y P. N. zażywać pragniemy; Nieodmawiamy nigdy ludzkosci Naszey Woyskom, ktore nie mogą się obeyść bez Krajow Naszych, ale pragniemy w nich mieć hospitem, non hostem, za rzecz sprawiedliwą sądziemy, y tey dawno oczekuiemy, ażeby bliskie Mieysca do kupowania, y przywożenia Furażow w porządku tego Wrwa, gdzie Woysko subsistit wyznaczone były, ażeby się o dowożenia Onych nagłaszano, poiazdow, y sprzężaiow w dalekie mieysca nie zmieszczono, Exekucyami Kozackiemi do wożenia nikogo nie przymuszano, Domow, y Wiosek gwałtownie nie nieiezdano, zapłatę według Targowania się naznaczono, Mogą się też Woyska upewnić, że gdy z Modestyą, y Sprawiedliwością pokażą się, nad to wszystko dowieziono Jm będzie tak, iak dowożą ludzie do innych Miast Wielkich, gdzie iest za Pieniądze Consumptio, y iak dowożono za Granicę do Magazynow Pruskich, gdzie punktualnie według uczynionego zgodzonego, ale nie przez się Absolutnie postanowionego Targu płacono. Cóż lud Użalony może temperare, y od Naturalney ieszcze retinere Obrony.

Tu dopiero na Exotyczne Łzy lejemy oppressye, Ac insistat Alter dolor dolori z rozpisanych po Wrwie Naszym na redukcyą Monety Uniwersałow. O ktorych gdy się nam dopiero z Oblaty w Grodzie tuteyszym otwiera Notitia, nie podobna na tę Ujmę Fortunek Szlacheckich, y iak na umyslne depauperandi Status Nobilitatis usiłowanie nie sarknąć. Kolor to iest że Zagraniczna reducitur Moneta, Pozor zaś daremny iest, aby przez zniżenie Oney mielismy przyiść do Dobrey, kiedy do szczętu z Polski wywieziona, y nie złą z fabrykowana, Początkom to Należało Obstare, nie na ten czas, kiedy iuż ludzoziemska tak się zagosciła w Krajach Polskich w niezliczonych Millionach szeląga. Że nie może inaczey immutari, chyba przez wystawienie Mennic, kuciu w nich Dobrey Monety, y wykupowanie Złey tak iak się z Swidnicką stało, testante Constitutione 1527. Vol. 1. Fol. 475. w tych Słowach Sonante: Decrevimus cum Universo Senatu Rni Nri, non solum pro rogandam, et custodiendam diligentius occlusionem viae in Sylesiam, sed etiam Monetam prorsus extirpandam &c. &c. Permutet intra Spatium huius Anni, sed non carius quam quemlibet, eius Medium

grossum

grossum per 5. Denarios, aut ad Officinam Monetariam portet, pro qua dabitur nova Moneta, et solvens Illi similiter pro quolibet Grosso Swidnicensi quinque Denarij. Nie podobna, y na to nie sarknąc, że naydelikatnieysza Inter Materias Status Materia przyszła do rezolucyi Ministeriòr Thesaurarialium, ktorym kiedykolwiek ex Casu co Rzplita pozwoliła uczynić, zawsze to pro lege mieć deklarowała, ktorym przyznała Rzplita praefecturas rei Monetariae ale tempore Cudendae Monetae, nie ad reducendam Monetam, tak dalece, że żadne nie znayduie się dla Podskarbich Prawo, ktore by Ich Prerogatywę za ustawiczną, y Absolutną do decydowania Monet upoważyło.

Ktoż teraz dał moc JWWMM Panom Podskarbim do Redukcyi, Seym na zabiezenie złey Monecie zerwany, chyba Senatus Consilium, ktore ile razy tyka Materiam Status, tyle razy supra legem audet. Przyidzie podobno na to, że toż Senatus Consilium teraźnieyszą Redukcyą sposobem Rzpltey, ktora, to, co komu uczynić każe pro lege deklaruie, włoży na lud wolny Obowiązek, aby pareat, y Rygor stanowić będzie contra non Parentes. Zkąd ktoż sobie wnosić nie może, że Formam Regiminis trzem Stanom Rzpltey Sacratam biorą na się dwa Stany, y co Im się podoba imponunt na trzeci, y ta to podobno rwania Seymow polityka, ażeby Regnum iuż non Consilio, ale quodam Imperio gubernetur, y ażeby nieznać tak rownosci, iak kogo w gorę wynoszą Honory, Fortuny, y Dostatki. Z tąd zuchwałe o kredyt u Pana Emulacye, zkąd iako iest Strach Sprawiedliwy, na Wolność, na Urząd Krolestwa Wolnego, tak contra omnes Actus, Prawom, y Ustawom Rzpltey Contrarios, manifestuiemy się pro nullis mieć one chcemy, y uciekamy się tanquam ad Unicum Libertatis Solatium do JO. Xcia Imści Prymasa, ażeby tak od Exotycznych Ciemiężliwosci, iako też od Domowych bezpraw ratować lud Wolny raczył.

Powaga Prymacyalna naywięcey inclarescit przez to, że iest inter media, inter Majestatem, et Libertatem. Mądrość zaś y Cnota w teraźnieyszym Wiekami pożądanym Prymasie, zaręcza lud uciemiężony, et Statutis Privatis postraszony, że nie da się szerzeć Złemu, Zdeymie z iedney Strony Ciężar, z drugiey strony Strach z Ludu, Sacra, et Activa Dextra Ejus Przyprowadzi Sprawiedliwego, y Dobrotliwego Krola, że Kommissarzow paktuiących (: w ktorych Dyspozycyach co sobie może inferre, y na kogo zwalić Winę, lub każdy się domyśli, gdy wszystkie rzeczy zwykły referri ad fontem :) abrogabit. Prowincyą Wielkopolską z Woyskiem Rozpuszczonym tak iak się wyżey namieniło componet, y Wolność w niey, oraz Samemu Krolowi, według Prawa Posłuszenstwo, nikomu inszemu assecurabit, od Zamachu na zubożenie Stanie Szlacheckiego tuebitur, y ażeby ta Moneta przez Rzpltą rezolwowana była, a Dobra w Krajach Polskich, przez wystawienie Mennic, y dopiero pozwolenie w nich rząd mieć JWWMM PP. Podskarbim, aby Dobrą rozsiewali, a złą do Mennic wykupowali Monetę zakwitnęła, Regia, et Paterna studia admittet, Seym determinabit, y tę Monetę iako należącą ad omnes omnibus committet, cot ta Redukcya zrobiła z Redukcyą Moskiewską, Polska, w Słowach Moskiewska w Orężu, co czemu ustąpi pokaże się

et fiet

et fiet Argumentum, sine Consequentia.

A teraz ten Manifest dla Wiadomosci wszystkich po Grodach Korony Polskiey, y W. X Litt rozesłać determinuiemy, y szukać Kompassyi u Braci po Prowincyach Wtwach, Ziemiach, y Powiatach rezolwuiemy się. Datt w Sieradzu D. 14. 7bris 1761 Ao. Jan Walczyński, Kasztelan Sieradz. Roch Kossowski Stta Sieradz. Tomasz Błechyński Chor: Sieradz. Stanisław Walewski. Woyciech Walewski Podsędek Z. S. Andrzey Zapolski Czesnik Sieradz. Dominik Żelisławski Podcz: Piotrk. Piotr Kaszuba Oczesalski Cz. Piotrk. Jan Poray z Busenina Pstrokoński W. Piotrk. Felix Złotnicki, Podw: Sieradz. Paweł Zaręba Tymieniecki P. Gr. Sieradz. Franciszek Poray z Busenina Pstrokoński. Jerzy Szulmierski, Ignacy Gałecki Stta Bidgg. Michał Radoszewski Stta Szadkowski. Woyciech Zaręba Tymieniecki. Stefan Sawicz Miecznik Buski. Walenty z Niniewa Niniewski. Stanisław Stawiski. Bartłomiey Żelisławski. Walenty Zdzienicki. Zygmunt Kudrowski Komornik Z. S. Swiętosław Groiński Rejent Z. S. Mikołay Taczanowski Rejent Grodz Sieradz. Paweł Kurczewski. Wawrzyniec Kołdowski. Jan Sulmierski. Marcin Murzynowski. Macieij Jaksa, z Krobanowa Krobanowski. Dominik z Kołoszyna Sułowski. Michał Kozubski. Jozef Suchorski. Antoni Mianowski. Michał z Błeszowa Kobylański. Stanisław Ostrowski. Jozef Stawiski. Maciey z Widawy Widawski. Stefan Witwicki. Ludwik Skorzewski. Bartłomiey Mikołajewski. Stanisław Pstrokoński. Dominik Błeszyński Podstoli Wieluński.

REFLEXIE O MONECIE w R. 1761.

Nie iest pierwszym w Polsce przykładem, teraznieyſza nieszczęśliwość, ktora w Nas nowe sprawuie zadumienie, że cały Kray z Monety dobrey obrażony widziemy. Daleko większey doznali przykrości Antecessorowie Nasi za czasu Zygmunta Pierwszego, kiedy wszystke Monetę Złotą y Srebrną wykupiwszy Żydzi, y zagranice wywiozszy, całe Krolestwo złą y fałszywą Swiednicką napełnili, oczym swiadczy Konstytucya 1527. v.1. fol. 475. Etquia Moneta Swidnicensis quæ Universo Regno inæstimabilem jacturam facit, et detrimentum hac tenus cohiberi non potest.

Uczyniła wprawdzie wielką szkodę, ale nie rownie większo trudność w obmysleniu sposobow, zatamowaniu Kursu pomienionney złey Monecie, y zabieżenia, aby więcey Jey w Kray nie wchodziło, ponieważ tak Żydzi iako też porożnych mieyscach Prywatni Ludzie W posrodku samego Państwa, na stępel Swiednicki bić, y rozmnarzać fałszywą Monetę, domyslili się według teyże Konstytucyi. Qia præter ipsam Monetam Swidnicensem magna etiam vis falsæ Monetæ, tam in Regno nostro, quam etiam alibi excussa est et excuditur. a przecięs iescze nie słyszelismy, aby kto wybijać Tynfy nasze odważył się, oprocz za Granicą.

Ciągnęła się ta nieszczęśliwość przez wiele Wiekow, od panowania Zygmunta III Władysława Krola. według Konstytucyi 1588. fol. 1223. Tit: o Monecie drobney: Jż wiele się wniosło do Korony nieważney Monety Cudzoziemskiey, z wielką szkodą Rzeczypospolitey. Zkąd dochodziemy że

iakas

iakoś nowa Moneta Sliąska, Brãdeburska y Saska, znowu do
Polski była wprowadzona, podobnym sposobem iak y teraz
według Konstytucyi 1620. v 3 fol. 373. A iż rozmaitemi spo-
sobami, Szlakami, y przemysłem Cudzoziemską Monetę do
Panstw przywożą, Pieniądze Nasze Koronne które nie równą
dobrocią y Wagą Cudzoziemsko przechodzą, zakupuią y wywo-
żą. Stanowiemy Lege perpetua, aby żaden na potym Mo-
nety Cudzoziemskiey, krom Talerow y Czerwonych Złotych
wozić nie śmiał do Panstw Naszych, sub pœnis Confisca-
tionis Bonorum et vitæ.

Gdy byśmy Hystoriom Wiary nie dawali, tedy z Samy
Konstytucyi dochodzić możemy, że to wszystko co teraz
z okoliczności Złey Monety doznaiemy iuż się dawniey
szych Wiekow praktykowało. Towary poszły w nieporow-
naną Cene, Złoto y Srebro podrożało, według Konstytucyi
1623. fol. 451. Acz kolwiek to widziemy, że wiele na tym Rzplt
należy, aby Walor Srebra y Złota ad pristinum Statum
iako nay prędzey przywrocony bydz mogł, gdyż za tym y
drobnieysza Moneta, juxta valorem Auri et argenti le-
psza by się bić mogła, y pretia rerum snadniey by się y
prędzey do pierwszey kluby przywrocić mogły. Jednak nie
życząc tego, aby obywatelom Panstw Naszych, za tak nag-
łym zniżeniem ceny Złota y Srebra szkody przyczyniać
się miało.

Nie wspominam nayniesczęśliwszego Wieku za Panowa-
nia Jana Kazimierza, gdzie ani złey, ani dobrey Monety
nie było, same tylko Szelągi w kraju kurs miały, kto-
rych kilka Millionow na zapłatę Woysku wybić kazano.
Wątpić iednak nie można, że przez ten wszystek przeciąg
Wie

Wieku, zacząwszy od Zygmunta Pierwszego, aż do Jana Ka-
zimierza, nigdy Rzeczpospolita starania nie zaniedbała,
aby tak fałszywe Pieniądze z Pogranicznych Panstw do
Polski przeniesione wykorzenić, Commercia ułatwić,
Mennicę do bicia nowey Dobrey Monety otworzyć,
iako też wszelki inny porządek ku pożytkowi Rzeczy-
pospolitey obmyślić. Dla czego wypisać umyśliłem
te wszystkie sposoby y środki, ktorych, przeciwko przy-
padkom teraznieyszey nieszczęśliwości rownaiącym się
Nasi Antecessorowie używali; Rozumieiąc iż kiedy,
dawnych Czasow skuteczne y pomocne były, więc y te-
raz pożyteczne y niezawodne bydz mogą.

Sposoby za Zygmunta Pierwszego.

Wiele było Projektow na zatrzymanie fałszywey Mo-
nety, ale te wszystkie o ktorych Hystorya wspomina,
były słabe y nie skuteczne, dopiero Roku 1527 posta-
nowiła Rzeczpospolita nay pierwey Granice opatrzyć
wartą mocną, aby więcey złey Monety przywodzić
zabronioną do Kraju, potym przedsięwzięła wszystkie
środki, aby tę, ktora już Kray zaraziła, wygubić, y
iak nay prędzey wykorzenić. O czym Konstytucya tegoż
Roku vol. 1. fol. 475. Decrevimus cum Universo Se-
natu Regni Nostri, non solum prorogandam et cus-
todiendam diligentius occlusionem viæ in Silensiam,
sed etiam Monetam prorsus ex Regno extirpandam etc.
Et qui illam intra hoc tempus, permutare et alienare
a se non posset, expendat illam et permutet intra spa-
tium hujus Anni, sed non Carius quam quem libet
ejus medium grossum per 5 denarios.

Złgo

Zkąd dochodzić można, że Rzeczpospolita zatamowawszy to Źrodło z ktorego fałszywa płynęła Moneta, przez opatrzenie Granic, wzięta się do redukowania wspomnioney fałszywey Monety, ad valorem Jey internum, wczym przyznać należy nieporownaną rostropność, ponieważ żaden Obywatel, udać y zamienić by Jey niepotrafił, gdyby niebyła zniżona do waloru wewnętrznego. Na ostatek Mennica, do ktorey resztę nie zamienioney y z kray niewywiezioney znosić pozwolona, y Nowo Monetę za nię dać obiecano, wieleby szkody w odmienianie ponosić miała, iako niżey w tey samey Konstytucyi. Aut ad Officinam nostram Monetariam portet, pro qua dabitur Nova Moneta et Solventur et solventur similiter pro quo libet grosso Swidnicensi quinq denarij.

Nikt powątpiwać nie powinien, że te Sposoby były dobre y skuteczne, ponieważ przez 60. Lat żadney wzmianki nie masz, ani w Hystoryi, ani w Konstytucyi, żeby więcey Swidnicka Moneta Rady y Starania Publiczne zatrudniała, aż dopiero 1588. Roku za Panowania Zygmunta III.

Sposoby
Za Zygmunta III.

Przerzeczony Zygmunt III. przypadkiem y nieszczęśliwością ktorą razam z sobą wprowadziła w kray fałszywa Moneta, za Czasow Zygmonta I zaraz gdy się pokazała. Brandeburska Szląska, wywołać ią z Kraju postanowił oczym Konstytucya Roku 1588. fol: 1223. Iż wiele się wniosło do Korony &c.

Ten sposob, lubo zdaie się bydź w każdym Kraju wielce pomocny, pokazało się iednak, że w Naszey Rzeczypospolitey Wolney, y Prawu nie posłuszney, żadnego nie uczynił

skut

Skudku, ponieważ mimo tego postanowienia, y wywołania, przez Lat 23 cisnoł się fałszywa Moneta do Kraju nie przestała, potyppokiey do Redukcyi teyże Monety nie przystąpiono, według Konstytucyi 1620, fol. 372. Titt. Moneta: Iż przez niezmierną Cenę Pieniędzy Rzeczpospolita szkodę pono ponosi przezto postanawiamy, aby żaden każdey Kondycyi Człowiek nieważył się drożey Czerwonych Złotych brać, tylko po Złotych 14. Talery Stare, po Złotych put trzecia. Talery Złotowe po Groszy 38. Orty Gdańskie po Groszy 16. sub pœne Confiscationis Bonorum. A że ten sposob iuż był nie wczesny, y bardzo przykry Obywatelom, dla tego 1620, Roku dołożono. Jednak nie życząc tego, aby Obywatelow Państw Naszych, za tak nagłym zniżeniem Ceny Złota y Srebra, szkody przyczyniać się miało.

Już tedy widziemy, że owych Czasow byli także Kapitaliści, ktorzy tę fałszywą Monetę zgromadzili, y że przez Konsyderacyą na też Kapitały nie mogła uczynić Rzeczpospolita porządney, y dobrey Redukcyi, do czego podobną łatwością przyszła by była, gdyby w początkach naśladować Krola Zygmunta nie zaniedbała. Musiała na tym Rzeczpospolita wszystkie powiększyć starania, pod Konfiskacyą Dobr y Życia, y co raz surowsze starania Kary na tych, ktoryby zło Monetę do Kraju wprowadzać ważyli się. Oczym Konstytucya. Stanowiemy, Lege perpetua; aby żaden na potym Monety Cudzoziemskiey, krom Talerow y Czerwonych Złotych wozić niesmiał do Państw Naszych, sub pœna Confiscationis Bonorum et vitæ.

Na ostatek zapatrzywszy się Zygmunt III na sposoby, ktoremi, przed tym z tey biedy Rzeczpospolita wychodziła, rozporządził Mennice, o czym Konstytucya 1620 y Redukcyą, tudzież Legę Monety nowey do władzy Podskarbich Koronnego y

Litew

Litewskiego oddał, stosuiąc się do Konstytucyi 1654. Titt: Mennica fol: 453. vol: 4. Ligę Monety w Koronie aby JMć Pan Podskarbi iako Supremus rei Monetariae Magister redukował.

Sposoby Za Władysława Czwartego.

Znalazł wprawdzie Władysław IV w Początkach Panowania swego oswobodzoną Rzeczpospolitą z trudności y biedy, względem fałszywey Monety, w krótce iednak pokazała się Elbińska y Rygska, ale zastawszy gotową Mennicę, zaraz ią wywołać kazał, ile że się dopiero tą fałszywą Pieniądze zagęszczać poczęły. O czym Konstytucya 1633. vol. 3. fol: 801. Tytt Mennica. Jż dla nawalności spraw Rzeczy pospolitey w tak krótkim czasie, więc dla samey trudności umiarkowania Talerow ktore nie iednako Ligę y Wagę po wszystkich Państwach w sobie maią, dla rożności drobney Monety, y dla zagęszczenia złey y fałszywey, ktorey po Części do Korony y W.X. Litt. wniesiono. Nie mogła stanąć na teraznieyszym Seymie pewna Ordynacya Mennicy, więc stosuiąc się do Konstytucyi Ao 1631. rozkazaliśmy z Kancellaryi Naszey o Mennicy Uniwersał ingrossować in volumen Legum, aby według teyże Konstytucyi y przedtym pierwszych, Moneta brana była, a Monety Złey Elbingskiey, y Rygskiey, y inney Cudzo Ziemskiey do Państw Naszych nie przyimowano, ale ią gubiono y wyniszczano. Peny na Delinkwentow y na tych, ktorzyby Powinności Urzędow swoich Exekucyi niedosyć czynili, aby podług teyże Konstytucyi extendowane były postanawiamy Etc.

Dochodzić tedy można z tey Konstytucyi, że podczas Interregnum wspomniona w Uniwersale wkradła się fałszywa Cudzoziemska Moneta, z tey szczegulnie przyczyny, że y w Polskiey Mennicy zło y fałszywą bić poczynano,

dla

dla czego obwarowanie Mennicy y postanowienie Ligi w Monecie, a wywołanie wcale Cudzoziemskiey, było naypierwszym y na potrzebnieyszym Krola Stanisława staraniem, według Uniwersału. Jż między inszemi, ktoreby do pomnożenia Rządu y ozdoby w Państwach Naszych należeć mogły sposoby, nie mnieysze bydź rozumiemy sporządzenie rei monetariae ktora wielką od dawnego postanowienia y zwyczaju, z niemałym wszystkich Obywatelow Państw Naszych ubliżeniem odmianę wzięła. Etc.

Nigdy iednak wywołanie z Państwa Monety, ani chwalebne rozporządzenia Mennicy, niebyłoby skuteczne, gdyby złey Monety w kraju bitey do waloru Jey nie zniżono, y nie redukowano, iako się doczytuiemy wyżey; Aby według teyże Konstytucyi, y przedtym pierwszych, Moneta brana była. Z tąd wnosić można, że redukcya Monety bydź musiała.

Sposoby Za Jana Kazimierza

Jeszcze się nie zrownały Wieki Nasze z nieszczęśliwą Wieku Panowania Jana Kazimierza, gdzie przez ustawiczne Woyny, do takiego opłakanego Stanu przyszła Rzeczpospolita, że Siedm Millionow własnemu Woysku dłużna była, a żadnych Pieniędzy, ani Złych, ani dobrych, ani Srebra ani Złota nie miała. W takiey okoliczności wszelka Rada musiała bydź bardzo trudna tak do nabycia Pieniędzy, iako y do ustawy Mennicy, y wynalezienia Metalu z ktoregoby Monetę bić można, dla czego gdy związkiem y grassowaniem po Kraju Woysko własne groziło, kazano wybić Szelągami Millon ieden przez Konstytucyą 1659. vol. 4. fol. 679. Titt: Mennica. — Należy to do porządku y pożytku powszechnego aby Mennica erygowana była w Xięstwie Litt:kim, osobliwie w teraznieyszych Rzeczy pospolitey potrzebach, obmyślaiąc sposoby do wypłacenia

woys-

Woyskom Naszym winnego długu &c.

Potym Roku 1667. gdy co raz większe exorbitancye Woysk zkonfederowanych, o zapłacenie długu przynaglały, postanowiono Szostakową y Szeląg Mennicę, y zaraz ią za Summę znaczną Insi Panu Boratyniemu Staroście Osieckiemu w Arędę puszczono, ale gdy ią fałszywe bito, y większe coraz pomienione fałszywe bicie w Woysku pomnarzało nieukontentowanie, iako się do czytuiemy z Remonstracyi Woyskowey na Seymie 1662. fol. 833. Łatwo sobie każdy imaginować może, iż kiedy mało w kraju Pieniędzy było, z których na Starostwa y dożywocia importowane bydz mogły. Dla czego w konstytucyach o przyznaniu swoim y Likwidacyach Kommissyi Lwowskiey doczytuiemy się, tak wiele Stołowych y Skarbowych Srebrem na tych że Kommissyach Lwowskich wypłaconą. A że z tych że Summ Sreber Monetę bić musiano, domyślać się możemy, ponieważ tego samego Roku za Ułożeniem Projektow przez Kommissarzów Titt: Mennica Złota y Srebra fol: 1003. szczęśliwie Monetę bić zaczęto, y dług Woysku wypłacono. Że zaś teraznieysze wypłacenie z tych Tynfow do Polski, niema żadnego podobieństwa do nieszczęścia y upadku na mienionego za Jana Kazimierza. Więc kto lepszey żąda wiadomości, niech czyta Hystoryą

Sposoby.
Do wygubienia teraznieyszych Tynfow

Już tedy widzieliśmy nieszczęśliwość rożnych Wiekow, y wielorakie Sposoby ratowania się, widzieliśmy skutek iednych, y daremne drugich usiłowanie. Przyznać iednak należy, że nayskuteczniejszy sposob przez Zygmunta 1º był obmyślony, bo naypierwey opatrzywszy mocno Granice

już

już więcey Swidnicki Monety w kray niedopuścił, potym Redukcyą postanowił, na ostatek Mennicę otworzył.

A tak, czego sposobność y handle za Granicę wyprowadzić niezdążyły, to resztę Mennica dokonała

Nie tak iuż pomyślnie udała się Zygmunta III. zamysłowi, bo dopiero w ten czas o Redukcyi radził, y Seymem ią twierdzić usiłował, kiedy znacznych y wielkich Kapitałow, pocatey Polszcze na mnożyło się, y dla tego przez cały Wiek swoy ustawicznie pracuiąc, ledwie ku końcowi Panowania wypędzić fałszywą potrafił Monetę

Rostropniey postąpił sobie Krol Władysław, że na wzor 1º Zygmunta Krola, zaraz od Redukcyi fałszywey Monety w kraju swoim wybitey staranie zaczął. Cudzą y Zagraniczną wywołał, Mennicę poprawiał, y Prawem obostrzył, tak szczęśliwie, że od Jego Panowania aż do Naszego Czasu o wprowadzeniu z Zagranicy fałszywey Monety Konstytucye nie wspominaią.

Teraz co nam czynić należy, każdy z przykładow wyżey opisanych wziąć miarę może. Porownała Wiek Nasz z Wiekiem Zygmunta 1º iednakowa nieszczęśliwość, szczegulnie tylko dla dopełnienia doskonałego podobieństwa, tego ieszcze nie dostaie, żeby wpośrodku kraju Żydzi y Prywatni Ludzie, fałszywe Tynfy wybiiali, y po kraju rozrzucali,

Zaczoż przeciwko tym przypadkom, ktore już w Polszcze były y ktore teraz nazad się do Polski wrociły, szukamy Nowey rady, y innych Projektow, kiedy nam staro dawne y wyprobowane Skuteczne do naśladowania sposoby Zachowała do rąk w konstytucyach Rzplta, czemu nie mamy przystąpić do Redukcyi Tynfow, y zniżyć Jch aż do waloru wewnętrznego, tak, jak sobie postąpił Zygmunt 1º z Swiednicką

Mone-

Monetą. Jeżeli ta Reflexya zatrzymuie nas, ktora niegdyś Krola Zygmunta wstrzymywała, że za Naszych Wiekow, do wielkich Kapitałow z fałszywych Tynfow zgromadzonych, rozni Obywatele poprzychodzili, tedy za przykładem Konstytucyi 1623. — Aby Obywatelow Panstw Naszych, za tak nagłym zniżeniem ceny Złota y Srebra Szkody nie przyimiać. Zniżyć wpoczątkach można Tynfa 1. na Dwa Szostaki, dołożywszy w Uniwersale Redukuiącym Monetę te same konsyderacyą, ktorą dołożył Zygmunt III. wpomienioney Konstytucyi. Wszakże potym otworzywszy szczęśliwie Mennicę, zniżyć ią będzie wolną do Jey Waloru Wewnętrznego y z Kraju wywołać

Na ostatek, czemu niezamkniemy przychodu, y nie opatrzemy Granic, aby więcey fałszywych Tynfow nie powożono, maiąc Władzę takowych na Zyciu y na Fortunie karać, ktoryby fałszywą Monetę w Kray wprowadzać ważyli się, mocą Prawa nie ad Casum, ale na wieczne Czasy stanowionego. R. 1620. — Stanowiemy Lege perpetua aby żaden napotym Monety Cudzo Ziemskiey, Krom Talerow y Czerwonych Złotych wozić nie śmiał, sub pœna confiskationis Bonorum et vitæ, na co Starostowie Nasi pograniczni także na Komorach y przykomorkach będący pilne Oko mieć maią, y przestępnych imać, y aresztować do Jnformacyi Naszey, przestrzec tego powinni, będą, aby żadna Moneta krom Talerow y czerwonych Złotych, do Korony przepuszczana nie była, sub pœna arbitrio Nostro irroganda, ad Instantiam Instigatoris ex delatione Cuiusvis.

Jeżeli tedy Straż tego oddana iest Starostom Pogra-

nicz-

Nicznym, toć Senatus Consilium, przypomnieć im może obowiązki, przez Prawo na Nich włożone, Jeżeli Celnikom, tedy Uniwersał Podskarbiński powinien Jch do tey powinności przymusić, zawsze iednak opatrzenie możne Granic, y kara surowa nad przestępcą wykonana, ten pożytek dla kraju przyniesćby mogła, żeby nikt więcey po Publikacyi Uniwersatu, y Redukcyi Tynfow na dwa Szostaki, gorszey Monety przywozić nie odważył się; Tak iak się działą za Krola Zygmunta, Władysława y Jnnych Krolow, ktorzy szczęśliwie około wykorzenienia fałszywych Pieniędzy pracowali.

Wiele iest wprawdzie roznego zdania wedle teraznieyszych okoliczności, ale żadne nie są tak możne, aby się zniżeniu Monety sprzeciwić mogły, boiaźń o ktorey mi się słyszeć dało, iak Długi płacić maiący, ktorzy Tynfy sami pożyczali, ieżeli Tynfy zniżone będą na 2. Szostaki, niepowinna mieć konsyderacyi, ponieważ na całym Swiecie Długi wypłacaią się z własnych Jntrat, abo też u iednego się pożycza, a drugiemu się oddaie. Jeżeli pierwszym sposobem kto płacić Długi będzie, tedy w ktorey kurrencyi Prowenta dochodzić go będą, w takiey kurrencyi dług oddawać mu przyidzie. Jeżeli drugim sposobem, tedy rownie według kurrencyi na ten czas Monety, Tynfy u iednego zaciągnie, chociażby w Niego z przyczyny Redukcyi trzy wchodzić miało, a temu, ktoremu Tynfa winien, trzy za Tynfa odda, toć ani ten ktory odbiera, pożytku, ani ten ktory płaci, szkody, niema.

Prawda że Kapitalista, ktory pożycza, tracić musi,

na swo

Na swoim Kapitale, ten iednak Koniec dla niego zawsze iest
nie uchronny, poniewaź teraznieysze Tynfy, ieżeli nie będą
przez Zwierzchność redukowane, same z siebie przez swoią
podłość, do takiego spadną waloru, iakiego są warte;
Strata za tym iuż pewna przecięż im prędsza tym mniey-
sza. Gdyby się każdy Kapitalista moment zastanowił
nad tymże prócz innego pożytku tę naywiększą Korzyść
przez wczesną Redukcyą mieć będzie, iż co szkoduie
na Monecie, odzyska na Intracie, nigdy by się zniże-
niu Tynfow nie sprzeciwiał. Wszyscy wpowszechno-
ści, y kto tylko 10 Złotych ma Rocznego dochodu, stra-
tową tracić musi, przez podwyższenie Towarow dla nik-
czemności y podłości Tynfow, ieżeli tedy za Dziesięć
Lat nie przyidzie do redukcyi, toż przez 10 Lat, w po-
towie Intrat swoich, każdy co Rok szkodować będzie.
A gdy w tym Roku szczęśliwie nastąpi, z rowna się
percepty z Expensą, y iuż nikt na szkodę narzekać nie
może, bo chociasz traci na Kapitale (czego nigdy nie
uniknie:) znayozie nadgrodę na Intracie.
Konkluzya: za tym mova, aby naypierwey Grani-
ce opatrzyć, 2do iak nayprędzey redukcyą Tynfow
uczynić na Dwa Szostaki, y Seym złożyć do otwo-
rzenia Mennicy. Zostaie tedy do objaśnienia, ktora
Zwierzchność powinna czynić redukcyą Monety, y
czy na to Seymu, czyli Senatus Consilium potrzeba.

Monety Redukcya
Należy do JW. Podskarbiego.

Lubo

Lubo się Rzeczypospolitey przez wszystek Trakt wspom-
nionych Wiekow zatrudniać Redukcyą Monety na
Seymach podobało, nie to iednak nie przeszkadza, aby
śmiele mowić nie można, iż ten obowiązek, należy
do Urzędu Podskarbińskiego, według Statu Alexandra
Krola 1504. vol. 1. fol. 297. Titt: de Thesauro Regni = Ip-
se etiam Thesaurarius Regni sit unus Magister Mo-
netarum pro tempore custodiendarum, qui satis su-
perq; est dotatus Censibus Zupparum, Ipse habeat
omnem Monetha Curam, habeat quoq; Probatores
suos, quos Ipse salariet, et Ipse salarietur Quatuor
Marcis septimanatim, qo salarium ex medio Flore-
ni incussione aurescenti percipiat, et ex eodem me-
dio floreno, reliquis Monetaria Officina Operariis,
et universalia necessaria, ad Monetariam perti-
nentia solvet, comparabit, et quidquid ex eodem
medio floreno resultaverit, solutis Salariis, et
Impensis pro cudendis Monetis, id totum ad
utilitatem Regia Majestatis ac Reipublica tribuatur
Zkąd wnosić należy, że kiedy moc y władza nad Monetą się-
ga się do Urzędu Jego, y gdy mu Monetę probować, walor
poznawać, Probierzow trzymać Rzeczpospolita pomienio-
nym Prawem nakazała, toć poczynioney probie, po rozez-
naniu waloru bez kwestyi tę samą Konstytucyą do reduk-
cyi obligowała, y wtym obowiązku Podskarbich mieć chcia-
ła. Dosyć wyraźnie explikuie się Konstytucya 1685: że
chociasz Rzeczpospolita zastępuie wstaraniu y powin-
nościach Podskarbiego Koronnego, przecięż go z dozoru

nad

nad Mennicą y Monetą nie uwolniła. Titt: Mennica Solska. Aby przy Wielkim Podskarbim Kontrahenta wystuchali Rachunku, y tych ktorzy za Kontraktem od niego Mennicę trzymaią, sub juramento wyexaminowali iak dlugo y z iakiey okazyi Mennica Bygdoska wakowała &c. A cokolwiek per Pluralitatem decyduią, Lege praesenti approbatur, co iednak Juribus Wielkiego Podskarbiego praejudicare niepowinno.

Powtarza toższamą Konstytucya za Zygmunta III. 1601. vol. 3. fol. 275. Titt. — O Mennicy Koronney nie tylko za Przodkow Naszych; ale też y za Nas, bywały rozne porządki y Konstytucye, co iż z kluby swey wyszło, a im daley, tym bardziey Cena Złota y Srebra, nawet wszystkich rzeczy wgorę idzie, a Obywatele Koronni y W. X. Litt.o skarżą się, że się to lekkością dzieie Mennicy teraznieyszey &. do ktorey Kommissyi Podskarbiowie też Nasi Koronni, iako y W. X. Litt.o z Urzędow swoich należeć maią.

Z kąd wnosić należy, że lubo dla gwałtowney potrzeby y prędszego rachunku Kommissye naznaczono, zawsze iednak wprzytomności Podskarbich, iako Nayważszych Skarbu Dozorcow odprawowane y rozporządzane mieć chciano. O czym Konstytucya 1654. vol. 4. fol. 453. — Jż Rzplta do tego czasu żadnego pożytku z Mennicy mieć nie mogła, dla wysokiey Ligi Kommissyą blisko przeszłą Mennicżno naznaczoney, przeto postanawiamy, aby Wielki Podskarbi Nasz iako Supremus in Regno rei Monetariae Praefectus, zredukowawszy ad valorem Talera Imperialnego. Czterech Złt.o Ligę Monety przykładem

iako

iako za S. P. Krola Zygmunta III. Pana, Oyca Naszego bywało, żeby Rzpltey od każdey Grzywny nad Cenę Tyynu, y Menniczne unkoszta, Cztery Złote zysku mieć mogła, one Człowiekowi probatae fidei et plus offerenti arędować.

Chociasz dosyć iasno zprzeczytaney Konstytucyi pokazuie się, że kiedy Liczba Kommissarzow żądania Publiczne zawiodła, zlecita Rzeczpospolita redukcyą Ligi y postanowienie Waloru Monety, Samemu tylko Urzędowi Podskarbińskiemu, przyznaiąc go według Statutu Alexandra za Naywyższego Monety Dozorcę. Żeby iednak Władza namieniona do Redukcyi sciągaiąca się, nikomu wątpliwa y podeyrzana z tey przyczyny niebyła, że te wszystkie Konstytucye przy otwieraniu Menniс, y obmyśleniu Monety Nowey, więcey, więcey o lidze y walorze, niżeli o zniesieniu fałszywych Pięniędzy, są napisane y stanowione. dla tego popieraiąc Zdanie moie, przywodzę na Swiadectwo Konstytucyą 1710. vol. 6. fol. 183. Titt. Skarb Koronny. — Skarb Koronny że podczas przeszłych nieszczęśliwości, do tey przyszedł dyssepcyi, że rożni Jntruzowie, Usurpatores, et Raptores, tanquam communi spolio utebantur, y ważyli się Prowenta Rzeczypospolitey, prywato et enormissimo ausu zabierać &. Aże Moneta per abusum pod zamięszanie Rzeczypospolitey in immensum wywieziona, cum prae juditio Boni Publici et privati, przeto JWo Podskarbiego WK. obliguiemy, ażeby per Publicum Jnstrumentum /: ktory tym Ziazdem authoryzuiemy :/ Ewaluacyą Monety, sine intermissione pomiarkował.

Mamy tedy y Przykład y dowod. Z ktorego wnosić możemy, że kiedy własnego Kraju Monetę Podskarbi mogł redu

kować

kować, dopierož co może uczynić z Zagraniczną Złą y fałszywą, oczym Konstytucya 1601. vol. 2. fol. 1509. Titt o Monecie — Chcąc przywieść Konstytucyą Anni 98. w exekucyą obiciu Monety napisaną, Uchwałą Seymu teraznieyszego za pozwoleniem S.S. Rad, tak Duchownych jako y Swieckich y Stanow Ziemskich, naprzod to koniecznie mieć chcemy &c: Ktorey Mennicą Podskarbi Nasz Koronny ma bydz Sprawcą y Dozorcą, a z Strony wywołania y nie używania w Panstwach Naszych Monety Drobney Cudzo Ziemskiey Konstytucyą Roku 1598. utwierdzamy, y do exekucyi przywodzić każemy, przydawszy to, iż za deklaracyą każdego Urzędu, takową exekucyą czynić będą powinny.

Jeżeli tedy wywołanie y niedopuszczenie iest polecone Urzędom, y Exekucya nakazana, za czoż Podskarbi Koronny, ktorego Urzędem te obowiązki są związane redukować, zniżyć fałszywych Tynfow Zagranicznych nie może. Że zaś inaczey teraznieyszych Tynfow nazwać nie można, tylko zagranicznemi y obcemi, dowodzę rożnemi Konstytucyami, ktore każdą Monetę mimo woli y ustawy Seymowey bitą za Czudzoziemską Cudzą y Zagraniczną mieć chcą, y tak ią nazywać każą, wedlug Statutu Zygmunta 1. — Universi Senatores et Terrarum Nuntij attendentes Monetam, que in Terris Prussiæ cuditur, adeo autem et noxiam esse ut diutius sine ingenti detrimento, tollerari non possit decreverunt &c: Quod cum neq; Illmus Princeps, neq; Regiæ Civitates in Prussia, ullam unquam aliam facultatem habuerunt, neq; habent Monetam æqualem Monetæ Regni, et quæ a Regni Incolis recipi deberet cudendi, nisi a

Majestate Regia novissime concessam, sua vero Majestas ut ex Iure Regni ipsam facultatem Monetam cudendi, non nisi ex Decreto et Consensu Senatus sui habeat. Iznowu 1422. fol. 191. w Statucie Koronnym Titt: — Sed Rex non cudet Monetam, absq; Consensu Consiliariorum. y wpozniey szych Konstytucyach ieszcze wyrazniey 1550. fol. 594. vol. 4. Chcąc się też porownać w tym Przodkom Naszym, obiecuiemy iż Monety bić nie będziemy, krom zezwolenia Seymowego, wedle Praw opisanych

Jeżeli tedy Krol władzy nie ma bez zezwolenia Seymu wybiiać Monety, toć przyznać należy, że wszelka inna oprocz Seymu bita iest obca Cudzo-Ziemska y Zagraniczna. Żeby zaś ieszcze to iaśniey poznać y zrozumieć można, przywodzę Statut fol. 195. Titt: Poloni ad externam Monetam non cogantur — Volentes Nos in eo adequare Majoribus Nostris, pollicemur, quia Regni Nostri Subditos ad ullam aliorum Nostrorum Dominiorum Monetam non cogemus

Ponieważ pomieniony Statut nazywa Cudzoziemską Monetą wszystkie Pieniądze, chociażby nawet w Panstwach Dziedzicznych Krolewskich bite były, toć rozumiem że y mnie się godzi teraznieysze Tynfy za Granicą bite, Cudzoziemską nazywać Monetą.

Na iakimże proszę fundamencie bronić ktoż kolwiek może, y sprzeciwiać się Uniwersałom Podskarbinskim przeciwko Monecie fałszywey postaiącey To iest pewna, że nie Krol, bom dopiero wspominał Quia Regni Subditos, ad Ullam nostrorum Dominiorum Monetam

non

non cogemus. Jeszcze tym pewniey że nie obywatele, bo to Patrocinium za Cudzoziemską Monetą do tego fałszywą, sciągałoby się na niego razem podeyrzenie, y karę w Statucie 1593. Qui confessi sint illum reum hujus criminis esse et falsam Monetam cudisse aut Consilium, auxilium, Patrocinium ad illam cudendam prestitisse &c: talis pœna Capitis plectetur.

Prawda że ta surowość Statutu iest na tych, ktorzy Monetę biią, bić pomagaią, y Protekcyą biiącym daią, ale ktoż by mogł uniknąć podeyrzenia, że tey sam nie bił, kiedy ią redukować zabrania.

Mogłbym więcey przytoczyć Konstytucyi na dowod, że do władzy Podskarbińskiey należy Monetę probować, Gwichty wyznaczać, redukować, iako się pokazuie z Konstytucyi 1611. vol. 3. fol. 15. Titt. Czerwone Złote = Czerwonych Złotych ważnych y Talerow cena na zbyt ku gurze idzie, ktorych, aby żaden, ktorego kolwiek Stanu Człowiek, Ceny nad zwyczay teraznieyszy podnosić nie śmiał, uchwalamy, to iest Czerwony Złoty po Groszy 70, a Talarbity po Groszy 40. a Falsary żeby od Urzędu, ktorym to należy Prawem pospolitym karani byli, a gdzie by kto Czerwone Złote Czerwone Złote, albo Talery nad postanowienie brać albo wydawać chciał, Duplici pœna 14 Marcarum o ktorą w Urzędzie Grodzkim peremptorie, sine appellatione ad Instantiam Cujusvis, pœna vero Parti et Judicio per medium cedat, a Wagę albo Gwicht na Czerwone Złote y Talery Podskarbi Nasz, Authoritate Conventus powinien będzie wydać.

Ale

Ale na tym przestawszy, wracam się do Projektu mego, w ktorym radziłem zawarcie Granic, Redukcyą Monety, y Złożenie Seymu do obmyślenia Mennicy, dla czego o sposobach do teyże Mennicy należących, Reflexye moie przyłączam.

Reflexye o Mennicy.

Nietylko z teraznieyszey gwałtowney potrzeby, ale z wszelkiey przystoyności dawniey Rzpltay myśleć należało, o wystawieniu w kraju swoim Mennicy, niemożna sądzić, aby nikt tego nie czuł, ponieważ po wszystkich Paktach Konwentach, zacząwszy od Władysława, aż do teraznieyszego szczęśliwie Panuiącego wspomnieć nie zaniedbano. Czasu iednak nienawiść iakaś skryta przez 62 Lat do szkutku myśli Zbawiennych Rzeczypospolitey przyprowadzić nie pozwoliła, iako in Pactis Conventis Augusta Wtorego 1674. vol. 6 fol. 1266. iż Prowenta, Wiedzą iednak iż przeszłą Monetą y zawarciem Mennic do wielkiego zniszczenia y nie dostatku Krolestwo y Rzeczpospolita cała przyszła, starać się będziemy zniosłszy się o to na Seymie z Stanami Rzeczypospolitey, aby nayprędzey mogły bydź otworzone, y pieniądze w nich juxta ligam Imperij et vicinorum Principum tak Srebrne iako y Złote mogły być bite. Y Augusta III. 1736. vol. 6. fol. 630 §. Prowent z Mennic — A że przez zamknienie Mennic Rzeczpospolita Wielki ponosiła uszczerbek, starać się będziemy uczyniwszy Konferencyą z Stanami Rzeczypospolitey na Seymie o otwarcie Mennic, aby juxta Ligam Imperij et vicinorum Principum Moneta Złota y Srebrna bita była = Dochodziemy tedy Wiadomości

zrzey Kon

Z tey Konstytucyi, o Wielkiey szkodzie, o zniszczeniu y nie-
dostatku Rzeczypospolitey, y zasiągami Pamiątki, że musia-
ła bydź w Polszcze Mennica, kiedy wspomina, że była za-
warta, a ieżeli była, toć się muszą znaydować, iakoweś
sposoby wypisane w Konstytucyach ktoremi ustawiona
była, y ktoremi się utrzymywała.

Pomiiam dawnieysze Wieki, bo w nich dla zatrudnienia
Rzeczypospolitey, nie można się informować o Ludzie,
szczegulnie tylko z Kommissyi na Kommissyą rzecz była
odsyłana, ale zaczynam od Konstytucyi 1633. vol. 3. fol.
Titt. Mennica — Iż dla nawalności Spraw Rzeczypospo-
litey etc: Ażeby nayprędzey w porządek naylepszy Menni-
ca w Dobrą ryzę wprawiona była y bita, naznaczamy
Kommissarzow przy WW. Podskarbich Oboyga Naro-
dow z Senatu W. Mikołaia Firleja etc. ktorzy na Dzień
S. Marcina przyszły, w teraznieyszym Roku, do Warsza-
wy ziechać się maią, a tam gdzie sobie Mieysce nay-
sposobnieysze znaydą za zięciem Xiążąt Miast ad Jus Cu-
dende Moneta należących do siebie przyzowią, kto-
rych my tą Konstytucyą oświadczamy y napomina-
my, aby się na ten czas do Warszawy stawili. Tam te-
dy sposoby do gruntownego naprawienia rei Mone-
tariæ namowią tak, żeby żadne pożytki nie szły ni-
komu, ale żeby się incommodum samey Rzpltey bez
zyskow inszych wszelakich bicie Jey obracało etc. Za
ktorey Rzpltey na teraznieyszym Seymie Konsensem Sa-
me Talery y pułtalerki bite być maią do przyszłego
tylko Seymu Sześcio Niedzielnego Warszawskiego, ia-
przedtym vigore Constitutionis Anni 1624. bite by-
ły, na ktorych Talerach w Grzywnie ma bydź

Fain

Feinsilbru Łotow 14. a nie mniey, a Waga każdego Tale-
ra taka iako Imperyalne, a co kolwiek się pożytku na
tych Talerach y Pułtalerkach pokaże, to incommodum
Rei publicæ, a nie gdzie indziey obrocić się ma.

Naypierwsze tedy obiaśnienie czyni nam Konstytu-
cya, że powinno bydź 14. Łotow Feinsylbru w Grzyw-
nie, a potym że należy nam zezwai Xiążąt y Miast, z
ktoremi względem Koekwacyi Monety Traktatami
iesteśmy obowiązani według Konstytucyi 1685. vol. 5.
fol. 721. titt. Koekwacye Monety. Nie tylko ex ratio-
ne vicinia et Commerciorum, ale ex puncto Pactorum
miedzy Państwami Naszemi Cesarza Jmc. Chrześciańs-
kiego, y Kurfirszta Jmc. Brandeburskiego, iako Mone-
ta adæquatem ligam et valorem bita bydź powin-
na, tak societas oney nie ma bydz variabilis. A że
per abusum Kupcow Postronnych, Moneta Nasza
Srebrna zarowno z Monetą viciniorum Principum
w Państwach Ich non currit, przeco obywatele y
Kupcy Państw Naszych, summum ponoszą præju-
dicium przeto prævia o tym na Seymie teraznieysz-
szym Koferencya, cum Ministris Præfatorum
Principum ex Consensu całey Rzpltey postanawia-
my Kommissyą w Poznaniu na Dzień 31. Miesiąca
Xbra. y Deputatow przy Wielkim Podskarbim na-
znaczamy. Na ktory czas wczesnie Listami Nasze-
mi, tak Cesarza Jmc. Chrześciańskiego, iako y Kur-
firszta Jmc. Brandeburskiego, invitabimus, aby
Kommissarzow y Gwardeynow swoich przysłali etc.
Cokolwiek zaś na tey Kommissyi de valore et quali-

tate

cate Monety statuetur quam severrime cavari powinno, aby tak w Państwach Naszych iako y postronnych observetur sub rigore et poenis Inviolatores Pactorum et Pacis Publicae, sanatis in quovis Fora ad cujusvis Instantiam irrogandis.

Co się zaś tycze dochodow Rzeczypospolitey z pomieniony Mennicy, iak wielkie bydz mogły, y iakiey by teraz spodziewać można, dochodziemy z konstytucy 1658. vol: 4 fol. 528. Titt: Kommissya do Mennicy. Iż pod te Czasy w słuszney nie była Ordynacyi Mennica, a zatym z niey Prowentu Rzpltey tak iakoby należało nie było, przetoż za zgodą Wszytkich Stanow, Kommissarzow, do ordynowania Jey naznaczamy, z Senatu Wo Jana Leszczyńskiego Wiewodę Poznańskiego &c a z Koła Poselskiego Urodzonych etc. ktorzy ziechawszy się pro die 18 Januarij Ai proxime futuri 1659. do Warszawy, absentia aliquorum non obstante, wezwawszy do tego Ludzi na probie Srebra znaiących się Mennicę w Rząd dobry wprawią y postanowią z niey do Rz. Summa 150. Tysięcy Prowentu bydz mogła, a ieżliby iaki sposob wynaleść mogli, żeby sine praejudicio et damno Privatorum, y większy pożytek z niei Rzpltey mogła, tedy dexteritati Ich committimus na ktory czas y Innych wszystkich, ktorzy a Repca Jus cudendae Monetae maią, ex antiquo pozwolone, praesenti Lege invitamus.

A iako czasy zawsze się mienią, y wszystko z sobą odmieniać zwykły, tak gdy nam teraz o ustanowieniu

Nowey

Nowey Mennicy radzić przychodzi znayduiemy do tych trudności, ktore Antecessorow Naszych Starania obciążały, nową powszechney Woyny okoliczność. Gdy byśmy tedy na przyszłym da Bog Seymie Mennice uchwalili, Kommissarzow do ułożenia Ligi y Monety wysadzili, pożytki y Ligę opisali, tego iednak uniknąć niemożemy, żebyśmy się względem Koekwacyi z Sąsiadami znosić nie mieli, sposob zaś znoszenia się pod czas Woyny zdaie się trudny y zawodny, ile że pomiędzy Sąsiedzkiemi Potencyami Woyna nie zakończona, y Moneta zfałszowana.

Ułatwia nam iedne Pracę co do pisania Kommissarzow Konstytucya 1649. vol. 4. fol. 288. Titt Mennica- Iż z wielką szkodą Rzeczypospolitey res Monetaria w Koronie y w W. X. Litt. wprowadzone są &c. ktorzy ziechawszy się pro Die 16. Maij w tym Ro do Warszawy, y przyzwawszy Tych ktorzy w Państwach Rzeczypospolitey Jus cudendae Monetae maią, za nas zawczasu obwieszczonych wszystko co do gruntownego rei Monetariae opatrzenia, y dopierwszey kluby z ktorey wypadła przywiedzenia będzie należało opatrzyć y do skutku przywieść maią, praestito ante Omnia Corporali Juramento, że w tym postanowieniu nihil aliud spectabunt, tylko samo Bonum Publicum wszystkiey Rzeczypospolitey.

Mamy tedy ze wszystkich razem wspomnionych Konstytucyi za roznych Monarchow około ustawy Mennicy pracuiących dostateczny Dyaryusz, że nay pierwey na Seymach o tym radzono, a gdy w tumulcie Postow Rada skutku wziąść nie mogła, Kommissarzow naznaczono, potym nie spuszczaiąc się na Miłości Ich ku

Oyczyz

Oyczyznie, Onychże przysięgą okryslona, a naostatek co
kolwiek na Radzie y Sessyach swoich Pluralitate Voto-
rum postanowili, to wszystko za Prawo przyznano, y do
exekucyi przyprowadzić rozkazano.

Mamy zagię Przykład troiakiego Rządu wtey Menni-
cy, Pierwszy, Że cało Mennicę w Arędę puszczano, wy-
likwidowawszy 4 Złote na Grzywnie pożytku, ktore według
teraźnieyszey Redukcyi 10. albo więcey Złotych uczyniły
nieważ na ow Czas Talar Jmperyalny, trzy tylko Złote
wsobie Waloru zawierał, oczym Konstytucya 1654 vol 4
fol: 453. Titt Mennica. – Zredukowawszy ad valorem Ta-
lera Jmperyalnego, trzech Złotych Ligę Monety etc. iż
Rzeczpospolita od każdey Grzywny nad Cenę Feyną, y
Mennicz unkoszta 4. Złote zysku mieć mogła. 2do. Przy-
kład Gospodarstwa Mennicznego, oktorym iuż wyżey w
Konstytucyi 1658. na mienitem 150. Tysięcy Prowentu
postanowili. 3tio z Krola Jana Kazimierza, gdzie się z
Podskarbim rachować kazano.

Niewiem iakieyby ieszcze Jndustryi brakować mogło
do tych rostropnych przykładow, więc ta konkluzya mo-
go zdania, aby na Seymie da Bog przyszłym, do ob-
myślenia Mennicy szczegulnie złożonym, otwarcie
oney uchwalić, Kommissarzów przysięgłych adhunc
Actum wysadzić, y tak iak przedtym opisać, gdzie się
maią przeczeni Kommissarze ziechać mieysce, y Czas
wyznaczyć, ligę Srebra Nową (: ieżeli się Stara niepodoba:)
zmiarkować y postanowienie uczynić, y tak iak wyżey
pozwolić Mennicę z kondycyą, aby się Podskarbiowie za
Menniczarzow ręczyli za arendować, oczym nawet iest
Konstytucya 1678. vol: 5 fol: 583. Titt Mennica –

Ato

Ato wszystko pod dozorem y dyrekcyą WW. Podskar-
bich Wielkich Obydwu Narodow, ktorzyto sufficienter
wtey mierze evictionem całey Rzpltey cavent.

Forum przeciwko Menniczarzom ad respondendum„
w Radomiu, lub w Sądach Marszałkowskich, albo Za„
dwornym czyli coram Jisdem Commissarijs wyzna-
czyć, Ażeż zas coaequatio durante Bello czynić z Sąsiędz-
kiemi Panstwami bez trudności nie można, więc z go-
towym Projektem, y wszelkim do Mennicy opatrze-
niem, zatrzymać się z biciem Monety, aż do Czasu po-
wszenego uspokoienia y przysztych Traktatow.

Wszakże temi stopniami powstały w Polsce Menni-
ce, tym Rządem y Gospodarstwem od Zygmunta I. do„
Augusta II. szczęśliwie się utrzymywały. Za coż tedy to
co iuż było przez te Sposoby nie ma powstać y nie„
ma bydź temiż samemi sposobami podźwignione y„
na nowo postanowione.

Jeżeli Boratyniego y Tynfow zdrada czyni, w umyśle
Ludzkim iakową Boiaźń, tedy możnaby powiększyć„
ostrożności, aby Menniczarze Monety nie fałszowa-
li, spuściwszy się na dozor Podskarbich lub kogo inne„
go do examinowania Monety z Mennice wychodzące„
naznaczonego, Wszakże iest Przykład z Tynfami o Fał-
szowanie Ligi, obwinionemi w Konstytucyi 1661. vol. 4.
fol: 921. na Tenże Trybunał Urodzony Tytus Boraty-
ni etc. y Andrzey Tynf comparere powinni, a Wielmoż-
ny Podskarbi Tomasza Tynfa stawię.

Wiele iest w tey okoliczności Projektow nowych ale„
te wszystkie że są nowe y bez żadney experiencyi dla„
tego są wątpliwe y zawodne.

Rozu

Rozumieią iedni, że trzeba zaciągać Wielkich po Holan
dyach Kapitalistow, bo niewiedzą iakich dostatkow,
Człowiek owych Czasow był Pan Bratyni z Panem Tyn
ferm, a przecież Mennica była y Pieniądze bito.
Drudzy radzą aby Gory Olkuskie otworzyć, mniem
ię iż przez nierząd ustawiczny w Polszcze pomienio
ne Minerały za niedbaną. Nie tak ~~iednak~~ płocho ied-
nak należy się Sądzić o Antecessorach Naszych, kto
ży według powieści Historyi umyślnie Wodę spro
wadzić dla zbliżaiącego się Woyska Nieprzyiacielskie
go, y wszystkie pomienione Gury Wodą zalać rozk
zali; okoliczność przykrey Woyny rostropnie to uczy
nić doradziła, nigdy się Polska Szwedow nie pozbyła
ani by był Gustaw z Krakowa nie wyszedł, gdyby by
Olkusz zastał sposobny do użycia, ktoż kiedy radził
otwierać Skarby, niemaiąc w kraju żadnego Woyska, Py
tam się? co zwabiło Hyszpanow do Ameryki, ieżeli nie
Gory Złote y kray bez Strzelby, bez Armaty, y bez
Żołnierzy, mizerna obfitość y Pożywienie w Polszcze
uczyniła iuż Moskwę Mieszkańcami Naszemi, coż by
dopiero robili, gdyby Gory Srebrne otworzone zasta
li.
A za tym iako Gory Olkuskie mniey potrzebne są
dzę do teraznieyszego Projektu ustanowienia Men-
nicy, tak nie radziłbym Ich ruszać dotąd, poko
siły y Woyska Rzeczpospolita nie powiększy.
Koniec zaś wszystkich moich myśli do tego naywię-
cey zmierza, aby tak czynić, tak się ratować w podob
nych dawnym Wiekom przypadkach, iak się ratowali
Przodkowie Nasi, żebyśmy Sukcessorom w tey przy

naymnie

naymniey obfitości Oyczyznę podali, w ktorey za-
szczęsliwego Panowania Nayiaśnieyszego Pana Na-
szego niedawno kwitnącą widzieliśmy, nim nas zła
Cudzoziemska Moneta zaraziła.

Supplika

Jednego z Obywatelow Swiata, do Monarchow Woyne prowadzą-
cych, Jmieniem Wszystkich Poddanych Europy. w R. 1761.

Czasow tych pamięcią zasięgnoć nie można, gdy Poddani „
nabyli Prawa w Wielkich uciskach przystępować do Tronu
y swoie pokorne Suppliki składać u Nog Majestatow Panu-
iących. Zaiste do kogoż mogą się z wielką ufnością udawać,
ieżeli nie do tych, ktorzy zrzodłem będąc szczęścia y nieszczę-
cia, sami iedni sązdolni onego kierować biegiem. Ministrowie
miasto Krolow Rządzący, zwyczaynie w powszechności nie zawsze „
maią Serce do litości Skłonne, często to się nie wzrusza, gdy „
Narod Ludzki w ostatniey zostaie toni, bez użalenia się nad „
swemi wspoł obywatelami; tyle na wspusztoszenie Narodow „
y powszechne utrapienia względu maią, ile one do włas-
nego Jch uszczęśliwienia, albo pomyślności pomnożenia z mie-
rzaią.
Pozwolcie więc Panowie Panuiący y Wojuiący, mnie zażyć „
tego dawnego Prawa, niech naymnieyszy z naszych Podda „
nych za szczycasię, iż może przekładać sobie prożby Panu-
iącym nad Panuiącemi. Niech to Narodow Prawo, będzie krę-
densem, do podania uwag mogących powszechną przywro-
cić szczęśliwość.
Monarchowie Wojuiący. Zatrzymaycie przez krociuchną „
chwilę od wykonania ułożenia Wasze Wojenne, a rzućcie „
Okiem na Nędze Europy, Patrzcie na Stan Jey opłakany, do
ktorego iest przyprowadzona, obaczycie tam wyrażenie pros-
te, lecz dożywego postrzeżecie przenikaiącą odmianę rzeczy

doczes

doczesnych. Natchneliście gorącością Wojenną cały Narod Ludzki, ktorą sami tchniecie; Wszyscy są teraz Jazdą, Piechotą, Lekkim Woyskiem; Towarzystwa całe, stały się Pułkami, a rożne Stany Miast, Batalionami: Cała Rzeczpospolita Europeyska, iak iest rozległa, dzieli się dziś na dwa wielkie Woyska, iedne Lądowe, drugie Morskie, na Żołnierzy y Maytkow. Miasto zaciągania Żołnierzy, iako czynią Krolowie Tatarscy, Wy innych Poddanych nie macie tylko Żołnierzy, lecz ieżli ja zgadywam, wkrodce sami będziecie niczym; Woyny Wasze na to zmierzaią, aby zgładziły Poddanych Waszych. Już Europeyczykowie obcy Europeyczykom, tak wiele złego sobie czynią, iak im przedtym dzikie y nay grubsze Nieczyniły, nie zliczone Woysk podjazdy są zniesione, a całe Woyska zgładzone y wygubione. Moc naypotężnieyszych Państw osłabiła, nay większe Krolestwa powyrugowanym porządku zamieszane, Prowincye obszerne spustoszone, a nay bogatsze Miasta są zrabowane y złupione. Wszędzie Pracowitość kona, handle ngleią, Naturastabiece, Narod Ludzki ginie. Jeśli Waszą tego niechcecie ogarnoć Uwagą, Wasze bitwy y oblężenia zniszczą Waszą moc y potęgę. Poddani Wasi będą nay nędznieysi na Swiecie Ludzie, y gdy Europa będzie do reszty zniszczona, żadnego nie znaydziecie Sposobu dowybrnienia z nieszczęścia. Nigdy żaden Narod rownemi iak Europeyski niebył przywalony uciskami; wszystkie Nasze Własnosci są obciążone niewolą; Nic już nie mamy własnego, nie iesteśmy nakoniec Panami własnych Naszych Osob, Nas samych, Dzieci Naszych, Rodzicow, Braci wnukow, gwałtem zabieraią, abyśmy byli iedni okaleczeni na

Lądzie

Lądzie, drudzy pogrożeni na Morzu, wszyscy abyśmy służyli y krew przelewali w Cudzych Krainach, opuszczaiąc sposob życia nam przyiemny, a przyuczaiące się do takiego, ktory mamy wochydzie. Ci, ktorym Loś ręcę uzbraia Orężem, poczytani bydz maią za Umartych dla Oyczyzny. Jeśli dzieło ochroni im życia, głod y pragnienie Smierć przynosi

Z Tysiąca ktorzy wychodzą, ledwie ieden ktory zdrowy powraca. Darmo tam y ow dzie pogladamy, nie znaydziemy mieysca do ucieczki. Tam gdzie Woyna Stolicę sobie załozyła, Domy, y Mieszkancow onych pożarł Ogień. W krajach dalszych Wiesniacy tracą swoie pracę, bo Jch żniwa moc zbroina pozbawia.

Tam Smierć nagle wydziera życia, ty chociasz Jey zamachy nie tak są Silne, iednak że są nieuchronne.

J dla tego też same utrapienia doymuią dżywego, na mieyscu, gdzie bitwy srogie y oblężenia zachodzą, y na 300. Mil z tamtąd.

Niemożecie Potencye Wojuiące, z miary Naszych ucisków dostateczney brać, z mieysć Waszych mieszkaniem za szczęonych, Wygoda y rzeczy Obfitość; ktore zwyczaynym Waszey przytomności są Skutkiem, niedopuszczaią Wam poznać nędzy powchszechney, w Prowincyach odległych, a bardziey ieszcze po Wsiach, daią się naywięcey czuie ucie mierżenia nieznośne. Tam to tam, widzieć Miasta obrocone w Pustynią, a Pola w odłogi zapuszczone, żadnego nie masz nieszczęścia tak srogiego, ktoreby nie przyłożyło się do spustoszenia powszechnego, gdy Zdzierstwa naysurowsze wyssały Naszą Substancyą, widziemy się bydz obciążeni nieznośnemi Poborami,

y wyda-

y wydani na łup Poborcow łakomstwu y chciwościom swo-
im Granic nie zakładaiących. Nawszystko Pobor iest włożony
na iedzenie, odzienie, na Życia wygody y potrzeby, na Śmierci
nie uchronność, y na Pogrzebow według Godności każdego
umieraiącego przystoyność. Według Ciała, Nędza nas wysu-
szyła, według Duszy Smutek nam rozum odebrał; w tak
opłakanym Stanie pomnożenie Rodzaju Ludzkiego us-
taie, gdyż iako mamy Życie dać drugim, ktorego sami
nie mamy

O Panowie Chrześciańscy! izali sz wy możecie bez użale-
nia patrzyć na zgubę tak wielu Poddanych Waszych? ie-
li możecie znieść, że tak wiele Ludzi na podobieństwo y wy-
obrażenie żywego Boga Stworzonych ginie od nie ubła-
ganego okrutney Woyny żelaza? ieśli Jch gwałtowna
Śmierć Was do Litości poruszyć nie może, mieycie przy-
naym niey wzgląd, na własną Waszę Sławę; Bądźcie
pewni, że potomne Wieki, Większe wam zadadzą okru-
cieństwa, niż Neronom.

Żyiemy wprawdzie w takim Wieku, kiedy Światło zdrowey
Filozofij wyrugowało wiadomość dawnych Czasow, a ied-
nagże żadnego ieszcze nie było czasu, w ktorym by srogość
z mnieyszym była wykonana wstrętem,

Woyna Nasza, ma tak istotnie właściwą sobie nie-
Ludzkość, że przykładu takiego okrucieństwa znaleść nie
można między naysroższemi Narodami wszystkich Kra-
iow, y wszystkich czasow.

Nie żal byłoby nam Panowie Woiuiący, gdybyście utra-
to Życia y Dobr Naszych, to przynaymniey pozyskali u-
kontentowanie, żeście staneli u kresu, ktory dobytym od
Was zamierzyliście Orężem.

Lecz

Lecz, nie my zginęliśmy, a wy zguby Naszey żadnego
nie odnieśliście pożytku. O! iakim Ludzie napełnieni
będą zadumieniem, gdy w dziejach doczytaią się, żeśmy
Wam wystawili pięć, albo sześć Wielkich Woysk, że przez
tę Lat 5. Woyna wam wydarła na 600,000. Ludzi, że na
Nas wymuszoną naymniey 150. Millionow F. S. cała za-
ta Suma iuż iest rozproszona, z Was zaś żaden na grosz
ieden niema korzyści.

Dawnym Rzymianam całego podbicie Świata,
nigdy połowy tey niekosztowało Summy. Juliusz
Cesarz Świat zawoiował garsztką. Wy zaś niemogliście
rozsądzić sporu o Prawo do iedney Prowincyi, dla kto-
rey Woyna podięta iest w Niemczech.

Jeżeli na czas od zaczęcia Woyny iuż przeszły spoyrzycie,
nic co innego obaczycie, tylko utarczki, potyczki, napad-
nienia, oblężenia, walne bitwy, Prowincye naiechane,
Żołnierzy zabitych, Woyska rozproszone, a z tego wszyst-
kiego co się zawiązało? żaden z Was iednym stopniem
nie goruie nad drugiego.

Kiedy mam prawdę powiedzieć, Anglia iest sama
iedna potencya, ktora poczęści tego Dokazała, dla
czego Woynę podieła. Zniszczywszy Francuskie
Marynarstwo, stała się sposobną rzetelne zzwycięstw
swoich odbierać pożytki: Lecz ważaiąc wiele Jey te
pożytki: Lecz uważaiąc wiele Jey te pożytki kosz-
towały, to iest podatki niezmierne, ktore przymu-
szona była nakazać, rozproszenie sił y Skarbow,
umnieyszenie Kredytu u Cudzoziemcow, wyprowa-
dzenie Pieniędzy z Kraju, upadek niektorych, a osłabie-

nie wszy-

nie wszystkich Manufaktur, dla nie dostatku Robotnikow, a nadewszystko zażycie za Wodne sił na wyprawy nie skuteczne, można mowić; że sama iedna Potencya, która nay więcey zyskała, iest ta, ktora nayniey szkodowała, y że nay pomyślnieysza Woyna nie ma bydź bardziey żądana, niż naygorszy Pokoy. Jest to osobliwa właściwość Woyny teraznieyszey, że dla pozyskania małego Kraju Poddani dziesięciu innych większych muszą bydź w niebespieczęstwo zagarnieni, dla podbicia iedney Prowincyi, trzeba dwadzieścia innych wniwec obrocić, gdy spor prowadzą o Prawo panowania Ogniem y Mieczem następuią na Kray, nad ktorym chcą Panować, Obywatelow do ostatniego przywodzą ubostwa, a z krajow Jch prawdziwo czynią Pustynią.

Nie iest to rzecz niezwyczayna, że Krol Pruski y Krolowa Węgierska Woyne z sobą toczą: ale nie łatwo znaleść przyczynę dostateczną, że Dwory Londynski, Paryski, Petersburski, y Sztokolmski, sporu są uczesnikami, Gdy Wielkie potencye się przymierzaią się, y wielkie Wielkim nakładem Woyska zaciągaią, pospolicie tey są nadziei, że wyprawy przedsięwzięte, gdy pomyślnym zakończą się przypadkiem, nadgrodzą Summy wydane y Ludzi stratę, lecz Kray gdzie się teraz Woyna toczy, iest bardzo szczupły, aby mogł podobnym wystarczyć poniesioney Szkody nadgrodom. Wszystko to, co do Krola Pruskiego należy, nie zrowna się z piątą Częścią nakładow, na teraznieyszą Woynę.

Od czasow, ktorych Ludzie woiować z sobą zaczęli, niewiem czy iedną znaydziemy Woyne, podczas ktorey, tak wiele byłoby domagaiących się nadgrody, y razem tak mało rzeczy, z ktorych mogłaby ta bydź obmyślona nadgroda.

Nie odważam się nayiaśnieysi Panowie obwiniać Waszych Nayważszych Rad, z ktorych wypływaią Nasze nieszczęścia nędznemi Nas czyniące. Uszanowania godni wspod Obywatele na nich przodkuiący, mogli mieć chwalebne zamysły, lecz to nie omylna, że skutki tych dobrych zamysłow są arcy złe, y to sprawuią, że my y ubogiemi y nędznemi staniemy się.

Wieley Politycyi, ktorzy Was Tron otaczaią, maią zapewne zamierzenia swoie, ktorych pospulstwo dostatecznie poznać nie może. Jch zamysły są wielkie, y ułożenia obszerne. Jednakże w tak Sprawach Domowych iako y politycznych, prawidłem ma bydź porownanie trudności zachodzących, y pożytkow wynikaiących, ktora maxyma nie pokazuie się, aby w Radach Waszych była zachowana. Podczas tey Woyny, własne Wasze Skarby przebraliście, a krwią Poddanych Waszych tak choynie, ale daremnie szafowaliście, biedy, w ktore ta Woyna każdą z potencyi woiuiących wprawiła, są niezliczone.

Niemcy: W powszechności całe są spustoszone. Przychody każdego udzielnego Dworu są w nieporządku. Wiele iest Powiatow bez Mieszkańcow, Pola leżą odłogiem, handel ustaie, Jndustrya przytłumiona mileży, Saxonia nayżałośnieyszym iest wizerunkiem spustoszenia Ludzkiego.

Prusy: iuż zginęły, Moc Pruska iest tylko cieniem tego, czym była przedtym, krwawe bitwy zagrzebły w Mogiły, wybor Jey Poddanych, ostatek Narodu pozostałego ięczy pod ciężarem uciskow nie znośnych.

Francya 200. Millionow ma więcey Długow, niż miała przed Woy-

Woynę a 600. Millionow Tysięcy straciła iuż Żołnierzy y Maytkow. Długi Jey są niezmierne, handel bliski upadku, kupieckie Okręty Jey są zabrane, te, ktore ieszcze wmoc nieprzyszły nie Przyiacielską, gniią w Portach. Marynarstwa y sił Morskich iuż niemasz, Pola chwastem zarosły, a Warstaty prożne, stoią bez Rzemieśnikow, o pracowitości y industryi iuż ani słychać, y pozaczętey Woynie Kupcow 80,000, iest mniey, niż było w Krolestwie.

Anglia: wielką ponosiła szkodę w dochodach, chociaż nie wtakiey propozycyi iak Francya. w 3. Krolestwach 200.000, Ludzi zaciągnioną dla utrzymania Woyny. Rzecz pewna, że Anglicy kilka podbili Okrętow Wojennych, ale niezliczonych stracili Maykow, a znacznie pomnożyli długi Narodu Milicya ustanowiona nie powetowaną uczyniła krzywdę Manufakturom, gdy Anglia przywłaszczyła sobie nie ktore handlow rodzaie, szkodowała na innych.

Dom Austryacki: z dochodow Rocznych umnieyszenia Części Ekononomij swoich zastawił, y dziesiątą Część Poddanych swoich Męskiey Płci postradał tak, że na Wielu miejscach dla niedostatku Robotnikow, zyzne chwastem okrywaią się Pola.

Nayiasnieysi Wojownicy, Wyście samym Smiertelnym Wasze moc y potęgę ranili pociskiem, przez zgubę tak wielu poddanych Waszych, z ktorych mogliście pożytkować. Skarb Wasz y dochody mogą łatwą do dawnego powrocić porządku y doskonałości, ożywiaiąc nowym hadle wigorem, a pracowitość zachęceniem; Lecz Ludzi zguba tak snadnie, naprawiona bydź nie może, Wiekow potrzeba dla zabieżenia temu Spustoszeniu, ktore przez 5. albo 6. Kampanij stało

Lecz nay-

Lecz Nayiasnieysi Panowie rzadko bardzo Wy wiecie o takowym strasznym Spustoszeniu. Wasi Generałowie, nigdy wam całey straty nie pokazuią, a Część oney Publiczna zamilcza Sława. Ale daymy to, że Regestra do Was postane wyrworne są, y sprawdą się zgadzaiące, doskonałey iednak z nich wiadomości mieć niemożecie. Zawsze śmiało można twierdzić, że na Woynie uzbroioney iest druga innego Rodzaiu Woyna.

Więcey Ludzi ginie od Elementow, niż od Żelaza y Ognia Każde Woysko prowadzi z sobą drugie Woysko złożone z Kommissarzow. Dozorcow Markietanow etc: ktorych wielka Część ginie od trudow y niewygod Kampaniow właściwych. Nie są to wprawdzie Żołnierze, ale są iednak Ludzie. Otworzcie tylko y przebierzcie Regestra Szpitalow Żołnierskich, znaydziecie tam nad 1.200,000, Ludzi między umarłemi zapisanych, gdy zaś przyłączycie do tey Liczby 800,000, Zabitych w potyczkach, oblężeniach, Walnych bitwach etc: cała strata Dwa Milliony wyniesie naylepszych Ludzi, ktorzy w Waszych Krolestwach znayduią się, a utrata Jch, musi koniecznie osłabiać Wasze siły, według wymiaru Strat Waszych.

Jeśli Panowie Udzielni Ziemscy chcecie Jmie Waszę nie Smiertelną zaszczycić Chwałą, stać się wielkiemi, rozszerzyć moc Wasze y Potęgę, nabydz Sławy, przywroccież Pokoy Europie, a Waszym Poddanym spokoyność. Uczyńcie iuż koniec tym Nędzom ktore tak wiele pustoszą Narodow, zatrzymaycie Zapalczywość oblężeniow, y Orężem uzbrojonych ponrow; Przestańcie gubić tych, ktorych powinniście ocalać, zatamuycie owe Rzeki Krwi Ludzkiey, ktore tak wiele Krajow zalały, oswobodzcie pracowitość y Jndustryą, od

tych nie-

tych nieznośnych Podatkow, ktorę ią umarzaią, starayćie się
wprowadzić porządek y Ekonomią ustanowić wżyciu Podda-
nych Waszych, a nabędziecie daleko znakomitszey y grun-
towneyszey z tąd Chwały, niż ze wszystkich postrachow y
spusztoszenia od Woyny pochodzących.
Co może bydz chwalebnieyszego Krolowi, iako zwać się y bydź
Oycem Poddanych swoich. Ktora chwała może się zrownać
z tą? Odstąpić wyniosłych zamysłow dla Dobra powsze-
chnego? Moc y Potęga prawdziwa Krolow powstaie z
dobrego mienia Poddanych, a ich rzetelna chwała wy-
pływa z uszczęśliwienia Narodu, nad ktorym panuią.
Więc zamiast tego, co byście mieli silne na Kampanią prowa-
dzić Woyska, na kazcie ziazd, zamiast bomb y kul Armat-
nych, warunki układaycie przed ugodne, zamiast Genera-
łow naznaczcie Posłow pełnomocnych.
Jeden z naygodnieyszych Europy Monarchow Karol III. Krol
Hyszpański Wam swoie ofiaruie posrzednictwa. Tym u-
mysłem do iednego z Waszych Dworow wysłał swego Mi-
nistra, nietylko sposobnością, lecz z gorliwością o Dobro
y uspokoienie powszechne znakomitego.
Ty o F.... ktorego Imię Swiatu iest znaiome, a nad
Dziełami Potomne Potomno będą się zadumiewały. Wielki
iesteś wszczegulności, obowiązany do tak znakomitego przy-
łożyć się dzieła. Tyś był pierwszy, ktoryś tey Straszney
Woyny, y wynikaiących z niey okropnych skutkow był wy-
nalazcą, bądźże końca tey Woyny Autorem, y ieżeliś wyra-
ził podczas Woyny Cesarza, staray się, przykładaiąc się szcze-
ze do przywrocenia Pokoju, nasladować Augusta.

C

Copia Manifestu Gnała Pruskiego Golza inwituiącego Polakow do zaciągania się pod Chorągiew Ułanow 1761.

Posteanquam sua Majestas in Borussia S.R.I. Archicamerarius et Elector, Supremus absolutusq; Silesiæ Dux, Clementissimus meus Rex et Dominus decreverit, manum expeditam equitum, Ulanos aliter dictos incertum augere Numerum, eosq; Legioni Nigræ equitatus levis incorporatos, veste Polonica nigri ac rubri Coloris indutos acinace, lancea, et brevioribus Sclopetis armatos esse jusserint, virtuti Nobilissimæ Nationis Polonicæ fidens, hisce palam facere, invitare et rogitare volui, ut se se in his Strenuis Centurijs præ alijs virtute enitentibus in servitium dare velint. Promissæ conditiones aut Capitulationes Sancte servabuntur, equiq; ad rem Militarem idonei parata numerabuntur pecunia, de præstantia ac fortitudine vetusta Illris Polonorum maxime Certus.

Ad hos atq; alias sub potestate Illris Reipublicæ habitantes Nationes Invitationem repeto, et certescio multos in hoc hurificum Servitium adituros seq; Vratislaviæ et Glogoviæ apud Officialem Legionis Nigræ equitatus levis annuntiaturos, quibus de mea ex Majestate Regis Borussicæ, Clementissimi mei Domini Mihi data Potestate Cautelam præsto, ut quis quis prædam ex hoste sibi servaverit contento salario sustentati, et pro Conditione, Dignitate, ac monstrata Stremuitate promovendi sint. Datt in Prætorio Zarckau 25 May 1761.

Sr R. Mttis Borussicæ Locum tens: L.S. : / Carol Liber Bar de Golz neus Gnalis totius Exertitus Eques: Ord: Nigræ Aquilæ, Tribunus Cohortis Pedestris et Præfectus in Urbe Francofurt ad Oderam.

Kopia Listu JW JMc Pana Marszałka Nadwornego Koronnego do JO. Jmci Xcia Prymasa pisanego z Warszawy d 12 Junij 1761.

Z wyraźnego JKmci P. N. Miłł Rozkazu, przy wyrażeniu powinney moiey JOWXmści Dobrzwi submissyi mam honor upraszać, abyś raczył w nieodwłocznym in Responsie Swoim wyrazić zdanie swoie, względem determinacyi Seymu Extraordynarynego, który Nayiaś: Pan Nasz Miłł rezelwowany złożyć indelate. Supplikuię tedy dostatecznie oświadczyć wtey mierze zbawienne swoie Rady y expressyę explikować się czyli convenientius pospieszyć się albo wstrzymać złożeniem tegoż powtornego Extraordynaryinego Seymu, poufale namieniaiąc, że z komunikowanemi wtey okoliczności Publiczney Sentymentami JOWXiaMci Dobrzwi, y ja moię łożyć będę mieć za powinność. Zycze sobie iak naydoskonalszey Zdrowia czerstwości JOWXmci Dobrzwi y zupełney się Jego oddaiąc Łasce, zaszczycam się bydź z powinnym Respektem etc.

Respons na tenże List d 20. Ejusd 1761.

Na List JWWMćmPana d. z presen: pisany, a dopiero przedwieczorem z Torunia odebrany, poźno odpisuię dla nieregularności Poczt. Seym czyli prędzey, czyli poźniey Nayiaśnieyszy Pan zechce złożyć, Zawsze Nam będzie zbawienny y pożądany, z tym wszystkim Powaga, sława y honor Majestatu naywięcey na tym Zawisł, aby Wola Pańska w złożeniu Seymu wraz y szczęśliwym dojściu onegoż skutek iak naypomyślnieyszy odebrać mogła, Srodki do tey szczęśliwości naypewnieysze są iedność y

harmo-

harmonia w Radach, do czego należy Nam wynalazek wszystkich sposobow do pojednania wszech przeciwności, bez tych, pewny zawod Intecyi Pańskich y nasze wszytkie nadzieie nie tylko ponieść muszą, ale y cała Oyczyzna w zgorszeniu Rad zostanie. Mamy świeży Przykład z ostatniego Seymu, y wiemy na czym Zacięta się przeciwność, przeto należy Nam te ułożyć, y zjednoczyć wszelką łagodnością.

Łączy się do tego y świeża okoliczność zniszczenia Nas w Prowincyi Wielko Polskiey y absolutności Kommissyi Toruńskiey, gdzie zamiast uspokoienia za szkody y oczywistę ruiny Kraju wbrew zaprzysiężnych pretensyi. Dekretu wypadaią do woli y wymuszenia, y ani z Regestrow, wpisy Spraw biorą, ale się Volo sic jubeo, z tąd Konsekwencyę jakie mogą na Seymikach wyniknąć, naylepiey JWWMćmPan uważyć możesz, jako doskonaley o tym informowany. Ja upewniam JWWMćmPana, że w niczym niebędę przeciwny Rozkazom Majestatu, y ieżeli Wola Pańska taka iest, aby Seym był, w nadzieię przed Seymem pojednania Duchow, życzyłbym aby dla Satysfakcyi ukrzywdzonych. Złączyć w Uniwersałach z materyą Monety y Materyą traktowania z Dworem Rossyiskim o nadgrodę szkod poczynionych przez Woyska Jego, przez co zapobiegła by się wszelkim myślom do Manifestow, bo choć by tey materyi nie była wzmianka w Uniwersał, nie omylnie by iednak były punkta pierwsze w Instrukcyach rownie iak na ostatnim Seymie. Czas przysztego Seymu mogł by bydź odłożony ad Novembrem, tak by mi się zdało, bo na ow czas y Traktaty nauczyć Nas mogą o wielu rzeczach y zawyprożnione grosze na ostatnim Seymie

świeżą

swieżo nabyte jakożkolwiek Nas wszystkich posilić mogą ad portandum Onus Expens. Zostawuię to wszystko zdaniu JWWMPana z ktorym zawszę łączyć się nie przestanę, bądz mi tylko JWWMśćmPan zdrow, y zupełnie łaskaw. Jestem ten co zawsze Sercem, wdzięcznością y uszanowaniem etc.

Copia Memoryału przez JmśćPana Hrabię de Woyiejkow Posła Moskiewskiego w Warszawie 13tia Mensis 1765. Krolowi Jmść Polskiemu podanego

Niżey na podpisie wyrażony Dworu Rossyiskiego Pełnomocny Minister, z rozkazu de super ma honor kommunikować Dworowi Jo.K.Mśći, Jż nayiaśń. Monarchini Jego będąc dostatecznie informowana, iż niektorzy JchMśći Obywatele Wielko Polscy z dawnych " " " Czasow będąc przychylnieysi ieszcze według Sąsiestwa Krolowi Jmść Pruskiemu, nie tylko niechęci swoie y nieludzkość przeciwko Jey Woyskom wynurzać poczęli, ale też y we wnętrznę Oyczyzny swoiey Spokoynosć wzruszyć usiłuią, y do związkow lub do Konfederacyi zabieraią się. Zaczym iako iednostaynie było Jey przedsięwzięcie, widzieć nie naruszoną w Państwie Rzeczypospolitey Polskiey spokoynosć, tak dla zapobieżenia tym łatwo wyniknąć mogącym zamieszaniom, zezwoliła znaczne Corpus Woysk swoych od 12000 pod Kommendą Xcia Jmść Wołkońskiego Generała Leutnanta swego na Konsystencyi Zimowe w Poznaniu, y w Okolicach tego Miasta dysponować, powierzywszy mu Kommissyą, ażeby iak nayusilniey starał się nienaruszoną nie tylko w Wielko Polskich Województwach, ale y w całey Rzeczypospolitey Polskiey utrzymywać spokoynosć, y na ten

na ten Koniec raczyła go upełnomocnić, ażeby o wszystkim co do niego należyć będzie z niżey podpisanym Korrespondentował, a przez niego prędkich y nieodwołocznych od Dworu Krola Jmść Polskiego rekwirował rezolucyi, ponieważ było by to z wielką Czasu stratą, gdyby o tym wszystkim miał się opisywać do Dworu swego, y przez to by niepowetowana mogła nastąpić szkoda, y tak gdyby na przykład Konfederacya albo początki do tego wsamey rzeczy pokazywać się miały, w takim razie Xiążę Jmść Wołkonski wydaniem nie tylko pod Jmieniem swoim, y z rozkazu Nayiaś Monarchyni swoiey Manifestow, ale ieżeliby tego potrzeba wyciągała y Woyskową srogością wybuchaiący płomień w samych początkach ugasić może. Z tym wszystkim iednak, przepisano mu iest, ażeby nadaremnie y przedczasem żadnych nie czynił Manifestow, a tym mniey ieszcze Woyskowey bez potrzeby nieużywał srogości, ale bardziey by o tym miał staranie, ażeby dawniey zaniesione Skargi umitygowane y żadney okazyi Nowym niepodpadaiące były. Jnquantum by zas nad wszystkie mniemanie Obywatelow Wielko Polskich od Konfederacyi odwrocić nie można było, y na ten czas chociażby Nayiaś. Monarchyni Rossyiska przymuszoną była zażyć Sił swoich przeciw nieprzyiaciołom Oyczyzny swoiey własney, iednak żeby to było z umartwieniem y przeciwko Jey dobremu przedsięwzięciu y mniemaniu, ktore zawsze zmierzały do utrzymania niewzruszoney w Rzeczypospolitey spokoynosci. Więc niżey podpisany z Ordynansu Nayiaś. Monarchyni swoiey ma honor remonstrować Dworowi J.K.Mśći ażeby z strony swoiey iak naylepiey wiedzieć moie nayskutecznieyszych zażył Srodkow dla przytłumienia Skarg y niespokoynosci. etc. Tdr Woyeykow.

Reflexye

Na Xiąszkę przez Jm. X. Konarskiego Scholę Piarł.
o utrzymaniu Seymow wydane 1761 R.

Czytaiąc prace doskonałey głowy,
Ukształtowaną dość Pięknemi słowy,
Przyznać Jey muśi każdy bez Censury,
Wyborne Dzieło, z konsztu y Natury,
Czternaście Punktow, przez rożne sposoby
Do utrzymania Seymow, naszych proby,
Że ci się wcale, nieskuteczne zdaią,
I Ja się zgodzę, y drudzy przyznaią,
kto gani wszystko, y bez przyczyny,
Niech poda Sposob, lepszy y iedyny,
Pokaż Statysto, tym ktorymby stały
Seymy, a będziesz, godzien wielkiey chwały,
Zostawiła Nas Twa Xiązka w myśleniu
Jakby zapobiedz złemu rozsądzeniu,
Czuie Oyczyzna, mocno co ią boli,
Dla nie wstrzymaney swych Synow swywoli,
Lecz nie exkuzuy y Naszego Dworu,
Czy dla podchlebstwa, czyli dla faworu.
Przyznaie y Ja, Rządy Pana Swięte,
Żadnym Językiem, niemogą bydź tknięte
Lecz każdy sarka, każdego przenika,
kto iest przyczyną, że tyle Monety,
Złey weszło w Polskę, Saskie Gabinety,
Co sprawiedliwość, skaziło w Lublinie,
Na Wieki tego, pamiątka nie zginie,
I ktoż nieprawość, płaszczykiem przykrywa,
kto temu płaci, ktory Seymy zrywa,

Bywa

Bywały wprawdzie, y insze przyczyny
Zrywania Seymow, nikt nie iest bezwiny,
Gdy Dwor chciał Seymu, miały skrypuł stany,
A gdy zaś Stany, przez dwor Seym zerwany,
Przyznaię wiernie własną Nasze wadę,
Zepsuie Seymy, gubi zdrową Radę,
Ale też y ty przyznać musisz iawnie
Że Nasz Dwor z nami, rządzi się bezprawnie,
Gdy Ociec rowno Syny swoie kocha,
Nie będzie zazdrość, między niemi płocha
Niechże iednego, nad drugich przekłada,
Aż zaraz u nich zawziętość y zwada,
Niech Krol na wszystkich iednym patrzy Okiem
Niechay pogodzi Pogonią z Potokiem
Mnie się zda że ten, sposob nie od rzeczy,
Choć temu zdanie, Twe Statysto przeczy,
Ale iak mowisz, chodziem koło celu,
Przeto Nas błądzi, na swym zdaniu wielu,
Widziemy Państwa szczęśliwsze postronne,
Że nie są takie, iak u nas bezbronne
Choć maią dosyć wolności u siebie,
Umieią radzić w każdey swey potrzebie
Coż iest za sposob, tak u nich Stateczny,
Ten żeby każdy, był swego bespieczny,
Większością głosow, radę konkluduią
Przecież są wolni, y wolności smakuią,
Maią obronę, handle y dostatki,
Maią rząd dobry, y żyią bez zwadki,
Podźmy tym trybem, mało to co szkodzi,
Zbyteczna wolność, większy nierząd rodzi
Servi Legis facti sunt, ut liberi esse possint.

Partykularya z Warszawy de 21. Junij 1761.

Copia Listu Cyrkularnego na Seym Extraordynaryny w Warszawie in Anno Curr. zacząć się maiący.

August III. Urodzony uprzeymie nam miły. Teybyliśmy nadziei, że ze wszystkie z ruyny Krajow Naszy Dziedzicznych gorzkości słodzić się nam będą szczęśliwością Oyczyzny, wktorey pielęgnuiąc Pokoy, trzeba nam się było spodziewać że we wszystkich potrzebach zażyie Polska Momentow od Burzy Woiennych uwolnionych dla pozyskania w Publicznych Radach zupełnego siebie ratunku, okrom innych rozesztych Seymow kiedy y zbycie się złey y fałszywey Monety nieznalazło utrzymania Seymowych Obradkach, że prawie prace Nasze około Dobra Pospolitego zdaią się bydź nadaremne, ale Oycowska Miłość ciągnie Nas do dalszey fatygi, ktora złączona z wielkim Uprzeymości Waszey inter Concives Jego kredytem, odrzuciwszy wszelki wstręt torował Nam będzie drogę do fortunnych dla Oyczyzny chwili. Niewątpimy że Uprzeymość Wasza tak kierować będzie wszystkich Umysły, abyśmy na Seymie, ktory teraz składamy pomyślnie do Sukcessow widzieć mogli skutki. Dobrego zatym uprzeymości Waszey od Pana Boga życzemy zdrowia Datt w Warszawie Dnia Mca R. P. MDCCLXI. Panowa. Naszego XXVIII. Roku.

Hoc loco donosi się iż lubo Kancellaryą Kor. potrzebne do przysztego Seymu Expedycye pisze, tym czasem, dla dyskordancyi wielu w zdaniach swoich Listown. I.K.Mści od Jmsw. Senatorow wyrażonych rozniących się determinacya Czasu, kiedy by ten Seym miał bydz złożony, pewności dotąd nie mamy, same tylko roztrząsania tych że Listow w Gabinecie dzieią się.

Według Listow Pogranicznych constat, iż tam znaczne Bryki z dużemi Pakami, Pieczęcią Krola Jmc. Pruskiego znaczonę na Komorze przytrzymano, y one do Pilicy odesłano, że Paki że nieco Jnnego wsobie miei maią, tylko Prezenta dla Sułtana Tureckiego desygnowane, partykularnie tu mowio.

Krolewicz Jmc. Xiążę Kurlański, lubo nie zewszystkim ozdrowiał, nie mogąc iednak dłuszey cierpieć Sedentaryi, y przykrey Kuracyi Medykow przez częste Polowanie spodziewa się bydz nayprędzey do sił przywroconym, y dla tego często pod Mariemond y Piaseczno do Kniei wyieżdża.

Jest tu wiadomość z Torunia iż Kommissya tamteysza nieco pilniey sądzi się na ktorey Sprawa Jmc. Pana Niegolewskiego Surrogatora Poznańskiego iest rozsądzona, na 49000. y kilka set Tynfow a JPana Twardowskiego Kasztellana Poznańskiego blisko na Sto Tysięcy, lecz na tę sobie przysądzone Summy pomienieni Jch Mś. ledwie pokilka set Rubli ad rationem wzięli. Teraz zaś agituie się Sprawa JO. Xia Jmc. Prymasa, Piąta w Regiestrze po Spadnieniu per non sunt Sprawy Czwartey JPana Niezuchowskiego Podczaszego Poznańskiego, ob absentiam Plenipotenta Jego.

Woysko Pruskie iescze nie czyniło apparencyi do ustąpienia z Xięstwa Meklemburskiego gdzie im Miasto Rostok 200000. Talerow zapłacić musiało, ktore tym że Prusakom ukradziono. Między Generałami Rossyiskie

Tott

Tottleben y Pruskim de Werner staneła Konwencya wymiany zobopolnych Niewolnikow.

Pewny Patryota zadaie sobie Pytania

Q. Quid sint moderne Reductionis Monetæ,

R. Moderne Reductionis Monetæ sunt Judæorum divitiæ, Senatorum Collisio, Mercatorum Lucrum, Divorum spolium, Pauperum Denudatio, Nobilium oppressio.

Q. Quid fiet ex inde.

R. Quod fuit ante Malum, hoc fiet in post pejus.

Q. Quid finis horum?

R. Judæi ditescent, Proditores Calvescent, Merkatores congregabunt. Divites aliquid Servabunt, pauperes nihil habebunt, Nobiles in Miseria permanebunt, verbo Polonia quæ fuit quid quondam anteventetur in Nihilum

Toż po polsku.

Patrarcha. Monet co znaczy Redukcya Nowa
chce Profitować, z odpowiedzi wsłowa

Statysta. Niech się Twoy Rozum, iuż więcey nie biedzi,
Szukaiąc umnie pewney odpowiedzi,
Profitu nie masz, żadnego z Monety,
Redukowania tylko tę podnięty,
Żydow Bogactwa Senatu nie zgoda,
Kupcom Zysk pewny, dla Bogatych szkoda,
Ubogich Ludzi z ostatka wyzucie,
Ucie mięrzeniem, z Dobr Szlachty wytrucie.

Petrarcha Cóż z tąd się stało, lub stanie nieboże,

Statysta Dość było złego więcey się Stać może.

Patrarcha. Z redukowaney iuż Monety a My
Jakiego Końca Spodziewać się mamy,

Statysta. Żydow bez Liczby bogatych zostanie
Senat

Senat rozterkow w iednym będzie Stanie
Handlem bawiących tych zbiory nie miną
Bogatych Szkoda nie zewszystkim zginą
Ubodzy będą nic nie mieć w kieszeni
Więdzy zostaną, dobrze Urodzeni,
Słowem czym była Polska, wiedzą o tym
Że niczym będzie ten Koniec napotym,

Petrar: Dla czego Złota wolność się nazywa,
U onych Polakow a na Złocie zbywa,
Czemu nie Srebrną zawsze się mianuie
Wszak na wpół z Miedzią w Srebro obfituie,

Statij: Naypierwsza złotey iest wolności Cnota
Dla tego Polska ma Srebro bez Złota
Żeby krytyka unikła Cenzury
Że Złota Szwayca, przebija y Mury
Więc Sprawiedliwość by żyła na Swiecie
Bez Złota wpodłey została Monecie,
Za Złoty Kruszec ma Srebrny miedziany
Z ktorych Żelazne mieć może kaydany.

Z Warszawy dnia 8 8bris 1767.

Nad spodziewanie Wszystkich az Zupełną Satysfakcyą bene Sentientium Trybunał Piotrkowski szczęśliwie ufundowany. JW Jmć Pan Wojewoda Jnowrocławski, stanoł Marszałkiem a JchMć Panowie Malborscy y Pomorscy Deputaci poszli pod Laskę.

Supervenerunt tu JchMć P.P. Bystranowski Łowczy Piotrkowski y Maszkowski Podczaszy Dobryński delegowani od WWodztwa Sieradzkiego Postowie z uskarżaneem się in virtute uczynionego Manifestu o poczynione temuż Woiewudztwu nieznośne Krzywdy y praaggrawaiące

przez

przez Woysko Rossyiskie, oraz na Redukcyą Monety przed Nayiaś. Panem, ktoremu na Dniu dzisieyszym pod czas daney Sobie Publiczney Audyencyi desydera swoie oswiadczyli, one wprzod wszystkim JchMsc Senatorom y Ministrom iasnie explikowawszy. odpowiadział Jm a Maiestate JW. Jmć Pan Kanclerz W.k. y upewnił opilnym Interessowaniu się wto Nayiaś. Pana, ażeby tak szkody nadgrodzone przez Moskwę były, y Redukcya inna nastąpiła

JW. JmĆ Pan Kanclerz W.k. po odsądzeniu teraz agituiącey się sprawy Lubelskiey, apenieу nastąpić maiącey Grudziązkiey & 11. Currentis do Dobr swoich Końskich a Xiąż Jmć Biskup Krakowski do Kielc w przyszły Poniedziałek pewno excurrere maią.

Series JchMsćw Deputatow

Z Płockiego JW Jmć Pan Zamoyski Wwoda Jnowrocławski 2do Ubisz. Z Sieradzkiego 1. Jmć Pan Szypowski 2go Jmć Pan Małachowski. Z Kuiaw Jmć Pan Trybocki Jmć Pan Modlinski. Z Woiewodztwa Ruskiego Jmć Pan Borowski. Jmć Pan Droczewski. z Halickiego. Jmć Pan Wołczek Jmć Pan Błoński. z Podlaskiego JJ. Pan Zalewski y JJ. Pan Głogowski. z Brzeskiego JJ. P. Swieżawski. y JJ. P. Łuczewski. Z Rawskiego JJ. Pan Szamola y JJ. Pan Morzkowski. Z Podolskiego Jmć Pan Łoś y Jmć P. Borz...

INSTRUKCYA

JchMsm Panom Jozefowi Sczanieckiemu Podkoniuszemu Kor. Staroście Srodzkiemu, y Rochowi Zbijewskiemu Łowczemu Poznanskiemu, uproszonym y Delegowanym od Przeswietnych Woiewodztw Poznanskiego y Kaliskiego na Seymik Gospodarski według Prawa namieysce zwyczayne do Srody na Dzień wtorkowy pierwszy po Swięcie Narodzenia Nayswiętszey Panny Maryi w Roku 1761. zgromadzonych do Nayiasnieyszego Krola Jmć Augusta III. P.N. Mtiwo obranym, y z Koła Rycerskiego przez Laudum tegoż Seymiku Authoryzowanym Posłom dana.

Ma y liczy tyle Dowodow Oyczyzna Nasza że Dwudziesto Osmioletnie Panowanie Nayiasnieyszego Krola Jmć P. N. Mtiwo prawdziwiey się zda bydz na Łonie Łaskawego Oyca, iakby nie pierwszy rok piastowaniem. Dla tego dufaiąc w niezliczonych Dokumentach Nayiasnieyszego Krola Jmć P. N. Mtiwo Kompasyalnemu nad naszemi uciskami Sercu, gdy nieznośne od Woysk Rossyiskich ponosiemy nie tylko ciężary, ale y gwałty tak osobom wspoł obywatelow y Ziemianow Naszych, bez wszelkiego względu na Ludzi Charakterem y Zasługami zaszczyconych, nawet na Duchowienstwo, y płeć słabą, iako tez Dworom Szlacheckim y Senatorskim poczynione, przymuszeni iesteśmy Kołataniem iescze do tegoż Dobrotliwego Krola Jmć Serca, odezwać się przez JchMsćw Panow Jozefa Sczanieckiego Podkoniuszego Koronny y Rocha Zbijewskiego Łowczego Poznańskiego zposrodku Koła Naszego wysadzonych y uproszonych Posłow na to: aby Jmieniem Woiewodztw Naszych supplikowali Maiestatowi Jego, żeby raczył wynaleść przez mocne Jnteressowanie się do Nayiasnieyszego Dworu Peterburgskiego skutecznieysze Sposoby, żebysmy od tych ciężarow ktore iuż całe

przewyż-

przewyższaią siły y cierpliwości do dłuższego Jch„
znoszenia uwolnieni zostali.
Przełożą tedy nayprzod Ciż Jchmość Panowie Posłowie
Nayiaśnieyszemu Krolowi Jmć P.N.M. Osobom Du-
chownym, Ziemianom, y Obywatelom Naszym poczy„
nione nieznośne Krzywdy na życiu, Honorze, oso-
bach y Fortunach, y wyrządzone dotkliwości, procz
Jnnych wielu niezliczonych y nie znośnych aggrawa-
cyi, oppressyi, y uciemiężenia, kaydanami Dyba-
mi, krępowaniem, batoszkowaniem, kaleczeniem,
y całe wielu Ludzi, nie tylko Pospolitych, aley Znako-
mitey Szlacheckiey Kondycyi zaboystwem, a co iest
cze cięższa przykrzeyszym y samey nawet odebrania
wolności odgrażaniem, wszczegulności zaś doniosą„
grubiańsko praktykowany postępek nad Jmść P. Ry-
dzyńskim Stolnikiem Poznańskim Officyerem god-
nym y zasłużonym Znaku Nayiaśn. Krolewica Jmść„
Fryderyka, tak nad Osobą Jego, iako y Jmć Pani„
Stolnikowey Poznanskiey w Domu Jch własnym„
bez wszelkiego respektu attentowany, Także iako„
Jmć Pana Podkomorzego Poznańskiego podniebytność
Jego, w Domu Ludzie Rossyiskiego Woyska pierw-
szą razą naiechali, zrabowali y wrzeczach Jego
y sprzętach Domowych, wiele szkody uczynili,
powtornie go znowu naiechawszy JPana Wittona„
krewnego Jego gwałtem zedworu zabrali zbili, zmę-
czyli, y na ostatek wykupuiąc go z niewoli tak okrut-
ney, musiał tenże Jmć Pan Podkomorzy Poznański
opłacić uwolnienie y oswobodzenie Jego, Tysiącem Tyn-
fow, Jako: Jchmsw P.P. JMiaskowskich Kasztellani-
cow Lędzkich Kompanią Znaku Hussarskiego Nay-
iaśn. Krolewicza Jmć Fryderyka zaszczyconych bez„
wszelkiey

wszelkiey przyczyny, tylko że piiany był Moskiewski Po-
rucznik, onychże na Publicznym Jarmarku przez Hussa-
row Rossyiskich despotycznie poymał, zelżywie trakto-
wał, y do Koł do Woza poprzywiązywał, a raz gdy się zbli-
żali niektorzy Bracia Szlachta dla wyperswadowania,
o niewinności Jch ten zuchwały Officyer będąc Opinij„
tey że Jch odbić zamyślaią zabierał się pozabijać pierwey„
tych Godnych y z Jmienia y z Osob Jncarceratow, niżeli„
Jch wypuścić, Jako; Jmć Pana Walentego Zbijewskiego Pod-
sędkiewicza Poznańskiego, tegoż Nayiaśnieyszego Krolewi-
ca Jmć Znaku Towarzysza, gdy niewinnego Xiędza Laską„
chciał bić Porucznik Putałow perswaduiącego tylko y„
wstrzymuiącego od tey Zuchwałey Jmprezy odepchnąw-
szy od siebie, kazał Żołnierzom bez wszelkiego względu„
za drzwi wypchnąć ktorego niemiłosiernie porwawszy za„
Drzwi wyprowadzili, postronkami bić chcieli, Z schodow„
y z honoru Szlacheckiego zepchneli. Jako: w Pobiedzis-
kach Starostwie JPana Niegolewskiego Chorążego Kalis-
kiego Surrogatora Grodzkiego Poznańskiego. JPana Jezior-
kowskiego Kommissarza y Jnstygatora Grodzkiego Poznań-
skiego, gdy Jwan Alexiewicz Porucznik wielkie excessa
wpomienionym Miasteczku popiianu czynił, o to tyl-
ko że go prosił, aby się od Nich wstrzymał, y zlepszą ob-
chodził się dyskrecyą, zaraz go zelżył, w gębę tak okrutnie„
uderzył, że mu ledwie Oko niewypłyneło, postronkami„
go do Woza przywiązać kazał, ktory Kolbami od Flint„
okrutnie zbity całą noc w okrutnym Areszcie pod Wartą„
był trzymany, y gdy sam Jmść Pan Chorąży Kaliski Staros-
ta tamtego mieysca przybiegł, staraiąc się o exwinkula-
cyą Jego, ten lekkomyślny Porucznik Żołnierzom„
swoim wparadzie Stanąć kazał, szpadą dobytą JPana
Chorążego Kaliskiego przebić ugadzał, lżył, y Jemuż
samemu

samemu Batoszkowaniem odgrażał. Jako: JeyMć Pani
z Dębskich Podlewską Łowczyną Jnowrocławską Wdowę
Ludzie od Woyska tegoż ranili; JPana Marcellina Nie-
chowskiego Bagnetem przebitą, w dyby wsadzili, Postro-
kami do kół przywiązali. Jako: JPana Sucharzewskie-
mu Staroście przedtym Miesiciekiemu znaczną Konfu-
zyą y obelgę uczynili. JPa Lipskiego Komornika Zie-
mskiego Kaliskiego Towarzysza Hussarskiego w Dyby
wsadzić chcieli, gdyby się był nie okupił. Podobnież
z JP. Baranowskim uczynili; JP. Słowickiego Towarzy-
sza Hussarskiego w Dyby wsadzili, zbili, zkutakowali
a co większa, że iuż do tey zuchwałości przyszli, iż sobie
za zwyczay wzięli osobliwie w Roku teraznieyszym,
ze Kommendy zgotowemi Dybami y kaydanami: na wy-
bieranie Prowiantow wysyłaią. Jako: JPa Kleszczewskie-
go Kommissarza Dobr. JWo JPa Podskarbiego Kor. Nad.
że nieprędko przyszedł na rozkaz Kapitana Moskiewskie-
go zaraz go zbił okrutnie, pod Wartę nieuczciwą y nie na
dyskrecyą szturchania Dragańskiego oddał, y na za-
jutrz Batożkować chciał, ktorego ledwie za usilną
Jnstancyą JPa Żupnika Wielko Polskiego Siestrzeńca
przerzeczonego JP. Podskarbiego Kor. Nadwor. wypuś-
cić y uwolnić pozwolił. JPana Lutomskiego Kommi-
sarza tuteyszych Wdztw Grodzkiego bez wszelkiey przy-
czyny w Domu Jego własnym Kuryer przebiegaiący,
Szpadą w nogę pchnął, tak że ledwie z tey rany nie u-
marł. Temuż inszy Officyer przechodzący z Wozami
ku Toruniowi Xiędza wziął, y w Dyby chciał wsadzić,
y Ludzie teyże Kommendy znaczne mu szkody po-
czynili. Jako JPana Jakuba Hersztopskiego Komorni-
ka Ziemskiego Wschowskiego o to że w iedney Godzinie
niewysta-

niewystawił założonego Prowiantu, porwali ze Wsi, między
Konie Dragońskie wprowadzili, nieznaną Konfuzyą na-
pełnili szturchali zbili, y na większą hańbę y wzgardę
cwierć mili do inszey Wsi pieszą przy Koniu za prze-
wodnika pędzili, JPana Antoniego Bielinskiego Podcza-
szyca Rawskiego, powracaiącego z Warszawy na publicz-
ney Drodze Ludzie od Kommendy Dragońskiey na-
padszy, y onemuż zastąpiwszy, obnażywszy, nieprakty-
kowanie zbili, batożkami zsiekli, tak, że ledwie na-
pół żywy został, Koni kilkanaście y pieniędzy przeszło
2000 Tynfow oprocz Sukien y innych przy nim znay-
duiących się porządkow, gwałtem zabrali, y z tego
wszystkiego złupionego y odartego, na ostatek sro-
motnie obwiesić zamyślali. JPana Franciszka
Krzyżanowskiego Szlachcica osiadłego y dobrze się
maiącego, z lekkomyślnego tylko Żydowskiego udania,
także Brata Jego rodzonego JPana Michała zrąbać chcie-
li y zabić, gdyby się był ucieczką nie salwował, a wzwyż
JPana Franciszka kilka Dni w Areście trzymano. JPana
Stanisława Mąkowskiego przez Porucznika Jednego wzię-
tego, przez trzy tygodnie pod wartą trzymano, y bez w-
szelkiey przyczyny Kozacy go batożkowali, siekli y
większą Część Włosow z Głowy wyrwali; Synowca także
Jego Stefana y Walentego Mąkowskich bez wszelkiey
sprawiedliwey okazyi na postronki za Szyie poymali
batożkowali, Także JPana Adama Mąkowskiego w
nocy naiechawszy zrąbali, pięć Ran mu zadali y zra-
bowali; JPana Swierczyńskiego Podstarościego Dzidami
zakłoli. JPana Złotnickiego niebardzo dawno zabili; JP.
Ubysza bez sprawiedliwey racyi poymanego, w kayda-
ny okutego, do tych Czas w Poznaniu pod Wartą trzy-
maią

maią /: o ktorego nieodwłoczne uwolnienie Supplikować
będą nayiaśnieyszemu Krolowi Jmć JchMć P.P. Posłowie/
Jako JPana Michała Kołudzkiego w Domu Jego własnym
o pułnocy najechawszy, y Jego samego, Żonę y corki Jego
okrutnie zbili, pot mile na Woz ledwie Żywego wrzu-
ciwszy, y przewiązawszy tak, że sobie Głowę pokaleczył
nie miłosiernie, wieźli całą Noc związanego, bez wszelkiego
Odzienia na Zimnie w błocie y Sniegu pod Wozy porzu-
cili, Xiędza do dispozycyi dopraszaiącemu się niedopuś-
li, iakoż Rok potym chorował, y do tąd do pierwszego
zdrowia przyiść niemoże, ktoremu także w ten czas
Dwor cały zrabowali. Jnsze przykrości y dolegliwości
ktoby wyliczył, ktorych tu niepodobna iak wiele w kro-
to nasze wniesionych, y nam wiadomych wyrazić, do-
syć że prawie niemasz Osoby, Stanu, Dworu, Pałacu, na-
wet poświętnych Rezydencyi, ktoreby iakiego Wiązania
Gwałtu, kontemptu, krzywdy y zniewagi nieponiosły,
dlaczego doniosą to wszystko JchMć P.P. Posłowie Nayiaśn.
Łaskawemu Panu, Opowiedzą z iaką extorsyą, niedyskre-
cyą, furyą, nie tylko exekucyę, ale nawet transmarsze,
y wstępy, tak do wsiow, iako y Dworow Szlacheckich czy-
nią. Doniosą z iaką oppressyą Pospolstwo, y Poddanych
Naszych, tak na ostatek pożywienia, iako y Jnnych po-
żytkow y Sprzętow Gospodarskich /: że nawet zamknię-
nia żadne nie rzędzą :/ wydzieraią y Gwałtem wymu-
szaią, nie tylko fukiem, lecz niemiłosiernym biciem,
kaleczeniem, że częstokroć Gospodarze z Domow własnych
uciekać muszą, wszystkiego, dla Jch niemiłosiernego y
Tyranskiego obchodzenia się odstępuiąc. Jako Podrożni
od Jch Rabunkow y gwałtow bespieczni być niemogą :/
Te y tym podobne niezrachowane wyraziwszy Nayiaś-
nieyszemu Krolowi Jmć Panu N. Mćiwemu dolegliwości y
ciężary

ciężary, dopraszać się iak naypokorniey powszechnym Wrodow
żądaniem będą, aby z Nas to nieznośne Jarzmo zupełnie y nie-
odwłocznie zrucone było. Złożą y oto do Nayiaśn. Maiesta-
tu J.K.Mći głęboką JchMć P.P. Posłowie prozbę, aby ieżeli
toż Woysko cokolwiek ieszcze Naszego Chleba y Prowiantow
potrzebować by miało, niesami sobie /: iako do tychczas z
wielką szkodą y krzywdą kraju tego absolutnie czyni,
nad zdanie y żądania JchMściow Kommissarzow oto się do-
magaiących :/ stanowili taxę, ale iak się ktoz godzi tar-
gową miarą y ceną dobremi y nie podwyższonemi nad
kurrencyą w kraju Pieniądzmi rzetelnie każdemu Zbo-
ża, y wszelką ktoreby pretendowali żywność wypła-
cali. A iako Jmć Pan Rogaliński Starosta Obornicki
przykładał Starania swego o to do JPana FeldMar-
szałka, tak przytey okoliczności rekomendować będą
JchMć Panowie Posłowie Łasce Pańskiey tegoż JPana
Starostę Obornickiego.
Wyznaią także, iako nayglębsze J.K.Mći P.N.Mćiwemu po-
dziękowanie Cn JchMć P.P. Posłowie, że za Oycowskim Jego
Około tey Prowincyi Staraniem, Kommissya Torunska
dla ukrzywdzonych od Woysk Rossyiskich swoy ponie-
kąd skutek brała, oraz o kontynuacyą czyli reassump-
cyą teyże znowu Kommissyi dla dalszey pragnącym
ieszcze Satysfakcyi Supplikować będą. A JP. Wykows-
kiego Kommissarza sprawiedliwą na Szkody y krzywdy
maiącego. Temuż Nayiaśnieyszemu Krolowi JMći P.N.Mćiw.
iak naypokorniey zarekommenduią.
O Ewakuacyą Zamku Poznańskiego Ludźmi y Szylwacha-
mi Rossyiskiemi z dawna osadzonego dopraszać się iak nay
usilniey JchMć P.P. Posłowie będą, y aby Szkody w nim
znacznie poczynione nadgrodzone były, ktory to Zamek
aby

aby był od nich uwolniony wielka tego wyciąga potrzeba dla ubespieczenia Xiąg y znayduiących się wnich Fortun Szlacheckich, które dla lokowania się Ludzi Rossyiskich przy nich musiały bydź z tamtąd z nieiakim niebespieczeństwem przeniesione, y na Innym mieyscu za zapłatą do tych czas Województw lokowane.

Moneta powszechna ze uszacunku y kurrencyi swoiey ochydzona y poniżona, iaką z tąd kray ponosić może krzywdę, szkodę y zubożenie, przetoż za to, oraz, powszechne Województw żądanie JchMć Panowie Posłowie Jo. K Mći P. N. Mćo także naypokorniey supplikować będą, aby przy dawnym walorze tak iak dawniey udawana była, do przysztego Seymu dyspozycyi zachowana została.

Nayiaśnieyszych Krolewiców Panów Naszych Łaskawych, inquantum przytomni będą w Warszawie komplementować od Województw Naszych y o popieranie tychże gorących Żąd Naszych upraszać iak naypokorniey będą JchMć Panowie Posłowie

Którą to Instrukcyą Jmć Pan Marszałek Koła Naszego Ręką swoią podpisać y JchMćm Panom Posłom Delegowanym wydać, iest obligowany. Działo się w Srodzie, w kole Rycerskim Dnia 15. Miesiąca Września 1761. Antoni Gorzeński Stolnik Kaliski Województw Poznańskiego y kaliskiego Seymiku Gospodarskiego Marszałek.

Mo,,

MOWA

J. W. JMć Pana Sczanieckiego Podkomorzego kor. Posła Wielko Polskiego d. 24. 9bris 1761. miana

Nayiaśnieyszy Krolu Panie moy Mił.

W nayglębszym uniżeniu stawam przed Maiestatem W. K. Mći P. M. Młgo tym od Województw moich zaszczycony Charakterem, którym życzyłbym sobie Dzieł walecznych nieśmiertelną sławę, y miłą słodkiego Panowania pamięć na obligowanych Królestwa tego wszczególności zapisać Sercach, na przykład y podziw potomnym podać Wieków. Iżci to iest pierwsze y naypilnieysze Województw moich zalecenie, abym przy nayważszym dostoieństwa W. K. Mći poważeniu Dobroci Serca Pańskiego, Łask Oycowskiego pieczołowania oświadczył wyznania y Dziękczynienia.

Iże konsyderacya Stanu Rzeczypospolitey podtenczas stroskanego z obowiązkiem Urzędu mnie powierzonego zleconą mieć tak chce, abym iak naypokorniey do Maiestatu W. K. Mći P. M. Młgo supplikował, ażebyś Dziedzicznych Panów naywspanialszego Serca łaskawością, gwałty oppressye y uciemiężenia, y nad Sposobnie znośne do wyrażenia obelgi pełnomocną Powagą od Nas odwrocić raczył, które Woysko Rossyiskie nie tylko na Ludziach wpospolitości, ale też na Osobach Urodzeniem, zasługami w Oyczyźnie, a nadewszystko Wiernością ku Maiestatowi Pańskiemu wstawionych wzuchwale czynią.

Niedaią się uciemiężeni Obywatele do przyzwoitych Narodowi Polskiemu przez inne sposoby do tąd środków, w samym ieszcze użaleniu się przed Maiestatem Pańskim sprawiedliwego żądaią politowania.

Zamek Poznański taż sama opanowała Potencya, z

którego

ktorego Archiva, to iest Depozyt Fortun Szlacheckich na insze mieysca przenieść przymuszona iest Kancellarya. Redukcya Monety przez JmP Pana Podskarbiego Wielkiego Koronnego intymowana Ostatnią Fortun Szlacheckich przynosząca zgubę, aby do przysztego Seymu oddana była, mocną Województw moich Ziemianie zanoszą prożby.

O reassumpcyą Kommissyi Toruńskiey przez przytomnego tam JmP Pana Wykowskiego Kommissarza pokornie Supplikuię, ktorego za podięte trudy y fatygi z Azardem Zdrowia Faworom Pańskim oddaię. JmP Pana Starostę Obornickiego zaszczyconego Zasługami w Oyczyźnie nie tylko z odprawianey Petersburgskiey Podroży, ale też Authoryzowanego Ręką Waszey Krolewskiey Mci Pana Mego Miłtwo do tąd usilnie około ucalenia Swobod Naszych, lubo bezskutecznie staraiącego się Łasce Pańskiey polecam. Te tedy Województw moich żądania, przynayniższym Wierności moiey oświadczeniu w dobrotliwym W.K. Mci Pana Mego Miłtwo składam Sercu z ufnością że W.K. Mć Oycowskie swoie Starania do pomnożenia publicznych szczęśliwości stosować będziesz raczył, o co z Uniżonością y ufnością proszę.

Respons Jaśnie Oświeconego Xcia JmP Prymasa do Krola Jmci Pana N. Miłtwo z Skierniewic dnia 22. 9bris 1761. Ao pisanego.

Odbieram roskazy W.K.Mci z takim Respektem y weneracyą, iaka iest gorliwość y usiłowanie moie w pełnieniu onych y sekundowaniu Oycowskiego starania około Dobra publicznego y wiernych Poddanych

Jego

Jego uszczęśliwienia.

Prawda iest iż cała Prowincya Wielko-Polska od Woysk Auxyliarnych Rossyiskich tak wiele cierpi, iakoby od Grassantow y Nieprzyiacioł oczywistych więcey ponosić niemogła, Wiolencye, oppressye, Exakcye co dziennie się pomnażaią, nikt pewien nie iest od excessow Kozakow, ktorzy Konie Woły zabieraią, Chłopstwo rabuią Szlachtę uciemierzaią, y wszystkim się przykrzą. y cżyliż dziwować się potrzeba nad narzekaniem y szemraniem, ktore zewsząd o uszy się nasze obiiaią, ktore niecierpliwość przenoszą y do rozpaczy prowadzą.

Kommissarze Szlachtę Pienieżnym opłacaniem się obciążaią, wyciągaią więcey niżeli się przez Jch należy Palety, ktorych samo Jmie obmierzłe, wszystkich porusza, naywięcey na Pana Gurowskiego utykuią wszystko iest w nieporządku y konfuzyi w Województwach, ponieważ ci Jch są pierwszemi Cheffami y Pryncypałami Szlachty, będąc czasem Nowo przychodniemi do Województw, y żadney w nich nie maiąc Possessyi, ani związku Przyiaźni, lub spowinowacenia, żadney nie maią Powagi, żadnego między Szlachtą kredytu, nakoniec nic nie maią takowego, coby sprawiło dobrą spokoyność y pożytek Województwa, gdzie Jm nie idzie tylko o prozny Tytuł, y opanowanie lub władzę naywyższą. W czym dobrzeby było przestrzegać Jch obowiązku podług ktorego zostawać powinni w Województwach swoich, podobnie iakiem miał honor pisać do Waszey Krolewskiey Mci w Responsie na Punkta przez Xiędza Sekretarza kierskiego mnie podane.

Co się tycze Redukcyi Monety, tey częścią przeszkodą iest to, że Moskale osobną maią swą Redukcyą, pod

wyższa

wyższaiąc in duplo Walor monety swoiey, ktorą Kray iest zagęszczony.

W tym ostatnim razie Nayiaśnieyszy Panie rzecz politowania godna, ieżeli Narod Wolny uciemiężonym się widząc, ięczy, narzeka, y cierpliwość traci WK. Mć racz iako Oyciec Łaskawy y Krol miłościwy cieszyć Poddanych swoich, a ieżeli się między niemi znaydowali niektorzy z tych, ktorym naybardziey teraznieysza dolegliwość dopiekała, ktorych nie cierpliwość przekonała, a ktorych żwawe y gwałtowne knuią zamysły (: ktore mi iednak dotych czas nie są wiadome :) ia do odkrycia Onych, abym ie Waszey Krolewskiey Mci doniosł, wszelkiego dołożyć nieomieszkam Starania. Tym czasem przyzwoitszych zażywać zechcę Srzodkow na kombinowanie umysłow y nakłonienie Jch do swych powinności, przez dobre sposoby y moderacyą stawiaiąc Jm przed Oczy nie pomyślne Konsekwencye z Jch postępku, ktoryby im był szkodliwy, y z Jch popędliwych Krokow, dla ktorychby sami upaść mogli. Z drugiey strony pozwolisz Nayiaśnieyszy Krolu Panie Nasz Miłościwy, abym z powinności moiey y Naypierwszego w Rzeczy pospolitey dostoieństwa, ktorymeś mnie Miłościwy Panie udarować raczył reprezentował WK. Mci z iak naygłębszym Respektem to, co mi się do dobrego porządku do Dobra Publicznego, y do pożytku Wiernych Poddanych Jego naysposobnieyszego zdawać będzie. Tym czasem spodziewać się będę skarbić sobie y utrzymywać WK. Mci Dobroczynność, ktorey szczegulnie żądam, y na ktorą bardziey co raz zasługiwać się usiłuię przez Respekt iak naygłębszy, z ktorym na całe Życie zostawać będę &.

Porę

Pożegnanie JO. Xiężney JeyMści Anny z Sanguszkow Jabłonowskiey Woiewodziny Poznańskiey, Marszałkowey Trybunału Koronnego, przy wyieździe Jey z Lublina do Annopola na Wołyn Dnia 16 Xbris 1761 Anno

Sądząc trzy rześnie Kastaliyskie zdroje,
kiedy iuż szczęścia Bogini Pokoje,
W swych Pawimentach, od żalu się kruszą,
Że z Anną drogą, rozdzielać się muszą.
Pallas Bogini, z wdzięcznemi Muzami,
Dziś na Parnasie, oblewa się łzami,
Bo wiem że cię to, nay bardziey zasmuca,
Że wdzięczna Thetys, nas y Ciebie rzuca.
Więc mnie płaczliwe, mię w tę Słowa pienie,
Że ach! tracimy, co w Nay większey Cenie,
Nie tylko u Nas iest, lecz y u swiata,
Nie opłakana, krzywdy naszey Strata.
Wielki Jowiszu, na to bądź pamiętny,
Że cię uprasza, Trybunał przeswiętny,
Ktoremu nie bądz nie użytym głazem,
Proszę cię oba, Collegia razem,
Swiedzkie Duchowne, co wraz z Anną były,
Chcąc by z nią zawsze, mieszkały y żyły.
Odmień Twe rządy, przeinacz Wyroki,
Cuglem swey Łaski, z kieruię y z wroci,
Niech się z odjazdu, Jey, Kray ten nie smuci.
Płacze Przeswiętna, Palestra y Szlachta,
Bo Annę Sercem, Panią Swoią kocha,
A Jabłonowską, ktorey Cnoty słyną.

Xiężną

Xiężną, Poznańską Dziś Wojewodziną.
Y Marszałkową, w Swiętnym Trybunale,
Ktorey Nam odjazd, płacz czyni y żale,
Załuią wszystkie Klasztory, Konwenty
Ktorzy Ci żywot niewinny y Swięty,
Przyznaią, kiedy, w Matki Twoiey ślady,
Przez wielkie drogich Cnot w Chodzisz przykłady.
Z Ciebie zaprawdę, Ludzi bardzo siła,
Wzor brała Anno, Bogu Ludziom miła,
Jaka należy Bogu od Nas Chwała.
Wszystkimeś z siebie, Nam wtym Przykład dała,
Płaczą Spitale, y Tłumy Ubogich
Ktorzy Łask Twoich, doznawały drogich
Wbiedzie y nędzy, głod Jm nie był męką,
Boś Jch iak Matko swą karmiła ręką,
Co gdyś czyniła, nie będziesz wutracie,
Niebo mieć będziesz, y Boga w zapłacie.
Lecz na co ia tu Twe wyliczam Cnoty,
kiedy prożno tego, Wiek twoy cały Złoty,
Oto tu tylko, gra naywiększa Chodzi,
Że się rozstania, Czas z Tobą przychodzi,
Tym ktorzy Ciebie, szacuią dość wiele,
Wierni, życzliwi, oraz Przyjaciele,
Wiem dobrze że Jch, to niezmiernie boli
Ale ktoż się tey, spodziewał niedoli,
Ktora ten cały, kray mocno zasmuca,
Gdy Nas iuż Anna, pełna Łaski rzuca.
Coż ztroskani, teraz czynić będziem,
Gdy szczęście Nasze, uleci z łabędziem,
Ktore na Gniazdo, dla spoczynku spieszy,
Z czego się mocno, Kray Wołynski cieszy.

Coż

Coż nato mowiż, Sieroto Lublinie,
Kiedy to Szczęście, spociecho się minie,
Kto cię tu wesprze, kto mowie zasłoni,
Gdy Anna Łaski, ucieka wpogoni,
Chyba Pruss Swiętny, pod Podkową kosą,
Przy zbroynych Krzyżach, gdy się wszyscy zniosą
Pochatyrowi wezmą Tarcze Miecze,
A za bez Broni, Rycerz nie uciecze,
Czyńmy co prędzey, myśli Naszych Plante,
Jeżli przy Złotym, Jabłku Atalante,
Utrzymać możem, Anna się powroci,
Smutek Nasz z Płaczem, w Radość się obroci,
A gdy tak zrobiem, nowe będą Cuda,
Lecz pod wątpieniem, ieśli nam się uda.
Dzien to Szesnasty, Września Dzien Okrutny,
Czas nam ten przyniosł, żałosny y smutny,
Ktory mu to dufa, że Słonce w Baranie,
Wnosząc iż wszystko, iak chce mu się stanie,
W suchych Dniach dzisiay, przyniosł nam Suchoty
Gdy Annę bierze, Dar y wybor Cnoty,
A gdy po Annie, wszyscy sierotami,
Jesteśmy płaczmy, iuż na sobą sami,
I lubo Nas to, dość niezmiernie boli,
Trudno iednakże, niebios przeczyć woli,
Zodyak Słonce, wktorym Baran Panem,
Trudno z Niebieskim, tryksać się baranem,
Taka iest Niebios, wszystkich Planet wola,
By Anna Droga, iuż do Annopola,
Dziś się przeniosła, z Naszego Lublina,
Czasow to samych przyczyna niewina.
A gdy iuż Pani, żegnasz się z tym Krajem,

Bogu

Bogu cie wszyscy w Opiekę oddaiem
Y Matce Boskiey u Swiętego Ducha,
ktora Prozb Twoich, łaskawie wysłucha,
Oraz z darami na Twe zawołanie,
w każdey Potrzebie, z pomocą u stanie,
O co Jey prosić, y Syna Jey Sławić,
Będziem aby cie, chciał wstawić y zbawić,
Z wielkim Antonim, a Serca potową
Niech cie piastuią, szczęśliwo y zdrową,
Ktore nasz nam tu, w Nadgrodzie zostanie,
Serca Twoiego, Życzę y Kochanie,
Co niech Cię Pani, by naymniey niesmuci,
Bo zdrow szczęśliwie, do Ciebie powroci,
Złozywszy Łaskę, Pamięć wieczney Sławy,
Dziedzic pierwszego, Krzesta y Buławy.

RACYE y REFLEXIE

Do nieczynienia Konfederacyi przed Seymem in Ordine do Aukcyi Woyska w R^u 1761. podane

1.mo Konfederacyi Natura iest insurgere in nexum czynić contra Hostem, ale nie na Seymach tempore Pacis

2do Konfederacya nic nowego czynić nie może, a zatym y Aukcyi Woyska.

3tio. Dla Aukcyi Woyska trzeba nowych Podatkow atqui ta Lex Cardinalis Wolnosci Naszey żebysmy nic nie płacili, tylko na co Sponte pozwolemy, więc na to nie tylko Seymu, ale zezwolenia wprzod na Seymikach Braci potrzeba.

4to Wszystkie Actus Konfederacyi zwykły następuiące Seymy confirmare, alias są invalidi, co tedy ma subseq

subsequens Seym aprobować, to lepiey że sam uczyni antipative, żeby nie czynić Oraculum vitiosum.

5to Do Konfederacyi wolno każdemu przystępować, gdzież tedy będzie assensus Całey Rzeczy pospolitey, gdy wielu do Konfederacyi nieprzystąpi, a przymuszać w Wolnym Państwie nec licet nec decet.

6to Konfederacya iesto Status violentissimus ultimum remedium na oyczyznę, z ktorego lub życie lub Smierć wynika, bez potrzeby za cóż ią per ancipitem et periculosum statum chcieć praecipitare, kiedy iest zdrowa et in statu Naturali constituta, może sobie dać radę.

7mo Konfederacye nigdy się na tym nieskończą, na czym się zaczynaią, bo sąsiedzi umieią zapalony Ogień podniecać, na coż tedy dawać im pochop y okazyą do tego, et exponere ultroneo periculo.

8vo Konfederacya iest status confusus et tumultuarius iakże możemy obiecywać tego in hoc Statu dokazać, czego ordinaria Methodo Stany Rzeczy pospolitey zgromadzone y deliberuiące perficere tak prędko niemogły. Konfederacye nie maią potestatem Legislativam, sed Legis defensionem praeseferunt, a Podatku Aukcya gdy tangit omnes, ab omnibus constitui debet.

9no. Jeżeli pokażemy Drogę, że bez Seymu Materya Status decydowana bydź może, ieszcze tantae momenti, gdzie idzie o każdego Fortune, to się iuż całe z Seymami pożegnać potrzeba. Teraz w kilka dziesiąt Lat boiemy się Interregnum, ale gdy się z Seymu rodzić będą Konfederacye w Dwie Lietnie nowey rewolucyi bać nam się potreba non vano metu.

10mo Żeby Konfederacye decydowały per pluralitatem votorum o tym nec vestigium Prawa extat, iest

zas w Kon

iest zas w Konfederacyach dawnych sub Interregnis, że się Delegaty reserowali do Braci w Domach pozostałych, a zatym gdy Consens Omnium requiritur, przecz ma bydz pewnieysza decyzya Konfederacye niż Seymu, chybaby tedy niewolii miał mocnieyszy słabszego, żeby się zgadzał na Jego zdanie, a zgadzasz się to z wolnością et cum aequalitate.

11mo Konfederacye iak się zaczęty pod Zygmuntem Trzecim Szwedem tak się też zaczęta prowadzić ordynarya forma Regiminis, y coraz idzie in deterius, a zatym errores sunt corrigendi non imitandi.

12mo. Gdyby Szlachta dosyć czyniła suo instituto primitivo, żeby się co Rok popisywali, żeby każdy miał Konia dobrego y Broń, przynależytą Officyerow experiencyą w Rzemieśle woiennym maiących, toby nam nie trzeba Kawaleryi więcey, bo choćby z Powiatu każdego Chorągiew tylko iedna dobrze wybranych Ludzi mogła poyść w Pole, procz in Casum necessitatis Pospolitego ruszenia, ktorym wszystkie przedtym odprawowaliśmy Woyny, toby kilkadziesiąt Tysięcy Kawaleryi bez kosztow Rzeczypospolitey mogło zawsze wynieść do Obozu; Gdyby Miasta były in flore, a każdey Infanteryi certum quantum wystawiło, to by y Aukcyi Woyska nie trzeba. Ale IchMście Szlachta zbyt się rozleżeli, rozgospodarowali, rozchandlowali, rozkupczyli, rozdworowali, rozprawowali y Imię Pieniaczow obmierzłych Bogu y Ludziom wzięli na siębie, et continuo pilnuiąc appartamentow Trybunalskich, Fortunę nikczemnie y bezrozumnie stracili, y Miasto Zbroi, Korda y Bandoletu Torbey Muni

Munimentow Sukcessorom swoim zostawili, et vocationem suam zapomnieli, y ta to iest słabości Naszey origo, Woyska nieznaliśmy przedtym, a wieleśmy dokazywali dopiero za Stefana Batorego Woysko Kwarciane, alias Kawalerya y Łanowa Piechota, alias Infanterya nastąpiła. Niech y teraz będzie sprawiedliwa Kwarta z Krolewszczyzny, y należyta emensuratio Łanow po Dobrach przyprowadzona, upewniam, że Aukcya Woyska będzie znaczna, y nie trzeba będzie, żeby Szlachta z Dobr swoych płaciła, y Urzędy Swoie opłacała, co iest na kształt Haraczy, et exosum Nomen podatkowania, a nie mniey contra Jura primitiva Szlachty, ktora będąc sama pogotowiu do obrony Oyczyzny sposobna, niepowinna by nie płacić z Dobr swoych, ale Osobami swemi zastępować pericula na Rzeczpospolitą, et securitatem providere Oyczyznie.

13tio Jeżeli zaś Regularna Aukcya Woyska ma nastąpić, to też regularności w podatku potrzeba, żeby wszyscy wspolnie bez obrony proporcyonalnie płacili, et alter alterius Onera non portet, do czego niż przyidzie? hic Saltus, hic nudus.

14to. Ex inde sequitur, że wprzod o koekwacyi, o pomierze kraju, a sposobach Poddaństwa nieaggrawuiących, o Miastach żeby były Ludne, o Handlach żeby refloreścant, myśleć y starać się potrzeba, a gdy fundum będzie, tatwiey wszystko akceptować.

REFLEXIE NIEKTORE

Na Copię Regulamentu w Prusiech przez Woysko Rossyiskie uczynionego w Roku 1761.

Moskiewscy Feld Marszałkowie Fermer y Buturlen,
uczynili w tym czasie Regulament Monety, coż po Seymie
kiedy iuż Moskiewskie ukazy, Monetę tę zregulowały
zważyć co z tąd za konsekwencya.

Gdanszczanie zaraz Krolewską Monetą wzgardzili, y od Kup-
cow Jey nie brali, a sami bili Monetę iako w tym Regu-
lamencie Moskiewskim, Groszem Pruskim podleyszą, c...
przez to zasłużyli. Towary iak chcą tak podnoszą, y dr...
zyzne czynią, przez co Kupcy Polscy, będą musieli
bankretować, należałoby pro hoc Casu Panom Gdań-
czanom zamknąć Portową Rzekę, nic im nie debuito-
wać, niechby Antiqua praxi, sami sobie po Zboża do
Polski z Towarami przybywali.

Skarb Koronny dla czego nie ma brać Monety in
Regno currencyą maiącey, co pratio iak idzie, wszak
na Expensa Rzeczypospolitey, nie inszey mu szukać trze-
ba Monety, a tu Kupcy muszą szukać sposobow na opła-
cenie się na Cłach.

Skarb Koronny ma moc wszelką in wektę do Polski
rewidować, zaczoż tey fałszywey Monecie folgował,
że Jey tak wiele wprowadzono.

Za co Żydom pozwala złota, starą Monetę wykupować,
co się nie ustannie praktykuie, osobliwie tu w Warsza-
wie, alec podobno po całym Krolestwie y Litwie.

Mennice otwierać, y znaczny na to koszt łożyć, iest
rzecz

rzecz his stantibus rebus nie bespieczna, żebyśmy tego
dzieła dla kogo inszego niewystawili, kiedy nie mamy sił
do utrzymania tego, pierwey trzeba myśleć o Obranie Skar-
bu, niż go dobywać, (uchoway Boże:) dla kogo?

Winiarze aby do Węgier po wina nieiezdzili y Panowie
aby nie posyłali, wszak są na to składy na Pograni-
czu.

Wołow, Owiec, Swini podobnym sposobem za Granicę
aby nie wypędzano, wszak są Miasta na Pogranicach,
y Jarmarki w nich.

A tak lubo teraz Polska Uboga w Pieniądze, nabędzie
Zagraniczney Monety.

Copia Manifestu Wo Jmc Pana Kosseckiego Starosty Morozowickiego w Grodzie Słonimskim w Roku 1761. uczynionego.

Widymus z Xiąg Grodzkich Powiatu Słonimskie-
go przedemną Antonim Janem Kobylińskim,
Stolnikiem y Podstarościm Sądowym Powiatu Sło-
nimskiego, od Wo Jmc Pana Antoniego Sadowskie-
go Starosty Słonimskiego installowanym, comparen-
do personaliter Jmc Pan Stefan Kossecki Starosta
Morozowicki Manifestował się, y takowy Mani-
fest Ręką własną pisany y podpisany podał ad
Acta, ktorego tenor sequitur estq; talis = Ja
Stefan Kossecki Staroska Morozowicki infra pod-
pisany, coram Actis praesentibus zanoszę w ten
sposob Manifest: Wiadomo to iest Bogu y Lu-
dziom, że tak a Appellacya od Dekretu Assessoryi
Koronney, ktorą przysprawie o Dobra Olszanice y
Rokitni

Rokitnica zakładałem, iako y Pozwy do Trybunału Lu
belskiego, ktore Jmieniem moim wydane były JW. Jm
Panu Małachowskiemu Kanclerżowi W. Kr. nie były p
prium Interesse meum, lecz czyniłem iako Plenipote
wolą Pryncypała mego JW. Jm. Pana Mniszcha M
szałka Nadwornego Koronnego, y lubo mi było ostr
że samo uważenie, że Partykularny Szlachcic w Pr
ne Procedery zachodzić będę z Panem, y tak wielkiey
Dystynkcyi Rzeczy pospolitey Ministrem J. W. Jm
Panem Kanclerzem W. Kor. lecz tenuitas Fortunki
moiey, ktora mnie Cudzey Woli obowiązała, kaza
ła mi ią wypełniać, zwłaszcza że mnie mniey pene
tranti Materiam status łatwo była circa Authori
tem wyperswadować, że Assessorya nie iest Sądem w
ma Instantia, lecz od niey Appellacya idzie. Gdy zaś
pod czas agituiącey się Sprawy w Lublinie w Roku
1759. przysłuchałem się na Ratuszu że Assessory
maiąca Ordynacyą Sądow swoich tak iak Trybuna
Naywyższey Krolewskiey Władzy Namiestnicza Ju
rysdykcya. Kiedym zważył przekładane nie dob
z tąd Konsekwencye, że za zniszczeniem iedney Jur
dykcyi maiącey moc rowną z drugiemi, musiały
y drugie upadać, a za tym Sprawiedliwość ustawa
Kiedy y to iasnie explikowano, że ubliżać Powa
dze Kanclerza Personam Regiam w Sądach pre
zentuiącego, et sub Nomine Regio Sądzącego, iest
ubliżać władzy samego Krola. Kiedy na ostatek
kładziono tak wiele Konstytucyi dowodzących, że
ani Trybunały w Sprawy Assessorskie, ani

Assesso

Assessorya w Sprawy Trybunalskie wdawać się„
nie powinny, Ani Judykatow poprawiać, tym„
mniey Osobę Sądzącego stroffować, skonwinkowa
ny we Wnętrznie zostałem, y po przeczytanym„
Dekrecie, podziękowawszy Panu Bogu, że ultra„
opinionem wszystkich, uszedłem rygoru Prawa,
za nie należyte pozywanie JW. Jm. Pana Kancler=
ża W. Kor. do Trybunału. Postanowiłem u siębie wię=
cey się w ten Interess nie mięszać, iakoż ullum pos=
sum od tąd nieczyniłem. Kiedy zaś odebrałem wia=
domość nie bez podziwienia, że Manifest w Grodzie
Warszawskim Roku przeszłego pod moim Jmieniem
uczyniony przeciwko JW. Jm. Pana Kanclerżowi
W. Koro. y J.O. Kanclerżowi W. W. X. Litt. znayduie
się. Kiedy potym w Regestr Trybunału Lubels=
kiego, moie Jmie przeciwko tymże Pieczętarżom,
w Pisane, y Dekret suspensionis iak by ad af=
fectionem mei wyrobiono, tedy upatruiąc z tąd„
nie dobre na mnie Konsekwencye, ufaiąc oraz„
Magnanimitati Serca y Umysłu JW. Kancler=
ża, że za takowy moy postępek, przeciwko Powa
dze Urzędu Jego popełniony, iako nie ex malo=
volentia, lecz barziey z niewiadomości pochodzą=
cy, darować mi raczy. Przed Bogiem y Swiatem
naysolenniey się Protestuię, iako Manifest ins=
cio nie zaniesiony, tak o wpisie wyżey wyrażo=
nym nie wiedziałem, y nikogo żeby ten Manifest
y wpis Jmieniem moim robił, nie prosiłem,
ani Pozwow żadnych powyżey rzeczonym Dekrecie

Anni

Anni 1759. JW. y JO. Kancleriom niewydałem ani wydawać zleciłem, y Dekretu suspensionis otrzymywać wmyśli nigdy nie miałem, owszem praecavendo integritati Honoris mei et fortunae iako od wspomnionego Dekretu Anni 1759. przestałem bydź Instrumentem nadwątlenia Assessorskiey Jurysdykcyi, Prawem ugruntowaney, tak mancipando Intellectum in obsequium Legis, więcey tym Instrumentem bydź niechcę, et contra omnes Actus w ktore wchodziłem, y ktore mom Imieniem wtey mierze poczyniono, annihilando hos omnes, iterum iterumq protestuię się y Manifestuię. Pisań w Słonimie R. 1761. Mca Marca Dnia 13. Stefan Kossecki Starosta Morozowicki. Ktory to takowy Manifest przez samego Aktora ręką własno pisany y podpisany, atq circa praesentiam tegoż Manifestanta zaniesiony, iest do Akt Grodzkich Słonimskich przyięty y wpisany z ktorych y ten vidimus pod Pieczęcią Urzędowną Grodzką Słonimską wroku teraznieyszym 1761. Mca Marca 27. Dnia Parti requirenti iest wydan. Pisan, Anno, Mense, et Die ut Supra. [L.S.]

Correctum Rahoza Rotmi. Namie. Grod. Słu. Słonimskiego in absentia Jmc. Pana Regenta.

Widymus Manifestu Jmc. Pana Stefana Kosseckiego Starosty Morozowickiego.

Pro

Pro Memoria
Na Seymiki przed Seymowe w R. 1761. przezpewnego podane.

1mo Promowować krzywdy Senatu, że bez Jch. Rady y Senatus Consilium Seym Extra ordynaryiny naznaczaią.

2do. W Uniwersale piszą: za Radą Senatu, a tu nikogo się nie Radzono, nawet tych Senatorow co do Boku Krola Jmc. są naznaczeni.

3tio Ministerya Status od początku Rzeczypospolitey postanowione, każde do odbywania swoich Funkcyi, osobliwie Pieczętarze postanowieni do podawania Przywilejow, expedyowania Publicznych Interessow, wszystko to im odięto a Prywatne Osoby też expedycye exekwuią, co się przeciwko prawu wyraźnemu dzieie.

4to A ktoz to zabiera? y sam tylko podług swego umustu odbywa wszystkich Magistratow Rzeczypospolitey Fynkcyą? oto Minister Saski, ktorego Prawa wyraźne ~~owszego~~ od tego zupełnie oddalaią, przyrzeczenia JcK. Mci exkluduią pod obowiązkiem Paktow Konwentow.

5to Sądow Assessorskich tak potrzebnych niemasz odbywania, ani bydź może, kiedy przez zazdrość od niemałego Czasu Władza Pieczętarzow, przez Lat około 200 słynąca iest inkwietowana przez zapozywania Pieczętarza do Trybunatu o Dekret Subsellij Sądu Assessorskie

sorskiego ferowany y wtym Sądzie Trybunalskim, przez Dekret nieprzyzwoity Iurysdikcyi mieszkaiącey, nie tylko w Naturze swoiey, ale z okoliczności nie godziwych z Publicznym zgodzeniem, nakształt Monstrum, nastąpiony nie iako naruszona, y dalsze zęąd czynione kroki y persekucye przeciwko wszelkiey słuszności.

6to Na ten Seym, nie tylko z Nomem Klatury Extra ordynaryiny, ale te iako wzamyśle y czasie nayniesposobnieyszym intymowany, wcale extra ordynem iest iedyne Objectum.

Materya traktowania o Monecie, między naypierwszemi prawie klęskami, iest zapewne ta nie mnieysza, iż wielości złey, y coraz gorszey Monety z zagranicy wprowadzoney, y do tąt nawet do Kassy Jo. K. Mci Brykami przywożoney rozszerza się y zaraża Polskę. Ta Publiczna krzywda, potrzebuie zapewne Remedyow prędkich y skutecznych, co bydź nie może bez kognicyi, iaka to iest? zkąd poszła? kto iey Author? iakim Prawem? iakiemi sposobami się działo y stałą? y dzieie się aktualnie w tak wielkim Rzeczy pospolitey y cale gubiącym detrymencie? Więc dla Publicznego bespieczeństwa, aby takowey chorobie nie była recydywa iescze nie bespiecznieysza, trzeba naypierwey, żeby Author złego iako podlegaiący karze zazłe użycie, poufania sobie Jo K. Mci był przykładnie karany na Osobie swoiey y fortunie, tyle, ile rekompensa do Skarbu Publicznego, tak wielkich Strat obywa

Obywatelow Rzeczypospolitey /: ktorych on iest przyczyną :/ wyciąga, czego potrzeba, aby nadewszystko iak nay usilniey do pominała się Rzecz pospolita.

7mo Na kommissyą Menniczną, aby żadnym sposobem nie pozwalali Posłowie, niech się przysięgo obowiążą, bo jasno to miarkować można, iż na otwarcie Mennicy naznaczona kommissya takowego by naznaczyła do pilnowania Jey, coby daleko gorszą bił Monetę.

8vo Wewszystkich Państwach wnaylepszym Rządzie będącym, Materya Monet iest naytrudnieysza do ustanowienia pożytecznego Monety, y ta Części Rządu naymędrszych, naysumiennieyszych, y naydoskonaley wy experymentowanych potrzebuie Rzemieśnikow, ci nawet pogłębokich y delikatnych rozwagach, dopiero swoie zdania y myśli prezentuią. U nas ta Materya bez żadnych trudynacyi, bez żadney preparacyi bez elucydacyi, gdy będzie przed się brana na raptownym Seymie Extra ordynaryinym y gdyby Posłowie byli Aniołami, iakże w tak nie udolnym Czasie mogli by poznawać, rozsądzai, decydować, y stanowić Materyą tey Natury, iak wielko Wagę tak liczne konnexye, wielkie konsekwencye wsobie maiąca.

9no Województwa y Ziemie, wkażdym od lat kilkudziesiąt Uniwersale Jo. K. M. P. N. M. na Seym zważaią y zważaią użalenia się nad tym Państwem, że iuż kilkanaście Seymow rozeszło się bez skuteczności, że do tego

że do tego widoczne są wtym, przyczyny, iż żadney nie ma gotowności, żadnego starania w utrzymaniu Seymu, y owszem, iest to oczywista, że ci, ktorzy na złe zażywaią poufania Pańskiego, umyślnie nie snaski dyffidencyą, y emulacyą wznu=czaią między mocnieyszemi w Rzeczypospolitey, tą Konnexyą, aby w odmencie sobie wyrabiali zyski; że ten takowy, czyli ci Ministrom Nadwornym nie godziwie od y waią wszystkie Attrybuowane każdemu Urzędow odbywania, że nawet Akcessow skutecznych do Jch Mś Ministrom zabraniaią, przez oczernienie Tych że Ministrow Panu, nie na wiśnie udaią, sami zaś niegodziwie pod powagą Krola chcą każdemu rozkazować, nawet, y Ministrom Pacis et Belli Rzeczypospolitey, ktorę to fatalne, iescze w Wolnym Narodzie do tąd nie doświadczone praktykuią się uzurpacye, ile gdy rzecz pospolita znayduie się bez Rad Seymowych, bez Sił Woyskowych, bez Węzła Ewentow=Publicznych, bez należytey Sprawiedliwości=Sądowey, bez ubespieczenia od postronnych krzywd y Jnsultow, bez żadney u Sąsiadow konsyderacyi, ktorzy /: obawiać się treba: / aby przynastąpie maiących Traktatach, y umiarkowaniu się, między sobą iakich oderwania, y awulsyi Krajow Rzeczypospolitey nie zamyślali, więc iak nay bardziey gdyby y Przysięga obowiązać Jch Mśw. Panow Posłow, aby nadewszystką Tryb. Rządu y porządku wszelkiego każdego Urzędu Prerogatywy według postano

postanowienia y formy przywrocone były, iako to Krol Jmć poprzysiągł Rzeczypospolitey przy inauguracyi swoiey przez Pakta Conventa przyrzekł pod obowiązkiem ewinkulowania się od Posłuszeństwa, w nie dotrzymaniu obietnicy Pańskiey.

10mo Jest wprawdzie okoliczność złey Monety Remedyow potrzebuiąca, lecz te Rany y Urazy dotkliwie ponosząca Rzeczpospolita dziwować się powinna, oraz poznawać, że Ci, ktorzy imaginowali y wyprokurowali teraznieyszy Seym Extra ordynaryiny, żeby się nieumiały cierpiące Narody inszych tak znacznych dolegliwości upominać na Seymie, y poradzać onym, podczas Rady Seymowey.

11mo W ustawie Rzeczypospolitey trzy tylko Stany zna y uznawa Zbior Narodow Polskich, to iest: Krola, Senat, y Stan Rycerski. Z tych trzech Stanow, żaden w osobności, żadney Materyi Status rezolwować ani stanowić nie może.

Dzieie się wyraźnie w okoliczności Xięstwa Kurlandskiego, ktore bez wiadomości y zezwolenia Stanu Rycerskiego rezolwowano, takowy Przykład, nie tylko z Jstoty, ale w konsekwencyach bydź może nayszkodliwszy.

12mo Zdrętwiały y zadumiały się Narod, obaczywszy na początku Seymu tak Roicznego, że Nayiaśnieyszy Krolewicz=Karol był na Tronie przy Krolu posadzony; Narody Polskie iedynę tylko Osobę krolewską na

tą na Tronie iedynie mieć chciały y powinny, a iakaż by to reprezentacya bydź miała na Tronie siedzącego Krolewicza? bo ieżeli iako pretendują w reprezentacyi Xiążęcia Kurlandzkiego, gdyby y ta Godność była od trzech Stanow Rzeczypospolitey uznana, y utwierdzona, nie mniey wszelako rzecz iest do pozwolenia nie podobna, aby Xiążę Kurlandzki mogł na Tronie przy Krolu zasiadać, bo ieżeli iako Członek Rzeczypospolitey, coż gdy w niey nie znayduie się Czwarty Stan, chyba iako Senator in Corpore Stanu tego Senatorskiego będzie policzony.

August Trzeci z Bożey Łaski Krol Polski Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołhyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski y Czerniechowski, a Dziedziczny Xiążę Saski y Elektor

Urodzonym Kacprowi Rogalinskiemu Staroście naszemu Obornickiemu, y Władysławowi Gurowskiemu, Podkomorzemu Naszemu Nadwornemu Łaskę Naszą Krolewską, Urodzeni Wiernie Nam Mili. Kiedy na skargi Woysk przechodzących marszami zdało się nam za rzecz przyzwoitą aby Wierności Wasze przy generalney znayduiąc się Komendzie wszystkim żalącym byli pomocą, naybardziey aby znaiomości nie ma

nie maiąc z Woyskowemi Obywatel łatwiey swoiey dochodzić mogł krzywdy, iako o tym Reskript Nasz z Kancellaryi Koronney na Osoby wierności Waszych w Warszawie Dnia IV Miesiąca Czerwca w Roku ninieyszym expedyowany dostatecznie uwiadomia. Teraz zaś informuiemy się z Panow Rad Naszych, że zacne Woiewodztwa, Ziemie y Powiaty chcą sobie, każdy z osobna czyli obierać, czyli wyznawać z między siebie Komissarzow.

Więc żądamy po Wiernościach Waszych, abyście się z temi Komissarzami czyli obranemi czyli z między siebie wyznaczonemi znosili, y żadnego kroku, bez Ich rady y społeczności we wszystkim nie czynili, y owszem do dobrego porządku, y ucalenia własności z każdego Woiewodztwa Obywatelow dokładali się, a to dla łaski Naszey Dan w Warszawie Dnia Miesiąca Paździerznika Roku Pańskiego. MDCCLXI. Panowania Naszego XXIX Roku.

Reskrypt J. Krolewskiey Mości do Urodzonych, Kacpra Rogalinskiego Starosty Obornickiego y Władysława Gorowskiego in ordine znoszenia się z Kommissarzami z Woiewodztw Ziem y Powiatow bydź maiącemi

Ex
Biblioth. Regia
Berolinensi.

